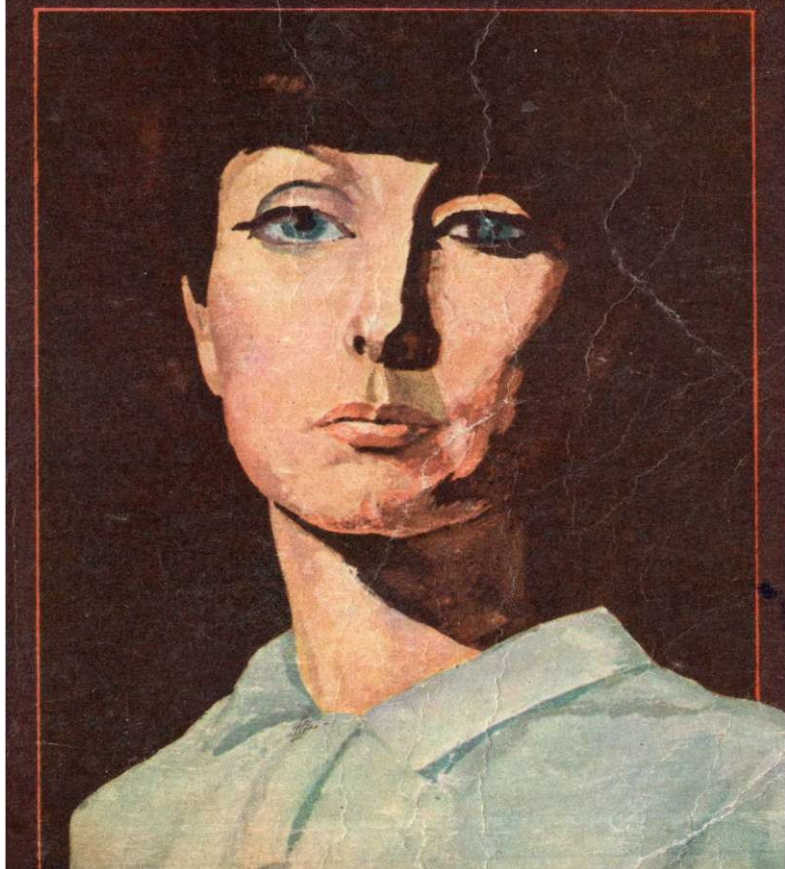


hervé bazin

DOAMNA EX



HERVÉ BAZIN DOAMNA EX

Coperta de *Vasile Olac*

HERVÉ BAZIN MADAME EX e Editions du Seuil,

1975

Toate drepturile asupra acestei versiuni sunt rezervate Editurii UNIVERS.

Hervé Bazin

DOAMNA EX

Traducere de SILVIA BURDEA

EDITURA „UNIVERS”.

București, 1978

NOIEMBRIE 1965

17 noiembrie 1965 orele 15

ALINE e ruptă de oboseală după atâta alergătură prin acest labirint, cu tocurile răsunând pe dale, cu paltonul descheiat peste bluza roșie, prea țipătoare după gustul lui Louis și aleasă înadins pentru conciliere. Poate ca o sfidare? Eșecul, dacă tot nu-l poți evita, cel puțin să pui umărul să-l desăvârșești... Dar unde i-o fi dat maestrul Lheureux întâlnire? în ce loc? Să treci dincolo de grilajul cu motive din flori de crin, să ajungi la bufet, să cercetezi, stingherită, vreo jumătate de duzină de avocați sorbindu-și berea împreună cu clienții lor speriați și cu confrății joviali care peste zece minute le vor fi adversari; să vezi dacă printre aceștia nu se află barbișonul apărătorului tău despicând în două jaboul robei; să-ți spui că prima întâlnire, da, într-adevăr a avut loc acolo, dar că sigur te-au lăsat nervii și confunzi totul, că noua întâlnire e fixată în Sala Mare, lângă statuia unui oarecare Berier sau Perier; să urci îndată scara principală dominată de patru coloane imense unde cele trei părți ale devizei naționale se joacă de-a v-ați-ascunselea, **s**-o iei la stânga în loc de dreapta, după ușile cu geamuri, să rătăcești, să te pomenești din nou în galeria Sainte-Chapelle, apoi în Galeria Președinților ca să te întorci în Galeria Comercială; să te prăbușești, gâfâind, pe una din băncile cu himere, să pornești iar, să treci, fără **s**-o observi, tocmai pe lângă ușa larg deschisă a intrării indicate, să te rătăcești în Galeria Deținuților, să parlanezezi cu un vizitator evaziv, cu un gardian răutăcios, să ajungi în sfârșit în sala pe drept numită Mare, întinsă cât piața unui sat și împărțită în două - ca orice proces - de opt pilaștri pătrați: să te rezemi de

unul din ei ca să nu cazi jos de ameteală, ca să rezisti dorinței de a fugi, sentimentului că trebuie să răstorni alba ceremonie a lui „da” » rostit la biserică, în acest templu al lui „nu”, unde ești ținta a o sută de priviri răuvoitoare și severe; să închizi ochii, să revezi **într-o** clipă un anume Louis **într-un** anume parc, pe acel Louis gol pușcă din primele dimineți, pe Louis aplecat asupra Agatei nou-născută și alți douăzeci de Louis care au avut pentru tine buze, brațe și coapse; să-ți spui o dată mai mult: Nu-i *adevărat, nu-i posibil, nu mi se poate întâmpla așa ceva tocmai mie*; să te frângi în două, apoi. deodată să te îndrești, să-ți deschizi geanta, să dai cu albastru pe ochii plânși, cu roșu pe obraji pământii... Toate astea i-au luat un sfert de oră.

Aline își închide geanta, își înalță capul. Bine, bine, statuia, dar care dintre ele? între cele zece uși impunătoare se află o mulțime de blocuri de marmură, fără să mai pui la socoteală plăcile comemorative, panourile de afișaj. candelabrele de bronz, radiatoarele înalte în formă de bornă, băncile ca stranele, rotunda de primire cu lămpi verzui, în jurul cărora se adună cei ce **s-au** rătăcit în mijlocul acestei gloate triste împrăștiate pe dalele cu dungi negre, unde se mișcă în voie doar zece la sută dintre avocați, cu ochi pătrunzători, cu pași măsurați, cu toga fâlfâind în urma lor, așa cum peștișorii chinezești numiți „coadă de vâl” trag după ei înotătoarele prea dezvoltate în aria arhicunoscută a acvariului.

Hai! mai bine să facă și ea înconjurul sălii, așa cum încerca grupul condus de o tânără sobră, care dădea în șoptă explicații în limba engleză unei delegații de tineri ce purtau pe revere insigne minuscule cu balanțe. Aline li se alătură, privește primul cenotaf pe care se află un oarecine, cocoțat ca un sfânt **într-o** firdă și încadrat de două femei în peplum, dintre care una îi întinde o coroană, în timp ce cealaltă mângâie un câine mare și lătos, de piatră. Aline auzi cuvântul „șaisprezece” și, confundându-l pe Ludovic al XVI-lea cu apărătorul ei, plecă, considerându-l prea puțin asemănător. Maestrul Lheureux

nu-i acolo. Nu-l găsește nici douăzeci de metri mai departe, în fața monumentului închinat morților, unde o Franță inspirată pune o cască pe capul unui magistrat în robă, echipat mai degrabă pentru tribunal decât pentru tranșee, împinsă însă de un grup care dăduse buzna în tribunalul civil, se pomeni din nou dinaintea scării principale cu coloane și se opri brusc: picioarele i se muieră deodată, dar privirea îi era înverșunată și gura întredeschisă de dorința nedeslușită să muște sau să sărute. Purtând o cravată liliachie, nu prea potrivită la costumul albastru cumpărat cu cinci ani în urmă de Aline și pe care ar fi trebuit, dacă *cealaltă* ar fi fost gospodină, să-l fi dat la curățat, Louis merge cu pași mărunți, cu pardesiul pe mină și cu privirea în pământ. Nesigur, deloc mândru de el, se vede pe mutra lui, se vede după mâna crispată pe rmneca maestrului Grancat, al cărui craniu roz lucește împrejmuit de o călugărească coroană de păr alb. Ia te uită, Jean Grancat! Vărul de-al doilea care altă dată debita dulcegării verișoarei și care astăzi nu-i de partea ei. Vulpoiul în robă a văzut-o; se înclină politicos, cu servieta pe piept în chip de scut; apoi întoarce imediat capul, în aparență străin acestei rude prin alianță pe care este însărcinat să o distrugă; și cotul dat lui Louis, ca să-i atragă atenția asupra prezenței conjugale, îi taie răsuflarea Alinei, ca și cum l-ar fi primit în coastele ei. Cei doi veri au și început să meargă mai iute și se îndepărtează discret pentru a se opri mai încolo, la o grilă rotundă, de aerisire; apropiindu-și capetele se sfătuiesc în șoaptă.

— Doamna Davermelle! strigă cineva.

Aline, încremenită, n-a auzit nimic. Maestrul Lheureux a fost nevoit să ajungă până la ea, să-i atingă brațul și să-i spună:

— Berryer, este omulețul acela, între Instanța de Urgență și Secția I. Haideți, ne vine rândul peste o jumătate de oră, și înainte de asta mai avem multe lucruri de pus la punct.

— Ah, dumneavoastră sunteți! spuse Aline.

Maestrul Lheureux o duce de-acolo, îngrijorat de

prezența în apropierea ei a celui care-i era încă soț. **S**-au mai văzut femei neajutorate care și-au rupt umbrela pe spatele unui reclamant - și chiar l-au împuns cu vârful în ochi; nemaisocotind certurile în care plouă cu ocări. Și după toate astea, pas de te mai apucă de tratative, să propui unul din acele compromisuri pe care judecătorii - suprasolicitați - abia le așteaptă și pentru care Sala Mare, animată de un veșnic du-te-vino, este teatrul obișnuit!

Lheureux face un gest larg cu brațul ca să fie văzut de confratele său care face la fel. O instalează apoi pe Aline pe o bancă apropiată/ în dreapta numitului Berryer, alt venerabil al baroului, cocoțat și el pe soclu între două femei, una de tipul doicii tinere cu sfârcul dezgolit, cealaltă, mai intelectuală, scrijelându-și elocința cu vârful unei pene de gâscă. Aline e gata să plângă. Dar Lheureux nu-i dă răgazul să-și scoată batista. Intră direct în subiect:

— Iertați-mă că insist, doamnă, dar ne-am înțeles, nu-i așa? Pentru moment îi lăsăm pe ei. Important este să arătăm că noi dorim să salvăm căsnicia și că ne rezervăm dreptul să ne scoatem ghearele doar pentru a nu lăsa să triumfe vinovatul...

Aline dă ușor din cap. Abia ascultă. îi e cald. îi e frig. îi e rușine. îl privește pe Louis. Șoptește:

— Să-l vezi așa, de gheață. Ultima oară, cel puțin, ne-am cer tat.

— Nu-i momentul să începeți iar! îi trânteste avocatul fără să zâmbească. Astăzi trebuie să faceți pe victima răbdătoare... Soțul dumneavoastră cu siguranță va face să eșueze concilierea. Ceea ce contează este să obținem măsuri provizorii favorabile: tribunalul tinde în mod obișnuit să le admită. Vă enumăr...

În fața Alinei, în picioare, numără pe degete:

— Unu: vom cere să vi se încredințeze copiii, care împreună cu mama lor să rămână la domiciliul conjugal. Doi: vom cere alocarea unei sume - *ad litem* - ca să facem față cheltuielilor de proces. Trei: vom cifra pensiile alimentare. Potrivit informațiilor pe care mi le-ați furnizat, mă gândesc la opt sute de franci pentru dumneavoastră și

patru sute pentru fiecare copil...

— El pleacă și tot el are neobrăzarea să ceară divorțul! bombăne Aline, fără să-l piardă din ochi pe cel care a părăsit-o, pe cel ce, neînduplecat, stă cu spatele.

Cifrele propuse de maestrul Lheureux, care-o observă cu coada ochiului, au totuși efect. Aline începe iar, acră:

— Să zicem o mie două sute și câte cinci sute. Îmi cunoașteți punctul de vedere: nu te desparti când ai copii. Eu nu vreau să divorțez, dar dacă mă silește, să cerem cât mai mult. Nu văd de ce ne-am restrânge, copiii și cu mine...

Nu-și termină fraza. Chipul i se împietrește. Louis, dincolo, încetează să mai completeze și, răsucindu-se pe călcâi, își ridică pălăria și scoate un mic hohot de râs, neauzit la distanța aceea dar pe cât de vizibil pe atât de detestabil. Da, într-adevăr, a pufnit cu mâna la gură. Își bate joc de cineva; și de cine ar putea să râdă, în momentul acesta, vă întreb, dacă nu de soția lui?

Stând tot nedezipit de avocatul său, Louis, la drept vorbind, nu a pufnit în râs. N-a făcut decât să tușească încet cu mâna la gură, ceea ce, din depărtare, putea ușor să pară un râs reținut. Bilanțul întocmit de vărul și sfătuitorul lui - care-și pregătea și el clientul pentru tranzacție - nu era de natură să-l înveselească. Cu siguranță că acum va ajunge la liman. A reușit după cinci ani să o scoată din sărite pe Aline, să o facă să comită prostii; poate să producă la proces vin dosar plin cu injurii, nu prea grave, clar destule ca să susțină acțiunea și chiar să obțină o hotărâre în favoarea sa, dacă Aline face nebunia să nu contraatace. Dar Lheureux i-a și spus lui Grancat: încolțită, Aline își va scoate ghearele. Nu va accepta niciodată o despărțire din vina ambelor părți. Va pretinde păstrarea copiilor și va respinge orice încercare de a-i împărți, pentru ca ei să poată crește în continuare împreună. Decât să cedeze, mai degrabă va face să se înnămolească procesul, își va face o plăcere prelungind ani de zile așteptarea Oclilei. A spus textual: *Una e să te*

întinzi pe spate și alta e să stai în picioare în țața primarului! Dacă juna a pus mâna pe el, încă nu mi-a luat și numele. Cu siguranță, Aline a ghicit că-n asta-i stă puterea, că Odile o să obosească tot așteptând actul de căsătorie, mai mult decât ea, care aparent nu obosește să-și piardă situația de soție, păstrându-și starea civilă.

— Îl cunoști pe Lheureux ăsta? întreabă Louis. E periculos?

Jean Grancat, care chibzuiește, își aruncă înainte de-a răspunde, privirea pe ceas, apoi spre confratele lui, acesta din urmă stând tot aplecat spre clienta sa:

— Când pledează cam behăie în barba-i de țap, dar cunoaște chițibușurile meseriei. Oricum, să știi că Aline e foarte bine informată. Cu luni de zile în urmă, scotea, oriunde găsea, articole din revistele feminine. Lheureux mi-a arătat unul: *Cum poate divorța o femeie fără să se lase înșelată.* Aline subliniasă cu cerneală roșie diferite fragmente și în special pe acesta: *Nu faceți concesii: articolul 301 din Codul civil vă dă eventual dreptul la despăgubiri.*

— Asta ar fi culmea! spuse Louis, trăgând de cravată. E limpede că fericirea costă scump.

Mâneca robei lui Grancat flutură.

— Nici prima fericire, spune el, nu este gratuită. Dar a doua, crede-mă, n-are preț.

Tonul nu-l surprinde pe Louis: de divorț, se va ocupa el, dar ca văr îi părea rău, chiar dacă asta-i specialitatea sa, atât de bine retribuită. Unui cafegiu nu-i place să-i vadă pe ai săi rezemând teigheaua. Din avantajele legii Naquet, Jean Grancat și-ar exclude bucuros familia. Dar iată-l că se repede:

— Așteaptă-mă aici.

Lăsându-l pe Aline pe banca ei, maestrul Lheureux o pornește și el; bărbița-i înaintează, îndreptată spre colegul său. Douăzeci de pași fiecare și iată-i togă lângă togă, mână în mână, blajini, întrebând fiecare ce face nevasta celuilalt. Campioni ai acelorași cauze veșnic reînnoite, când de o parte, când de alta, angajați sau din oficiu, de

câte ori nu **s**-au întâlnit astfel? Louis bate pasul pe loc, în timp ce domnii aceia comentează sau compară, fac semne amicale altor avocați ce trec remorcând alți clienți. Cele două mâini stingi sunt blocate pe cele două serviete. Numai mâinile drepte se mișcă. Cu aceleași jabouri în contrast cu același negru al robelor (**maestrul** Grancat, mai în vârstă, se mândrește cu o rozetă roșie), numai mișcarea capului îi deosebește pe unul de celălalt. Lheureux își clatină capul din**tr**-o parte în alta, Grancat dă din el mai degrabă de jos în sus.

Louis bate pasul pe loc. Deodată îl cuprinde mila față de Aline, stând ghemuită acolo, pe bancă. Sunt ani de când un tânăr **s**-a apropiat de o fată așezată pe o bancă. Oare lucrurile se vor sfârși așa cum au început? În ziua aceea, în loc să stea în fața unui zid rece, era înconjurată de flori japoneze verzi-gălbui, punctate cu bobite roșii.

În ziua aceea nu avea nici laba gâștei, nici pungi sub ochi, nici gâtul plin de crețuri; fremăta ca o nimfă **într**-una din acele rochițe de vară cusute cu minimum de material și din care iese maximum de piele. Concediată cu o oră mai devreme de patronul ei, avea același aer rătăcit... în loc să fi lăsat doi mercenari să le hotărască soarta, Aline și cu el n-ar fi putut **s**-o facă amândoi? Ridică din umeri, își schimbă părerea. Nu, nu ar fi putut. Cum să discuți fără să te cerți cu Aline, care niciodată nu-ți dă dreptate, care la nevoie poate să-ți asculte argumentele dar fără să se clinească mai mult decât o fortăreață sub un val de săgeți? Chiar altă dată, când îi astupai gura cu un sărut sau încercai să o înmoi cu o mângâiere, metoda se dovedea derizorie; se desprindea din îmbrățișare șuierând: 1 Vu *mă duci tu în felul ăsta*, pentru a lua discuția de la capăt cu înverșunare. Și Louis, care continuă să bată pasul pe loc, se stăpânește să meargă drept înainte, să facă pur și simplu patruzeci de pași pentru a spune: *Hai, Aline, să ne înțelegem prieteneste!* Nu te poți înțelege cu Aline. Ori ești de acord cu ea, ori o dai la dracu'. Ce mai! Când te poți înțelege, nu divorțezi.

Louis nu mai bate pasul pe loc. A prins rădăcini pe o

dală. Să fim cinstiți. A nu divorța de una, înseamnă a o pierde pe cealaltă. A divorța de una, înseamnă a o păstra pe cealaltă, dar pierzând copiii. Pretextele sunt pentru judecător; adevărul se rezumă la asta. Și totuși, dacă Aline și Louis nu au divorțat timp de optsprezece ani, e pentru că **s**-au înțeles mult timp. Și chiar bine, și chiar mai mult decât bine... Când e vorba de o căsătorie forțată, uneori e și puțin adevăr în butada: *Vă declar uniți, vă declar. pedepsiți prin căsătorie.* Dar pe vremuri se simțeau ei oare pedepsiți, acești amanți care, căsătoriți, au făcut copii? Patru copii. Nu înseamnă puțin lucru. Ceea ce nu a ținut a existat totuși. Pe Odile nu o prea supăra acest lucru: domnia precedentei, pentru cea care urmează, se simte mai puțin din cauza unei îndelungate orbiri și, în cazul de față, cu atât mai bine! Ea e aceea care nu vede limpede. Dacă scandalul există, ăsta este. Sunt bărbați la care iubirea se stinge odată cu animalul. La alții iubirea se reîmprospătează, iar aceștia de obicei schimbă femeile, întrucât nu suportă ideea ca soția lor să se fi schimbat. Se poate mărturisi așa ceva? Pentru ei, cea de-a doua, apărută zece sau cincisprezece ani mai târziu, înseamnă învierea celei dintâi, care nu mai seamănă cu ce era. Înseamnă învierea lor, care nu suportă o fidelitate egală cu renunțarea, căroră le place propria întinerire prin întinerirea dragostei.

Biata Aline, atât de trecută, atât de străină de fata aceea frumoasă, care nu avea nici alte purtări, nici mai mult gust sau cultură, nici altă fire, nici mai puține defecte, dar dispunea de timpul ei, de prospețimea ei, de un pânțec supt, de sâni tari, de o tandrețe care, cu toate că era posesivă, încă nu devenise oțărâtă! Biata Aline, pierzându-și armele, le-a folosit atât de stângaci, de agresiv pe toate celelalte: situație, obișnuință, interese, relații, rubedenii! Biata Aline, baricadată în mijlocul copiilor și poreclită de prieteni, pentru cotcodăcelile ei acrite, *Bibilica!* Povestea e banală. N-ai cu ce să te lauzi. Numai să te frământă. Cum vor reacționa cei Patru? Ce va face acum Aline?

— Ține! Citește asta.

Simțind că-l strânge gulerul, Louis se îndreptă spre o fereastră: poate doar ca s-o zărească pe Odile, care în mod excepțional o ștersese de la birou și acum își făcea desigur griji la cafeneaua de peste drum. Dar cei doi avocați au și pornit-o spre clienții lor. Grancat care, timp de cinci minute, mâzgălise ceva la dictarea colegului, rupse hârtiuța din carnețelul său. Louis o ia fără vlagă. Dar îndată ce-o citește, tresare:

— Doar atât!

Așa-ți trebuie dacă te lași dus de amabilitate și obiectivitate! Erai gata să fii atins la coarda sensibilă, să te cuprindă remușcările. Dar minunata” ta soție, Louis, te aduce cu picioarele pe pământ. În această sală care zumzăie de controverse în cifre, tu nu ești decât Davermelle Louis, în vârstă de patruzeci și patru de ani, decorator, căsătorit, având în grijă patru copii, domiciliat la Fontenay-sous-Bois, așa cum, în sfârșit, te definește declarația ta de venituri și chitanțele de plată ale *Atelierului Mobiliart* după care interesata a furnizat fotocopii. Să trecem peste faptul că asta presupune cotrobăitul prin sertarele biroului său. Dar să nu trecem peste celelalte, care înseamnă limpede: că vrea totul. În fine, aproape totul...

— Se bazează pe câștigul tău brut de anul trecut, spune Grancat.

— Fără să scadă cheltuielile, ripostează Louis. Și fără să țină seama că e vorba de un an cu totul excepțional, superior cu o treime celor precedenți.

— Ai cum să dovedești?

Oare trebuie să roșești că ți-ai luat asemenea precauții? Da. Louis are la el ultimele trei impuneri ale perceptorului, unde figurează câștigurile nete care apar mai modeste. Iată-le că trec fără comentarii dintr-un buzunar în altul.

— Oricum, există un plafon legal, reia vărul. Dar uneori se găsesc și generoși, care ar fi în stare să-și dea și cămașa de pe ei pentru a avea dreptul să stea goi alături

de alta. Ce spui?

Louis murmură printre dinți: *Și Odile mănâncă. O mănecă largă flutură iarăși:*

— Asta nu, dragul meu! Peste șase luni, când vei fi căsătorit cu ea, asta ar constitui un argument. Astăzi ar avea efectul contrar... Ai chiar noroc: pe vremuri, un articol din Coci interzicea soțului vinovat de adulter să se căsătorească cu complicea sa... Nu mai ai alte instrucțiuni? Bun, mă întorc la datorie.

Pleacă. Făcuse cinci metri, când Louis îi strigă:

— O mie de franci, niciun ban mai mult! Și dreptul de vizită lărgit... La asta nu cedez.

Naveta se face de patru ori. Tonul se ridică, chiar dacă pretențiile descresc. Aline înțelege că pierde astfel apărarea căminului, până atunci văzut în stilul Madonei în pericol. Dar e furioasă că trebuie să mai scadă din preț, nu-i capabilă să admită că o despărțire poate să o constrângă să piardă o parte din mijloacele ei materiale; repetă: *Ce câinos poate fi!* ca să-și dea curaj și numai la a treia revenire a avocatului, sătulă de îndemnurile lui la moderai e, mărturisește în sfârșit:

— Chiar dacă-i prea mult, încă nu-i destul. De ceea ce-i voi lăsa va profita cealaltă. Copiii mei sunt mai presus decât otreapa lui, nu-i așa?

Maestrul Lheureux dă din cap încruntat. Încă una! Suma, hotărât lucru, devine un ajutor greu de suportat. Unde simțămintele șovăie, interesul nu ezită niciodată și pretențiile jignindu-l pe unul, refuzul umilindu-l pe celălalt, fiecare descoperă câte un motiv de reproș care le agravează pe toate cele dinainte. Să vorbești de bani la conciliere! E ca și cum ai scoate cuțitul. Dar ce să-i faci? Așa-i obiceiul. După cum se obișnuiește ca soțul să se enerveze până ce devine moji:

— Scârba! strigă Louis la a patra tură. Ține cu orice preț să-mi fie scumpă.

În sfârșit, la a cincea încercare, cu două minute înainte de a se înfățișa în fața judecătorului care are obligația să-i împace pe domnul și pe doamna Davermelle,

iată-i cu greu de acord asupra dispozițiilor de luat pentru cazul contrar. Maestrul Lheureux este foarte încântat. Maestrul Grancat începe să-și frece chelia: odată mai mult, tratative dibace i-au scăpat de interminabile șicane, confirmându-le faima de a ști să întocmească un dosar, cât și de a lichida o afacere în doi timpi și trei mișcări. Casa și o mie o sută de franci pentru mamă, câte patru sute de franci pentru fiecare dintre copii, ce rămân în grija Alinei; la rândul ei, îl va lăsa să-i viziteze două duminici pe lună - a doua și a patra - de la orele 9 la 21, plus a doua jumătate din timpul vacanțelor.

— Niciun tribunal nu v-ar fi fost mai favorabil, spuse maestrul Lheureux, enervat de mutra Alinei, și adăugă: Să mergem. E timpul.

Pornește. Ceilalți o urmează. Dacă Aline, la brațul avocatului ei, merge cam împleticit, Louis, flancat de avocatul lui și părând că-și târâie piciorul, ca și cum ar avea genunchiul țeapăn, bombăne: *Cred că ne-am păcălit bine*; nu-i despart decât trei metri pe unii de ceilalți. Primii îi aud perfect pe adversarii lor **consultându-se** asupra unui amănunt:

— De fapt, spune Grancat, va trebui să declari un domiciliu separat. Nu-l poți indica pe cel adevărat...

— La mama? propune Louis.

— Sărăcuțul! face râzând Grancat. **S-a** întors la mămica.

Lăsând la stânga Ușa Licitățiilor, maestrul Lheureux o împinge pe cea de alături, îngustă și capitonată, o ține galant lăsând să intre clienta, o ține politicoș pentru a face loc să treacă adversarul. Din fericire, ultimul dosar **s-a** terminat repede și nu trebuie să mai aștepte pe coridor. Aprodul i-a și luat în primire și conduce perechea drept înainte spre cabinetul judecătorului: o doamnă voinică îmbrăcată în gri, al cărei păr cărunt se contopea cu tăcerea, ai cărei ochi cenușii le reține privirile. Respirația ei calmă avea nevoie de atât de puțin aer, încât pieptul nu i se umfla sub panglica albastră a Ordinului pentru Merit. Gâtul ei e la fel de țeapăn ca și spinarea grefierului care o

asistă - un tânăr uscățiv - și mâinile ei cu unghiile tăiate scurt oferă scaunul din stânga soțului, pe cel din dreapta soției.

— Aș fi dorit să vă primesc mai întâi separat, spuse doamna, dar din păcate nu am timp.

Brațul grefierului se întinde, lăsând să se vadă un ceasbrătară în deschizătura mânecii: un dosar mov alunecă pe cristalul biroului, în care se reflectă, ca un curcubeu șters, alte dosare: un murmur deferent atrage atenția conciliatoarei asupra calității persoanelor și a avocaților lor, ce așteaptă la ușă. Doamna în gri frunzărește dosarul, examinează o anumită notiță. *Da*, îi șoptește grefierul, *pentru măsurile provizorii, părțile ar putea propune un acord.*

Doamna în gri, aruncă în sfârșit o privire scurtă și neutră asupra sus-numitelor părți, nemișcate, aproape absente, oricum despărțite de un perete de aer, de o înțepenire a gâtului ce-i împiedică să se întoarcă unul spre celălalt. Doamna în gri își coboară ochii cenușii pe notiță, și chipu-i serios, prin două ușoare încrețituri ale pielii exprimă satisfacția pentru un folositor câștig de timp și regretul măsurat al eșecului său probabil. Începe cu o formulă bine pusă la punct:

— Aș fi dorit, domnule și doamnă, să nu stați unul lângă altul pentru ultima oară. Rolul meu este să vă amintesc de prima...

Urmează cinci sau șase fraze atrăgătoare, evocând marele *Da* ce nu ar fi trebuit niciodată să devină *Nu*, și scumpele căpșoare, gândiți-vă că au nevoie de buna conviețuire dintre tatăl și mama lor, chiar dacă uneori aceasta este tulburată, lucru omenesc, de mici neînțelegeri, din care nu trebuie să facem o dramă. Urmează un solemn sfert de minut de tăcere, pentru gândire. Apoi își aruncă o privire scurtă și discretă spre solicitant, însoțită de o șoaptă:

— Persistați?

Capul Alinei, totuși, **s**-a întors ușor **într-o** parte. Cel al lui Louis, cu nasul înainte, nu **s**-a mișcat. Persistă. Cu o

simplă clipire de gene, persistă. Grefierul se ridică și-i poștește pe avocați.

— Regretăm, spune maestrul Lheureux. Eram gata să uităm.

— Îmi permiteți? spune maestrul Grancat, întinzând o nouă notiță.

Doamna în gri încuviințează cu un aer preocupat, începe din nou să citească. Așa cum actul de căsătorie e semnat înaintea nunții, care uneori se decomandă, acest petic de hârtie este în fond un act de despărțire înainte de judecată. Firește că doamna în gri este suverană; maiestuoasa ei rezervă o spune cu prisosință. Dar o justiție grăbită, ce aprobă cele cerute de justițiabil, poate schimba dorința în sentință: *Asta, cel puțin, mi se pare rezonabil*, șoptește augusta gură la urechea grefierului. Ca să o confirme negru pe alb, cu cerneală oficială, se așterne o altă tăcere în care se aude doar un scârțâit de peniță. După ce pune ultimul punct, grefierul, cu o voce joasă și clară, recitește scrisul său mărunț. Doamna în gri a și început să consulte discret, un alt dosar verde. În fine, ridică pe jumătate pleoapele cu gene scurte și cu o formulă obișnuită, în contrast cu tonul întristat, încheie ședința:

— Bun! Vă mulțumesc.

Cum a fugit Aline, ștergându-și ochii, cum el însuși a traversat din nou sala cea mare coborând val-vârtej treptele scării laterale ce dă **într-o** încăpere murdară, plină de biciclete și acoperită de afișe legale, Louis n-ar putea să spună. Merge în vârful picioarelor, ca și cum i-ar fi frică să nu strivească ceva. Pleacă, chinuit de o durere care-l ține **într-o** parte, tot **întrebându-se** de ce oare e at .it de nemulțumit de satisfacția lui.

— Chiar că e o farsă! bombăni.

— Crezi că noi nu știm? spuse Grancat. Orice avocat demn de acest nume, dorește o adevărată împăcare, o discuție sinceră privind modalitățile de a salva ultimele șanse ale unei căsnicii. Dar procedura ne înghite și strică totul.

Ajuns jos, se oprește și-l apucă pe Louis de un

nasture al vestei:

— Nu mai face mutra asta, îi spune. Dacă stai să le gândești, divorțul e ca operația: nu e niciodată bună. dar uneori e necesară.

Ploaia mărunță, care face să lucească asfaltul, e oare împrăscată de vânt? Nu, Grancat vorbește prea de aproape:

— Să nu uit, l-am tatonat pe Lheureux pentru ce urmează. Degeaba repetă că mărturiile noastre au fost date de complezență, în fond îl cam îngrijorează. Mi-a spus-o pe șleau: *Întrucât mă obligi să fac o cerere reconvențioară, alege: ori să pledezi până la calende, ori să-ți retragi dosarul, expediind clientei mele o scrisoare din partea soțului prin care recunoaște adulterul, refuzivd să reia viața în comun.*

— Și? întreabă Louis, cu privirea pierdută.

— Și-atunci tu trebuie să hotărăști. Dacă accepți. În șase luni **s**-a terminat... Dar atenție! Ai **s**-o târâi așa toată viața, plătind pensii alimentare și mereu o să te judeci pentru revizuirea lor.

Prin ușa deschisă a bistroului *La Două Palate*. Odile, care aștepta de o oră, putea fi zărită în spatele geamului, își pieptăna iar pletele negre care se revărsau până la jumătatea spatelui.

— Oricum, spune Louis, n-o pot lăsa pe Aline fără un ban.

— Atunci știi ce ai de făcut, rostește Grancat. Între noi fie zis, e de datoria ta. În ce privește greșelile, ale tale sunt precumpănitoare. Dacă un divorț ar fi judecat ca un accident de mașină - și încă n-ar fi atât de rău - ție ți **s**-ar pune în circă vreo optzeci la sută din răspundere.

Cât despre scrisoare, am să mă mai gândesc și-ți voi propune un text.

Urcă trei trepte, se întoarce o clipă ca să mai adauge:

— Nu uita să-mi trimiți avansul pe care ți l-am cerut zilele trecute: un prim cec pentru onorariul meu, un al doilea, de preferință în alb, pentru a putea face față cheltuielilor impuse de proces, întrucât potrivit legii

trebuie să suporti cheltuielile de apărare ale soției. Solfrini, notarul nostru, ți se va adresa personal în scris. Și mai ai de plătit și notarul Alinei, când va fi desemnat. Mai bine să te previn: toate astea le vei simți pe pielea ta. Oricum, nu vei putea să-ți schimbi mașina anul ăsta.

Pleacă, și Louis rămâne locului în fața unui afiș anunțând o vânzare judiciară. La naiba, iată că iar îl apucă. Trebuie neapărat să-și zgândăre sufletul: ca și cum sinceritatea ar fi de ajuns ca să găsești în ea mântuirea. Douăzeci la sută din vină pe seama Alinei e o treabă discutabilă, dar oare asta-i problema? Soții care-și părăsesc căminul proclamă întotdeauna soțiile drept detestabile, și într-adevăr așa și sunt, întrucât există: defect major în numele căruia li se vor pune în spinare toate celelalte. Încăpățânată, chițibușară, pedantă, ursuză, mereu nemulțumită, da, așa-i Aline. Agresivă sau mai degrabă cicălitoare. descurajându-te la maximum, zicând mereu, de exemplu: *N-ai să poți trăi niciodată din mâzgălele tale!* Zgârcită în a-ți împărtăși bucuriile, dar nu și necazurile; în a-ți spune mulțumesc, dar nu și în a-ți aduce învinuiri. Pisălogindu-te pe deasupra, plecând urechea la orice bârfă, preocupată doar de solduri, reclame, coșniță... Și cu toate acestea nu i se putea reproșa nimic. *Ireproșabilă, din păcate!* așa cum spunea Grancat. Inocentă scorpie! *Totuși* scorpie. Adesea, adulterul, nu este cumva consecința - și nu cauza - neînțelegerii conjugale? Mai întâi oamenii sunt ceea ce sunt. și dacă asta este scuza lor atunci când fac ceea ce fac, tot ăsta este și cel mai mare handicap al lor. Nu te poți vindeca de temperamentul tău. Nu poți face nimic împotriva acestei boli perfide care este alergია conjugală... Dar cine protestează? *Una n-are legătură cu alta.* Prietenul Gabriel a și apucat să spună:

Ți-ar conveni să pui totul pe seama jatalității. Spune-o cînstit, vrei s-o lași pe Aline.

Louis își aranjează cravata, se hotărăște să iasă. Nu are decât să traverseze printre șirurile de mașini cu ștergătoarele în funcțiune. Dar trotuarul din dreapta îi

rezervă o surpriză. Nemișcat, strâns în jurul Alinei sub șase umbrele, a venit acolo să afle vești tot clanul de coțofene cu vocile lor scăzute, căroră infidelul le-a oferit destule ocazii de cleveteală. Se află acolo, venită special de la Chaze, mama, doamna Rebusteau, născută Leclave, Lucie pentru soțul ei, *Me* pentru nepoți de când micuțul Leon, primul băiat al fetei celei mari, a inventat acest diminutiv, atribuit ulterior, sub o formă corespunzătoare, *Pe*, bunicului, autoritarul administrator. A venit în fugă de la Creteil și fiica cea mică, doamna Fioux, căreia Aline mai adesea îi spunea *sora mea Ginette* iar copiii *mătușa Lard* (Grasa). Mai era și mezina, alias *sora mea Annette*, alias *mătușa Os* (Slaba), care ar fi trebuit să fie la biroul ei de la Societatea Generală; și reductabila bună prietenă doamna Valdoux, învățătoarea, însoțită de Flore, mica ei metisă, care îl zărește cea dintâi pe vinovat, arătându-l cu degetul.

17 noiembrie 1965 orele 17

UN PRIM client venise, se aplecase asupra ei, șoptind. a-i: *Hai, micuțo, doar n-ai să stai așa singurică, dar căpătase răspunsul obișnuit: Mulțumesc, domnule, îl aștept pe soțul meu care trebuie să sosească dintr-o clipă în alta.* Nu făcea pe mironosița Odile, dar era prudentă; când înțepenești așteptând mereu, acestui fel de omagii nu-i ripostezi cu palme, și chiar dacă răspunsul era tăios, îl învăluia întotdeauna într-un surâs.

Un al doilea client, mai timid, care se întreba fără îndoială asupra prezenței echivoce a unei puicute în cafenea, porni atacul făcându-i cu ochiul; iar doi papițoi cocoțați pe taburete, la bar, sorbeau din ochi rochița albastră care, de câte ori o puneă, asigura cam prea mult succes conținutului. Tot albastră, dar de un albastru metalic, privirea Odilei se ațintea drept înainte, dură ca o pavăză. Era sătulă până peste cap de genul ăsta de bărbați; de această așteptare fără de sfârșit pentru bărbatul ei, în fața unei halbe cu bere blondă încununată cu un pic de spumă. Desigur, neplăcută treabă să fii *cealaltă*! Un tânăr, când nu vine la o întâlnire, când are

îndrăzneala **s-o** șteargă pentru că fata a întârziat zece minute, **s-a** zis cu el. Fără punctualitate, răbdare și risipă de timp, bărbatul **n-are** șanse în dragoste. Buchetul spune prea puțin; o bijuterie te face să apreciezi grosimea portofelului, dar nu neapărat și pasiunea ce o ascunde. Dar chiar când pare că socotește asta ca pe un lucru firesc, o fată știe totuși că timpul e tot ce i se poate oferi mai prețios, că e cea mai bună dovadă...

Și totuși! Cu o unghie proaspăt lăcuită, Odiie își zgândărea alunița de pe bărbie... Și totuși, revizuiești și răstorni principiul, dacă în locul unui tânăr dai de un bărbat însurat - și, încă și mai rău, tată de familie. Căci, în acest caz, este exact contrariul. Ce este de fapt o soție, dacă nu un soi de fermieră care arendează pentru o rentă în natură timpul soțului? Ceea ce se poate sustrage, pentru alte bătăi de inimă, depinde întotdeauna de bătăile unei pendule. Să găsești clipele, să le faci delicioase, să accepți multe absențe și puține prezențe, cu sufletul senin, cu gura ferecată în ceea ce privește grijile personale, dar gata să se deschidă pentru sărutări, nu-i chiar așa de ușor. E mai degrabă meritoriu, nu le fie cu supărare cenzorilor incapabili să înțeleagă ce înseamnă să te dăruiești cu totul unui om ce nu-ți aparține decât pe jumătate. După Lea, Iacob a trebuit să rabde șapte ani înainte de a o putea avea pe Rașela, ne asigură *Vechiul Testament*. Asta se poate citi și pe dos: Rașela a răbdat șapte ani înclinte de a-l avea pe Iacob. În ce privește așteptatul și atențiile, Aline îi dăduse oare măcar a zecea parte lui Louis din ceea ce îi oferea Odile? În cafenele, în hoteluri, în magazine, în muzee, în metrou, pe stradă, din cinci ani, trei cel puțin îi petrecuse uitându-se la ceas, așteptând, așteptându-l pe acest om, care de teamă să nu fie prins în flagrant delict, își petrecea rar noaptea ia ea, care chiar și acum mai cultiva romantismul iubirii pe ascuns și-și primea corespondența la mama sa. Ceea ce se petrecea acum peste drum, trebuia demult făcut. Odile nu mai putea suporta să trăiască departe, și nici Louis să fie bigam. Sosise momentul să redevină nevinovat, să rupă niște legături, așa cum știa cu

o mișcare din umeri să facă să-i sară bretelele înainte de a se trânti pe canapea.

— Bun, **s**-a terminat. Acum e rândul celor ce desfac căsătoriile să-și facă treaba.

Și deodată, era acolo, în spatele ei. Odile nici nu-l văzuse traversând. O ținea acum pe după umerii rotuind, o săruta după ureche, **șoptindu-i**:

— O vezi colo, în față, cu bluza roșie, între mama și surorile ei?

— Cum? ea e? strigă Odile cu voce pătimășă ridicându-se brusc.

Ca să vadă mai bine. Ca să creadă mai bine ceea ce vedea. Poate chiar ca să fie mai bine văzută. Pe Aline n-o zărise până atunci nici măcar de departe: nu putuse găsi nici cea mai mică poză a ei în portofelul din care Louis scotea cu multă plăcere fotografiile copiilor. Într-adevăr o zi mare! O mare noutate! Că acum nu mai era un inconvenient să apară în compania lui, să sfideze prin transparența vitrinei, însemna mult. Acolo ploua, picuri cădeau de pe arcul celor șase umbrele, alăturate în indignarea lor ca tot atâtea cupole negre. Acolo, cu privirea ațintită spre cafenea, și Aline trebuie să fi strigat, dar pe un alt ton: *Ea e!* Sigur că făcând spume la gură, a sortit-o disprețului tovarășelor ei, celor care toată viața au pledat pentru ce li se cuvine și pentru drepturile lor... Dar Odile regreta prima mișcare și se furișa în spatele lui Louis, ca să fie mai puțin vizibilă, mai puțin provocatoare. La ce este bună trufia, când dispui de milă? Uite asupra cui triumfa! Deci Louis, blocat prin**tr**-un act de căsătorie și patru de naștere, pierduse atâta timp ca să se elibereze de o asemenea femeie! Datoria conjugală care avea o asemenea înfățișare dezvăluia adevărata luptă: a unui bărbat cu scrupulele lui, mai mult decât cea dintre două rivale. Odile nu-i mai purta pică lăcustei acesteia, pe care doar Dumnezeu știe cum, **într-o** zi de post, desigur, a put**ut**-o face comestibilă.

— Dar câți ani are? spuse ea fără să se gândească.

— Cât mine! răspunse Louis.

Fără să se sinchisească sau prefăcându-se că nu-i pasă, strecură ușor o bancnotă pe masă și adăugă:

— Poate te miră, dar acum douăzeci de ani era frumoasă. Patru copii, trei operații, nu-i niciun mister...

Poate era un mister pentru Odile: în crunta duioșie a glasului. Dar, fără să se mai preocupe să ia restul, Louis o conducea ținându-o de braț, privindu-i în trecere cu un aer bătaios pe tinerii cu ochi sclipitori. Ca de obicei se înfuria, jubila de uimirea lor, de pofta lor ascunsă. Trei sau patru din semenii lor își încercaseră norocul cu ea, o știa; dar faptul că o găsisese pe Aline neatinsă, cu douăzeci de ani în urmă, îl făcea cu siguranță mai puțin plin de sine decât că o smulsese pe Odile generației sale.

— Ce facem? spuse ea.

— Mergem acasă, rosti Louis, pășind pe asfalt. Am lăsat vorbă la Mobiliari că înfățișarea pentru conciliere îmi va lua toată seara.

Ploaia încetase și grupul Rebusteau, închizându-și umbrelele, se îndrepta spre piața Saint-Michel. Numai micuța Flore își mai răsucea gâtul ca să privească în urmă.

— Mergem acasă și vom sărbători ziua asta, reluă Louis, luându-o spre piața de Flori.

Odile se strânse mai tare lângă el. *Nti-i nevoie să-mi spui cu ce te ține legat ființa aia!* îi strigase într-o zi Aline soțului ei. Și era adevărat. Și nu era adevărat. Care din ei doi îl ținea pe celălalt? Odile știa în ce măsură tinerii, pe cât de grăbiți pe atât de repezi, pot fi, la pat, niște jalnici amatori. Și mai știa în ce indiferență se cufundau după aceea. Aline urlând împotriva căteleur, uita un lucru: câinele este un animal duios. Aline părea - sau poate voia - să nu știe că bărbații nu-și distrug căminul pentru că doresc să se culce cu alta - asta o pot face toți bărbații fără să divorțeze și nici nu se dau în lături s-o facă - ci dimpotrivă, fiindcă dincolo de dorință, de plăcere, unii ajung la delectare; deoarece încep să nu mai poată trăi fără cealaltă. În ultimul timp, repulsia lui Louis, tot mai accentuată seară de seară, față de întoarcerea la Fontenay, frazele sale cele mai neînsemnate:

Credeam că mi-am lăsat impermeabilul la ea, dar l-am găsit la noi, nu mai lăsau nicio îndoială asupra acestui sentiment.

Odile îi sări deodată de gât.

— Ei! ce mi să întâmplă? Sunt iubit? făcu Louis, pe jumătate înăbușit de gura care-o astupase pe-a lui, în fața unei florărese din piață, care tocmai pulveriza apă proaspătă pe un șir de crizanteme albe.

Fără comentarii; Odile nu obișnuia să facă. Numai că avea un fel al ei de a-și înclina capul, de a și-l freca de umărul hainei.

— Vicioasă! Interesată! Perfidă! mai spuse Louis, parodiind pomelnicul conjugal.

Coapsă lângă coapsă, tâmplă lângă tâmplă, au rămas o clipă nemișcați în acest decor cam funerar al florilor de iarnă. Louis se întunecase la față și urmărirea cu privirea două eleve de liceu cu fuste identice cu cele ale fiicelor lui. Pierderea copiilor, pentru el, era lucrul cel mai grav iar pentru Odile, cu siguranță, o victorie ambiguă. Surâdea cu gravitate. Că Louis, în sfârșit, se hotărâse, asta îi dădea o mare exaltare, dar era totodată puțin rușinată, chiar îngrijorată: ca și cum trecând de la cea care ia la cea care păstrează, de la fată la femeie, își schimba rolul, înlocuind-o pe Aline în apărarea unui drept atât de subred:

— Hai să mergem!

Louis porni din nou, cu pași mari, sacadați. Poate în trecere va cumpăra un buchet de trandafiri de Crăciun. Oricum va coborî treptele spre metrou, va trece prin culoar, se va furișa într-un colț al vagonului, va ieși ca să ajungă din nou în stradă, mergând cu o siguranță de sine forțată. Și în tot acest timp, fără să mărturisească o clipă că se gândește la ce pierde, va continua s-o țină pe Odile de braț - așa cum altă dată o făcea tatăl ei, librar la Baule, când își ducea fetița la scăldat, umflându-și pieptul acoperit cu păr negru, care ici-colo începea să albească.

Și odată ajunși în garsoniera din strada Laitières, va încerca, cuprinzându-o puternic în brațe, să-și păstreze acel aer învingător, proclamând în tăcere: *S-a făcut! am lăsat*

totul pentru tine. Ce mai contează nedreptatea în fața egoismului fericirii? Degeaba. Chiar în înverșunarea sa va exista acea grijă de a șterge cei douăzeci de ani diferență, în timpul cărora, de șapte mii de ori culcat cu soția sa, nu bănuise că undeva creștea o fetiță destinată să-i împodobească clin nou patul.

17 noiembrie 1965 orele 20

SIMTE că-i plesnește capul, picioarele o dor. Pe jumătate dezbrăcată, cu coatele ascuțite, cu coastele uscățive ca ale unui clavecin, cu șoldurile atât de plate încât elasticul chiloților nu lasă urmă, Aline își simte oasele și i se pare că e tot atât de țeapănă ca lemnul patului care nu va mai fi conjugal. A luat patru pastile de aspirină; ca să-i alunece pe gât, a băut de la robinetul chiuvetei două înghițituri călduțe de apă cu gust de dezinfectant. Apoi, fără astâmpăr, continuă să se învâртеască prin cameră. Șopti, în fața priveliștii oferită de oglinda dulapului din mestecăn de Norvegia: *Desigur!* și ca să nu se mai vadă, deschise ușa, făcând să se ivească rafturile cu conținutul împărțit în teancuri bine orânduite.

— Desigur, e singura sa scuză! îndrăznește ea să precizeze.

Cu glas tare. Prea tare. Louis ar mai putea avea și alte scuze? Alinei nu încetează să-i zbârnâie în urechi comentariile clanului, acru amestec în care are și ea partea ei: *Nu că îl apărăm, dar trebuie să recunoști că n-ai știut niciodată cum să-i iei.* Ecou moderat, familial, al unei păreri clar exprimate într-o seară, în spatele gardului viu din grădină: *Își face de cap, ce-i drept, dar trebuie să recunoști că pisăloagă cum ești...* Nu se poate să nu fi greșit, nu? întotdeauna ai o vină când ești trădată. Familia... Oh! se va strânge în jurul ei. Se va arăta, firește, împotriva ginerelui. Dar soarta fetei care odinioară se aventurase puțin, deși, până la urmă se terminase cu bine, va primi o lovitură grea.

— Nu-ți poți închipui, îi spuse mama, ce efect a produs la Chaze divorțul tău. Jumătate dintre cunoscuți mă evită.

Ceilalți abia îmi întind o mână moale sau îmi strigă: *Doar n-ai să îngădui una ca asta?* Și cum să împiedici așa ceva, dacă nu faci nimic? Louis mi-ar râde în nas. Cât privește pe părinții lui, le-am scris și nici măcar nu mi-au răspuns. Sunt niște necredincioși; nici nu-și dau seama de scandal.

— Poate chiar se bucură, a spus Annette. Le stătea pe suflet căsătoria ta făcută la repezeală. Douăzeci de persoane mi-au repetat gluma subtilă a socrului tău în ziua nunții: *Frumoasă brunetă, ce-i drept! Dar să nu tăiem cuvântul în două.*¹

Aline se frământă. Ba asta, ba aia, șoptită de unul, de altul, nu poate să facă pe surda la bârfa provincială de care se crezuse scăpată și care se pregătește s-o țintuiască la stâlpul infamiei. Ce-a fost mai rău i-a servit-o totuși Ginette: *Ți-am spus doar că o să se sfârșească așa.* Încă luna trecută, Ginette dădea din umeri, asigurându-o: *Nu va îndrăzni niciodată,* și Aline era de acord. Dar e adevărat că Ginette a zgâlțâit-o de sute de ori. De mai bine de zece ani denunțase semnele prevestitoare: se enerva repede, sărutul rar și uneori evitat pe furiș, un anume fel de a nu mai vedea, de a nu mai auzi, de a nu mai atinge, de a fi absent chiar când era acasă, o lipsă de atenție întreruptă de flori și cadouri oferite drept scuză, grija pentru siluetă, adoptarea puloverelor, o ținută, o pieptănătură, un limbaj tineresc. Ea le și osândise, când Aline nu voia și. vadă în ele decât șansa de a avea un bărbat care se ține's mai bine decât ea. O șansă periculoasă „desigur. Transformabilă - și curând transformată - în contrariul său. Da! a nega lucrurile pare un mijloc de a le înlătura sau de a le lăsa timpul să redevină ceea ce trebuie să fie! înarmată cu această convingere, aștepti, suporti, pledezi pentru răul cel mai mic. O femeie foarte dărmată, alături de un bărbat aproape intact, își poate spune că timpul egalizează destul de repede. În ciuda a sute de scene - pentru a salva aparențele (și a le pierde mai mult crezând că le salvează)

1 in franțuzește joc tic cuvinte : bru = noră ; net'te — curată, neprihănită.

- **p**roasta asta de Aline n-a tolerat totul? ca Louis să plece, să revină, să plece iar, ca să se întoarcă peste o săptămână sau o lună, ca și cum ar fi fost un reprezentant de comerț sau un ofițer de marină? Și când capriciile au devenit „obiceiuri” în beneficiul uneia singure, mai periculoasă din această cauză decât douăzeci la un loc, n-a căutat să vadă în asta numai un semn prevestitor de slăbiciune la o fire nesățioasă? În toiul minciunilor celor mai gogonate îndrăznești să crezi că un soț care-și dă osteneala să mintă dovedește că mai ține la soția lui; că în împărțirea timpului său, tot mai puțin pentru legitimă, aceasta poate păstra esențialul: ceva ce deosebește domiciliul de o reședință secundară. Cu dorința secretă: *Dacă face dragoste în altă parte, cel puțin uneori să-mi acorde afecțiunea!* Sau cu această apostrofare spusă de douăzeci de ori: *Voi aștepta până-ți va trece.* Louis nu le combătea. Între două scene, îi dădea câte o sărutare, din când în când; întâmplător, înfierbântat în vreo noapte, își făcea datoria fără să fie respins, pecetluind un bun disprețuit, înșelând-o pe cea de-a doua cu prima, onorându-și astfel obligațiile conjugale. Poate din milă. Din prudență. Sau chiar din galanterie, pentru a se revanșa față de stăpâna casei. Pentru a satisface o nevoie imediată. Pentru a o înlocui pe cealaltă, absentă sau inaptă cinci zile pe lună.

— Și tu accepți! Eu m-aș simți dezonorată, striga la ea Ginette, suzerană cu stagiul asupra unui soț care nu îndrăznește să crâcnească înaintea ei.

Aline se frământă, se frământă, furioasă, fără să se gândească să-și pună capotul. *Mi-am pierdut demnitatea degeaba. Am fost tot atât de lășă pe cât de păcălită.* Louis îi spusese doar de atâtea ori că nu va divorța, ca să menajeze copiii. Mai, mai dacă acest călău nu vorbea de sacrificii, nu poza în victimă a paternității. E adevărat că de doi ani devenise mai puțin categoric. Și în special în ultimele șase luni. De când cu scena cu valiza. Încă o prostie și povestea aia! Ce altă dovadă avea decât bârfa vecinei că Odile ar fi venit să-l conducă pe Louis până la ușa casei sale? Intolerabilă, cu siguranță, incursiunea în

domeniul rezervat ei. Dar îndoielnică. Oricum, un motiv netemeinic ca să începi să urli, să-ți azvârli lucrurile în valiza cea mare de vacanță, să târâi totul în sufragerie continuând să ții: *M-am saturat, plec. Descurțați-vă cu tatăl vostru!* Noroc că o oră mai târziu. În metrou, a revăzut licărirea de interes strălucind în ochii lui Louis, de altfel foarte demn, făcând pe calmul și pe dezolatul! Noroc că luând-o din scurt și aducând-o înapoi la Fontenay în doi timpi și trei mișcări, prietena ei Emma o făcuse să înțeleagă ce atu incredibil era gata să-i ofere soțului:

— Ești nebună! Nu-i rămâne decât să facă un salt până la comisariat ca să se constate părăsirea de domiciliu.

Aline se frământă. De atunci totul s-a schimbat. Cearta care a urmat la întoarcere, adevărata criză de nervi pe care Aline și-a oferit-o, lacrimile Agathe, tulburarea lui Guy, reticențele Rozei, agravate de imprudența mamei sale, hotărând să meargă să se culce cu fetele ca să le amețească toată noaptea cu văicărelile ei, distrugerea mitului despre absențele tatălui datorate profesiei - devenite acum fără dubiu escapade -, angajarea progresivă a copiilor în această hărțuială zilnică, separarea lor, cu siguranță că toate astea au făcut să se umple paharul, să-l determine pe Louis, ca la un nou scandal, să spună cu voce tare:

— Voiam să-i cruț pe cei Patru. Dar mă întreb într-adevăr dacă n-ar fi mai puțin șocați de o despărțire.

Aline se opri brusc. Și iată, s-a sfârșit. Louis va dispărea cu totul. De două luni încoace nu mai trimitea decât cărți poștale copiilor. De două luni încoace, Aline n-a primit decât această hârtie albastră, adusă de un portărel ghebos, cu pleoapele încrețite ca și vorba lui. Această hârtie albastră pe care a luat-o acum din zbor de pe noptieră. Care-i foșnește în mâini. Pe care o citește cu bărbia tremurândă, cu ochii pierduți pe cuvintele încâlcite:

În urma reclamației domnului Davermelle Louis Georges Philippe, domiciliat în Fontenay, str. Nestor 36, pentru care s-a ales domiciliu la Maestrul Solfrini, notar

pe lângă tribunalul de mare instanță din Paris... și în temeiul unei ordonanțe dată la cerere de către domnul președinte al tribunalului... subsemnatul portărel trimis în acest scop, predă în plic închis, potrivit legii, citația către mai jos iiumita, cu specificarea calității și domiciliului, spre a se înfățișa în persoană, pentru a răspunde în fața sa la acuzațiile aduse...

Ah, acuzațiile aduse! Niciodată nu ești îndeajuns de prevăzător în ceea ce faci sau de ceea ce spui. Monstrul a notat totul, a exploatat totul, făcându-i mizerii unei femei ajunse la capătul răbdării, pentru a o prinde la cotitură.

...Și reclamantul se vede în penibila situație de a depune împotriva soției sale o cerere de divorț în sprijinul căreia formulează și se angajează să dovedească următoarele fapte:

1 De mai mulți ani doamna Davermelle, luând ca pretext absențele normale, datorate profesiei reclamantului, îl primește la întoarcere cu o ploaie de injurii, îl hărțuiește cu bănuieli, imputări nejustificate, îi refuză afecțiunea, îl repede în fața copiilor, prietenilor, vecinilor, dintre care mulți pot depune mărturie că în prezența lor și-a numit bărbatul „tată nedemn” și „ușuratic”.

2 în numeroase rânduri doamna Davermelle nu s-a sfiit să prejudicieze pe soțul său în exercițiul profesiei lui. Astfel, la 18 ianuarie, l-a făcut să piardă o comandă importantă răspunzând unui client venit să-l caute acasă: „Șterge-o! Afacerile ticălosului meu de soț nu mă interesează”. De asemenea, la 2 februarie, reclamantul, care nu avea cheile la el, a trebuit să aștepte în ploaie, în tovărășia unui prieten, timp de douăzeci de minute, până când soția lui a catadicsit să-i deschidă, aruncându-i în obraz drept scuză: „Dacă viața ta e un serial prost, eu tocmai priveam unul bun”...

Și așa mai departe. „Nesocotiri grave ale îndatoririlor dintre soți ce făceau intolerabilă menținerea legăturii conjugale”, patru pagini de jargon juridic în care erau enumerate destule - bazate pe mărturia prietenilor -

spre a satisface un judecător. Dacă două sau trei acuzații nu erau total false, majoritatea erau deformate, exagerate, demne de ultimul alineat care, pentru a trage concluzia, întorcea adevărul pe dos, ca pe o mânășă:

3 După atâtea vexațiuni și afronturi, reclamantul, cu mare părere de rău, pentru, a-și proteja munca și a-și asu/ura demnitatea precum și Uniși eu copiilor, consideră că unica soluție este despărțirea...

Asta era culmea. Într-adevăr...! Aline se repezi deodată la capot, îl trase pe ea băgând amândouă brațele în același timp, legându-și cordonul cu o mișcare bruscă. Uită să-și scoată pantofii. Alergă pe palier și coborî val-vârtej pe scări, fără să privească unde calcă. Pătrunse în sufragerie unde răsunau împușcăturile unui western. Sări la autoportretul lui Louis, agățat de un cui aurit cu un șnur verde și îl întoarse cu fața la perete. Apoi, aplecându-se spre televizor, îi întrerupse sunetul și în același timp discursul unui șef ele trib indian, redus la un rol de surd-nmt. după care se postă în fața copiilor.

Leon poartă costumul gri. Cu cravată vișinie și șosete de aceeași culoare ce se văd sub manșetele pantalonilor, stă în fotoliul cel mare, din fața ecranului. Nu e totuși normal ca în dosul ochelarilor ochii lui să clipească. Agathe, întinsă pe divan, sare deodată, și tot ce are în blugi, în bluza pe jumătate deschisă; picioarele ce-și mișcă degetele pe covor, coama, mutra proaspătă străbătută de doi ochi ca levănțica, totul la ea freamătă. Dar Rose, înfășurată într-un halat, cu tâmplele între mâini, nu s-a mișcat de la masa unde tocește. Iar Guy, martirul, privește, printre altele, cu insistență, cutia cu chibrituri bulgărești pe care a adus-o de la școală. Ultimii doi sunt foarte atenți să dea impresia că nu sunt atenți.

— Vin de la tribunal, spuse Aline. Acum totul e oficial: tatăl vostru ne părăsește.

După acest ne de solidarizare, urmează imediat:

— Firește că-mi sunteți încredințați mic.

— Măcar atât! trântește Agathe cu vocea ei pițigăiată.

Se apropie și brațul Alinei o înconjoară de îndată. Ceilalți însă nu suflă o vorbă. În ziua când Aline, pe un taluz, a strivit tăblăria și a spart geamurile mașinii, nu ei au fost cei care au forțat ușile pe jumătate blocate pentru a se arunca de gâtul mamei lor nevătămate? Noua catastrofă pare totuși **s-o** întrecă mult pe cealaltă.

— Ați putea poate să vă interesați de ceea ce vă așteaptă, continuă Aline. E grav.

— Știm, spuse Rose. Tata ne-a telefonat.

Ceea ce e nemaipomenit la Louis e faptul că prevede totul: și-a închipuit scena ce va avea loc și a dezamorsat-o. Aline, care netezește cu mâna părul Agathe, dulcea ei aliată, Aline se crede datoare să mai scoată un oftat:

— N-aș fi crezut c-o să vă lase fără să lupte. Se pare că nu-l interesați deloc.

Dar ce i-a apucat? Iată-i pe toți în picioare.

— Nu asta mi-a spus mie, îi taie vorba Guy, căruia i-a scăpat din mâini cutia de chibrituri și o calcă în picioare din neatenție.

— Nici mie, spune Rose. De altfel, înainte de-a pleca, mi-a cerut părerea.

— Și mie, recunoaște Léon, întorcându-se spre ea.

— Părerea voastră! rostește Aline, încremenită.

În jurul ei, în vârful gâturilor lungite, se înalță aceste capete inegale, cu ochi, cu plete, cu expresii, cu sentimente diferite, dar toți marcați de urechea Rebusteau cu lobul lipit! Aline se gândește, se stăpânește, își poruncește repede. Părerea copiilor trebuie să rămână secretă. Atenție! mai ales nu trebuie să-i întrebe ce au răspuns, ca să nu pară că face caz de asta. Atenție! Nu numai casa cumpărată de el, lucrurile alese de el asigură prezența, forța trădătorului; dar cel puțin doi sau trei dintre locatarii ei.

— Și pe tine, îi șoptește, ținându-o de mână pe Agathe, te-a întrebat tata ce părere ai?

— Știe foarte bine ce gândesc, spuse Agathe. Și n-a mai îndrăznit.

În fața chipurilor impenetrabile, Aline își ține

respirația. Acum, rămași în grija ei, vor încerca oare, copiii aceștia, de dragostea cărora **s-a** abuzat atâta vreme, să se ridice împotriva acestui bun exemplu?

— Bietul de el, șopti ea, desigur că-i are pe toți contra lui, chiar și pe prietenii săi.

— Pe cine? întrebă Rose.

Își strânge nervoasă cărțile și caietele, fără îndoială ca **s-o** șteargă în camera pe care cu greu suportă **s-o** împartă cu sora ei. Ar fi o treabă bună **s-o** lase pe Agathe să domnească singură, să golească atelierul de acum încolo inutil, ca **s-o** instaleze pe Rose printre scoicile ei. Léon își întinde brațul pentru a restabili sunetul și a se refugia în parlamentările indienilor, mai puțin penibile ca acestea. Guy o ia spre ușă în loc să stea să-și repete la matematică. Nu-i momentul să-i pedepsești. Potolește-te, Aline! mai multă îngăduință pentru a-i putea pregăti să uite amintirile și să accepte ca atare noua condiție de copii pe jumătate orfani. Aline roși puțin, auzindu-se pledând:

— Vă iubiți tatăl, e normal. Vă este tot atât de greu cât și mie să vă resemnați, e firesc. Dar oricum, ar fi prea nedrept să mă faceți să plătesc dezamăgirea voastră.

Rose iese, dar pe culoar, unde se oprește pentru o clipă, răspunde fără să șovăie:

— Nici noi pe a ta.

Guy a dispărut. Léon e botos. Nici chiar Agathe nu-i în apele ei. Din fericire, pendula Ludovic al XVI-lea sună ora șapte, cu un timbru ascuțit, ca acela al donatoarei sale - mama soacră. Aline se refugiază gânditoare, tristă, în bucătărie, susținută de Agathe, a cărei dragoste e mare, dar nu **într-atât** încât să poată fi pusă de corvoadă la prăjitul cartofilor. Agathe se va mulțumi **s-o** așeze pe maică-sa, să-i aducă cele două kilograme de cartofi ambalate în plasa de plastic verde a magazinului universal, să-i scoată cuțitul din sertar. Apoi o sărută așa cum făcea tatăl ei, pe gât, lângă lobul urechii, **șoptindu-i**:

— Hai, hai! nu le mai pune pe toate la inimă.

Expresia îi aparținea lui Louis, spusă acum de o gură cu același contur. Poponețul rotund al Agathe, înfășurat

într-un material albastru-spălăcit, cu tighele albe, dispax-e în vestibul. În casa ei, plină de copii, de la care se aștepta să facă zid în juru-i, Aline e singură. Șaptesprezece, cincisprezece, treisprezece și jumătate, nouă ani, toți au o vârstă când pot să gândească, și gândind să-i dea dreptate, să lupte alături de ea. Dar nu, în acest moment hotărâtor, când ar avea atâta nevoie de ei, Aline e singură. Curăță furioasă un cartof. N-a fost la înălțime. Ea poartă vina că nu le-a lăsat pe mama și surorile ei să vină să petreacă seara la Fontenay, să se-ntrunească **într**-un fel de congres solemn și sever, ca să-i facă pe copii să urască această zi. I-a fost teamă să nu-i impresioneze prea tare, și iată că nu sunt pe cât ar trebui.

— Lasă, lasă, că-yi arăt eu ție, bărbate!

Slavă domnului, nimeni n-a auzit-o, nimeni n-a văzu i-o înfigând cuțitul în cartof, străpungându-l **dintr**-o parte în alta. Cartoful: păcătuiește prin floarea lui ciudată în formă de inimă. Prostul de Louis! Care nu știe că e urât pentru că e iubit. Proasta de Aline! Care nu știe că acesta e sentimentul, pe care Louis îl consideră deopotrivă cel mai firesc dar și cel mai de nesuportat., atunci când comportă drepturi. Eu nu te mai iubesc, tu mă mai iubești încă, fatalitas! Nu putem niciunul, nici celălalt să facem altfel. Pentru a răspunde la atâta generozitate, nu există ezitări posibile. Copiii sunt tot ce-i mai rămâne, dar Aline îi are, Aline îi ține în acest cadru familial unde obiceiurile, orarele lor contează tot atât dacă nu mai mult cât bunicii, mătușile, prietenii, vecinii (pe care-i va tria cu grijă). Buzele subțiri ale Alinei se strâng atât de tare, încât nu mai rămâne din ele decât o dungă roșie, strâmbată de un surâs rece. După părerea maestrului Lheureux, copiii nu pot fi martori la divorț, și e foarte bine așa. Dar copiii depun întotdeauna mărturie mai târau, prin dragostea ca și prin alegerea lor: acesta e un alt proces, pledat zi cu zi, la care Aline știe bine cine le va fi sfătuitoarul.

18 noiembrie 1965

LEON, care adesea își repetă lecțiile mergând, e la el în cameră: pasul lui regulat, purtându-l de o oră între ușă

și fereastră, face să scârțâie o șipcă slăbită. Bineînțeles, Guy e cel care face baie: se bălăcește ca un rățoi. Întinsă pe pat cu fața la perete, cu spatele la ceilalți, ca de obicei, Rose continuă să citească. Agathe, care și-a deschis valijoara, scoate faimosul caiet cu coperte din vinilin roșu, pe care nimeni, niciodată, n-a avut dreptul să-l răsfoiască, și folosește, odată mai mult, stiloul cel mic, cu capac de argint, primit de la bunicul Davermelle, când a împlinit cincisprezece ani și care, bun la franceză, nu face nici doi bani la matematică. Ținându-și vârful limbii în colțul gurii, respectând marginea lineată cu roșu, atentă la puncte, accente, ortografie, rotunjindu-și o-urile și majusculele, scrie cu albastru rând cu rând:

18 noiembrie 1965. Toiul s-a terminat, tata ne-a părăsit. Se pare că i-a spus Rosei: „Mă despart de mama voastră, nu de voi”.

Familia e un tot: nu văd diferența.

Nimic nu va mai fi ca înainte. O casă are patru pereți și un acoperiș format din două părți înclinate. Noi patru eram pereții: tata și mama erau acoperișul. Jumătate din acoperiș s-a prăbușit, și seara, când vin acasă, mi-e rușine, ca și cum aş sta într-o ruină, ca și cum s-ar vedea gaura.

Ceea ce înțeleg cel mai puțin e faptul că ne-am și împărțit în „papieni și mamieni”, cum spune Guy.

Pentru mine e limpede: rămân unde eram, cu mama! Ea, nu s-a schimbat, îi iubesc, desigur, pe tata, dar dacă nu mai locuiește cu mama, devine, prin forța lucrurilor, mai puțin tatăl meu: un fel de masculin ce-și refuză femininul. Chiar în ultimul timp când mai dădea pe acasă, nu mai îndrăzneam să-l sărut ca înainte: mă simțeam vinovată față de mama. Dacă trebuie să aleg, o aleg pe ea. Tata nu se poate plânge: el e cel care a început, alegând altă femeie.

Clopoțelul din capul scării sună de cină. Rose își închide cartea fără să spună un cuvânt și iese cu pieptul umflat de suspine. Agathe își pune iar caietul în valijoară și scoate cheița pe care o poartă totdeauna agățată la gât, alături de două medalii ce se încălzesc între sânii ei, la

capătul unui lăntişor subţire. O învârtitură la stânga, o învârtitură la dreapta. Valijoara, ce conţine şi carnetul de economii, şase monede de cinci franci din argint, una e! e aur, o broşă, o sută douăzeci de franci în mici bancnote divizionare, un plic plin cu cărţi poştale şi scrisori, altul plin cu fotografii - dintre care trei nu sunt prea grozave - valijoara cu comoara dispăre sub pat.

28 noiembrie 1965 orele 9

CÂND LOUIS, atât de încurcat că l-a rugat pe prietenul său Gabriel Beaumonge, naşul lui Léon, să-l însoţească, se opri la numărul 36, faptul că-şi gară maşina la doi metri de intrare ca să lase loc de trecere motoretelor copiilor, apoi salutul domnului Giboux care tocmai ieşea de la nr. 38, adresându-i-se cu obişnuita întrebare: *Ce mai face doamna Davermelle?* îl făcură, pentru moment, să uite situaţia. Îşi scoase cheia din buzunarul vestei şi fără a dibui o vâri în gaura broaştei. Nimeri, dar la o apăsare a degetului spre stânga. refuză să scoată zgomotul familiar, pe jumătate lin, pe jumătate scârţâit.

— Iar au stricat-o! bombăni Louis.

Nu se întâmpla prima oară: o bandă de puşti, printre care figura probabil şi Guy, o mai blocaseră odată cu cuie răsucite. Dar o pată roşie în contrast cu verdele închis al uşii, îi dădea o altă explicaţie: o broască nouă, pusă în ajun, dată numai cu oxid de plumb, aştepta să fie vopsită:

— Uite că n-a pierdut timpul, făcu Louis. Iată-mă afară. Şi când te gândeşti că m-am spetit muncind timp de cincisprezece ani ca să plătesc şandramaua asta!

— Ai părăsit-o cam prea des, ripostă Gabriel.

Louis se mulţumi să suradă. Să te bizui pe Gabriel, însemna să te expui obligatoriu arbitrajului său aspru de văduv, îngrozit de divorţ, această văduvie voită pe care a căutat s-o întârzie cât mai mult. Va fi mereu tot atât de inflexibil ca bradul albastru, împodobit cu ramuri perfect egale care, sădit la opt zile după naşterea lui Guy, îi reamintea plantatorului de trecutul său. Între timp, surghiunit afară, aşa cum era bradul înăuntru, obligat să sune pentru a trece de poartă, Louis nu reuşea să se

hotărască. Era furios. Grădina - grădina lui - era urâtită de adevărate troiene de frunze moarte. Mălinii nu fuseseră tunși. Iarba era năpădită de buruieni. Trandafirii sălbatici, *Regirui nopții*, *Dama de cupă* lăstăreau care mai de care.

— Se vede că exteriorul era domeniul tău, spuse Gabriel, apăsând pe sonerie.

Mai întâi, în van. Era prea mult zgomot în casă. La etaj, Rose se rățoia iară la Agathe care, aproape goală și neclintită de un ceas în fața oglinzii de la baie, își pensa sprâncenele. Léon, cu urechea lipită de un tranzistor cu bateriile pe ducă, comenta știrile sportive și urla cât putea ca să-l audă sora lui, membră ca și el a Clubului din Fontenay.

— Gamichat, în 10 3", așa fi putut paria!

Aline, nevoită să facă reparații - pentru care băieții nu au aceleași înclinații ca și tații - înjura încercând să dreagă cu ciocanul un scaun stricat de Guy, amator de legănat. Numai la al doilea zbârnâit al soneriei apăru în sfârșit despletită, în dreptul celui de-al treilea geam, de la canatul din dreapta al bucătăriei, postul ei obișnuit de observație, la marginea perdelei. Și de îndată, Aline, uitând de ordonanța judecătorească, începu să spere. Se-ntorcea! După mascarada de săptămâna trecută de la tribunal, se întorcea. Profitând de faptul că era duminică, Gabriel, minunatul Gabriel, care nu ținuse partea nimănui, doar cea a căsnicieii, reușise, spre binele finului său, să-l aducă pe Louis la Fontenay, pentru a încerca o adevărată împăcare.

— Îl așteptai pe nașul? întrebă Léon, care se strecurase în spatele mamei sale.

— De fapt, spuse Aline - urmându-și gândul și legându-l de recente indicații furnizate de avocatul ei - dacă tatăl tău nu mă citează timp de o lună, totul cade baltă... Repede, Léon, du-te și deschide până mă pieptăn.

Funcționa oare din nou caloriferul, de era așa de cald în casă! strigă: *Agathe, Fose, Guy!* declanșând la etaj, în sectorul fetelor, o avalanșă *de ce s-a întâmplat?* aruncată din capul scării. Își peria părul în grabă cu peria de haine.

Iată că în ultima clipă renunțase și, simțindu-se slab, se lăsase însoțit de cineva. Avea dreptate, lucrurile merseseră prea departe ca să nu te arăți supărată. Să-l primesc, de acord. Să-i înapoiez atelierul, să-i dau cheia nouă a casei, de acord. Dar toate astea în schimbul unor scuze onorabile, unor regrete, unor hetăriri exprimate în fața tuturor, chiar și a copiilor. Și în schimbul unei scrisori de ruptură cu *cealaltă*: o scrisoare seacă, pe care Aline o va ticlui ea însăși, pe care o va expedia personal, recomandată, după ce în prealabil - nu se știe niciodată - va face o fotocopie

— Salut!

Louis intră primul, ștergându-și picioarele pe preșul de la intrare; își scoate paltonul, îl agață, ca înainte, de cârligul din mijloc al cuierului, adulmecând cu nasul în vânt, cu o ușoară fremătare a nărilor ca și înainte (dezaprobator la adresa mirosului de prăjeală, despre care Odile spunea că-i pătrunde totdeauna în palton). Amăgită de o dezinvoltură prost jucată, Aline îl și detestă pe invadator, ca și săriturile liotei de copii, ieșiți de peste tot, așa cum se aflau. Doar Agathe, ce-și trăsese la repezeală pe ea un trening verde cu inițialele SCF. îi întindea un obraz reticent. Rose aplică de două ori câte două săruturi zgomotoase, ce sugeau ca niște ventuze. Guy, în slip, preluă ștafeta și, atacând năvalnic, îl înlănțui cu brațele și picioarele lui slăbuțe pe acest tată scandalos ce îndrăznea să spună cu calm:

— Ei bine, copii, nu sunteți încă îmbrăcați? A patra duminică a lunii, de la 9 dimineața la 9 seara, e zi de vizită. Mergem la bunica, în strada Vaneau.

Castelul de nisip se prăbușea.

— Dar nu m-ai prevenit! spuse Aline, palidă și rezemându-se de perete.

Depart de a renunța, monstrul era aici, tare pe drepturile sale, cerând de la prima ocazie și pe loc executarea. O circumstanță agravantă: arbora liniștit un pulover tricotat cândva de Aline. Îți părăsești soția dar îi păstrezi puloverul, și lâna nici măcar nu te înțeapă. Altă

circumstanță agravantă: fără să se mai ocupe de Aline și **u**imat de copii, pătrunse în sufragerie, își privi amuzat portretul întors cu fața la perete, dar se încruntă în fața celui alt perete pe care un pătrat de tapet, mai închis la culoare, amintea de locul unui tablou dispărut. În vestibul, Gabriel încerca **s-o** îmbrățișeze pe Aline, șoptind:

— Ei, treaba asta merge automat, avocatul tău trebuia să ți-o spună...

Aline îl respinse, scrâșnind din dinți:

— Acum îl ajuți, nu?

— Te cunosc, încerc să te împiedic să faci o prostie. Gândește-te ce **s-ar** întâmpla dacă de la început îi dai ocazia lui Louis să depună o plângere de nerespectare a hotărârii judecătorești.

Trădător sau nu, Gabriel avea dreptate. Dar iată că se ivea un alt pericol: prin ușa cu geamuri, îl vedea pe Louis cum o interoga pe Rose, arătând cu degetul spre perete.

— Spune-i să aștepte afară, reluă Aline. Legea nu mă obligă să-l primesc, după câte știu!

Dar Louis, cu fruntea posomorâtă, se și întorcea:

— Ce ai făcut cu pânza mea cea mare?

Aline ezită, apoi alese provocarea:

— Trebuie să-ți dau socoteală? Dacă tu nu mai ești aici la tine acasă, eu sunt.

— Ai dreptul de folosință a casei, atâta tot. Nu poți vinde nimic. Știi cât țineam la pânza asta și n-am vrut niciodată să mă despart de ea. Dacă ai vândut-o...

Bănuind că Guy, cu siguranță, îi povestise totul, Aline începu să urle:

— Da, am vândut-o. Nu mai aveam un ban, și suntem cinci la masă, închipuie-ți.

Copiii se refugiaseră pe scară, afară de Agathe, venită în ajutorul mamei.

— Ți-am trimis pensia, spuse Louis răspicat.

Dar Aline, dezlănțuită, se întoarse spre Gabriel:

— Haide să vorbim de pensie dacă tot a adus vorba! La suma asta va trebui să ne restrângem la jumătate. O

vom face, deoarece domnul ne abandonează. Dar datoriile trebuie să le plătesc. Eu n-am de unde să primesc vreun avans. Și nici nu-l întreb ce-a făcut cu contul de la bancă și cu seiful. Îl prețuiesc cât merită: sunt sigură că și-a luat toate măsurile de prevedere.

— S-o lăsăm baltă de data asta, spuse Louis, căutâncău-și în buzunarul drept al pantalonului pipa pe care o înfipse în colțul gurii înainte de a se adresa celor de pe coridor: îmbrăcați-vă, copii, și de acum înainte să fiți gata când vin să vă iau.

— Și dacă nu vii? făcu Aline, cu buza răsfrântă, cu unghiile înfipse în moltonul capotului. Vor aștepta, la cheremul tău, în poziție de drepti, toată ziua?

Privire aprinsă în fața unei priviri de gheață. Apoi Aline închise un ochi. Nu era sigură de reușita unei scene edificatoare, aprige, răzbunătoare. Căci numai Agathe, draga de ea, rămăsese pe loc, Rose și ceilalți se și repeziseră spre camerele lor. Să te resemnezi nu înseamnă să și consimți, și e mai bine să hotărăști tu ceea ce oricum trebuie să suporti. Louis era în dreptul său: cel puțin de cealaltă parte a barei.

— În zilele când nu voi putea veni, îi voi anunța, spuse el.

— Hai, fii rezonabilă! șopti Gabriel.

Celălalt ochi al Alinei se închise și el. Statuie cam exagerată - dar bună de văzut - a mamei îndurerate, oftă cu buzele în părul fiicei sale:

— Du-te, draga mea. Am să-i dau de știre prietenei tale.

Desprinzându-se de Agathe, adăugă cu o satisfacție morocănoasă:

— Era invitată la familia Boiloux și Léon trebuia să participe la o cursă de o sută cincizeci de metri la Montreuil... în fine! vor trebui să se obișnuiască să piardă două duminici pe lună.

Apoi le întoarse spatele și se duse să se închidă în bucătărie.

Pentru a înțepeni în dosul perdeleței. Pentru a se

asocia, cu ochii uscați, la primele picături ale unei noi răpăieli de ploaie. Pentru a-l privi pe Louis, pășind pe asfalt și încercând să-și aprindă, mașinal, o pipă goală. Pentru a strâmba din nas când Guy țâșni din subsol, ca apoi să trântescă portiera fără să arunce o privire înapoi. Pentru a da din umeri la apariția lui Léon care se consolase repede de neparticiparea la cursă, ca și la apariția Rosei, destul de temerară ca să se așeze lângă tatăl ei, deci pe locul mortului, al mortului în viață, în această mașină, în care mama ei nu se va mai urca niciodată. Ca să suradă apoi de așteptarea impusă de Agathe, înceată și botoasă, târșâind-și picioarele, care nu se hotărî să se urce în spate și să se ghemuiască într-un colț decât după ce-i făcu semn de trei ori cu mâna. Pentru a se încovoia, pentru a se rupe în două în momentul demarării. Pentru a se ridica deodată și, trecând pe coridor, să-și arunce verigheta în closet iar zgomotul apei trase să răsunе ca o cataractă în liniștea casei goale.

Pentru a se întoarce în sfârșit în bucătărie ca să constate, în timp ce-și trăgea o mănușă de cauciuc, că pe deget îi rămăsese o dungă albă, subțire și rotundă. Pentru a-și trage gânditoare și a doua mănușă și a începe, în sfârșit, să frece plita... înșelăciune, abandon, divorț, trădarea alor săi, orice i se poate întâmpla unei femei. Dar când capul îi vâjâie, când n-o mai trage inima, menajera supraviețuiește menajului și mâinile continuă să trebăluiască.

28 noiembrie 1965 la amiază

ÎN CAMERA ALĂTURATĂ, fosta cameră a lui Louis, în care se mai folosea, ocazional, de patul său de holtei sau de vechiul său șevalet, se dezlănțuise o partidă de ping-foot, fetele împotriva băieților, sub arbitrajul tatălui - care, în același timp, cu creionul în mână, schița tot ce-l înconjura.

Țipetele, bușelile, șuturile unora, ce expediau mingea la nimereală în poarta celorlalți, o asurzeau pe doamna Davermelle care, demnă, încoronată de o savantă coafură mov, ședea maiestuoasă pe marginea unui fotoliu și depăna

lână, depă**nându**-și și mai vag ideile. Într-adevăr, copiii făceau prea mult zgomot și iarăși vor avea discuții cu vecina de jos. Dar, dragii de ei, **într**-un moment ca ăsta, ce le poți spune? Fuseseră mirați de cadourile oferite de tatăl lor - patru ceasuri - dăruite așa, fără niciun motiv, nici onomastică sau zi de naștere, nici măcar un carnet cu note bune ca pretext. Fernand nu se înșela probabil când socotea că nu prea era de dorit să se marcheze evenimentul, să pară că li se acordă un fel de consolare. Oricum, în ciuda prepelițelor fripte și a tartei Tatin, bunicul nu-și putea regăsi surâsul. Cu mici clipiri de gene, când ridicate când lăsate, doamna Davermelle vedea bine în ce stare e scumpul ei bărbat! Nici prea copleșit, nici prea trist, firește: știa să se stăpânească. Dar era galben la față ca în timpul unei crize de ficat și țeapăn ca la o artrită. Fiul lui îi dăduse destulă bătaie de cap. Refuzase farmacia ca să urmeze belle-arte, trecuse de la pictură la artă decorativă, treacă-meargă! O luase pe Aline, ciocănitoarea aia, ca apoi să calce pe de lături, treacă-meargă. Chiar în privința divorțului, Fernand nu era nici pro, nici contra. O repetase de o sută de ori: *Eu unul n-aș face așa ceva. Nu sunt însă preot ca s-o interzic celorlalți*. Pe Aline, personal, n-o iubea, n-o apăra deloc. Dar patru copii, ce dracu'! Louis distrugea familia.

— Mă duc să mă uit la cuptor, spuse doamna Davermelle.

Șoaptă inutilă, care nu pretindea răspuns, doar o clipire de gene, acel semn prietenesc al unui cititor absorbit de adnotările unei cărți total indigeste pentru oricine afară de el: *Teoria psihotropilor*. Doamna Davermelle dispăru pe pâslarii ei discreți, pentru a reveni îndată. Călare pe scaunul său de răchită, soțul ei nu se mișcase. Își continua cu sârg adnotările. Spuse totuși fără să-și ridice nasul:

— De aci înainte, Louise, nu vor mai veni prea des.

Reflecție reținută, vorbă rară, elipsă: restul trebuia descifrat pe acest chip încadrat de un colier de barbă, ca o curea petrecută pe sub bărbie și pierzându-se spre

tâmples, unde se continua cu o cască deasă de păr cărunt, ce ascundea aparatul auditiv.

— Vor veni de două ori pe lună până la terminarea procesului, reluă doamna Davermelle. Apoi, totul va depinde de Aline. Dacă se va întoarce în ținutul ei, nici Louis nu-i va putea vedea prea ușor. Oricum, trebuia să se gândească la asta.

Louisei îi revenea obligația să spună lucrurilor pe nume, răspicat; iar lui Fernand aceea de a-și exprima îndoiala printr-o mișcare evazivă a mâinii. Tot așa își da cu părerea, cu cincizeci de ani în urmă, în fața borcanelor, acest farmacist puțin vorbăreț, ce sfârșise prin a o lua de soție pe laboranta sa.

— Asta va depinde și de cea tânără, adăugă cu o voce catifelată bătrâna doamnă.

Își pipăi cu mâna prețioasă coafură, apoi începu iar să depene lâna. Care vor fi mai primejdioși? Familia Eebusteau, acei provinciali în beneficiul cărora risca să fie răsturnată situația? Sau tânăra care reușise, după cinci ani, să-și atingă scopul?

— Oricum, reluă doamna Davermelle, Louis e foarte bucuros că ne are pe noi. Îmi mărturisea adineauri în ce încurcătură se afla. Ce putea face cu copiii? Nu putea să-i târască toată ziua prin Paris fără să-i lase să bănuiască că nu le poate spune încă unde stă. Firește, idealul ar fi să le facă ziua de vizită cât mai atrăgătoare, dar fiind de vârste diferite, e greu să-i împaci pe toți: ori la grădina zoologică, ori la meci, ori la cinema. Și la urma urmei, sunt totuși cam dezorientați. Aici cel puțin se simt bine.

Tăcu. Capul cărunt se răsucii, prezentând din față un nas ascuțit, așezat deasupra unor mustăți de sub care se strecurară câteva cuvinte:

— Niciun cuvânt față de ei, mai ales împotriva mamei lor!

— Mă tem că nu tot așa se procedează de partea cealaltă, spuse Louise Davermelle, răsucindu-se.

Telefonul sună. Se ridică greoaie și se apropie de aparatul așezat pe o măsuță stil Louis-Philippe; și în timp

ce apăsa receptorul de ametistul cercelului, ochii i se încrețiră, gura căpătă o expresie îngrijorată și se descleștă în jurul protezei dentare pentru a spune ceva cam tare:

— Da, maestre, fiul meu e aici. Vi-l dau.

Apoi șopti, prea încet, pentru soțul tare de ureche:

— E Grancat. Oricum, putea să telefoneze în altă parte.

Așa cum se temea, cei Patru, auzind cuvântul *maestre*, încetară brusc jocul. Cu ochii plecați, se prefăceau că se uită la schițele tatălui lor, unde apărea o Agathă aeriană, zvăpăiată, foarte diferită de cea suspicioasă, încruntată, care se ascundea acum în spatele lui Léon, ca și cum ar fi fost atrasă **într-o** cursă.

— Ești leit tu, spuse doamna Davermelle, privind lung la desen.

Cu chipul luminat de un surâs liniștitor, era și ea destul de necăjită. Întrunirile de familie aveau să fie tot mai plăcute, 1 l-am ce zice! Agathe se hotăra repede de partea cui să fie. Cel mai interesant, de altfel, era să-i vezi mutra - leită Louis - pe care se citea teama pentru mama ei, pe când Rose - replică a Alinei - încerca să-i surâdă tatălui, care se repezise la telefon nesilindu-se defel să vorbească mai încet:

— O clipă, să-mi iau carnetul și îmi dictezi textul.

— Cine mă ajută să pun masa? întrebă bunica pentru a îndepărta tot grupul.

O urmară toți, dar erau numai urechi, în timp ce scoteau din bufet farfuriile cu floricele, pe care, în mod excepțional, de data asta le așezau fără zgomot pe masa din sufragerie, despărțită de salon printr-un perete mobil, acum din păcate deschis. Îl vedeau bine pe tatăl lor, **ținându-și** capul plecat spre stânga, cu receptorul vârât dedesubt, mângăind cu greu cuvintele ce țârâiau din ebonită numai pentru el, dar al căror comentariu, oricât de succint, lăsa să se înțeleagă: *E cam sec, nu-i așa?... Nu vrei s-o mai îndulcesc?... În sfârșit, știi mai bine ca mine, am încredere în ceea ce faci.* Copiii vedeau bine, **într-un** colț pe bunicul, alături de ei pe bunica, apoi pe fiecare

dintre frați și surori, participând cu toții la acest festival al chipurilor încremenite. Dar Louis părea că nu observă nimic. *Bine, copiez și o trimit imediat. Trebuie s-o dau recomandată?* Obosită de atâta zburc, doamna Davermelle împinse peretele mobil fără nicio explicație, chiar în momentul când Louis, lăsând telefonul, îi întinse tatălui o pagină ruptă din carnet și-l auzi pe bătrân spunând:

— Asta nu. N-am nicio părere. Fă cum știi.

28 noiembrie 1965 orele 21 și 5 minute

ALINE, în spatele perdelei, scrutează noaptea ușor dungată de burnița în care se topește lumina ștersă a trei felinare.

— Ai răbdare! Nu sunt departe, spuse Emma.

Aline nu se gândise la obligațiile acestei prime zile de vizită, și nici sora ei din Paris, nici sora ei din Creteil. Dar Emma da. Emma se gândește întotdeauna la toate. A sosit împreună cu fetița ei la ora cinci. Și încă s-a scuzat:

— Am avut de corectat caietele copiilor, altfel aș fi venit mai devreme. Eram sigură că te găsesc în halul ăsta. Dacă ar trebui s-o trimit pe Flore la tatăl ei...

Flore ridică, mirată, nasul. Toată lumea știe că mama ei a avut-o eu un coleg în Guineea, când era învățătoare la Conakry; că a crescut-o cu grijă pentru ea, fără să se mai preocupe de acel domn.

— Nu te obosi, Aline, reluă Emma. Mâncăm între noi, fetele. Mă ocup eu de toate.

Femeie singură, a devenit o adevărată soră de caritate pentru femei singure: cu o vehemență în vorbe ce-ți dă putere, Emma n-are decât prietene despărțite sau pe cale să se despartă, cel mai adesea recrutate printre mamele elevilor ei. Totul începea cu o remarcă anodină: *Cum se face, doamnă, de nu-l vedem niciodată pe tata?* și primea un răspuns stingherit: *Pentru că de fapt, doamnă, nici noi nu-l vedem prea des, și așa, în îmbulzeala de la ieșirea din școală, compătimind-o pe mamă, o descosea încetul cu încetul, îi ținea o predică și o lua sub aripa ei ocrotitoare: Săracele! Nu știu să se apere.* Emma știe tot:

legile, drepturile, costurile, formalitățile, adresele; fericirea ei cea mai mare este să strângă uneori cu ușa pe vreun afurisit, acest termen cuprinzând de altfel pe soții care sunt așa fără doar și poate, ca și pe cei pe cale să devină.

Deosebit de decepționată în duminica asta de prostia uneia dintre protejatele ei - *o știi pe mama micului Gonzague, închipuie-ți că iar l-a primit pe bețivanul ei* -, Emma și-a pus, autoritară, sorții Alinei. A bătut, întors și îndoit omleta cu șuncă, cu mare grijă ca să nu zgârie tigaia de teflon - *ceea ce bărbații fac de fiecare dată când o folosesc*. După clătite, după cafea, **s-a** repezit la spălător, observând că, *de regulă, într-o casă unde banii îi papă ticăloasele, nu găsești niciodată o mașină de spălat vase*. În sfârșit, la nouă și cinci minute, **s-a** postat la fereastră, lângă o Aline furibundă, care se uita neîncetat la ceas:

— Ar trebui să-i pui în vedere lui Louis să-i aducă pe copii la ora fixată. Dar nu cumva să-i cerți pe ei.

Aline nu răspunde. Îi prima oară când cei Patru au ieșit toți împreună de sub aripa ei. Își imaginează tot ce poate fi mai rău. Un accident. O răpire. Ochii îi ies din orbite de groază. I se pare că a trecut un secol, când, zece minute mai târziu. În sfârșit strigă:

— Uite-i!

Louis i-a lăsat în colțul străzii pentru a evita sensul unic, și cei Patru înaintează în șir indian, în ordinea inversă datei lor de naștere.

Guy, cu capul gol, cu fularul și impermeabilul pe braț, merge de-a lungul trotuarului și sare din dală în dală, evitând să calce pe liniile despărțitoare. De obicei reușește bine. Ce grijă oare îl face să rateze din două sărituri una?

Urmează Rose, înfășurată, dimpotrivă, în pardesiul de gafcardină, cu gluga trasă pe capul în care stăruie o idee fixă: *Chiar s-a terminat?* pe care a șoptit-o în ultima clipă la urechea bunicii.

Urmează Agathe, acoperită de o pelerină transparentă: ca un clopot de plastic șifonat pus în mișcare de două picioare.

În sfârșit, Léon încheie șirul, serios, neutru, oprindu-se în mijlocul caldarâmului și ștergându-și cu un deget ochelarii.

Nu-și vorbesc. Nu se apropie unii de alții. Dar încovoiați, pornesc cu toții, în același timp. sub ploaia torențială în care se preschimbă deodată burnița. Și, precedați de pisica udă ce fuge ca o săgeată renunțând la amor, se năpustesc pe porțiță, urcă din două salturi cele șase trepte, bat din picioare pe ștergător; dau năvală pe coridor și apoi în bucătărie, unde mama lor stă ea trasă în țeapă de supărare:

— Ei, ce-i cu voi? țipă ea. Era cât p-aci să telefonez la poliție.

— Tatăl vostru nu v-a condus? spuse Emma.

Rose se lămuri. Aha, cumătră Valdooix. Bombăne împingând ușa:

— Tata ne-a lăsat în colțul străzii. Și apoi, ce! Doar nu avem cinci ani.

Leon salută scurt cu mina, spune cu voce groasă *Bună seara!* De aici înainte e singurul bărbat în casă. Exemplul tatălui său, nepăsător în mijlocul țipetelor, și l-a însușit mai demult. Fie că mama tună și fulgeră, fie că bate ceasul, e de ajuns să opui decibelilor o politicoasă surzenie. O șterge, liniștit, pe urmele Rosei. Dar Agathe, căreia nu-i trece nicio clipă prin minte că s-ar putea agăța cineva de ea, își scoate ghetuțele pline de noroi ca să le apele la robinet. Aline ar vrea să urle că treaba asta o să înfunde chiuveta, ca nimeni n-a sărutat-o, că e tratată ca o cantitate neglijabilă. Nu poate. Nu poate să facă nimic împotriva Agathei. O privește pe Emma, care și ea, la rândul ei, o privește cu sprâncenele ridicate, insistent, pentru a o sfătui să-și păstreze calmul. Însă Aline e mult prea montată pentru a nu găsi punctul slab unde să-și descarce nervii. Iată-l pe Guy, care țopăie bucuros, foarte mulțumit de ceasul său și spune naiv: *Tjită-te la el: mi l-a dat tata.* iată-l și pe mucosul ăsta care vorbește de taică-său, care seamănă atât de mult cu taică-său încât ai zice că o face anume. Nasul, ochii, bărbia, ceasul... Dacă taică-

său e cel care-i dă totul, cu atât mai rău pentru el! Guy va plăti oalele sparte:

— Tu, treci la culcare!

Privirea lui Guy se îndreaptă spre pendula electrică care, în principiu, îi mai acorda douăzeci de minute.

— Am spus la culcare! strigă mama repezindu-se la el!

— Lasă, Aline!

Prea târziu: intervenția Emrnei n-o reține. Dreapta, stingă, palmele plesnesc, pocnesc, înroșesc doi obraji nevinovați. Aline însăși, cu brațele căzute și furia stinsă, rămâne încremenită. Guy fuge scâncind, incapabil să înțeleagă că de fapt nu el, ci tatăl lui fusese pălmuit prin procură. Agathe, care nu se îndoiește de acest lucru, dă ciin umeri ostentativ și iese și ea din bucătărie, doar în ciorapi. Cu degetele în părul descrețit cu grijă al Florei, Emma șoptește:

— Deșteaptă mai ești! Vrei să-l întăriți sau ce?

— Cel puțin așa nu va mai îndrăzni să-mi vorbească de tatăl lui! trânteste Aline, înainte de a se prăbuși pe masă plângând în hohote.

Mai bine să lași să curgă șiroaiele. Căzuseră doar de acord că Aline trebuia să fie tandră, strecurând printre oftaturi ceva în genul: *Am avut o zi tristă fără voi, dragii mei*. Dar reflexele celor părăsiți sunt imprevizibile. În momentul când au mai multă nevoie de dragoste, se răzbună pe oricine din cauza celui absent. În această privință, Emma avea doisprezece ani de experiență. Insuportabilul te face să devii repede insuportabil. Aceste victime ar trebui învățate că, cu cât țipă mai mult, cu atât își îndepărtează simpatiile și dau apă la moară călăilor surâzători care, prin comparație, par mult prea cumpătați pentru a purta toată vina. Se apără mai bine cine știe să tacă, să judece, să se organizeze...

— De fapt, spuse Emma, a patra duminică pică pe 26, a doua zi de Crăciun. Deci fără vizită: prima jumătate a vacanței îți aparține.

Aline smiorcăia, dar înălță capul interesată:

— A doua jumătate e a lui. Va avea Anul nou.

Sughiță. Geme:

— Copiii nu vor putea să-mi ureze, la miezul nopții, la mulți ani...

Dar Emma își urma gândul:

— N-ar trebui să te duci la Chamrousse?

— Cu ce bani? Întrebă Aline, care nu înțelesese încă.

Emma se duce să închidă ușa. Se întoarce și-i șoptește:

— Merită să te împrumuți, să-ți vinzi un inel, o mobilă, orice. Gândește-te. Copiii voștri n-au fost niciodată la sporturile de iarnă. S-ar bucura mult. Dacă va trebui să împarți vacanța de Crăciun în două și să pui la socoteală și drumul, nici n-ai să ajungi bine la Chamrousse și va trebui să pleci. Cere-i lui Louis să-ți cedeze aceste zile.

— Va refuza, spuse Aline.

— Perfect, răspunse Emma. Copiii îi vor purta pică din pricină că au fost lipsiți de zăpadă.

Și cu un râs scurt, dă cărțile pe față:

— De altfel, chiar dacă acceptă, tot nu va ieși mai bine. Copiii vor crede că se dezinteresează mult prea repede de ei... Ce spui?

Aline șopti ceva nedeslușit, dar ușor de înțeles datorită unui zâmbet complice. Emma asta! Exagerează adesea. Nu le va ierta niciodată bărbaților că a trebuit să se adreseze unuia din ei pentru a deveni mamă; cu atât mai mult cu cât pentru plăcerea ei personală mai trebuie să consume și alți câțiva. Dar din punct de vedere practic uneori e un bun sfătuitor.

— Și cu asta nu s-a terminat, reluă Emma, acum trebuie să plec. Tu, Aline, dacă vrei să mă asculți...

Aline i-o ia înainte:

— Da, spuse ea, mă duc la cel mic în cameră.

APRILIE 1966

7 aprilie 1966

ABIA încăpând în fotoliul de răchită, care gemea sub greutatea ei, Mese afla la locul obișnuit sub arborele japonez tăiat în formă de umbrelă, la capătul acestei

grădini ce domina de sus apa Argosului tulbure, pătată de bătrâni nuferi destrămați și scaldând molatec întinse bancuri verzui, întortocheate, printre care se iveau, ici și colo, săltăreață, spinarea cenușie a unei babuște. Și Pe se afla la locul lui, șezând pe zidul de susținere, înalt cam de un metru în partea unde se aflau salatele, dar de vreo trei metri și jumătate spre râu, unde îl rodeau scolopendrele și micsandrele sălbatice. La picioarele zidului, barca, din care nu se scosese apa de vreo cincisprezece zile, încât grătarul de pe fundul ei plutea pe un sirat gros de zoaie, dovedind cantitatea mare de ploaie căzută în ultimul timp, trăgea de lanțul prins cu lacăt la capătul de jos al scării de fier. Dar domnul Rebusteau, cu privirea pierdută, nu se uita la nimic: nici la Argosul ce se strecura la dreapta pe sub podul vicinal, nici la stânga, spre copacii încă goi din parcul marchizului, nici măcar la fiica lui care, stând pe nisipul fin, îi spunea:

— Știi, sentința a fost pronunțată luni. Am câștigat.

— Dacă asta se poate numi câștig, mormăi domnul Rebusteau, cine pierde câștigă, nici că se poate mai bine!

— Așa-i, nici că se poate mai bine! făcu doamna Rebusteau, ca un ecou.

Gură mare în altă parte, dar foarte supusă la Chaze, Alinei nu-i era deloc teamă de mama ei: bună prezicătoare, în largul său când anunța micile necazuri - scumpirea cărnii, nocivitatea unui curent de aer - dar care, în fața marilor nenorociri nu mai era decât o oaie a Domnului, uluită ele nedreptatea lui față de devotații săi Rebusteau. În schimb, Léon Rebusteau, la fel de administrator acasă ca și la castel, inspira fiicei sale o afecțiune temătoare. Firește, ea știa să-și păstreze totuși acel „mă privește”. Îi iertase cu greu anumite aluzii rostite în ajunul căsătoriei: *Aline are mare noroc: ar fi meritat să-și crească singură plodul*. Nu mistuise ușor furia ce-l cuprinsese pe tatăl ei în timpul vacanței de Crăciun, după ce acesta citise scrisoarea dictată lui Louis de către avocați: *Descurcă-te cam poți, dragă N-am să mă întorc niciodată. Știi bine că mi-am refăcut viața...* Oare nu strigase el, cu gâtul, pomeții

și urechile învinețite, semeț și hotărât:

— E nedemn! Nu, Aline, n-ai să te folosești de această scrisoare de complezență! Reproducând-o, nefăcând tot ce poți pentru a evita divorțul, devii complice.

Adăugase chiar rece:

— Și ce tot spui? Trebuia să mergi la Chamrousse. Te-ai răzgândit când soțul tău te-a prevenit de intenția sa, de a-și exercita acolo, dreptul lui de vizită? Ar fi trebuit, dimpotrivă, să profiți de ocazie și să încerci să te împaci cu el, tot era departe de metresa lui. Nu trebuia să renunți pentru o chestie de parale. Nu sunt bogat, nu-mi vād des copiii, dar mi-aș fi impus cu plăcere un sacrificiu de două ori mai mare.

Mama, ea însăși, atât de apropiată de tata, atât de plămădită din aceleași prejudecăți, rămăsese încremenită și găsisese curajul să-și dea cu părerea:

— La urma urmei, Léon, ce speri tu? După cum spune vicarul, nu-i nicio posibilitate de anulare prin curtea de la Roma. Aline are dreptul să se apere. E destul doar să nu se recăsătorească.

Și încă, din fericire, niciunul nici celălalt nu aflaseră adevărul! Și anume, că Louis, simțind cursa, propunând să vină în stațiune într-un alt hotel, se oferise de asemenea să plătească; Aline pricepuse și ea unde bate șmecherul, care spera fără îndoială să improvizeze în afara zilelor legale întâlniri cu copiii, pe pistă, în lipsa mamei, ce se temea să pună piciorul pe schiuri; că Aline mințise pe toată lumea când inventase o invitație urgentă a familiei, două săptămâni de consolare mutuală la Chazé, unde Louis nu va îndrăzni să-și facă apariția.

Să se apere? Iată că se apăra. Nu dorise să divorțeze. El divorțase. Ea era divorțată. Subtilă deosebire! Nu accepta să se simtă vinovată. Binecuvântarea bisericii? Cu toate că renunțase la practicile religioase de la căsătorie încoace, ele nu-i erau totuși indiferente; dar alături de cei Patru va fi păstrătoarea lor. Și sincer vorbind, divorțul avea oarecare avantaje... Să pui mâna pe bani - oricât de puțini - fără să fie nevoie să ceri la fiecare apariție a domnului, să

nu mai ai nevoie de părerile lui, de semnătura sa, să nu te mai disprețuiești, să nu mai aștepti pentru nimica toată, să te porți ca șef al familiei, să descoperi autonomia, nu era de colea. Un ticălos, dându-ți lovitura de grație, uneori îți face un serviciu.

— Am văzut carnetele de note, spuse domnul Rebusteau. Nu sunt grozave.

— Contrariul ar fi de mirare, răspunse sec Aline. Copiii sunt foarte tulburați.

Regretând tonul acru, se apropie și puse mâna pe umărul tatălui ei care, ochind nuferii, arunca nervos cu pietricele mici. Patriarhul, atât de sigur de el, iată că se plângea:

— Trei fete, trei eșecuri! Tu te-ai despărțit. Ginette îl ocărăște pe papugiul ei. Annette nici măcar nu și-a găsit unul.

Ce să răspunzi? Gata să îndure, să domine sau să fugă, fetele administratorului erau prost pregătite pentru menținerea echilibrului conjugal. Pe însă schimbă subiectul.

— E adevărat ce-mi spune maică-ta? Te gândești să te întorci aici?

— Ar putea să se gândească... rectifică doamna Rebusteau.

— E același lucru, i-o reteză domnul Rebusteau.

Me aruncase o nadă. Visul mamei era să-și recupereze măcar una dintre fete - toate plecate la Paris, pline de entuziasm, încă de la vârsta de douăzeci și unu de ani. Cu siguranță că părinții vorbiseră între ei. Cum făcuse și Aline cu cei Patru, deloc încântați.

— Mi se pare greu, spuse ea. Se pune problema liceului. Și apoi problema locuinței: nu mă pot instala la voi cu toată trupa. Dar mai ales avocatul se teme ca Louis să nu profite pentru a cere revizuirea încredințării copiilor, invocând distanța și imposibilitatea vizitelor. Credeam că, așa cum s-a arătat un soț rău, va fi și un tată rău și că se va plictisi repede. Da' de unde. Nici nu vă puteți închipui cum mă hărțuiește.

— Asta dovedește că-și iubește copiii, spuse domnul Rebusteau.

— Dacă nu-i vede îndeajuns, e că așa a vrut, și dacă suferă, așa-i trebuie, reluă Aline arțăgoasă.

— Pe mine, ceea ce mă întoarce pe dos, e ideea că ar putea duce copiii la creatura aceea, spuse doamna Rebusteau.

Administratorul se ridică brusc, cu un aer îngrijorat: i - Mai exact, ce știi ei despre ea?

— Totul, spuse Aline. Trebuia să-i informez. Dacă lucrurile merg pe făgașul pe care au pornit, peste șase luni ea va fi mama lor vitregă.

— Nu, reluă domnul Rebusteau, această femeie nu le va fi niciodată mamă vitregă. O mamă vitregă este a doua soție a unui tată văduv... în sfârșit, sper că i-ai avertizat pe copii cu precauție.

— Era de ajuns să li se citească scrisoarea lui Louis, spuse Aline, fără să clipească.

— Scrisoarea? Ai făcut tu asta?

Domnul Rebusteau deveni stacojiu. Dar Aline, majoră în toată puterea cuvântului, începu să țipe:

— La urma urmei, tată, ceea ce mi-a scris, vrei nu vrei, e adevărul!

Uluit, tatăl se lăsă din nou să cadă pe zidul scund.

— Adevărul, așa e! mormăi el. Dar copiii au dreptul să li-l spui mai pe ocolite.

Acum urma predica. *Ascultă-mă, fata mea...* Aline cunoștea introducerea. Știa și urmarea, această tiradă ca la carte: *Este absolut necesar ca un copil să aibă o părere bună despre părinții săi, chiar dacă aceștia au greșit: să nu ia niciodată parte la certurile lor; să păstreze p afecțiune egală pentru tatăl ca și pentru mama sa fiecare dintre ei menajându-l pe celălalt pentru a putea fi menajat el însuși...* Aline așteaptă să se termine. Auzi, o afecțiune egală! Pentru vinovat ca și pentru nevinovată! Pentru cel absent ca și pentru cea prezentă! Fiica observa cu coada ochiului chipul mamei, rotund, brăzdat de riduri, încadrat de șuvițe de păr gras, tras peste urechi, și pleoapele care,

decent plecate, vibrau de lucruri nespuse. Să citească Evanghelia în strană, după noul obicei, acest şuan sfânt, foarte bine! Dar, ca de la intransigenţa în principii să aluneci în practică la indulgenţa faţă de vinovat, pas de mai înţelege ceva! Pentru o greşală de tinereţe - care acum nu mai era deloc la modă să fie considerată ca greşală - a fost destul de ocărită! Un bărbat menajează întotdeauna cât de cât pe ceilalţi bărbaţi şi nu o peroraţie de bunic o va face să-şi schimbe părerea:

— Adineauri am pus copiii să scrie o ilustrată colectivă. E o chestiune de corectitudine. În fond ştii ce părere am despre soţul tău.

Privirea pe care i-o aruncă fiica lui nu păru să-l impresioneze. Se îndreptă, punând picioarele pe pământ:

— Cât priveşte întoarcerea ta aici, cu toate că am de n-o din tot sufletul, nu te sfătuiesc. Nu vei fi rău primită...

— Dar nici bine nu mă voi simţi, închipuie-ţi că ştiu!

— Mă duc până la terenul de tenis, spuse Léon Rebusleau, pornind drept înainte.

Se scurse un minut. Trei raţe domestice, dând la unison din târţiţă, apărură sub pod. Puţin mai departe, acolo unde Argosul cotea, un şobolan de apă traversă cu nasul în păpuriş şi un soare demn de joia mare se ivi printr-o spărtură dintre doi nori. Ce păcat! Blândeţea unui ţinut nu înseamnă totdeauna şi a locuitorilor săi. La oraş, unde totul se pierde, totul se schimbă, unde oamenii mai curând te întâlnesc decât te cunosc, vecinii nu bârfesc mult timp pe seama eşecului unei perechi. La ţară însă, unde familiile se numără pe degete, ca şi casele, un divorţ, chiar şi fără intervenţia făţarnicilor, face o gaură în cer. Această ratare aduce ghinion, dacă nu chiar contagiune. Un bărbat se poate socoti eliberat. O femeie va fi întotdeauna considerată ca repudiată. Tuturor li se va părea că ceva în fiinţa ei n-a putut, n-a ştiut, poate chiar n-a vrut să-şi reţină bărbatul. Nenorocul devine o stare de fapt, în jurul căreia se înalţă, ca un gard de pari ascuţiţi, neîncrederea, vigilenţa, compătimirea. În ajun, pentru a-şi da seama de efect, Aline n-a avut decât să treacă prin târg

cu ai săi: nicio defilare de ologi n-ar fi reușit; să atragă mai multe priviri. Niciun salut n-a știut să evite tonul consolator. Părinții se înșelau. Picând de Crăciun pentru a se descotorosi de Louis, revenise de Florii, dar obligată să se înapoieze pentru a-i preda pe cei Patru, domnului, în ziua de Paști, Aline nu cerea drept de azil.

— Marchizul nu ne-a prevenit, dar nu m-ar mira să dea o raită pe aici, spuse doamna Rebusteau.

Chiar dacă nu e întotdeauna șmecheră, mama nu e nici lipsii de antene. Da, da, chiar marchizul! Alt motiv ca să rămână în oraș. Iată de ce credinciosul său subordonat se dusesse până la terenul de tenis. Om de încredere peste un domeniu unde proprietarul nu punea piciorul mai mult de două luni pe an, domnea peste opt ferme, deținea toate cheile, putea, discret, să-i lase pe cei Patru să profite ele terenul de tenis, de piscină, de iac sau de pădure, chiar dacă trebuia să-i alunge repede și fără supărare, când din întâmplare Mercedesul stăpânului urca pe aleea principală. *Dar lăsați-i să se joace!* ar spune cu siguranță, părintește, acest senior care, pe când era copil, bătuse codrul cu Aline, pentru ca mai târziu, fără a insista, să-și strecoare mâna sub puloverul ei, pentru a afla câte ceva. Acolo, sus la castel, domnul Rebusteau se numea Léon, și soția lui Sophie; iar doamnei Davermelle, fiica lor, devenită noră de farmacist, adică urcând cu o treaptă în ierarhia socială - știm noi cum a ridicat piciorul ca **s-o** suie, spuneau de optsprezece ani încoace gurile rele - nu-i plăcea ca în umbra lui Léon să i se spună Aline. Poziția ei socială, iată încă o problemă pe care o ridica plecarea lui Louis. Dar să lăsăm deoparte regretele! Trebuia profitat de absența tatii pentru ca această călătorie să-și atingă scopul.

— Mamă, spuse Aline stingherită, sunt foarte necăjită. După divorț va avea loc partajul.

— Cum! făcu doamna Rebusteau împreunându-și mâinile. Nu are măcar eleganța să-ți lase totul?

— Spune că-i și așa destul de mult că păstrez jumătate, deoarece nu am adus și nu am câștigat nimic.

Lacrimile curg gărlă. Una din părțile tari ale Alinei fusese întotdeauna aceea de a plânge la comandă, de a-i dezarma astfel pe cei din jur. Dar ce putere mai aveau aceste lacrimi care înstelau nisipul fin?

— Împărțirea bunurilor mobiliare e destul de îngrijorătoare, reluă ea cu bărbia tremurândă. Dar cu casa e o catastrofă. Dacă socotim notarul, agentul imobiliar, fiscul, asta reprezintă un sfert din cheltuieli. Soldul datorat la Creditul funciar, un alt sfert. Dacă facem restul pe din două, nu voi avea nici măcar cu ce să-mi cumpăr o garsonieră. Rămânem în stradă...

— Și nu îndrăznești să-i ceri tatălui tău să te ajute? Ai vrea să mă ocup eu de asta? făcu încet doamna Rebusteau.

Cu dosul mâinii, Aline își șterse ochii. Consternarea mamei îi arăta destul de limpede cât era de neputincioasă. Privea cum curge apa. Dacă orice cracă e bună de apucat când te îneci, trebuie să fie însă destul de solidă ca să te susțină. Doamna Rebusteau se afundă mai tare în fotoliu.

— Să nu-ți faci iluzii, spuse ea. Va trebui vândută. Sunteți trei fete. Chiar dacă ai fi fost singură, tata n-ar fi putut să-i restituie soțului tău partea lui și totodată să plătească și ratele la Creditul funciar. Are șaiszeci și cinci de ani. Dacă ar fi fost funcționar, ar fi avut o pensie. Nu se poate retrage: conacul e al marchizului și ne-am trezi și noi fără casă, cu niște economii derizorii...

— N-am încotro! voi sta cu chirie, spuse Aline cu dinții strânși.

Avusese și ea o casă. A ei. În timp ce părinții locuiau în casa altuia, sora ei Ginette într-un mic apartament cu trei camere la Creteil, iar sora ei Annette într-o cameră mobilată. Ea era cea bine căpătuită, invidiată, norocoasa familiei, și iată acum că Louis, tot Louis era cel care o jupuia. Mizerabilul! Cine ia înapoi ce ne-a dat ne jignește mai mult decât dacă n-ar fi dat nimic.

— Liniștitește-te, uite-i pe copii, șoptiră buzele mustăcioase căutând s-o sărute.

Mama se ridicase fără ca ea să-și dea seama. O fi știut vreodată mama ce înseamnă ura? Ochi pentru ochi,

dar pentru dar, fiecare ia înapoi ce-i al lui. Copii, da, Aline îi dăruise copiii, și acum șovăia, lipsită de sfaturi bune. Afacerea e clasată: luându-ți-i, nemernicule, te voi lovi mai tare decât dacă nu ți i-aș fi dat niciodată.

8 aprilie 1966

BINE CA Bibilica nu era de față pentru a cotcodăci compătimitoare: *Ei bine, dragul meu, te frige și pe tine pe jărat*! Fapt e că, a-ți petrece după-amiaza la o clientă tânără, s-o ții virtuos în limitele unei conversații estetice și comerciale, să-ți dai cu părerea asupra culorii tapetelor, a tapițeriilor, asortându-le cu cea a canapelei - fără să faci un pas spre ea, de teamă să nu cădeți împreună - apoi să fugi nu fără a-ți spune că s-ar fi putut, că ar fi trebuit, că pe vremuri ar fi fost una în plus pe care ai fi lăsat-o deșelată, să te întorci totuși cu comanda în buzunar, să părăsești la orele șase Atelierul Mobiliart ca să pășești liber pe strada Saint-Antoins, descoperind-o pe trotuarul de vizavi pe Odile sărutând un tânăr de vreo treizeci de ani, zău că aveai de ce să te tulburi.

Dar Louis nu se tulbură. Un șuvoi de mașini, gonind pe verde, îl împiedică pentru moment să traverseze, dar un deget se îndreaptă în direcția lui și era puțin probabil ca Odile să i-l fi arătat pe numărul unu, numărului doi. Louis ridică brațul, ceea ce în toate limbile înseamnă: iată-mă. Odile ridică și ea brațul. Tânărul face la fel. Bun, stăteau deci și ei acolo: nici tandri, nici politicoși, cu un aer mai degrabă blajin, privindu-se unul pe altul cum ai privi o pendulă. Era o singură explicație: acest txnăr făcea parte din familie. Semaforul se schimbă. Louis traversă fără grabă.

— Fratele meu! spuse Odile înainte de a-i întinde buzele.

Uf! oricum! A avea încredere în celălalt înseamnă să ai, în mare măsură, încredere în tine. Doar câteva clipe în asemenea situații și ideile te năpădesc. S-au mai văzut cazuri când s-a divorțat de florile mărilor; unii distrug totul ca până la urmă să se trezească singuri. (La urma urmelor, Aline nu rămăsese singură? Când ne vom

descotorosi, doamnă, de această obsesie? O anumită răbdare, pe care o avem față de dumneata, nu încerca să ghicești de unde vine.)

— Raymond mi-a telefonat la birou, îi explică Odile. I-am dat întâlnire aici. Soția și copilul lui sunt la turnul Eiffel. Ne vom întâlni cu toții acasă.

Oare telefonul ăsta o fi fost spontan sau provocat? Odile îl apucă de un braț pe Louis, de altul pe fratele ei și-i trage spre metrou. Louis se stăpânea să nu izbucnească **într-un** râs din acelea ce servește uneori de alibi unei situații jenante: *Iată-mă liber și tipul aleargă în fuga mare să ne facem cumnați*. De fapt, coborând repede treptele stației de metro, Raymond Milobert spune:

— Sunteți artist, nu-i așa?

— Mă flatați, spuse Louis. E adevărat că pictez, dar pentru a avea clin ce trăi sunt decorator. Dumneavoastră, dacă nu mă-nșel, sunteți inginer?

— Și dumneavoastră mă flatați, i se răspunse cu modestie. Sunt mai degrabă subinginer.

Se înghesuiră **într-un** vagon ticsit și Louis își vârî un genunchi între cei ai Odilei. Surâdea. Nu era băiat rău, în fond, fiul librarului. Cu acest ton mucalit, care-l ajutase multă vreme să dezorienteze clanul Rebuskau, **s-ar** putea sparge gheața: o gheață devenită banchiză de cinci ani încoace. Din vina lui, fără doar și poate. Să întâlnești o micuță provincială, rătăcită **într-o** expoziție de mobilă, **s-o** instalezi opt zile mai târziu **într-o** cameră mobilată, să-i cauți de lucru din lipsă de bani ca **s-o** poți întreține, să-i găsești, din întâmplare, o slujbă de stagiară la o editură, să-i mărturisești după câțva timp că ai o nevastă și patru copii, **s-o** păstrezi pe domnișoara în ciuda oricărei morale și fără a salva aparențele, găsind lucrul acesta tot atât de firesc pe cât de scandalos îl considera familia, să te faci că nu știi că există în mersul trenurilor cel puțin patru garnituri iarna și opt vara pentru La Baule, *Maică Precistă!* pentru a vorbi cum se zice pe la noi, nu-i de mirare că la auzul numelui său nu mureau de bucurie cei de pe Coasta de Jad.

Pentru moment părea că merge mai bine. Dar după un prim efort nimeni nu mai făcea altul, iar întrebarea *Cine pune mâna pe cine?* plutea, undeva, în aer. Odile a trebuit să strige: *Saint-Mandé, toată lumea coboară!* în atenția provincialului, și să șoptească la urechea parizianului: *Fii drăguț, stai de vorbă cu el*, pentru ca pe scudul traseu al străzii Laitieres să obțină câteva schimburi de păreri asupra mersului vremii în vest.

Dar ascensorul abia coborî, că și urcă din nou cu o a doua încărcătură Milobert, apoi *îți prezintă pe Armelle, cumnata mea, și ți-l prezintă pe nepotul meu, și vă prezintă pe Louis*: acesta din urmă fără alt titlu, însă măsurat din cap până în picioare de o tânără doamnă cu ochii verzi și de către un puști roșcovan care, alături de ceilalți, suprapopula mocheta, fiecare căutând un loc unde să stea în minuscula garsonieră a Odilei.

Se așezară cum putură, puștiul pe jos, menajul cu acte în regulă pe două cuburi de plastic, cel nelegal pe marginea divanului. Porto, prăjituri. Și, bineînțeles, cântecul obișnuit: *Ce face mama?... Dar tata?... Librăria merge bine?... Oh, știi, dacă n-ar fi cărțile de școală...* Toți erau cu gândul spre La Baule; afară de Louis, care se cufundase în comparații. De la Rebusteau la Milobert, oare acesta era începutul unui troc? Ceea e «e uimitor în certurile de familie nu-i nici numărul și nici durata lor; ci, dimpotrivă. ușurința cu care totul se aranjează. Pe fată ai cunoscut-o singură și ai cucerit-o ca atare, și-ți aparține ție și numai ție, pentru acest fel de dragoste ce-și ajunge ei însăși, care nu ține de familie și nici nu are legătură cu ea. Și apoi, iată! Oricât de migrator ai fi, tot ieși de undeva: trece câte un rândunel și rândunica din vechiul cuib noroios se îngrijorează. Înainte de a se gândi să-și construiască unul nou.

— Ce-o să faceți acum? se adresa fratele surorii. Oricum, e un spațiu prea mic ca să-i poți primi pe copiii soțului tău.

Odile aruncă o privire prudentă asupra soțului prin anticipație.

— Asta ne va crea probleme, admise ea.

Subînțelesul își are forța lui. Din cauza acestor probleme îndelung rumegate, Aline reușise să câștige o ȃminare de cel puțin trei ani. Săptămâna Paștilor puneri o altă problemă, mai simplă, dar atât de urgentă încât, spre propria lui uimire. Louis se amestecă în vorbă:

— Pentru moment, spuse el, mă întreb ce voi face cu ei timp de opt zile. Nu pot să-mi iau concediu. Părinții mei, pe care contam, în mod abuziv de altfel, se vor duce la cura de ape de la Dax. Nu văd decât o soluție: să mă folosesc de apartamentul lor și să o mobilizez pe sora tatălui meu, pe mătușa Irma, ca să ne gătească.

Cine avea urechi de auzit, să audă! Veneau cu suflitul la gură, drăguții de ei. Nu strica să ia cunoștință de greutatea în care se zbătea pentru ochii frumoși ai surorii. Greutăți ce nu erau decât la îwceputu.1 lor! Și așa e neplăcut să sudezi într-o căsnicie exigențele a două triburi. Și în turând vor fi trei: și chiar patru dacă doamna s-ar 1 ecăsători. Ar fi un joc al genelor biologice tot atât de uimitor ca și jocul constrângerilor morale care le corespund. Dar față de Louis zâmbeau cu gura până la urechi, plini de înțelegere:

— Dacă totul ar fi în ordine, spuse cumnata, v-aș fi propus să ni-i trimiteți la La Baule împreună cu Odile. Dar, evident, atât timp cât...

Pauză. Lucrurile se precizau. Data, dragă domnule, r. În dori să ne întoarcem acasă cu o dată. Odile clipea repede, vizibil îngrijorată de insistențele ialor săi. Fugi de o dragoste veche, devenită o obligație, ca să te arunci într-una nouă și să cazi în altă cursă. Dar când de trei sute șaizeci și cinci de ori pe an, timp de cinci ani, dorința, plăcerea, departe de a se stinge, te-au adus în această stare de nedefinit, în care absența acesteia ar fi mai îngrozitoare decât lipsa unui drog, la ce bun să te înșeli spunând: m-am ars! Troc între Piebusteau și Milobert, poate. Dar mai ales, troc între douăzeci și cinci și patruzeci și doi, între miere și oțet, între floare a de mazăre și pâstaie. Louis se plecă, o mai sărută o dată pe Odile după ureche:

— Totul va fi în ordine în iulie, spuse qL

10 aprilie 1966 orele 8

GEAMANTANUL era deschis. Întoarsă acasă cu trenul de noapte (ou trenul, evident, dacă nu mai are mașină... dar să nu uităm, deoarece Louis și-a atribuit-o, să fim atenți ca la partaj să restituie jumătate din prețul ei), Aline își pune lucrurile la loc în dulap. Își agață rochia albastră, ia un alt umeras, se răzgândește, îl lasă pe bara metalică și se întoarce spre noptieră. Acest extras după hotărârea judecătorească, sosit în lipsa ei și care a fost sau va fi notificat domnului, l-a citit de vreo zece ori. Trei hârtii prețioase! Una albastră, cu antetul - valabil peste tot - al tribunalului Senei; două albe, prima cu antetul Primei Camere, secția întâi, cu numărul 21 168, timbrată cu doi franci cincizeci - ambele dactilografiate pe față și pe verso. Optzeci și opt de rânduri: Aline le-a numărat. Paisprezece de *având în vedere* și îndeosebi: *LA CEREREA EXPRESA A SOȚULUI: având în vedere că Davermelle a formulat împotriva soției sale o cerere de divorț, având în vedere că doamna Davermelle a introdus o cerere reconvențională solicitând același lucru, având în vedere că prin concluziile notificate la 18 februarie 1966 Davermelle declară că nu a putut să prezinte mărturiile necesare și renunță să probeze faptele invocate de dânsul...*

A renunțat să facă dovada! Pentru totdeauna va fi acuzatorul care-și retractează cererea. Aline se apleacă, își ia rochia gri, se duce s-o atârne în dulap și-și reia lectura: *ÎN BAZA ACESTOR MOTIVE declarăm ne fondată cererea lui Davermelle...* Auziți, voi cei Patru? Nefondată! Ascultați urmarea: *Și admitând cererea reconvențională a doamnei Davermelle, pronunțăm divorțul dintre soți la dorința și în favoarea soției...*

Aline se duce să-și atârne șalul de angara. Ce e mai bun vine la urmă, după clauzele referitoare la atribuirea copiilor și dreptul de vizită, scandalos de generos față de vinovat. E bine spus: vinovatul, legal definit, verbul folosit pentru stabilirea obligațiilor sale îl proclamă: *Condamnăm pe Davermelle să plătească o pensie alimentară soției*

sale... Condamnăm pe Davermelle să suporte toate cheltuielile. Se știe bine că tribunalele, chiar cele civile, nu cunosc altă formulă, că se pare că nu au ajuns la ideea folosirii unor verbe mai puțin jignitoare de genul: *a constrânge, a obliga, a pretinde.* Nu, dar e perfect așa: Louis este un condamnat. Ascultați mai departe *în consecință Republica franceză însărcinează și ordonă portăreilor, cărora li se va solicita aceasta, de a pune în executare prezentele hotărâri, procurorilor de a supraveghea executarea iar tuturor ofițerilor forței publice de a acorda sprijinul necesar...* Vedeți dar bine că legiuitorul însuși dorește ca toată lumea să fie informată, vedeți bine că toate astea trebuie să se știe! Aline se duce să-și seringă ciorapii, dintre care doi sunt cu firele fugite. *În consecință, e bine să fie lăsată pe masa din sufragerie să zacă cât mai mult timp această hotărâre judecătorească,* pentru ca nimeni să n-o ignore, pentru ca unul sau altul, când Aline va sta întoarsă cu spatele, să vină **s-o** citească pe furis.

Cineva sună și Aline, care se afla tocmai pe paliei*, face stânga-mprejur, sare la fereastra care dă spre stradă. Iată că vin și musafirii la cina obișnuită de Paști: ouă roșii, friptură de berbec, fasole verde conservată la Chaze, tartă cu prune conservate, aduse tot din Anjou. Iată, în același timp, și întâririle pentru a-l primi pe nepofit când se va prezenta. Annette, care la două sâmbete o dată se duce să se culce la Ginette, însoțește familia Fioux; cei doi fii ai lor, Arthur și Armand, îl întrec acum cu un cap pe piticul lor de tată. Aline bate darabana pe geam. Semnal vechi: *Urcați fetelor!* Băieții se vor duce să stea cu băieții, în camerele lor la subsol. Henri Fioux, care nu are grădină, și care consideră scandaloasă lăsarea în paragină a răzoarelor, se repede, ia o săpăligă și ca un bun ajutor de contabil ce este, se duce să semene morcovi sau mazăre în rânduri tot atât de bine alineate ca și coloanele sale de cifre. Măcar un lucru să fie făcut cum trebuie.

Pe scară se și aude țacănitul tocurilor cui. Camera este invadată. Două rânduri de pupături. Țopăie pe

linoleumul punctat ici-colo de găuri mici, slăbuța Annette, Ginette cea grasă - destul de asemănătoare de altfel pentru ca Louis să poată zice că, dacă ai umfla-o pe prima, nu **s**-ar mai deosebi de a doua. Topăie și Agathe, ce tâșnește din baie să ia parte la congresul sutienelor. Lipsește Rose... Dar Rose nu venea niciodată.

— Ai de gând să nu-i trimiți copiii? Nu ți-e teamă că o să ai necazuri? o întrebă Ginette surescitată.

Dacă există pe lume un model se simbioză telefonică, acesta cu siguranță e reprezentat de Aline, surorile și prietenele ei care din birou și cafenea, de la o cabină publică sau de-acasă, la orice oră, preiau ștafeta și țin oronica la zi. Întoarsă acasă. Aline nu-i telefonase decât Emmei pentru a-i cere părerea. Vestea a fost imediat retransmisă. Nu-i cazul să-și convingă surorile, care se vor arăta de acord și, trecând peste amănunte, îi vor da dreptate. Însă Agathe ascultă; iar a pleda pentru idolul tău îți dă curaj. Așa că Aline se avântă:

— Leon a răcit cobză la Vincent și Guy are gâtul roșu. Așa că pică bine. Oricum, nu strică să încerc. Asta mică e de față, o să vă spună și ea că **s**-a săturat! Copiii muncesc toată săptămâna. Înainte, duminica era duminica lor, făceau ce voiau. Acum din două duminici, una e a tatălui. Vor nu vor, le convine sau nu le convine, îi ia cu el. Or, astăzi cade în aceeași zi Paștele și ziua de naștere a Agathe. Alaltăieri i-am cerut lui Louis să mi-i lase pe cei Patru o zi în plus și să vină să-i ia mâine... Nici n-a vrut **s**-audă. A strigat chiar că regretă mult că și-a cedat drepturile pentru Crăciun și că profit de toate ocaziile pentru a le reduce.

— Drepturile lui! spuse Ginette. **S**-a lepădat de toate îndatoririle și se-nfuge la drepturi.

Agathe își roade unghiile și nu-i greu de bănuț de ce. Cu atât mai rău! Timpul trece și trebuie să se țină tare. Cadourile le va primi oricum; dar petrecerea, luminările, dănuiala cu băieții, **s**-a zis cu ele. Poate o vor sărbători și în strada Vaneau. Oricum, programul nu suferă comparație. 4

— A-l vedea pe tata, n-ar trebui să fie o pedeapsă, spuse ea.

Aline acordă o privire caldă acestui copil bun. Se duce spre fereastră pentru a supraveghea strada, ca și cum dușmanul ar fi pe-aproape:

— I-am interzis lui Louis să vină înainte de prânz. Copiii au treisprezece zile de vacanță și jumătatea lui treisprezece e șase și jumătate. Emma are dreptate: trebuie să-l constrângi și să-l obosești. De șase luni încoace, am refuzat orice schimbare de zi când mi se cerea să schimb o duminică cu alta. De acum încolo, dacă trece de era zece, Louis va fi dat lipsă.

Din buzunarul taiorului. Aline scoate o agendă mică și o frunzărește:

— Îmi țin socotelile la zi. Louis a lipsit de trei ori, dintre care o dată fără să anunțe. De două ori a venit după ora zece. Încă nu s-a gândit să-mi trimită pensia cu întârziere. Aproape că-mi pare rău. I-am blocat contul la bancă până la partaj. Dacă va fi nevoie, vom putea pune și poprire pe salariu. Dacă nu plătește și-l reclam, riscă să ia și trei luni de închisoare... Știați asta?

Annette făcu ochii mici. Ginette, mai dură, nu spuse nimic. Agathe își roade din nou unghiile. Oare nu-i prea mult? Pe vremuri, în Indochina, pe timpul Codului colonial, localnica putea fi lichidată și păstrați copiii născuți de ea dacă tatăl era alb. Ce altceva e divorțul, dacă nu aceeași înlăturare urmată de aceleași pretenții pentru ce ți-a ieșit din pânțele? Alungați căteaua și nu veți mai avea cățeluși. Tăiați mărul și nu veți mai avea mere. Cu părere de rău, Aline coboară tonul:

— Doi bolnavi. Un refuz. Vom vedea ce va mai face.

— N-ai s-o poți împiedica pe Rose, spuse Agathe.

— N-are decât să se ducă! strigă Aline. Nu rețin pe nimeni.

Rânjește și repetă:

— N-are decât să se ducă! Asta va dovedi buna noastră credință.

10 aprilie 1966 dimineața

O ZI de pomină! La orele opt, în urma unui telefon primit de la fratele ei, descins **într-un** mic hotel din arondismentul XII, Odile se lăsase convinsă și hotărâse: De vreme ce îi găzduiești pe copii șase zile în strada Vaneau, profit și eu de acest lucru și mă duc la La Baule. Desigur, avea dreptate să pregătească spiritele pentru ce va urma. Dar era prima oară când pleca, când evada dintr-o minunată singurătate în doi, din grija de a o legitima în ochii clanului, iar despre clanuri, Louis știe el ce știe.

La nouă și jumătate îl sună la telefon Gabriel, de data asta pus de Aline: *Aline m-a rugat să-ți amintesc că e ziua de naștere a Agathe, care ține neapărat să o sărbătorească la Fontenay, împreună cu frații și surorile ei, cu atât mai mult cu cât doi dintre ei sunt bolnavi. Cred că ar fi mai bine să te duci să-i iei pe copii mâine.* Dar și-a dat seama că răspunsul ei e cu dublu tăiș: să cedezi înseamnă să te expui la alte o sută de pretexte; și să admiți că o zi de naștere nu poate fi bine sărbătorită decât la mama, înseamnă pentru tată să accepte un statut de inferioritate.

La orele zece îl cheamă la telefon pe Grancat. Din fericire acestuia i-a fost teamă de îmbulzeala de Paști, de masacrul rutier și a rămas acasă. Începe prin a bombăni: că Louis l-a sculat din somn, că a uitat să-i dea suplimentul de onorar ce trebuia plătit la începutul lunii. Louis se supără: Pensia alimentară, cheltuielile de grefă, fiscal, somațiile, fără a mai pune la socoteală restul, toate astea l-au costat până acum o jumătate de milion. *Cinci mit de franci?* făcu Grancat - care considera că francii noi sunt mai puțin bătători la ochi. **Într-un** caz terminat atât de repede, unde a trebuit să fac presiuni, să cer javoruri, să fac să apară deasupra teancului dosarul aflat dedesubt, prin urmare să-l „scot la lumină”, nu-i scump deloc. Louis schimbă placa, vorbește de hotărârea judecătorească pe care a primit-o în ajun și de unii termeni care i-au rămas în gât. *Asta-i forma*, spuse Grancat, *jorma! Te-am prevenit. Arhaică, perimată, injurioasă, sunt de acord! Am cerut cu toții la Palatul de Justiție să fie schimbată. Dar pentru moment nu există divorț-proces verbal de constatare în*

Franța; nu există decât divorțsanctiune. Ceea ce e și mai rău e că judecăm faptele și nu cauzele. Adulterul este un fapt, chiar dacă poate fi explicat printr-un șir de neînțelegeri cu doamna. Iar doamna este încântată, poți să mă crezi. Tu ești oaia neagră, iar ea e mieluseaua cea albă... Louis ajunge la chestiunea care-l interesează. Trebuie să renunțe pentru că e Pastele? Din avocat, Grancat redevine văr. Se înfurie: Era de așteptat! V-ați ratat prea bine căsnicia ca să nu vă ratați acum și divorțul. Sunteți tot atât de pisăluși și unul și altul. Pe onoarea mea! Mi se pare că vă lipsesc certurile conjugale zilnice. Le continuați pe spinarea copiilor...

La orele unsprezece, Louis, nedumerit, nehotărât. Își pune paltonul. La unsprezece și cinci, și-l scoate. La unsprezece și douăzeci îl îmbracă din nou, se urcă repede în mașină și, cum se teme să nu întârzie, apasă pe accelerator. Așa că ajunge cu zece minute mai devreme. La târâitul soneriei, ușa se deschide și se închide lăsând să se audă doar această apostrofare:

— Nu-i încă ora douăsprezece!

O mulțime de oameni se mișcă după perdea. Ginette, grasa, ridică veselă un colț. Léon, serios, o înlocuiește, arătând cu degetul un gât înfășurat de o compresă. Să zicem că-i așa. Dacă Léon e în picioare înseamnă că răceai a nu-i prea gravă. Dar e mult prea prudent ca să spună minciuni. Lângă ușă, o discuție confuză, și vocea Rosei pare s-o înfrunte pe mama ei... Prin geamul deschis al salonului, din casa învecinată, se aude ceasul bătând douăsprezece. Tot nimic. Louis sună din nou. Nimic. Discuția ia proporții de ceartă. Rămâne doar un mijloc: acela de a repeta asediul Ierihonului, învingându-l pe adversar prin zgomot., obligându-l să țină seamă de sentimentele celor de pe stradă. Șovăiala de la început a dispărut în enervarea ce se transformă în furie: climat cunoscut al supralicitățiilor. Louis ia de jos o bucată de sticlă și o fixează în sonerie făcându-o să țârâie fără încetare. Se urcă din nou în mașină, se așază și, la mici intervale, apasă prelung pe claxon. Câinii din cartier latră

luând și ei parte la tărăboi. La numerele 20, 30, 33 se mânuiesc clanțele și apar în prag oameni mestecând primele îmbucături. Cel de la nr. 38 urlă: *Isprăvește cu zarva asta! îmi trezești copilul...* Nu va fi nevoie să dea asaltul, să sară gardul. Ușa se deschide pentru a-i da drumul Rosei.

— Mi-ai cerut tu să vin mâine? o întreabă Louis sărutând-o.

— Eu, nu! răspunde Rose, care nu-i fățarnică.

Problema **s-a** încheiat. Te poți mulțumi acum cu o victorie parțială, chiar dacă mâine vei dezlanțui autoritățile, care **într-o** zi ca asta benchetuiesc ca orice cetățean, fiind prea puțin dispuse să aplice cu forța litera legii. Din nefericire, dacă **s-a** oprit claxonul, soneria continuă să sune și Aline, exasperată, deschide fereastra camerei de unde domină, ca de la catedră, șoseaua și micile grădini. Apel la opinia publică? Fie! Se vede brațul doamnei trăgând-o lângă ea pe Agathe, reticentă, și arătată fără voia ei populației. Aline strigă, *urbi et orbi*:

— Îți cere o jumătate de zi de Paști, ca să-și serbeze cu noi cei șaisprezece ani. De altfel, e singurul cadou pe care ți-l solicită. Ți-e atât de greu să-i faci plăcerea asta?... Ia te uită cum te-a apucat dragostea de cei Patru. Și înainte de divorț nu-i vedeai nici măcar de două ori pe lună...

— Pentru că trebuia să te văd și pe tine! urlă Louis.

— Las-o în pace, spuse Rose, trăgându-l pe tatăl ei de braț. O să spuneți iar cine știe ce grozăvii, amândoi.

Agathe, trebuie **s-o** recunoaștem, face același lucru, acolo sus. Dar dăinuie un mister: unde e Guy?

— Vreau să-i văd pe bolnavi, spune Louis, mai calm. Vreau să văd dacă sunt într-adevăr bolnavi.

Și imediat Aline se dezlanțuie mai tare, vociferând ca **s-o** audă toată lumea:

— Dacă nu mă crezi **n-ai** decât să aduci poliția. Să vină să le ia temperatura! Dar ție, îți interzic să pui piciorul în casa mea.

— Așa vrei? Bine. Mă duc să depun plângere.

— Las-o în pace, gemu Rose, insistând.

Ce era de făcut? În fața Alinei, încă provocatoare, dar albă ca varul la ideea că ar putea fi prinsă cu minciuna, Louis demarează brusc și se duce direct la comisariatul de poliție.

După zece minute însă, flancat de Rose, va ieși de acolo cu pași mari. Nicio adiere nu mișcă drapelul murdar ce atârână deasupra capului unui funcționar plictisit. Ajutorul de băgător de seamă de serviciu e lipsit de zel:

— Astăzi, știți...

Iar puhoiul de explicații l-au făcut mai degrabă să se îndoiască de obligațiile sale:

— Deci: doi bolnavi, una prezentă. Cred că domnișoara are dreptate. Pentru un copil lipsă...

Domnișoara era Rose, obsedantă cu: *Lasă tată, zău lasă*, care nu mai încetau. Omulețul aproba și, cu chiștocul în colțul gurii, rostea pufăind: *Poveștile astea de divorț! Dacă ar trebui să intervenim de fiecare dată pentru o vizită contestată, n-am mai avea picioare...* În fine, posac, neavând încotro, întinse mâna bombănind:

— În ceea ce mă privește, mă rog, vă iau o declarație. Dar aveți martori ca să dovediti refuzul?

— Toată strada, spuse Louis.

— O stradă nu înseamnă un nume, îi răspunse funcționarul meticulos. Aveți livretul dumneavoastră de familie? Aveți extrasul după hotărârea judecătorească prin care vi se dă dreptul de a vă lua copiii?

Louis se izbește cu palma peste picior. Livretul? Rămăsese la Aline! Extrasul? Un text pe trei pagini de hârtie cerată, format 21/27, cui i-ar trece prin minte să se plimbe cu așa ceva îndoit în patru în portofel?

— Îmi pare rău, încheie ajutorul de băgător de seamă, destul de compătimitor ca să adauge: *În locul dumneavoastră aș trimite o somație prin poartărel. Dar, duminica, birourile sunt închise.*

Iată-l deci pe Louis care bate în retragere, negru de supărare. Își găsește mașina la treizeci de metri și râde a pagubă. Parcase greșit și un polițist în trecere a găsit de

cuviință, în ziua de Paști, să-i strecoare sub ștergătoare un proces verbal de contravenție. Uneori micile necazuri te fac să le uiți pe cele mari, și Rose îi sări de gât. Louis o simte proaspătă, dulce și frumoasă, pe fata lui care se bucură, fericită că-l are pe tatăl ei numai pentru ea. Dacă, din păcate, seamănă cu mamă-sa, ceea ce a reînviat în ea vine de la o Aline îndepărtată, inofensivă, aproape mitică, la hotarele amintirii. Să auzi din partea acestui copil, între două săruturi și două fraze, din aceeași guriță mică ce îmbină iubire și înțelepciune:

— Nici pentru noi nu-i prea ușor. Parcă mama ar vrea să uite că ne-a avut cu tine. Și totuși...

Ca vârstă, Rose nu are nici cincisprezece ani, dar ca rațiune are douăzeci. De mică era așa, pătimașă, exclusivă, plină de judecată, precoce, cu o minte ascuțită. *Și totuși...* Louis, care o ia cam repede pe drumul spre Paris, nu suflă o vorbă. De la oricine altul, afară de

Rose, ar refuza această aducere-aminte, rămasă din delicatețe subînțeleasă: *Și totuși, v-ați iubit...* Doi plămâni pentru o singură respirație, doi părinți pentru toată viața. Dacă mama mea, dacă tatăl meu nu mai sunt decât cioburile unui cuplu sfărâmat, cel puțin dragostea să fie responsabilă de nașterea mea! Altfel, m-aș sufoca... Pentru Rose n-ar trebui niciodată să ne atingem de acest lucru. Nici pentru ceilalți. Care-i diferența, la drept vorbind, între alegerea Rosei, *fiica unui tată care i-a făcut-o mamei*, și cea a Agathei, *fiică a unei mame căreia i-a făcut-o tatăl*? Cu excepția dragostei duioase, nu-i oare același lucru? Cei al căror oraș natal a fost ras de război, cei al căror act de naștere prezintă două rânduri albe, vor avea întotdeauna impresia că au fost ciunțiți, că trebuie să-și caute începutul. Dar cei ce l-au cunoscut și pierdut nu vor fi mai puțin loviți; ei strigă printre dinți: *Cei din care ne-am născut nu mai există și iată că și noi existăm mai puțin.*

Louis urcă pe strada Tronului. Îi e ciudă pe sine. Și-a ieșit din fire. Ar fi trebuit să-și păstreze în continuare calmul lui demn și rece pe care-l avea până acuma în fața Alinei. Că, în sfârșit, e vinovată din plin, nimic mai

îmbucurător. Dar ce înseamnă asta? Gest interzis cu desăvârşire - Rose pune mina pe mâna lui care ţine volanul. Spune:

— Dacă bunicul şi bunica **s**-ar fi despărţit când erai tânăr, ți-ai fi dat mai bine seama.

— Asta-i bună! făcu Louis.

Propria lui mirare îl uimeşte. Dacă orice comparaţie se face cu copilăria noastră, evident că ideea i se pare caraghioasă. Ridicolă. Pentru cine ridicolă? Mama la dreapta, tata la stânga şi el la mijloc, făcându-i-se hatârul să stea ghemuit pentru cinci minute în căldura dublă a patului mare de mahon: e cea mai veche amintire a lui; şi această amintire ţine de un sentiment sacru, ca şi cum aşternutul brodat cu iniţiale mari, înlănţuite ar fi fost învelitoarea altarului unui zeu al casei, alcătuit din trei persoane. Dar dacă stai să te gândeşti... Da, este exact ceea ce-şi aminteşte Rose.

11 aprilie 1966

LÉON, chircit în halatul de casă, îşi îngrijea răceala cu un ochi la televizorul pus pe măsuta cu roţile de lângă canapea, cu celălalt pe cursul lui Monge şi Guinchan. Poţi urmări şi cu sunetul închis un meci, când îi cunoşti pe jucători, ca şi pe comentator. De altfel, după un grog tare şi diferite pastile, totul se topea **într-o** dulce euforie, aşa încât Léon se resemnase cu sunetele discordante ale amatorului de flaut care exersa la subsol, ca şi cu dezertarea generală. Pisica, Guy şi Léon, atât mai rămăsese în casă.

În ajun, la aceeaşi oră, erau vreo douăzeci care băteau parchetul în ritm: Agathe era în frunte şi Léon, scutit de bâţâială, fusese pus să stea lângă picup. Unchiul Henri, pretextând că dansează cu mătuşile, le călca pe picioare. Gabriel, trăgând cu coada ochiului spre bufet - unde erau cadourile şi accesoriile pentru cotilion - făcea socoteli şi spunea cam tare:

— Nu-i serios, Aline, supralicităţia nu reţine pe nimeni.

După plecarea lui, petrecerea se prelungise până

târziu în noapte, în ciuda oboselii mamei, care încerca să iasă din amorteală, își freca ochii, ar fi dorit mult să doarmă, dar le arăta dragilor ei copii cu câtă ușurință știe să-și sacrifice, pentru ei, odihna și banii.

— Gol! în minutul treizeci și doi, gol pentru SCO! urlă comentatorul.

Apărarea odată străpunsă înaintea iminenței golului, Léon, specialist în materie, făcu să revină sunetul, învârtind butonul cu piciorul gol. Plin de o bucurie bărbătească, cu brațele în V, jucătorul victorios revenea în terenul său, lăsându-se asaltat de îmbrățișările coechipierilor. De pe genunchii lui Léon, domnii Monge și Guinchan, abandonați la pagina 67, alunecară pe covor. În dimineața asta, și Rose revenise în terenul ei, aducând un mesaj pe care începu să-l citească: *La cererea lui Rose, nu am depus plângerea. Dar o voi face peste o oră dacă nu mi-i aduce pe cei valizi... în ceea ce-i privește pe bolnavi, ni se vor alătura de îndată ce se vor însănătoși...*

— Mulțumesc, draga mea Rose, nici nu mă așteptam la altceva de la tine!

Iute de mână, șterpelind biletul, mama se scutise de urmarea lecturii ca și de orice comentariu:

— Bine! Acum ștergeți-o, felelor! Tu nu, Guy, nu vreau să risc lăsându-te să ieși.

Evident că nu se putea dezice, și Guy, foarte mulțumit în ajun să rămână la petrecere și încântat de amânarea vizitei în strada Vaneau, se dusesese să se închidă în camera lui. Flautul, adevărată tortură acustică, îndârjindu-se asupra partiturii *Regelui din Thule*, pe care pentru un motiv oarecare, mama lui detesta s-o audă îi exprima furia... Inutilă, de altfel: nu știa că între timp Gabriel trecuse pe la ei și insistase:

— Aline, am câțiva prieteni la prânz la mine. Mai precis, familia Dumont. Vino să iei masa cu noi... Ba da, ba da, trebuie să mai ieși puțin. Poți foarte bine să-i lași pe băieți singuri până diseară. Cu ce-a mai rămas de ieri, o să se sature cu vârf și îndesat.

— Și plecase, mascându-și prost mulțumirea și

spunând cu o voce forțată:

— Adevărul e că sunt liberă. Am să fac puțin pe domnișoara... Leon, să-l supraveghezi pe cel mic.

Noi strigăte în emisiune: se băgase al doilea gol... Lui Leon nu-i plăcea că mama, care pe vremuri făcuse pe fata de măritat, pomenea de asta chiar și numai în glumă, că ea adică, deoarece primea puțin și ieșea și mai puțin, putea să se ducă să ia masa în altă parte, pe o față de masă ce nu făcea parte din rufele ei murdare. Dar înțelegea prea bine că dintre prieteni, cei ce erau dispuși să invite sau să vină în casă deveneau tot mai puțini; excepția merita deci să fie încurajată. Ovațiile se prelungeau, ierminându-se ciudat printr-un zgomot metalic. Ar fi trebuit să-i ridice de pe jos pe Monge și Guinchan. Bacalaureatul se apropia. Dar acest zgomot metalic coroborat cu tăcerea flautului... Drace! Ce naiba!

Numai cât avu timp să dea perdelăria la o parte și iată că, al dracului puști, alerga către capătul străzii.

Ce putea face Léon dezbrăcat, cu picioarele goale, incapabil să-și expună gâtul cu pete albe? Și dacă nu făcea nimic, ce vor crede despre el? După ce fugarul va fi primit, răsfățat - examinat, cei din strada Vaneau îi vor reproșa: *Dar ăsta mic n-avea nimic, și tu o știai, Léon!* De partea cealaltă, aceeași acreală: *Am contat pe tine și tu îl lași să plece. Pe cuvântul meu, ai făcut-o dinadins!* De două ori socotit complice, când nu ai fost cu niciunul ăsta nu se poate! Din fericire, douăsprezece stații pe linia 1, o schimbare la Concorde și alte patru opriri înainte de Sèvres-Babylone îi dădeau timp să gândească și să telefoneze. Pentru ca toți cei din strada Vaneau să știe dt de mult regretă că nu a putut să însoțească fetele, ar fi trebuit să le telefoneze până acum.

Nervos, Léon formă numărul, greși, îl formă din nou. Dacă din întâmplare toată lumea era plecată, ce va face puștiul? Se gândise oare că neprotestând în ajun, ca s-o zbughească a doua zi, era el însuși vinovat? Va pretinde oare că a fost închis în cameră? Frumoasă dezbatere, ce lăsa să se întrevadă altele: ne vom afla de multe ori în

situația de a fi trași **într-o** parte și în alta.

— Alo, tată?

Ce noroc să dea peste el. Léon tuși de vreo trei-paftu ori și, eu o voce prăpădită, continuă:

— Alo, tată?... Voiam să te previn: să nu ieșiți. Mama lipsește de-acasă și Guy a profitat ca **s-o** șteargă.

La capătul celălalt al firului i se răspunse prin**tr-o** întrebare care găsi un răspuns bun:

— De ce să-l împiedic? Nu avea mare lucru și oricum se terminase. Pe curând!

Nimeni nu fusese trădat. După ce se pusese bine cu dreapta, nu-i rămânea decât să se păzească de stânga. Léon începu să frunzărească carnetelul cu telefoanele clanului, șovăi între cele două numere ale lui Gabriel, cel de-acasă și cel de la birou, elimină PRO - uerccce care avea toate șansele să fie de la bancă, în favoarea lui V-AU - girard și dădu chiar peste nașul său:

— Aici Léon! Pot vorbi cu mama?

În mai puțin de zece secunde era la aparat și, cum era de așteptat, înainte de orice explicație se declanșa imediat o cotcodăceală îngrijorată: Ce **s-a întâmplat?** *Ceva rău? Spune-mi repede.*

— Nimic rău, spuse Léon. Am ațipit și când m-am trezit am văzut că Guy a șters-o... Bănuiești unde.

Intră în panică. Gemu: *Doamne Dumnezeule! Tatăl tău va pretinde că Guy n-avea nimic și că l-am închis în cameră.* Léon însă, părăsind falsetul, rosti cu o voce gravă:

— Vrei **s-o** dreg? Am să-i spun tatii că l-am lăsat să plece pentru că se simțea mai bine.

Puse receptorul în furcă, convins că e un fiu și un frate bun, demn să fie felicitat de două ori.

11 aprilie 1966 același moment

ÎN**TORCÂNDU-SE** în sufragerie unde musafirii, la orele trei trecute, mai erau încă la cafea, Aline, care refuzase lichiorul, apucă în treacăt paharul lui Gabriel și-l dădu peste cap. Cum telefonul se afla lângă ușă, fiecare putuse auzi și înțelege. În afară de Gabriel, a cărui privire întrebătoare nu primi niciun răspuns, nimeni nu întrebă

nimic. Aline cunoștea de mult consemnul: o tăcere prevenitoare! Aventurile lui Louis fuseseră cunoscute de prieteni înaintea Alinei, comentate firește, și savurate așa cum savurau și altele, odată cu băuturile. Cu siguranță că pariaseră: *Divorțează, nu divorțează*. Dar din cele trei căsnicii în jur de patruzeci de ani, familiile Dumont, Bringuet, Touloux, niciunul dintre bărbați și, lucru și mai grav, niciuna dintre soții, tot atât de expuse ca și ea, n-o preveniseră. Măcar, acum vreo doisprezece ani, între nașterea Rosei și a lui Guy, în timp ce tatăl lor începuse să manifeste pentru soția lui un interes cu eclipse, atenția lui Albert Bringuet se îndreptase asupra ei la un moment dat. Dar fără succes. Căci, cum nu era lipsă de tineri dornici de-o aventură, obrajii căzuți ai lui Bringuet n-aveau de ce s-o atragă; ceea ce era mai hazliu era că o dată, o singură dată, Aline fusese gata-gata să se ȳlase dusă și pentru trei-patru sărutări schimbate într-un taxi cu un student grăbit și pentru făgăduiala neținută a unei int Oniri, avusese remușcări ca după o trădare! Louis nici nu merita să-și facă atâtea scrupule.

Întoarsă la locul ei, stând în colț, Aline nu se mai mișca. Cuvinte dezlânate, rotocoale de fum, clinchet de pahare, în jurul ei era confuzia obișnuită: nimic ce i-ar fi putut reține atenția. Și totuși ar fi avut chef să le zică vreo două, să-i facă praf. În aceste trei perechi, cine iubea pe cine? Cine înșela pe cine? Dumont trăia cu secretara lui, era lucru știut. Oare câte minciuni îndrugau zilnic alde Touloux. Bringuet și ceilalți doi tipi neînșurați, invitați pentru a completa buchetul, și chiar Gabriel, văduv văduvior, dar procui; ist la Creditul lionez, înconjurat de dactilografe frumoase? Se poate ști câtă apă, cât gaz, câtă lumină se consumă într-o casă. Câte bomboane vinde un aparat automat. Tot așa ar trebui să se înregistreze, pe contor, ori de câte ori bărbații fac dragoste. N-ar rămâne decât să faci totalul. Ai ști la ce să te-aștepți. Dar iată că în dreapta Alinei, cineva întreabă: (- N-ai mai văzut-o pe colega ta, Gertrude?

— Nu, spuse Laura Touloux, funcționară la poștă. A

obținut o numire la Brest. L-am întâlnit pe soțul ei care nu prea părea supărat pe ea.

Că se mai găsesc femei care-și lasă bărbații baltă, asta parcă te unge pe suflet. Aline, totuși, nu se putu stăpâni să nu intervină:

— E tare de treabă, spuse ea. Louis m-a părăsit și vă jur că nu sunt dispusă să i-o iert.

Dar ce-or fi având toți de-și pleacă ochii? Există două feluri de femei părăsite: cele care iartă și-s socotite proaste, cele care-i hărțuie și-s numite scorpii. Din respect față de tine, e mai bine să faci parte din categoria a „două.

— Măcar ești liberă! spuse Laura.

— Liberă, cred și eu, reluă Aline. Dar să vorbim deschis: nu mai am nicio șansă să mă mai mărit. Bărbații care ar fi dispuși să stea cu ai mei nu-mi plac. N-am nicio meserie, niciun mijloc de trai în afara pensiei care, la urma urmei, e o formă de cerșetorie. Nu ai cu ce să te fâlești, 1

Pentru cele de față, tot atât de vulnerabile ca și ca, discuția ar fi trebuit să devină imposibilă. Dar nu! Un accident de mașină, o părăsire toate astea nu se puteau întâmpla decât altora și, pentru că cea lovită vorbea ea însăși de durerea ei politetă nu se simțea datoră să închidă gura nimănui. Și-i dădură drumul! în trei minute, acești oameni căsătoriți întorceau problema pe toate fețele, toți generoși, liberali, deschiși, nu vă spun decât atât, perorau de dragul de a vorbi fără să creadă un cuvânt din ce spuneau. Unul dintre celibatari, Samuel, aruncă în discuție „dreptul la fericire”. Annie Dumont, sigură de propriul ei drept, îl aprobă, privind-o pe Aline cu simpatie, necrezând totuși că acesta ar comporta dreptul la nefericire al soțului adus la realitate, pentru că redevenise liber. Liber, nu-i așa? O, sfântă libertate! Venus devenind Janus cel cu două fețe și apoi redevenind, după vrere, Junona. Celălalt holtei, Marc, provoca îngrijorare, insinuând că la urma urmei divorțul n-ar exista dacă însăși căsătoria, concubinaj legal, dacă familia, celulă provizorie a societății burgheze... Gabriel în persoană se amestecă în

vorbă, se înflăcăra, se lansa **într-o** apărare pasionată a familiei, spunând că funcția sexuală ar putea fi ușor separată de cea a reproducției, dar nu de cea a educației; că nevoia unui teritoriu, comună tuturor ființelor vii, stă la temelia proprietății și, în același timp, a socialismului, acest spațiu vital neputând impieta asupra celui ce aparține altuia, că de fapt familia este fondată pe timpul vital necesar creșterii copiilor; că, departe de a se scurta, el se prelungește; că în momentul în care specialiștii subliniază importanța relațiilor de identificare, de opoziție, de echilibru între cuplul părintesc și copii, ar fi o crimă să ataci un sistem natural pentru simplul motiv că este folosit în sistemul burghez. Oare respirația, doamnelor, este și ea burgheză?... Toate astea-s lucruri adevărate, dar abstracte și adesea ridicole, ca și condoleanțele. Aline nu mai asculta. Ea nu mai făcea parte din această lume a căsniciilor, sigure prin însăși precaritatea lor, de la care, atâta timp cât există, ele fac excepție.

— Fiindcă veni vorba, știți că micuța Denoux se măria?

De la negru la alb. De la cenușă la flacăra. Porniți deci în sens invers. Aline era acum departe cu gândurile. Guy ar trebui supravegheat mai îndeaproape. Ar trebui neapărat să-l pedepsească. Dar cum? Ar trebui să-l răsfete. Dar cum? în fine, ar trebui poate să se apere mai bine. Nu-i vorbise Emma de un club al femeilor divorțate, *Agarele*? Lheureux era într-adevăr prea moale. Aproape tot atât ca și tatăl ei care, la Chaze îndrăznise să spună: *La partaj să-ți ceri dreptul. Dar nimic mai mult.* Din politete, Aline mai rabdă încă zece minute, apoi, luând ca pretext bolnavii, se ridică.

— Săraca! spuse Laura Touloux după plecarea ei. E din ce în ce mai dărâmată.

IULIE 1966

2 iulie 1966

ÎN SPATELE ușii capitonate, nu fără o anumită enervare, Louis îl asculta pe Grancat. Mai puțin rudă decât avocat - doar tutuirea asigurând legătura între aceste

două calități - nu era nici mai puțin costisitor, nici mai devotat decât altul. Deși se anunțase dinainte, verișoara nu venise să-l salute, în trecere, pe vărul ei, iar secretara îi introdusese, cu bonul șase, deci trebuise să aștepte, cu multă răbdare, în salonul pe jumătate particular, pe jumătate profesional, din care, după câte știa Louis, fuseseră scoase, în vederea acestei întrebuintări, două tablouri foarte frumoase de Jacob și câteva bibelouri prețioase.

— Pe scurt, spuse Grancat, bunurile comune trebuie să aibă valoarea lor maximă în momentul partajului. Doamna Rebusteau a fost menținută pe loc până la sfârșitul procedurii; nu se poate opune vânzării.

Bunul maestru se profila pe fundalul bibliotecii ticsită cu cărți groase de drept. Precum un farmacist în fața borcanelor sale, ca un psihanalist pe marginea divanului... în ce privește divanul, exista într-adevăr unul în colțul camerei, să fie, la nevoie, pentru nepotel, iar Louis, cu a ciudată rea-credință, se întreba dacă Grancat nu răsturna pe el vreo clientă dispusă să plătească în natură.

— Am fost răbdători. Cu tot blocajul contului, nu am răspuns prin măsuri conservatorii, întotdeauna jignitoare. Ceea ce ne interesează acum este să știm dacă putem obține un partaj la buna înțelegere sau nu. Oricum, există un imobil, deci intervenția notarului este indispensabilă. Dar pentru a rămâne în locuință cât mai multă vreme, Aline poate refuza orice acord, poate cere o expertiză și se poate adresa din nou tribunalului, care va tranșa cauza.

Cheltuielile, adăugate la datorii, ar ajunge atât de mari încât din casă o să vă mai rămână doar o cărămidă din trei. Lheureux va fi rezonabil, dar zilele trecute îmi mărturisea: *Clienta mea e tot mai puțin înțeleghătoare.*

Încă un proces, încă o judecată. Louis știa prea bine motivul ostilității lui crescânde: nu suporta să mai vadă un vulpoi de avocat. Totuși, acesta reluă șiret:

— Ca dată, îți propun vineri 8, îi convine notarului. Și-ți dau un sfat... Doamnele de obicei revendică pline de îndârjire argintăria, rufăria, robotul, mașina de spălat,

mobila din salon, tot ceea ce a alcătuit decorul vieții lor intime. Se gândesc mai puțin la operația adunării. Nu cred că viitoarea ta soție ține în mod deosebit la mobila celei dinaintea ei. Fii culant. Nu prea mult. Doar atât cât să lași să ți se smulgă lucrurile. Lista se va lungi. Aline va crede că te-a dus. Va semna mai ușor acordul sub semnătură privată. Dar odată casa vândută, scăzând cele date, ai să te despăgubești cu bani gheață.

Sfat cam greșos: atitudinea lui Grancat părea acum ceva mai dură. Dar explica el însuși:

— Trebuie să recunoști, am dovedit până acum multă cumpănare față de doamna Rebusteau. Are patru copii, a fost ruda mea prin alianță. Astăzi se impune să fim fermi. Știi că m-a sunat?

— Când? făcu Louis.

— Alaltăieri. Ca să-mi explice mârșăviile tale. Ca să-și salveze copiii din ghearele rapacității tale. Și cum căutam să-i spun că un avocat nu are dreptul să ia legătura direct cu adversarul, m-a insultat pur și simplu.

— Mai sunt și alte probleme, spuse Louis. Știi că obținusem până la urmă să vină copiii de Paști în strada Vaneau. Și acolo Aline i-a telefonat tot timpul mătușii Irma. Nu-ți poți închipui ce i-a putut spune! Mătușa sătulă până în gât, nu mai ridica receptorul. A văzut-o însă de două ori pe Aline urcând strada și pândind-o pe Agathe când ieșea. Agathe a ajuns și ca imposibilă pe deasupra! Plictisită, oftând mereu, numărând zilele, ciondănindu-se tot timpul cu Rose, vorbind în șoaptă cu Léon, care ar vrea să menajeze pe toată lumea, dar mi se pare că înclină de partea cealaltă deoarece face mai ușor pe sultanul la mama lui acasă.

Grancat dădea din cap: mod politicos de a lua parte la micile necazuri. Ca să nu-și piardă timpul, parcurgea din ochi un dosar deschis pe birou.

— Și de când s-au întors copiii, am luat totul de la capăt, continuă Louis. Agathe nu vine invocând tot felul de pretexte. Leon a intrat și el în joc și eu n-am stăruit: și-a dat a doua oară bacalaureatul. A picat, și mama lui susține

că din cauza mea. Rose se ferește să nu fi o atrasă de partea lor, dar nici să nu fie ținută la o parte. Guy repetă clasa: tot eu sunt capul răutăților, deși are și el vina lui. Secătura asta mică! Obraznicul! O șterge de-acasă ca să vină la mine! Nu spun că Aline îl chinuie. Dar puștiul n-are cum să aleagă: dacă-l iubești pe tata, n-o iubești pe mama. Ea ori îl înăbușă cu îmbrățișările, ori îi trage o palmă.

— Cine ți-a spus? făcu deodată atent Grancat.

— Chiar el.

— Ți-a confirmat Rose?

— Rose nu scoate o vorbă despre ceea ce se întâmplă la mama acasă.

— Fii foarte atent! reluă Grancat, Că un copil se plânge de un părinte ca să fie bine văzut de celălalt, asta se întâmplă des. Dar dacă are urme de bătaie, să mă previi: cer să se facă un proces-verbal de constatare. Pentru moment, îți repet ceea ce ți-am mai spus: nicio plângere, nicio somație înainte de partaj. După aceea vedem noi. Mai e ceva de semnalat?

Se ridică să-l conducă.

— Am găsit o căsuță la Nogent, spuse Louis. Mă mut pe la sfârșitul lunii. Mă căsătoresc pe data de 25.

— Complimente verișoarei mele, rosti Grancat din obișnuință.

S iulie 1966

DORMISE foarte prost: răsucindu-se, agitându-se, trecând din moțaiala în coșmar, întinzând mereu mâna în dreapta, ca să verifice pustiul patului. La dreapta, acolo unde cearșaful nu era cald. La dreapta, locul obișnuit al solilor pentru că te înlănțuie cu stânga ca să-și păstreze mâna bună liberă. Judecățile nu au autoritate asupra visului ce continuă să izvorască din adâncuri.

Louis, când visa, încurca oare prenumele? își dădea seama când își dezmoțea încheieturile, desprinzându-se din îmbrățișări, că obrazul lui nu se odihniase între umăr și sân pe medalionul de aur de la botez, multă vreme molfăit între dinții de lapte ai copiilor, și care pentru Aline era ceea ce pentru soldat însemna placa de identitate gravată

cu numărul matricol?

Se trezi „cu capul cât o baniță”, cum obișnuia să spună, luă două, apoi încă două aspirine, fără să-i treacă durerea, o migrenă cumplită ce-i sfredelea creierii, asociată cu un cârcel la gambă. Târând piciorul, îi îmbrățișase pe copii, îi hrănise, controlase îmbrăcămintea, nasturii, pantofii, batistele celor Patru, ca să-i trimită la familia Fioux cu mașina Ginettei, care venise să-i ia la ora zece, odată cu o anumită valiză băgată repede în portbagaj cu această mențiune: *E ceea ce-ți spusese*. Incapabilă să înghită ceva, dar grijulie să nu-și strice reputația, termină de dereticat, de frecat, de șters încă o dată ultimul fir de praf, când, intrând la ea ca la moară prin ușile lăsate voit larg deschise - căci a deschide înseamnă a primi, iar ea nu voia decât să fie surprinsă - un ins, dând buzna în antreu, își vesti prezența tropăind:

— Vă rog! e cineva acasă?

Aline apăru și întrebă cu o voce de-a dreptul amabilă:

— Ați venit să faceți razia?

La drept vorbind, o uimea puțin tânărul acesta înalt și blond, ce clipea nevinovat pe după ochelari. Față de imaginea pe care o păstra pentru notarul din Chaze, bătaios cu fermierii, plecat în fața marchizului, respectabilitatea colegilor săi cerea ca aceștia să fie grași și cărunți. Temându-se de orice necunoscut, neînțelegând mare lucru din ceea ce-i spusese maestrul Lheureux, nu se mai aștepta decât la adversari.

— Mă scuzați, făcu intrusul înclinându-se, că trebuie să îndeplinesc o obligație neplăcută. Domnul Davermelle n-a sosit? Stabilisem clar: ora două.

— Îl cunoașteți pe soțul meu, maestre? făcu Aline încrețind fruntea.

— N-am avut plăcerea.

Reluă modest:

— Dați-mi voie să precizez că nu sunt maestrul Vermet, ci primul său ajutor.

Evident, șeful nu se putea deplasa pentru atâta lucru. Ajutorul, care fără îndoială era prost plătit, dar obișnuit să-

și rotunjească gura cu cifre mari, să adulmece mirosul averii altora, făcea înconjurul camerei cu o privire nepăsătoare. Aline era destul de mândră de acest ansamblu Mobiliari, din lemn de teck, obținut cu rabat - 20% pentru salariați - plătit cu nesfârșite rețineri din leafă. Ca și de perdelele ei încrucișate. Ca și de mocheta ei. Ieri, o țigară căzută pe jos ar fi înnebunit-o, iar mâine nu va mai rămâne nimic din toate astea. Simțea că se sufocă. Concilierea, care avusese loc cu luni de zile în urmă, pentru ea fusese o încercare; dar de-atunci încoace totul se petrecuse între avocați, notari, portărei, judecători, **într-un** vârtej îndepărtat al procedurii; ea nu văzuse decât circulind hârtiile. Acest partaj făcea din judecată o realitate, devenea ceremonia neagră, execuția finală.

Cu buzele strânse, cu nărilor dilatate, se prăbușise pe un fotoliu în fața ajutorului de notar care, plin de importanță, dădea semne de nerăbdare, bătând din picior. O evaluare a partajului e întotdeauna o corvoadă, chiar când sunt evitate țipetele, lacrimile și injuriile. Mica doamnă nu era în prima tinerețe, locuia **într-o** casă frumoasă și greșise **terminând-o** cu bărbatul ei pentru o banală poveste de pat. Maestrul Vermet spunea mereu: *Dacă-ți arde jumătate din casă, asigurarea plătește. La un divorț pierzi ceva mai mult, fără să existe asigurare. Până la urmă rămâne tot un privilegiu al bogătaşilor.*

— Casa va fi vândută mai târziu, spuse tânărul, ca să ușureze așteptarea. Astăzi nu ne vom ocupa decât de bunurile mobile. Asta se termină repede. Am și pregătit acordul...

— Încă n-am semnat, să știți! spuse Aline. Foarte sec, foarte de sus, pentru că intra Louis.

Intra însoțit încă de un ins pe care Aline îl recunoscuse imediat: era portărelul care-i adusese prima citație. Fu înșelată de această șmecherie. Dacă avea nevoie de sprijinul portărelului, înseamnă că se temea de notar. Cu priviri indifferente, cei doi oameni ai legii își începură treaba. Aru *există contract matrimonial, nici bunuri*

proprii, sau vreo parte pe care unul din soți are dreptul s-o ridice înaintea de partaj, totul e în comun: e simplu! mormăi unul. *Aveți facturi?* întrebă celălalt. Aline scoase un teanc dintr-un sertar. Ajutorul de notar le răsfoi, luă una din ele.

— Să începem cu această cameră, de vreme ce suntem aici. Bufetul a fost cumpărat acum cincisprezece ani, pentru...

— Este vorba de o garnitură ce nu poate fi împărțită, spuse Aline. Am nevoie de ea pentru copii. Doar n-o să mi-o socotiți la prețul de cumpărare. Nu mai e decât mobilă de ocazie.

— Cu devalorizarea, astăzi ar costa dublu, spuse Louis.

— Aplicăm baremul? spuse ajutorul de notar privindu-l pe portărel.

— Baremul e vechi: vine în avantajul celui care preia, spuse celălalt. Nu-l pot sfătui pe domnul Davermelle să...

— Dacă au copiii nevoie, să ne menținem la barem, bombăni Louis.

N-a trebuit să simuleze mult timp nervozitatea. Grăbiți, înțelegând că soțul dorea mai ales să termine ca să poată dispune de partea lui, domnii aceia se învârtteau repede însoțiți de Aline. Copiii aveau nevoie de mobila din bucătărie, de cea din camerele lor, de mașina de spălat, de frigider, de cearșafuri, de pături, de rufărie, de veselă. Ajunsă în camera ei, Aline spuse, arborând surâsul ei cel mai ironic:

— E un pat dublu precum se vede, dar trebuie o ar 2 să-l cedez înlocuitoarei mele?

Prima ciocnire avu loc lângă pian, necesar pentru gamele fetelor, dar la care tatăl cântase în copilărie.

— E adevărat că provine din familia domnului, spuse Aline. Dar copiii sunt tot Davermelle.

Louis abandonează pianul, îl schimbă - nu fără greutate - cu birouașul Ludovic al XVI-lea de pe palier, cadou primit de la mătușa Irma. Aline îl declară de îndată o mobilă de epocă.

— Atunci trimite-o la licitație, spuse Louis.

Portărelul arătându-i canelurile, Aline admise că poate este vorba de o copie. Dar cerând cu insistență s-o păstreze, pretinse drept falsă pendula Napoleon al III-lea, primită în dar de la tatăl ei, administratorul, căruia i-o dăduse marchiza într-o zi când își golea podul. Portărelul crezu că este autentică. Tot așa și ajutorul de notar, iar Aline, ieșindu-și din fire, vorbi de cârdășie și refuză să mai continue. Fu nevoie de o jumătate de oră de parlamentări și cedarea la prețuri derizorii a lămpilor, covoarelor și a majorității bibelourilor, pentru a ajunge la o înțelegere. Louis se crampona. Aline ghicise cu siguranță dorința lui de a termina treaba repede și hotărâse să profite. Biblică devenea vultur! mai rămânea atelierul. Aline admise că lucrurile să-i revină lui Louis. Exceptă totuși cărțile de artă. Ezita în privința pânzelor stivuite pe muchie, într-un colț. Maestrul Lheureux avusese grijă s-o informeze: opera unui artist, în regimul comunității bunurilor, devine coproprietate a partenerului, ca și cum ar fi creat-o pe jumătate. Louis ținea la mângălele lui. Cerând scump ar fi fost avantajos pentru ea, dar măgulitor pentru el; nepăsându-i de soarta lor l-ar fi umilit.

— Astea nu fac doi bani, spuse Aline. Voi păstra doar portretele copiilor.

— Nu, spuse Louis, e singura modalitate de a-i avea zilnic la mine. Dumneata ești cea care-i păstrezi.

Pe Aline o surprinse mai puțin tonul hotărât decât pronumele de reverență. Ce poate fi mai rău, ca să te îndepărteze, să nege trecutul? Își iubea copiii, poate. Dar cu cine-i făcuse?

— Bine, spuse Aline. Nu semnez nimic.

— Vai de mine, doamnă, făcu ajutorul de notar, e vorba de niște pânze fără valoare, chiar dumneavoastră ați spus-o, și domnul Davermelle este autorul. Doar n-o să ne înecăm la mal pentru atâta lucru. Eram pe terminate...

— Nu semnez nimic, repetă Aline cu încăpățănare.

— Ezit și eu acum, rosti Louis, foarte rece. Am avantajat-o mult pe doamna. Am consimțit din decență. Am trecut chiar cu vederea anumite lucruri dosite. Dar dacă

nu putem ajunge la o înțelegere, vă rog să notați, domnilor, că lipsește de exemplu argintăria moștenită de la bunica mea. Pot să vă spun unde se află, am prieteni pe stradă care mă informează.

Cu nasul pe sus, atenți mai ales să nu zâmbească, ca să nu-și manifeste o reprobare de mult blazată, ajutorul de notar și portărelul nu mai mișcau. Aline se ghemui în sine. Abia bolborosi:

— Îndrăznești... să mă acuzi... să mă spionezi!

Plecă repede spre sufragerie ca să-și mascheze teama. Nu-și ierta greșeala, nu din cauza faptei, ci a imprudenței. Vecinele, în locul ei, ar fi făcut la fel: salvezi ce poți. Dar Louis, sociabil, drăguț cu oricine, pe cât era ea de rezervată, în ciuda purtării lui detestabile, reușise să vrăjească strada. Motanul! Aline regreta că fusese destul de șiret și nu fugărise pisicile din jurul culcușului: ar fi fost mai puțin îndrăgit în cartier. Dar trebuia să se gândească să dreagă ce era mai grabnic de rezolvat. **S**-o compromită pe serviabila Ganette și **s**-o expună unei reclamații de tăinuire era imposibil!

— Să ne lămurim, spuse Louis în spatele ei. Cumnata mea, doamna Fioux, chiar azi-dimineață a luat o valiză în mașina ei.

Aline se întoarse:

— I-am împrumutat argintăria Ginettei pentru o petrecere. Și ce-i cu asta?

Chiar în ziua inventarului, scuza era absurdă. Dar măcar avea o scuză.

Urmărită de priviri cu subînțeles, Aline era îngrijorată de cei douăzeci de napoleoni băgați în zaharniță, de colierul soacrei de la gâtul ei, căruia Louis părea că-i numără din nou perlele.

— Unde sunt hârțiile? strigă ea. Iscălesc tot ce vreți dacă mă scăpați de domnul ăsta.

Cele necesare se și aflau la îndemână, pe masă.

— Vă rog, numele dumneavoastră de fată, spuse ajutorul de notar.

Aline îl zgârie furioasă.

m

Cu toate astea, un sfert de oră mai târziu, Louis mai era acolo. Salutându-l, după ce răsuflaseră ușurați, oamenii legii îl lăsaseră pe trotuar, dar Aline îl trăsese deodată de braț. îl dusesse în sufragerie unde, fără o vorbă, își scoase colierul:

— E de la mama ta, spuse. Să i-l dai înapoi.

Louis refuză. Așa cum se și aștepta. Dar că simțea nevoia să-i răscumpere stima, chiar într-o manieră ieftină, dovedea ceva. Spatele ei aplecat spunea restul După ce-i trecuse furia, se prăbușise abătută, ceea ce era mai greu de suportat. Louis cunoștea bine aceste suspendări a ostilităților, când stătea să-și tragă răsuflarea, după care scorpia se trezea din nou. În acest moment însă nu era mândru de sine, cum nici Aline nu era de ea. *Eu... tu... amândoi ne-am purtat urât.* A q ști, aduce iertarea, cu condiția să taci. Nevinovați, adversarii nu se iartă, dar dacă roșesc amândoi, mai au o șansă.

— Îți ofer un whisky? spuse Aline.

Louis, istovit, acceptă. În picioare, sorbi încet din unul din ultimele pahare rămase din serviciul primit la căsătorie. Paharele, sentimentele, totul e fragil. Se uita pieziș la garnitura Mobiliari, care nu mai era a lui. Și de lucruri trebuie să divorțezi. Deci chiar de tine însuși. Aline șopti cu o voce ce se străduia să aibă aceeași detașare:

— Am să-ți trimit argintăria.

În spatele perdelelor mari de voal, atinse de soare într-un joc complicat de umbre și lumini, se contura vag pata verde a unui arbore al vieții, pata roșie a unui prunus. Mai mult decât mobila, Louis regreta pomii lui, încă tineri, care crescuseră odată cu cei Patru. Copacii au rădăcini; aceste viețuitoare nu se mișcă decât pe loc.

— Trebuie să fii mulțumit, spuse Aline. Ai ceea ce ai vrut. Divorț, partaj, totul până la urmă s-a terminat repede. Ai să te poți căsători cu amanta ta.

O notă falsă: nu i-a putut spune pe nume Odilei. Louis se abținu să-i răspundă: *Da, asta mi se întâmplă chiar pentru a doua oară.*

— Ceea ce este important, știi bine, e ce urmează.

Remarca, rezervată strict Odilei, n-ar fi trebuit să displacă. Dar Aline și-o aplică imediat, o văzu ca un bilanț și începu s-o ia razna. Spuse cu o voce spartă:

— Să-mi trimiți o invitație la nuntă, nu-i mare lucru. Dar mai întâi ar trebui să tipărești una pentru divorțul nostru: doar se obișnuiește și la înmormântări.

Louis puse paharul pe masă și o porni spre ușă urmat de Aline, tot atât de stingherită și căutând formula de adio cea mai convenabilă de aici înainte. Când să ajungă în vestibul, năvala celor Patru, întorși de la mătușa lor, îl scăpă de orice fel de formulări politicoase. O putu îmbrățișa pe Rose în trecere, dar nu și pe ceilalți.

— Hai intrați odată! strigă Aline.

9 iulie 1966

CU FEREASTRA Jarg deschisă spre strălucirea stelelor, amândoi dormeau, unul alături de altul, goi în căldura înăbușitoare, când deodată telefonul mobil al Odilei - pus întotdeauna noaptea lângă patul ei, cu soneria blocată și indexul pe vibrator - începu să țârâie. Fără să mai aprindă lumina, întinse mâna și auzi zbârnâitul de conectare al unui telefon public. Apoi un foarte neobișnuit *Alo, tată? Aici e Rose...* De uimire, o lăsă să repete de două ori apoi, cu un sânge rece remarcabil, scoase un fel de mormăit asexuat, astupă receptorul lipindu-l cu o mină de sânul ei, aprinse cu cealaltă lampa și începu să-l zgâlțâie pe acest Adam păros, orbit de lumină, neîncrezător, căruia-i șopti încet:

— De neînchipuit! e fiica ta.

— Ce mai e și gluma asta? făcu Louis, în fine treaz. Cine vrea să mă vadă mă caută la birou. Afară de tatăl meu, nimeni nu are numărul de la Vincennes.

— Tocmai de aceea, făcu vocea Rosei. L-am chemat pe bunicul și el mi l-a dat, e ceva urgent. Pe a murit subit de o criză cardiacă.

Cu lacăt la gură, dar cu urechea ciulită, Odile luase celălalt receptor. De ce nu comunicase vestea domnul Davermelle personal?

— Îmi pare tare rău, draga mea...

Louis înțelegea. Pentru Rose în doliu, cel la pieptul căruia putea să plângă în voie era tatăl ei, mai ales că fusese despărțită de dânsul toată prima jumătate a vacanței. Continuă suspinând:

— Mama a luat un taxi și s-a dus la mătușa Annette. Nu putem s-o luăm decât de la bancă, după ce se deschide, și imediat trebuie să plecăm cu loți, cu trenul de șapte.

— Rosa, rosae, rosam... declina tandru Louis.

Un vechi cod, ridicol și fermecător, dintre tată și fiică: *La orice ocazie, în toate cazurile, floricica talii!* Odile, cu o teamă înduioșată, descoperea un alt om. Micuța se smiorcăia mereu:

— Mama nu voia să-ți dau de veste... Striga: *Asta nu-l mai privește!* Te sun de la gară. Dacă aș fi făcut-o de-acasă Agathe m-ar fi pârat. Oricum, trebuia să știi. Ți-am promis să fug la tine o dată sau de două ori. Nu voi mai putea. Cu siguranță că toată luna iulie vom sta la Chaze!

— Ascultă-mă, scumpo, voiam să-ți spun că atunci când te vei întoarce...

— Vei fi recăsătorit. O știu. Nu-ți face griji. Nu cred decât ceea ce văd... Tată, te sărut, trebuie să fug.

Louis țocăni un sărut în receptor, apoi rămase o clipă nemișcat, scărpinând. a-și mașinal pieptul păros. Da, pe neașteptate Rose și Guy trecuseră pe la Mobiliari: *Supliment tată! Ne ducem la verișori. Le tragem chiulul cu un sfert de oră.* De ce cei doi mai mici și nu cei doi mai mari? Dacă ai copiii pe care-i meriți, de ce-i meriți pe aceștia și nu pe aceia?

— Nu cred decât ce văd! repetă Odile. Probabil că i s-au spus grozăvii despre mine.

— Tot ce-i posibil, spuse Louis.

1 Altă problemă, mai puțin presantă. Moartea celui căruia ginerele îi spunea ironic „bătrânul mascul dominator”, plin de exigențe și scrupule, făcea să dispară unicul moderator al clanului. De asemenea, singurul său sprijin. Lovitura era grea pentru Aline și ai săi. S-a zis cu

vacanțele petrecute la Castel. **S**-a zis cu vila, deoarece locuința era legată de funcție. Soacra nu va mai avea din ce trăi, cu jumătatea de pensie de pe urma soțului, acordată de Asigurările sociale. Ce-i veni cu soacra! Titlul era perimat, redus la acela de bunică a celor Patru. Alianța prin copii nu supraviețuiește alianței prin soție. Rose crezuse că da. Aline credea, pe bună dreptate, că nu. Louis se întoarse spre Odile și, fiindcă i se păru că nu era în apele ei, făcu dragoste ca **s**-o liniștească.

AUGUST 1966

3 august 1966 S după-masă

ÎNSOȚITĂ de agentul imobiliar, cucoana se îndepărta pășind pe umbra ei în strada potopită de soare. Călătorie sprâncenată! E a șasea care se prezintă de când se întorsese de la Chaze, și de departe cea mai chițibușară. Ea și acolitul ei au sărit peste tot în sus ca mingea, doar - doar vor găsi vreo grindă de susținere slăbită. Cu latul pumnului, băteau mărunț în pereți ca să descopere eventualele desprinderi de tencuială. Ajunși la closete, unde de obicei se aruncă o privire prin ușa întredeschisă, au ridicat capacul, au tras apa și, după zgomotul apei care umplea rezervorul, au tras concluzia că **s**-a depus piatră. Și ce de întrebări și de păreri:

— De ce vindeți?... A! deci e vorba de-o vânzare după divorț!... Cel puțin **v**-ați înțeles asupra prețului?

Și drept urmare au propus un preț ridicol. Mai știi? Cei ce se descotorosesc lesne de menajul lor se despart uneori tot atât de ușor și de bunurile lor. Orice nenorocire atrage hienele. Care adulmecă uneori de departe: oare cine-l prevenise pe negustorul de vechituri ce venise în ajun să-i propună doamnei să ia tot ce nu voia să păstreze?

Aline se întoarse în sufragerie. Louis își ridicase partea de mobilă pentru casa cea nouă închiriată la Nagent. Deci Aline nu mai are birou; cealaltă îl folosește, fără să observe că pe sub fiecare sertar este scris numele ei. Nu cu cerneală, că se șterge. Ci pirogravat: cu vârful vâtraiului înroșit în foc.

Deci trebuie să se mulțumească cu masa care, fiind

acoperită aproape tot timpul cu o mușama, **s**-a uitat apartenența ei la garnitura din lemn de teck. Aline se așază, își ia din nou stiloul și-și continuă scrisoarea către

Emma... îți poți închipui aceste zile care au trecut fără să pot scrie nimănui, atât am fost de zdrobită. Când îți tinoare tatăl, ai de obicei un soț care să te sprijine în viață. Eu i-am pierdut pe amândoi în același timp. Totuși mi-a fost greu să rămân la Chazé până la sfârșitul lunii iulie. Nu puteam profita de parc: marchizul avea invitați. Mi-era imposibil să ies, să suport atmosfera satului în care mă simțeam ca o ciumată. Mama nu mă lăsa să părăsesc casa decât ca să mergem la biserică unde na tira, fără să-și dea seama că parizienii ei, așa cum ne numește, au lăsat-o mai moale la acest capitol. Copiii îl adora pe bunicul lor, dar mă vezi pe mine cerându-le să se scoale zilnic la șase ca să asiste la slujba de dimineață? O ștergeau. Am avut discuții cu mama despre felul cum i-am crescut. Mi-a spus chiar: „În locul tău, m-aș gândi la situația în care ai ajuns. Dragostea de Dumnezeu, adesea e o cheazășie pentru cealaltă”.

Aline tresare. Un fluierat, și nu-i primul după cum pu va fi nici ultimul, făcuse să se deschidă fereastra Agathe. Va coborî și o va șterge prin ușa din dos, înconjurând casa. Ca și Léon. Așa cum făcea și tatăl lor. Dar trebuie să-și termine scrisoarea:

În sfârșit m-am întors. Nicio veste de la Louis... Numai Copiii sunt bombardați cu cărți poștale. Am ars pâteva. Am încetat când am văzut că erau numerotate. Copiii sunt foarte susceptibili în această privință „chiar și Agathe. De altfel au devenit foarte nervoși. Nu-i de mirare. N-au fost la mare anul ăsta. Știu că trebuie să părăsim casa. Se tem de data de 9 august. Am precizat: 9 august. Școala începe la 15 septembrie. Jumătatea vacanței. 31 + 31 r\ -14, adică 76 împărțit pe din două, deci 38 de zile. Louis voia să-și ia copiii pe 1 august. Avocatul mi-a spus că a închiriat o casă la Combloux. Cred că am făcut bine că m-am ținut de litera hotărârii judecătorești: am salvat oricum o săptămână...

Înviorată de raportul ei, Aline se ridică în picioare.: O serie de pocnituri o atrag la geam. Fiul inginerului de la numărul 29 demarează cu Agathe la spate.

Bineînțeles, el are cască, fata nu. Dar care de asta are ea nevoie?

O teamă aduce alta. Aline merge încet în papuci. Atât de dulce, de fidelă, și într-un totu fată mamii - cu chipul și sângele tatălui -, Agathe, care poate să se plimbe cât vrea, fără să ea întrebată de unde vine, Agathe e singura care a reacționat, interesându-se de sexul opus, ducându-se să caute ceea ce lipsește în casă: *bărbatul*, sub înfățișarea unor vlăjgani musculoși. Și ceilalți au rupt rândurile, dar ei se izolează.)

Uite-l pe Guy, a cărui ușa nu e închisă. Stă aplecat peste hârciogii lui: tatăl, mama, cinci pui. Cușca e plină își miroase urât.

— Ar trebui să-l ții pe tată de-o parte, spuse Aline. Dacă nu, peste șase luni ai treizeci.

— Să desparti o familie completă, nici gând! protestă indignat Guy.

Iată acum camera lui Léon, plină de lucruri aruncate la întâmplare, pantofi, sertare căscate, cărți amestecate cu borcănase de lăptișor de matcă sau cu soluție pentru cataplasme, rămase **într-o** veșnică dezordine. Aline nu K'a strânge. Léon nu poate suferi așa ceva, țipă mereu după aceea că nu mai găsește nimic. Unde vreți să fie? La club, bineînțeles: și-a găsit un refugiu în sport. Pleoștit în fața televizorului sau nădușind pe pista de zgură, fără o cale de mijloc. Poate are separat o viață a lui. Greu de știut. Aline **s-a** strecurat de cinci sau șase ori pe teren, în spatele rândurilor rare ale suporterilor atletismului local. După cursa de 3.000 de metri l-a văzut întorcându-se pe Léon, niciodată primul, nici ultimul, trecând fără vreun interes vizibil printre grupuri de fete cu fese tari, cu sâni proeminenți sub maiou. Dar Léon e atât de închis... **Într-o** duminică i-a observat prezența: **s-a** apropiat și a mormăit, nemulțumit:

— Ce cauți aici?

Nici lui nu trebuie să-i pui întrebări. Și el așteaptă să fie răsfățat, să nu i se ceară nimic, niciun ajutor, niciun serviciu, să fii mulțumit că ți-a făcut favoarea prezenței sale. Aline se apleacă, ia de pe jos o cutiuță rotundă care o intrigă. O cutiuță căzută din buzunar... Aline roșește. Deși cutia e goală, marca e suficientă ca să iște zeci de întrebări. Desigur. Léon are optsprezece ani. **Într-o** anume privință asta e liniștitor. Dar îngrijorător **într-alta**. Viața sexuală a unui băiat e de resortul tatălui.

Aline n-a îndrăznit niciodată să se ocupe de asta.

Trecerea în revistă se termină la Rose, care **s-a** transportat cu cochiliile ei cu tot, în atelier. În atelierul tatălui. De fapt la tata, în casa mamei care nu se gândise la acest amănunt. Unul din puținele avantaje ale iminentei plecări va fi acela de-a o scoate de acolo și de-a o face să înțeleagă, **într-un** apartament, strâmt, prin întoarcerea forțată în camera comună cu sora ei, adevărata valoare a bunătății paterne.

Ușa e închisă cu grijă. Pe fata asta totuși - dacă ea ar vrea -, nimic, nimic din ce este posibil n-ar fi prea mult ca **s-o** câștige. Aline bate timid. O cheie se răsucesce, se trage un zăvor. Ușa se deschide spre această încăpere din care Louis făcuse un grajd și care acum, tapetată cu bani puțini de locatara însăși, devenise camera unei fete tinere, cu miros de măceș, cu cuvertura de pe pat fără o cută, cu perdelele vapoaze, în timp ce pe etajere se-nșiruie o moluscă mare, un calcan verde, un murex roz, etichetate cu grijă.

— Ai nevoie de mine?

Scurt și fără căldură. Rose mătură, curăță zarzavatul, bate albușul spumă, pune masa, face treabă fără să cârtească, în timp ce ceilalți nu fac nimic; arc media doisprezece sau mai mult în aceeași clasă în care sora ei mai mare se află în coadă; îmbrățișează cuviincios pe cine se cuvine și în special pe mama ei, fără să i se arunce de gât vreodată, fără să-i șoptească la ureche vreo confidență, sau fleacuri drăgăstoase ca Agathe. Să te privești ca **într-o** oglindă, văzând-o pe Rose, dar să nu fii preferata ȳcestui

alter ego, Aline nu se va obișnui niciodată cu asta.

— Nu pot scoate singură gunoiul, spune mama.

— Vin, răspunde fata.

Aline are ochi de pisică. Rose scria și ea o scrisoare: drept răspuns alteia al cărei plic, reconstituit de Aline din bucățelele mici din coș, purta adresa: *Fontenay, post restant*.

3 august 1966 seara

AGATHE se înapoiase aproape odată cu Léon, ca să le găsească acasă pe cele două mătuși. Întoarse de curând de la băi, **unde**-și dezbrăcaseră doliul, se înghesuiau îmbrăcate iar în negru, în jurul surorii lor, în prezența Rosei și-a lui Guy, foarte botoși.

— Dacă tatăl vostru ar avea puțină decentă ar continua să vă vadă la bunicii voștri, spunea Annette.

Imediat Léon o șterse în camera lui. Agathe intră vioaie, în ciuda petei de ulei trădătoare de pe rochie, care putea **s-o** costa câteva observații acre. Cu siguranță că lucrurile astea **n-o** priveau, era sigură. Dar după spusele mamei, *exemplul unei surori mai mari, care a înțeles, îi poate ajuta pe cei mici să înțeleagă*. Agathe se cam îndoia, deoarece Rose, de câțeva vreme încoace, avea fățiș tendința **s-o** contrazică. Nu era convinsă nici că era bine să-i pregătești pe cei mici pentru ruptura inevitabilă, să-i îndoctrinezi cu atâta stăruință. Ginette îi tot pisa.

— Așa cum spunea bunicul vostru, individa aceea poate mult și bine să poarte numele de doamna Davermelle: pu va fi nimic pentru voi.

— Salutați-o politicos și atât, reluă Annette.

Pe chipul de ceară al mezinilor nu puteai citi decât plictiseală. În sfârșit, Rose reuși să scape: i - Mă duc să fac ceaiul, spuse ea. Doriți chec? 1

Guy profită și el ca **s-o** ia pe urmele ei, iar surorile care socoteau că **n-au** dte ce să se jeneze în fața Agathe, ridicară tonul. Curând circulă o fotografie găsită **într-un** buzunar de pe vremea când se putea umbla prin ele.

— Cred că nimfa se vopsește! spuse Ginette de sub peruca ei roșcată.

— Pe mine mă uimește ce bot are. Ce-o fi găsit Louis nemaipomenit la ea?

— Nimic, surioară, reluă doamna Fioux. Ilustrează Țbine falsa șaradă: *Tu nu ești primul, de altfel nici al doilea: nu vei fi nici ultimul deși ești totul pentru mine o oră în pat...* Ce te uimește e că a rămas...

— A avut răbdare, trebuie s-o recunoaștem, conchise Annette. E cazul chiar s-o spunem: rentează să fii femeie ușoară.

Râsetele înfundate și înverșunarea Ginettei, care stârni din nou ilaritate, întrebând dacă Louis va ști să exploateze aceste aptitudini ale nevastei lui sau îi va face fericiți pe prieteni gratuit, întrecea totuși măsura chiar față de Agathe, care dispăru la rândul ei.

9 august 1966

MAȘINA trecând de Cluses, își hârâi cauciucurile de-a lungul Arvei. Louis, care nu se temea de nimic din partea Rosei, așezată la dreapta lui, privea la restul micii lui lumi prin retrovizor. Despre bârfele din Fontenay n-are nicio îndoială: zânele grase, zânele slabe, sunt de câțiva ani încoace zigârcite cu mierea și darnice cu fierea când e vorba de el. Dacă mai era nevoie, stinghereala generală pe parcursul celor șase sute de kilometri l-a avertizat. De mult se temea și el de această întâlnire între copii și cea care la început le va apărea ca răspunzătoare de distrugerea căsniciei mamei lor. A da lămuriri, a le arăta că menajul era distrus cu mult înainte, la ce bun! Niciun comentariu nu infirmă un fapt, și faptul pentru ei e că Odile o înlocuiește pe Aline.

Ora șapte. Au trecut de Sallanches. Mașina pornește pe serpentinele ce duc spre Combloux. Valea devine mai scobită, se umple de umbre liliachii, în timp ce muntele se ridică din stâncă în stâncă spre înălțimile încă luminoase. Cei Patru sunt în sfârșit cu nasul turtit de geam.

— Mont Blanc al tău e roz! făcu Guy.

— Din cabană, spuse Louis, vei putea vedea cu binoclul alpiști la coardă coborând spre refugiul Gouter.

Dacă tatăl Odilei este din La Baule, Odile a moștenit

de la mama savoaiardă gustul pentru urcușul pe munte: să învingi în ambele sensuri pe schiuri sau în bocanci. Librăria familiei valorifica de prea multă vreme pe turistul nisipurilor, pentru ca Odile, alături de ei, să se simtă în vilegiatură. Îi trebuia susurul proaspăt de izvor. Cei Patru erau mai degrabă obișnuiți cu apa de baltă: cu nuferi sau cu varec. Nu cunoșteau muntele. Trebuiau să meargă la Chamrousse de Crăciun, dar nu **s**-a putut. Și iată acum șiretlicul. Nu vor ajunge la Nogent decât la sfârșitul vacanței. Pentru moment, ca o diversiune, trebuie interesați, dezrădăcinați, duși în altă parte și folosiți în acest scop ghetarii, telefericul, gențiana, precum și membrii familiei Milobert, bătrâni și tineri, întruniți pentru această împrejurare **într-o** vilă cu trei nivele. E lucru serios, o familie: copiii sunt simțitori la consimțământul unui număr mare de oameni. Odile, sosită înaintea lor la Combloux, va dispărea în grup. Șiretlicul e pe deasupra reversibil: după trecerea rapidă pe la primărie, căsătoria făcută ca o formalitate, fără asistență, fără fotografii, fără puterea datei, după acest fals început ce trebuia să fie un capăt, joncțiunea unora cu alții nu era zadarnică. Copiii, fără voia lor, vor garanta prin prezență un fel de reciclare.

— Mai avem cinci sute de metri, spuse Louis, încetinind în dreptul primelor casc. Trecem de cătun și e puțin mai departe, pe vechiul drum spre Megeve.

Cei Patru admirau priveliștea. Iată-i că se închid iar în ei și se cufundă în tăcere, în timp ce Louis accelerează, sfidând semnele rutiere, ca **s-o** termine mai repede. Reușeau să-i inspire trac căpățânoșii ăștia ai lui! **S**-ar zice că-i duce la o căpcăună! Să alegi calea de a nu te pune împotriva mamei lor, a fost bine. Și chiar dibaci; mai puțin abil însă a fost că evitase orice explicație. Prin definiție, copiii nu trebuie să-și dea consimțământul la căsătoria părinților. Dar această normă evidentă poate fi oare extinsă și la cazul recăsătoririi unui tată cu mulți copii, investit să voteze, să gireze singur dar nu neapărat și să decidă singur, un angajament contrar celui care-i dăduse aceste drepturi?

Și apoi exista o defectiune gravă: Louis e supărat pe părinții lui: dacă aceștia ar fi acceptat să ia parte la întrunirea asta, ar fi fost mult mai ușor. Dar au hotărât să aștepte, **s**-o judece pe Odile văzând și făcând. **N**-au decât! Dacă vechile legături și cele noi **n**-au reușit să se înncade, trebuie să existe pentru a descurca firele și alte mijloace decât să le t'ai, ca Aline, cu cuțitul de bucătărie. Odile e foarte înțelegătoare...

Acea pată albă ar putea fi Odile, în dreptul celei de-a șasea cabane din lemn lustruit, cea mai mare, numită Bouquetin; e chiar Odile; le face cu mâna dintre alți Milobert, nemișcați lângă balustradă. Vine în întâmpinare, în timp ce mașina șerpuiește la dreapta, urcând povârnișul curb ce ducea spre poiană. Deschide portiera și-și sărută soțul pe gură înainte de-a spune:

— **N**-ați înțepenit înăuntru?

Ghețarul din Bionnassay, care menține frigul, liniștea ce se lasă, nu sunt unicele cauze ale răcelii. Cei trei mai mari se dezmoțesc, își netezesc hainele și, sub pretextul că privesc panorama, rămân țepeni cu ochii la ea. Doar Guy sare de pe un picior pe altul.

— Iată-**i** deci pe copiii dumitale, spuse librarul, trăgându-**se** de bărbuță.

Nimeni nu se va supăra că sunt puțin cam stângaci, că întind mâna moale, dând scurt bună ziua. Nu se așteptau să găsească atâta lume și chiar Agathe, ieșind din mașină cu fâlcile încleștate, se îneacă în bunăvoința rudelor. Léon se uită chiorâș la această uimitoare mamă vitregă, mai mică decât el cu o jumătate de cap și a cărei mamă nu pare mai în vârstă decât a lui. Aplicând scenariul convenit: *Poartă-te ca și cum i-ai cunoaște de când lumea* -, Odile se duce de la unul la altul. îl îmbrățișează pe Guy, care **i**-a întins obrazul. Reușește să atingă bărbia Agathe, deși fetița ține gâtul țepăn de parcă ar fi sudat de șira spinării. Nu insistă în fața lui Léon, de care o desparte maldărul de valize pe care le-**a** înșfăcat, pentru a părea sităpăm pe sine. În schimb o sărută de două ori pe Rose, pe care privirea îngrijorată a tatălui o determină să facă la

fel/

— Vrei dumneata să duci bagajele sus, Léon? zice Odile. Și revine: hai, zău, mai bine de tutuiesc... Du-te la etajul doi.

— Da, doamnă, rostește Léon.

— Spune-mi Odile, va fi mai simplu.

— Da, doamnă, rostește Léon.

— Îi conduc, îi instalez și ți-i aduc la masă, interveni doamna Milobert, preluând ștafeta.

Se poartă ca la ea acasă și cum cunoaște bine locul ăsta, va face minuni. La urma urmei, ea a fost cea care a închiriat cele trei etaje, și modul cel mai bun de a-și ajuta fiica este de a o suplini cât mai mult la primele luări de contact. După ce se zăvorâse în reprobare, familia celei de-a doua soții dovedește o îndemânare în întoarcerea la legalitate, care poate inspira sentimente diverse. Raymond, Armelle și băiețelul lor, de opt anișori, ce-ar putea să-l atragă pe Guy, intră acum în joc. Cordial, cu un pic de ironie în ochi, librarul rămâne față în față cu ginerele: nu s-ar spune că se văd abia a doua oară, prima fiind acum o săptămână, când tatăl și fiica - s-au revăzut.

— Uf! făcu Odile. I-a făcut ca de piatră soția ta. Am crezut că mor;

— Soția mea ești tu, nu uita, spuse Louis. - Trebuie să se obișnuiască, rosti socrul râzând dulce-acrișor. Oricum, lucrurile s-au desfășurat destul de bine.

— Poate ar trebui să mă duc sus, spuse Louis.

— Ba mai bine stai aici, răspunse socrul Copiii tăi au nevoie să se obișnuiască. Nu ești chiar atât de neutru acum, ca să-i faci să uite că diseară nu-și vor săruta mama. Și pe urmă, uită-te la Odile, a făcut o asemenea efortare că încă mai tremură.

Intră în casă. Noaptea se lăsa, străpunsă de luminițe care, din văi până la pășunile alpine, punctează în triumghi muntele, acum intrat în întuneric. Louis, în umbră, o înlănțuie pe Odile și-i spune ceva la ureche... *De ce râzi?* Ji întrebă ea. El nu-i va spune. Nu, nu-i va spune că după o săptămână de despărțire va face dragoste cu ea la modul

cel mai banal, cel mai conjugal posibil: **într-o** cameră alăturată de cea a copiilor.

— Fii atent, iubitele, îi șoptește Odile. La etajul al doilea se deschide o fereastră. Rose întinde mina și închide oblonul.

Apoi Rose se întoarce. În cămăruța cu paturi suprapuse Agathe l-a ocupat pe cel de sus. Léon a făcut același lucru în camera băieților - în ciuda lui Guy, ce l-ar fi dorit din plăcerea de-a se cățăra pe scară. Acum intră fără să bată la ușă. Bombăne:

— Trebuie să în pus împreună cu puștiul ăsta! Puștiul se ține după el. Aruncă o privire în spate.

Familia Milobert a rămas pe culoar. Atunci șoptesc fără să precizeze:

— Ce tânără e!

Obişnuită să conducă jocurile celorlalți, purtătoare de cuvânt a mamei, Agathe, care-și încerca patul de la cucurigu, coboară repede:

* - E chiar ridicol, cârtește ea. Și vreau să știi că niciodată n-am **s-o** las să-mi comande. Nici vorbă!

— E și foarte frumoasă, spuse Rose. Ce tot ziceau mătușile?

— Îl aprobi pe tata? reluă Agathe, agresivă.

Ce nu poate să suporte este părerea Rasei, mezina ei, pe care-o învățase multă vreme cum voia și o văzuse îmbrăcată cu hainele ce-i rămâneau prea mici. Agathe își adoră mama, este o alegere caldă, sălbatică, așa cum e și cea a Rosei, dar care se hrănește din rivalitatea lor.

— Nu aprob, răspunde Rose. Dar înțeleg mai bine. Rose nu aprobă. Și asta e ceva. Dar „înțelegerea” ei la Fontenay ar părea scandaloasă. Agathe caută un aliat. Scrâșnește din dinți:

— Marna ar fi încântată să te audă!... Nu-i așa, Léon? Léon, care se teme să-și dea cu părerea, face o strârabătură și iese:

— Nu-i tot aia, spune, dar mie mi-e foame.

La cină, datorită zăngănitului celor unsprezece furculițe luând din cele unsprezece farfurii, datorită

conversației susținute de familia Milobert, lipsa de poftă a Agathe, zelul de a mesteca al lui Léon, care n-ar putea să vorbească cu gura plină, au trecut aproape neobservate. Iar oboseala, deloc prefăcută, îi îndeamnă pe toți să urce repede la culcare. Scara nu va fi urcată ca un calvar, ci treptele vor fi sărite din două în două cu zgomot de cavalcadă, iar Guy, aproape împlânzit, sosind primul, va striga *Yupî!*

Doar Agathe, când iese peste zece minute din baie, în pijama, se oprește în fața ușii și încremenește ca o statuie. Să știi nu-i atât de penibil cât să vezi. Ani îndelungați, tatăl a intrat în fiecare seară în camera mamei. Prima oară acum, în fața ei, intră la Odile.

13 august 1966

DE LA VIS la trezie, mereu această trecere incertă. E adevărat? Sunt într-adevăr singură! Și întotdeauna, la început, când te dezmeticești din acea stare de zăpăceală și de exaltare, iată evocarea, iluzia, micul roman răzbunător; și Louis trebuie să deschidă ochii, o vede pe cealaltă și, nemaigăsind-o nouă și proaspătă, se gândește la o a treia; hotărăște că aceasta va fi viitoarea, cu condiția să nu fie ultima... Vedeți, dragelor, te crezi aleasă pentru totdeauna. Aleasă? Ce devine para tăiată în două, curățată, cu coada ruptă, cu sâmburii scoși, para ce fusese aleasă dintre cele mai bune din fructieră? Aleasă! De fapt culeasă! Participiu trecut secret al verbului a culege². Sens exact: remarcată în mod provizoriu pentru a fi aruncată după folosință. Am trecut prin asta. Vei trece și tu. Vei deveni ceea ce sunt: nici fată, nici femeie. Nici domnișoară - acest lucru n-a folosit -, nici doamnă, deoarece porți acest titlu numai când ești în funcțiune. O fostă. Întrucât se spune *văduva mea*, dar nu se spune *divorțata mea*. O fostă, precum fost-ministru, fost-cupon, expropriată, excomunicată. Oare cine sună! Telefonul? Nu, e la ușă. Nu sunați așa de tare, nu sunt surdă...

1 Nu-i posibil!

2 Joc de cuvinte pornind de la cele două verbe : choisir = a alege, choir = a cădea. (N.T.).

E ora șase. Despletită, buhăită, Aline se scoală în sfâșiit. Clătinându-se, înăbușind cu mâna un căscat, se duce să deschidă.

Mărturisește jalnic:

— Scuză-mă, Emma. De când au plecat cei Patru, nu sunt în stare să închid ochii noaptea. În timp ce te așteptam, am vrut să citesc puțin și am adormit cu capul pe masă.

— Și ce citeai atât de adormitor?

Emma pornește spre sufragerie și descoperă o carte veche cu scoarțe gălbui: *Un divorț* de Bourget.

— Am găsit-o printre cărțile tatii, explică Aline.

— Pricep, spune Emma. Te-a atras titlul. E o carte învechită. La urma urmei nu te mai privește dacă trebuie sau nu să divorțezi. Și nici să știi dacă trebuie să schimbi sau nu forma divorțului. Pentru tine e prea târziu și, oricum, ori ce-ai face, ceea ce contează într-un divorț este urmarea. La club, vei vedea că buzele spun mai mult decât cărțile. Mergem?

De multă vreme Aline vorbește de asta, apoi ezită. Legături cu bețivani, prizonieri, nevropați, drogați se găsesc cam peste tot, iar eventuala ei intrare printre *Agare*, grup mixt de mame celibatare și femei despărțite - afiliate de altfel la o asociație mai mare - îi dă impresia că trebuie să se înscrie la o confrerie de handicapați, în plus, un club e un clan: al ei a fost întotdeauna familia. Dacă până la urmă s-a hotărât la insistențele Emmei, e pentru a se bucura de sfaturi mai chibzuite. În geantă are un bilețel de la perședinta Agnès Goubleau: *Draga mea soră, mi s-a vorbit de dumneata. Te așteptăm la întrunirile noastre de sâmbătă seara, la mine acasă, în strada Pyrénées...*

— Cumulează, îi spusese Emma. Agnès a avut o primă căsătorie: de pe urma căreia are o fată. S-a măritat a doua oară: căsătorie din care a rezultat un băiat. Două divorțuri. Tații, dispăruți, nu-i dau niciun fel de pensie. Dar s-a descurcat magistral, deschizând o agenție. Ea a fost cea care a inițiat clubul *Agar*... în amintirea Agarei.

7 - Doamna Ex servitoarea lui Abraham, pe care

acest ticălos a alungat-o în pustiu, împreună cu fiul ei Ismael, când Sara i l-a dat pe Isaac.

Aceste referințe n-au lăsat-o nepăsătoare pe Aline, născută în Anjou, în timp ce ascensorul o ducea la etajul al șaselea unde Agnès își adunase „surorile” la ea în apartament. Când se opri ascensorul, când Aline împinse ușa, lăsată întredeschisă pentru intrarea liberă a celor ce ezită, o uimi mai mult ca orice o salvă de râsete. O doamnă micuță, nu urâtă dar sașie, stând în picioare, cu un pahar în mână, printre diverse tovarășe: tinere, mai puțin tinere, și deloc tinere, debitează cu o voce amuzată:

— Vă jur, îmi susura cu mâna pe inimă: *Ceea ce mi-a plăcut mai mult la tine sunt ochii. Dar de când cu accidentul tău, de când stângul se uită la făină și dreptul la slănină, îți mărturisesc că nu mă pot obișnui. Ca și cum ai fi devenit altă femeie.* Și eu, poamă bună, răspund: *Dacă-i numai asta, nu-i nimic! Îl scot și-mi pun un ochi de sticlă.* Atunci a strigat: *Nici să nu te gândești!* Ai să fii chioară!

Din nou râsete: unele reduse la mici chicoteli strepezite, altele mai deschise, ce nu descrețesc decât chipurile cele mai bătrâne.

— Lăsând gluma la o parte, spuse o durdulie, veselie e uneori o pavază bună. Văicărelile sfintelor înșelate de bărbații lor mă scârbesc. Când le auzi, ai adesea impresia că gura le servește drept releu și că fiecare dintre noi se crede obligată să recite o scenă din *Bijuteriile indiscrete*. Suntem un grup de întrajutorare și nu de conferințe despre ratările noastre la tăvăleală.

— Just! spuse o femeie scundă ce-și face loc să treacă și adaugă: Aline Rebusteau, nu-i așa? Mă numesc: Agnès.

Aline nu-și putu reține o încruntare din sprâncene. Dar președinta, care îi luase mâna și i-o ținea strânsă **într-**a ei, urmă de îndată:

— Nu te formaliza. Nu vrem să știm decât numele tău de fată, dat fiind că pentru a simplifica nu folosim decât numele mic. Fii binevenită printre noi! Nu fac prezentările. Mergi la fiecare și se vor recomanda singure.

Se-ntâmplă lucrul de care Aline se temea oarecum:

spovedania de genul *sunt un bețiv*. Aici cel puțin nu se face pe un podium, ci pe șoptite. Doar pereții vor să fie provocatori. Aline rămâne pentru moment surprinsă de un panou mare:

	VĂ AFLAȚI	ÎNTR-O TOVĂRĂȘIE BUNĂ!
	HERCUL	a pârii, pentru
E	sit-o	
	pe	IOLA
	DEJANIRA	
	ABRAHA	a pentru
M	părăsit-o.	
	pe	SARA
	AGAR	
	DAVID	a pentru
	părăsit-o	
	pe	BETH
	MIHOL	SAEÉE
	CAROL	a Rentra
CEL MARE	părăsit-o	
	pe	HIMILTRUDE
	DIÂZI DERATA	
	LUDOVIC	a pentru
al VII-lea	părăsit-o	
	pe	CONS
	ALIESOR	TANCE
	FILIP	a pentru
AUGUST	părăsit-a	
	pe	AGNÈ
	JSAMBOUR S	
	HENRI al	a pentru
VIII-lea	părăsit-o	
	pe	ANNE
	CATHERINE	
	NAPOLE	a pentru
ON	părăsit-o	
	pe	MARI
	IOSEFINA	E-LOUISE

Dar Emma, care o conduce pe Aline, nu-i lasă timpul să hotărască dacă e vorba de naivități sau de umor. Iată o cvadragenară, ștearsă, slăbuță, cu vocea ascutită, care-și declină prenumele și calitățile:

— Maria, trei fete. Am o băcănie. În fine, aveam... Soțul meu a băut banii, înainte **s-o** șteargă. Sunt femeie cu ziua.

Iată o femeie tânără cu părul lung, închis la rădăcină, blond în rest:

— Amelie, studentă la drept și pentru a-și câștiga existența îngrijitoare la copiii. Băiețelul meu e singurul de care nu mă pot ocupa: tatăl lui m-a părăsit a doua zi după naștere.

Iată o altă femeie tânără, cu fruntea tatuată:

— Tahar, spăl vase. Am un băiat și o fată. Prietenul meu era italian: **s-a** întors la Napoli.

Ochii micșorați ai acestora trei nu înșală: **s-au** strâns de prea multă vreme în fața unor greutateți de neînvins. Dar iată o cumătră înfloritoare în grăsimea unei bărbii triple:

— Adrienne! Eu, micuț, am reușit să scap de omul meu înainte să mă stâlcească. E închis pe trei ani pentru bătăi și răniri. Sunt vânzătoare de stridii și dacă n-aș fi avut varice, aș duce acum o viață frumoasă.

Defilarea continuă. O infirmieră anunță ca o supraveghetoare șefă **într-un** spital de psihiatrie: *Cincisprezece ani cu soț, cincisprezece fără. Două fete dintre care asta, din stânga mea, recidivează.* Fata în chestiune, fără îndoială recent abandonată, abia deschide gura ca să mărturisească un prenume rar: *Flavienne*. Aline înalță capul și vede un alt panou:

DIVORȚ *responsabili* din vina soțului 41%

din vina ambilor 323/o din vina soției 27%

ABANDON DE FAMILIE *responsabili* bărbați 83%,
femei 15%

Emma privește la rândul ei cu satisfacție această statistică:

— E clar, nu-i așa? Cifrele vorbesc.

— Androfobia nu prețuiește mai mult ca misoginia,

spune o vecină, încheiată strâns în uniformă ei de stewardesă. Vedeți, eu fac parte din cele 27%. Dar cu totul din întâmplare. Nu ești hoț până nu te prinde. Dar dacă dovada face pe vinovat, nu-l scutește de urmări nici pe cel care **s-a** folosit de ea.

Câte or fi? Emma precizează că nu sunt de față decât un sfert din cele înscrise. Se prezintă două, cinci, zece alte surori, unele volubile, altele laconice, aproape toate spunând numărul copiilor, unele chiar cuantumul pensiei. Ultima este decana: bătrânică, cu un coc gălbui împănat cu ace prost înfipite. Dacă verigheta tovarășelor ei adesea a dispărut, a ei este pusă pe un lăncișor pentru a servi drept pandantiv grăitor. Se numește Catherine, **s-a** căsătorit la șaisprezece ani, a sărbătorit nunta de aur la șaizeci și șase și iat-o că, la șaizeci și opt își asigură un record straniu: al celui mai tardiv divorț. În acest timp Agnès, președinta, bate din palme și obține o liniște relativă. Amélie, care face oficiul de secretară, anunță că nu vor fi nici proiecții, nici discuții, că se va face doar un anumit număr de observații, de care fiecare va putea profita. Doamnele acestea **s-au** așezat cam peste tot. Președinta bate din nou din palme pentru a face să înceteze și ultimele șoșoteli.

— Mai întâi, spuse ea, vreau **s-o** împiedic pe Alberte să facă o prostie, ducându-se să stea la prietenul ei. E stupid, știu, procesul ei durează de trei ani. Dar așa este: legea îi acordă un domiciliu separat și îi refuză dreptul la o viață personală până în momentul când sentința va fi definitivă. Deci soțul ei poate avea douăzeci de amante, va fi de ajuns să dovedească faptul că ea nu locuiește singură și vina va fi reciprocă... Apoi, aș dori să-i spun Luciennei, al cărei fost soț a murit recent, că în principiu are dreptul să împartă cu văduva lui pensia de urmaș, în funcție de numărul anilor de căsătorie, fără să poată totuși pretinde mai mult de jumătate. Doamna Grăind e îi examinează cazul...

— Doamna Grainde este vicepreședinta noastră, șoptește Emma la urechea Alinei.

Aline dă din cap, indiferentă, chiar plictisită. Își

închipuise o ligă pasionată, romantică, un sindicat al Furiilor, Dar deodată ciulește urechile, neîncrezătoare.

Agnès o ceartă pe o anume Marguerite, care **s**-ar fi lăudat că l-a pus pe fiul ei să conjuge verbul a fi **într**-un mod hazliu: *Tala este, era. a fost, va fi un ticălos*. Câteva zâmbete o indignează pe președintă: *De câte ori trebuie să repet că o soră de acest fel ne provoacă - și își provoacă - cel mai mare rău? Nu se câștigă nimic cu tertipuri de astea. Copilul îl preferă mereu pe cel ce nu-i cere să-l deteste pe celălalt. Și apoi ce? chiar dacă nu vorbim decât de bani, nu văd avantajul de a-l dezgusta pe cel care plătește de sentimentul părintesc...*

Linște. Fără îndoială Aline nu este singura care se simte vizată. Și divizată. A venit oare prea târziu? Sau prea devreme? E o consolare să știi că soarta ta este la fel ca a altora, să constăți că poate fi și mai rău; dar o consolare ce oscilează în banalitate, sentimentul de a fi mai puțin de plâns. Agnès continuă, amintește din nou că scopul asociației nu este numai acela de a avea grijă de tine, de a te informa de drepturile tale, ci de a ajuta pe cel ce ajută și că, sincer vorbind, dacă clientele sunt multe, cele care trebuie să ajute lipsesc... Ajutor întrajutorare! Aline nu se simte încă gata pentru o astfel de cercetășie. Agnès nu mai vorbește, merge din grup în grup, se apropie.

— La dumneata, spuse ea, rana e încă vie...

Taiorul sobru, coafura discret parfumată, unghiile îngrijite: eleganța rece a Agnèsei nu te poate face să-i uiți ochii și privirea sfredelitoare.

— Știu, reia ea încet. Divorțul uneori e o operație. Un judecător taie și se oprește acolo. Greu îți poți închipui că un medic, în caz de operație, și-ar lăsa bolnavul și ar pleca fără să-l panseze. Totuși asta este soarta noastră. La nevoie nu te teme să ne ceri sprijinul...

— Asta mi se pare mai plauzibil decât contrariul, spune Aline.

Se retrage apoi cu trei pași aproape de o etajeră, încărcată cu cărți mai des întâlnite pe rafturile unui jurist și care stă rezemată pe un fișier metalic, plin cu dosare

multicolore. Mai face trei pași, de data asta **într-o** parte, ca racul, și ajunge lângă ușă.

— Putem pleca? suflă ea.

— Poți intra, ieși, reveni când vrei, spuse Emma. A nu face vreo remarcă în privința asta este chiar unul din consemnele noastre.

Într-adevăr, Agnès nu se miră deloc, mulțumindu-se să ridice mâna în aerul învințit de fumul de țigară. Aline ajunge pe palier, apasă pe butonul de apel al ascensorului și pufăie:

— Ce-i? face Emma jignită.

— L-ai vedea vreodată pe Louis **într-o** tarabă ca asta? întreabă Aline.

— **S**-ar putea, spuse Emma, fără să râdă.

Cușca metalică trepidează. Emma repetă:

— **S**-ar putea. Bărbații au avut multă vreme legea de partea lor. Acum mai au banii și slujba. Dar vezi că se simt destul de amenințați din moment ce au creat un comitet de apărare al divorțaților: DIDHEM.

O nouă-venită iese din ascensor și aruncă în treacăt:

— Da, spune ea, am avut prilejul să pledez împotriva unuia din consiliile lor; sau chiar să evit un proces tranzacționând cu ei.

Trece fără să insiste.

— E doamna Grainde, șoptește Emma.

22 august 1966.

CU FRUNTEA brăzdată de o cută să încă, Odile surâdea, Odile se mira de propriile ei merite. Făcuse paturile, strânsese prin camere, dăduse cu aspiratorul pe scară, în camera comună, frecase chiuvetele, baia, cu pedanterie și meticulozitate, așa cum făcea în mica ei garsonieră din Vincennes. Singura schimbare: suprafețele încredințate îngrijirii ei **s**-au înmulțit cel puțin de patru ori. Nimeni ca **s**-o ajute: La Baule era în plin sezon și părinții ei, care trăiau vânzând cărți turiștilor în timpul vacanței, **n**-au putut închide librăria decât o săptămână, pentru a sărbători începutul căsniciei și pentru a ușura primele luări de contact. Louis se afla în curte în fața șevaletului,

iar copiii, trimiși la cumpărături, întârziiau cu siguranță la mini-golf: împreună cu Raymond și Armelle, însărcinați să-i însoțească, să le umple timpul, să-i domesticească și care profitau acum să-și facă viața ușoară.

Și totuși Odile surâdea. Dorise acest lucru. Va fi la înălțime. Va trece cu succes examenul. Când înlocuiești o altă femeie, tinerețea și prospețimea sunt pentru copii argumente tot atât de tulburi, tot atât de detestabile ca și capacitățile tale nocturne (chiar cele ale mamei lor, clin care totuși **s**-au născut, îi umple de dezgust). Ceea ce are preț sunt capacitățile diurne: cinci la sută intelectuale (să nu pari tâmpită), zece la sută pedagogice (să știi să rezolvi o problemă), treizeci la sută gospodărești (modelul de tricot Jacquart, mille-feuille, creme, călcatul broderiilor, aranjatul buchetelor de flori, îndemânarea, aparatele menajere) și cincizeci și cinci la sută muncă brută (e treaba noastră spălatul, frecatul, mătura, cârpa, pământul de praf), toate vor fi supuse unor comparații severe. Ciudată soartă! Straniile rezultate ale dragostei! Ai fost atât de iubită că te-a luat de soție. Și din această zi iată-te servitoare. Erai cea iubită, micuță, răsfățată, fără obligații, fără responsabilități; **n**-aveai să te ocupi decât de un bărbat, tandru și atent, dar găzduit, hrănit, spălat, cu hainele cârpite, călcate în altă parte și ale cărui cerințe în poziție verticală nu te priveau deloc; puteai, în timpul absențelor lui, să te odihnești, să-l aștepti, să-l faci să aștepte până când aveai iar chef de el și el de tine, să te înprospătezi și să-l înprospătezi, erai liberă; mergea ți peste tot și la orice ieșire în oraș pentru orice plăcere, treceai pe primul loc... Și hop! **S**-a terminat, iubit. Din cea care ieșea cu el în oraș devii cea care rămâne acasă. Acum, curăță zarzavatul, lustruiește, coase, mătură. Și hait! Cu patru copii gata făcuți, mari, sari dintr-odată din generația fetelor în cea a mamelor. Străduiește-te să fii așa, fără să poți dispune de atuurile lor: sfântul pântec ale cărui ape - adevărate și sfințite - botează pentru totdeauna, pe cel mai rău bastard; și celălalt cordon ombilical alcătuit din obiceiurile, rubedeniile, amintirile,

bucătăria de acasă, graiul din casă, consimțământul pentru palmele pe obraji mai întâi bine pecetluiți de sărutări.

Pe scurt, să întinerești pentru tată, să îmbătrânești pentru copii. Mamă meșteră și mașteră savurați inversiunea, perversiunea perfecțiunii în aceste adjective. În paragrafele ei - ce începeau cu „având în vedere” - dar care nu vă priveau -, sentința de divorț referitoare la soțul Iau hotărâse astfel: la două duminici odată, jumătatea tuiuror vacanțelor voastre...

De pus friptura la cuptor, de frecat crema, de călcat fața de masă. Două mâini, două picioare, Odile continuă să se agite și nu încetează să suradă, cântărind rezultatele și chibzuind asupra familiei.

Mai întâi Louis. Ce noroc avea, dar o știa oare? O colegă a Odilei, care lucra la același editor și se afla în aceeași situație, nu se sfiise să-i spună: *Ești nebună! Eu, îl iau pe omul meu așa cum l-am cunoscut: singur.* Dar aceea găsisese un bărbat gen cocoșel, care nu arunca nicio privire la progenitura lui. De cincisprezece zile încoace, Odile înțelegea mai bine nesfârșita ei așteptare. Așa cum spunea prietena ei: *Te felicit! Ai picat pe un tată! Cu patru copii, ca să fie totul în regulă! Te căsătorești cu cinci persoane, drăguț, ceea ce e cu totul altceva!*

Într-adevăr, era altceva. Dar încă odată Louis avea noroc. Patru copii, era un alt mod de a avea noroc în patrii nume. De ce să nege că-i făcea plăcere să spună cu gura plină, în sfârșit, *soțul meu!* citându-l, vorbind de el. celor din familie, vânzătorilor, poștașului? De ce să nege că în *tatăl vostru*, servit copiilor, *vostru* avea rostul unei compartimentări, ca și *meu* pus în fața soțului, dar în interiorul unei vieți comune unei aceleiași vile împărțite în camere? Și Louis, denumire mixtă, dinainte și de ciupă, nu va mai fi marcat și sărbătorit în calendarul precedentei, ci numai în calendarul Odilei, ca și cum dintotdeauna i-ar fi sărbătorit numele, pronunțat pe dos, mică invenție în ceasurile de tandrețe, *Sioul* șoptit de nevasta șefului indienilor *sioux* pornind pe poteca iubirii.

O precizare totuși. Sioul, picta colo, în fața ferestrei.

Cu un nou elan, de când ea îi spusese: *De fapt, asta e adevărata ta meserie*. A face oficiul de muză, îți conferă indulgență. O clipă, totuși, doar o clipă, artistul și-ar fi putut lăsa pensulele ca să-și ajute muza, ocupată până peste cap, să pună masa.

Și Léon era cu adevărat fiul lui, în această privință, obișnuit să considere casa drept un hotel a cărui stăpână are toate drepturile afară de unul: acela de a-și dezona clientul cerându-i să-și ude degetul în apa de vase. Împărăteasă-sclavă, Aline voise așa: pe fiu - ca și pe soț -, nu-i privește nimic din ceea ce ține de purtatul șortului. Această prejudecată țărănească ar putea fi poate schimbată la Louis, dar în niciun caz la Léon. De altfel, rezerva lui, stând pe poziția nici da nici nu, era în fond preferabilă... Optsprezece ani! Léon avea optsprezece ani! Cu un anumit aer și pe un anume ton, Raymond îi atrăsese atenția: *Nu-i decât cu opt ani mai tânăr decât tine*. Subînțeles: *Ca vârstă e mai apropiat de tine decât Louis*. Atenție! *Un soț de patruzeci de ani, o soție tânără, un [în vitreg, totul se îmbină pentru a juca „Fedra”...*

Nu-i de zâmbit. E de râs. Să ți-l închipui pe Léon în rolul lui Hippolyte, e caraghios! Dar filmul care rulează în capul oamenilor este ceea ce este. Cum să te porți cu Léon? Cum te-ai purta cu un copil mai mare? S-ar simți jignit. Ca prinț moștenitor din prima căsătorie? Și-așa are o înclinare în direcția asta. Indiferența va fi cea mai bună.

Pentru Agathe, dimpotrivă, trebuia să facă eforturi. Inutile, dar vizibile. Destinate a dovedi că bunăvoința rămânea de aceeași parte. Când ostilitatea nu dezarmează, răbdarea ajunge, până la urmă, să o prindă în cursă.

Chiar din prima zi, Agathe a vrut să fie insuportabilă, obraznică, străină. A folosit toate rețetele de împotrivire: muțenia, căscatul, tonul tăios, politețea excesivă, surâsul care cere palme, întârzierile, inerția. Mofturi la masă:

Mama nu pune atâta sare. Mofturi în fața priveliștii: *îmi place mai mult la mare*. Mofturi la joacă: *Credeți că asta mă amuză?* Ceasuri întregi și-a supt stiloul în fața „jurnalului” ei, probabil foarte agresiv. De nenumărate ori

a fugit la poștă. I-a adunat pe mai toți tinerii din partea locului, ca să demonstreze că cel puțin pe aceștia-i vedea cu plăcere. Demonstrativ nu-i cerea niciodată nimic Odilei, chit că îi șterpelea fără rușine din parfum, din ojă, câte o pereche de ciorapi și îi luase chiar în fața ei o bancnotă din portofel.

— Louis, ai uitat să-i dai ficei tale bani de buzunar, rostise Odile.

Dar peste două zile, pe valea Paccaly, lucrurile erau gata-gata să devină grave. Odile spusese: *nu-i alpinism, dar nu-i nicio plimbare pe bulevard. Stați laolaltă. La munte, nu te desparti de grup.* Adevăr cunoscut, dar din gura ei devenit provocator, cerând o replică. Peste cinci minute, după o oprire, Odile își număra din nou, mașinal, copiii. Agathe dispăruse!

— A urcat pe acolo, grăi Leon. i - Nu puteai să spui imediat? țipă tatăl.

Poteca greșită pe care o luase fata trecea pe lângă un stăvilar de bolovani pentru torentele prea năvalnice și apoi se ramifica. Se dusese oare înapoi la mașină? O pornise singură pe Roche-Pierfa? Numele Agathei a fost strigat în gura mare în cele patru zări, au explorat toată râpa, au îndreptat binoclul în toate părțile, au stat pe ghimpi timp de două ore. Erau pe punctul să plece după ajutor, când, târșind puțin piciorul, Agathe reapăru:

— Ce faceți? Vă așteptam la Tron de la Mouche.

Bună treabă, în fond. Furioși că le-a stricat plimbarea.

toți au sărit cu gura pe ea.

— Ce-ai pățit la genunchi? spuse Odile, scoțând din rucsac un sul de plasture.

Și Rose? Noaptea, când Louis, cu capul pe pernă, se gândește la situația creată își face curaj, șoptind: *Dacă ar fi toți ca ea...* Are dreptate. Rose e serviabilă, sociabilă și chiar până la un punct maleabilă. Rezervată, dar nu ostilă. Discretă, dar nu și indiferentă. Nici prevenitoare, nici gâlcevitore. Între patru ochi, își îngăduie chiar să fie curioasă: *Cum l-ai cunoscut pe tata?* Odată a scăpat un șir

de adverbe interogative: *Unde? Când? De ce e?*

Arătându-și astfel frământările. Când mama vitregă stă în dreapta tatălui în mașină (sau când tata o lasă 3 a volan), Rose tace îmbufnată. Când mama vitregă face ceea ce făcea ea altă dată și, informându-l pe soțul ei, desface ghidul Michelin, devenit pentru soțiile din zilele noastre un fel de hartă a iubirii, Rose strâmbă din nas. Când mama ei vitregă se lasă sărutată pe gât, ea își întinde boticul peste spetează, ca să-și primească porția. Și mama vitregă privește acest gest cu coada ochiului. Tandrețea și iubirea nu sunt de aceeași natură. Rămâne de văzut! Când soarele se rotește în jurul a doi copaci de soiuri diferite, dar plantați pe același teren, întotdeauna unul va face umbră celuilalt.

În fine, Guy. Drăguț puștiul! Firește, acest „drăguț” va fi mereu limitat de acea tresărire a pântecului: acesta nu-i din mine.

Leit taică-său - ca și Agathe - iar el în schimb este întru totul de acord cu această asemănare. Și asta e mișcător. Ce femeie n-a visat să-l alinte pe ștregarul care a fost, odinioară, amantul ei? Sau să-l plămădească iar? Douăzeci și șase fără zece egal șaisprezece; la nevoie, începând foarte devreme...

Oare l-a cucerit pe puști? În orice caz, se simte în largul lui. Poate prea repede. Toate femeile - și chiar rivalele lor - se-nfioară când aud un puști vorbind, fără căldură, de mama lui. Guy nu-i discret și, în ciuda privirii severe a surorii sale, a trecut repede la confidențe. Prima făcută la cofetărie, ronțâind o tartă cu afine, ar fi fost de ajuns: *Bine. Ia spune, după cum se vorbea despre tine, nu te vedeam așa*; Treacă-meargă și cealaltă: *Trebuia să-mi aduc hârciogii, mama o să mi-i lase să moară*. Dar să împarți ilustrate acestui copil - și celorlalți - insistând ca fiecare să trimită una la Fontenay, și în timp ce Agathe exclamă: *Nu-i nevoie să mi se aducă aminte, să-l auzi spunând pe prâslea: Ești cam fraieră. Mama face invers - e mai neplăcut*. Să fim sinceri: rolul cel mai frumos este cel care se joacă ușor. Agathe o știe bine, și nu se lasă

impresionată. Și chiar Guy a confirmat-o fără să vrea. **Într-o** seară vine fugind, o calcă pe Agathe pe picior, și ea îi trage repede o palmă.

— Asta, urlă Guy, e tot așa de-a ciracului ca mama.

Agathe, scoasă clin sărite, e gata să-i mai tragă una.

Odile intervine, o lasă de-o parte pe Agathe și-l izolează pe cel mic:

— Nu vreau să vorbești așa, de mama ta, în fața mea. Drept cine mă iei? Și ce ai cu ea?

Guy se bosumflă, dar nu se lasă.

— De ce spune mereu că tata e un nemernic și tu o...

7

Nu rostește cuvântul.

— Vezi, spune Odile, nu putem face la fel. Ne-ai urî.

Oricum e istovitoare, maternitatea de ocazie. Louis repetă: *Ai nervii tari. Jos pălăria.* Sau: *A dracului mamă vitregă! Dacă ai vrut să mă dai gata, m-ai dat!* Cu puțină îngrijorare în ton. Să te bizui pe o mașterită, ia te uită! Iar plăcea. Dar acest tată bun când e vorba de autoritate, se teme de ea la alții! Hei, Doamnă legitimă, nu te lua chiar așa de repede, în serios.

Uite-l că intră, ținând în față pânda proaspăt pictată. E cel de-al treilea tablou cu ghețar alb de zinc și albastru de cobalt, în fața căruia poți sta smirnă.

— Îmi plac totuși mai mult portretele decât peisajele tale, spune Odile.

Louis nu se tulbură, întoarce capul: se aud pași scârțâind pe pietriș.

— Iată tribul, rostește Odile. La masă. Du-te să-mi aduci cratița.

Louis pare mirat. Nu spune nimic, dar Odile își amintește de o remarcă: Aline, foarte pretențioasă la acest capitol, pretindea răsturnarea mâncării în castronul de servit. Totuși Louis se duce, vine, pune cratița pe masă, miroase și iar pare mirat:

— O faci cu cartofi?

După Aline, fără îndoială, tocana de berbec, ca **să**-și merite numele, se face cu fasole albă. Îți schimbi soția.

Propui, impui o alta copiilor tăi. Dar nici tu nu ești cu totul divorțat de sute de mici detalii.

31 august 1963

ALINE face socoteala.

Nouă ilustrate de la Agathe, toate alese din seria policromă a florilor alpine, coraline, scai vânat, ochiul-boului, crinul de pădure, floarea paradisului, ciclama, rododendronul, arnică, floarea de colț, ultima cu mențiunea: *Pentru completarea colecției*. Șapte de la Guy: nimic altceva decât marmote, ilustrație ironică a muștrării: *Ai de gând să te scoli, marmotă?* Șase de la Léon, șase de la Rose, toate cu roci sau cascade. Cei patru, care cu siguranță că nu au fost încurajați să scrie, **s**-au dovedit în final copii buni. Conținutul, de o încăpățânată monotonie, în genul *dragi sărutări*, te făcea să te gândești la o oarecare cenzură. Toate erau expediate pe adresa *Doamnei Davermelle*, afară de una, ultima, recomandată, adresată *Doamnei Rebusteau* și conținând, în același plic, două vederi ale capelei d'Assy, una semnată de Léon, cealaltă de Rose, adăugate (evident, fără voia lor) la scrisoarea tatălui, scrisoare care interzicea clar mamei să poarte, de aici înainte, numele copiilor săi.

Aline apucă plicul, se întrebă de ce era oare scris de mâna lui Léon, bănuie că este vorba despre un viclesug de-al lui Louis și începu să-l rupă încet împreună cu conținutul său, în bucățele mici. Apoi trecu liniștită la lotul doi.

Zece ilustrate-scrisori de la Agathe, cu timbru imprimat, deci cumpărate la poștă, scrise la poștă, așa cum o sfătuisese mama. Mici rapoarte expediate, la trei zile odată. Nu povesteau aproape nimic din incidentele ce trebuie să fi avut loc cu siguranță. Agathe confirma primirea scrisorilor mamei, numerotate cu grijă (ca și cele ale lui Louis la Chazé: dovadă de încredere reciprocă). Promise coletul cu rufe și notase că *Odile răsese*. Râs silit, desigur. Nimic nu dovedea că această femeie (căreia Agathe îi făcuse un rău spunându-i Odile) era în stare să îngrijească bine copiii. Agathe mai notase: *Numele*

expeditorului, Doamna Davermelle nr. 1, nu a fost apreciat. Tata a bombănit: „Ce lipsă de gust” / Mai târziu l-am auzit spunând Odilei: „nu voiam să am neplăceri din astea, clar de vreme ce le provoacă, o să fac ce trebuie”.

Deci ăsta era pretextul: o glumă anodină care nu reflecta decât tristul adevăr! Adevărul îi deranja. Agathe mai vorbea și de fotografii: *E o nouă manie a tatii... „Hai! Toți în jurul meu”. O fotografie de familie cu Odile cu tot, vezi genul! Când pot, plec. Dacă nu pot, când declanșatorul automat se pune în funcțiune, mișc capul.* Dar Agathe, nu era întotdeauna la înălțime. O mărturisea ea însăși: *Am primit rândurile tale (14) azi dimineată. Închipuie-ți că Odile a avut obrăznicia să mă întrebe: „Mama ta e bine?” Era cât pe ce să-i răspund: „Ar fi mai bine dacă tu n-ai fi deloc”. N-am îndrăznit totuși.* Agathe trebuia **s-o** facă. Da, Agathe trebuia **s-o** pună la punct pe mama ei vitregă! Și pe deasupra fără **s-o** tutuiască. A fost mai isteată, adăugând: *Tata încearcă să mă răsfete: nu mă duce.* Dacă tatăl ei îi voia într-adevăr binele, ar fi trebuit să-i mărească pensia alimentară. Își răsfată copiii la el, nu la mama lor: ca și cum nu erau aceiași.

Aline luă ultimul raport, cu data din ajun, 30 august, și reciti esențialul: *Iată-ne deci sosiți, în noua casă, la Nogent. Tata își reia lucrul poimăine. Odile de asemenea. Au dreptul să ne țină până la începutul școlii. Era o problemă pentru ci și am crezut, un moment, că ne vor trimite la Fontenay. Tata a preferat să o mobilizeze, încă o dată, pe mătușa Irma. O știi: a înghițit o pendulă și se duce la cumpărături, fix la orele unsprezece. Dacă mă chemi pe la unsprezece și jumătate...*

Agathe uitase însă să indice numărul! Dar informațiile au listele lor de schimbări și un Davermelle era notat ca fiind instalat la Nogent... Discul telefonului se roti de șapte ori. Dar Aline n-avu nevoie să-și învârtă tot de atâtea ori limba în gură pentru a găsi scuze și explicații. La capătul firului cânta vocea de pițigoi:

— Alo! Aici mama. Ești singură?

— Da, nu-i decât Leon.

Minutele n-au decât să se scurgă. În definitiv, în același sector nu se plătește decât o convorbire. Exclamația se amestecă cu interogația:

— Ce mult mi s-a părut, fata mea!

— Și mie.

— Sper că n-ai slăbit?

— Nu, mai curând m-am îngrășat.

— Văd! Ți-au dat să mănânci prea multe făinoase.

Dar spune-mi cum e casa din Nogent?

— Mai degrabă mare, aproape goală și foarte dărăpănată. Totul trebuie reparat!

— Oricum, mă întreb de unde găsește bani tatăl tău. Cât a putut să ne jumulească! Ai aflat până la urmă, unde lucrează mama ta vitregă și cât câștigă?

— A spus-o în fața mea: o mie opt sute, la Editura Ballin. Dar știi, aici nu plătește decât chirie. Iar la Combloux, a plătit familia Milobert.

— Nu, zău! Ești sigură? Acum se lasă întreținut! N-aș fi crezut să decadă într-atât. Fără îndoială că, prin compensație, se răzbuna pe mine. Știi că mi-a retras numele vostru?

— Știu, s-a și lăudat cu asta. Până și Odile se simțea prost...

— Asta să se simtă prost! Simplă fandoseală! în sfârșit, dacă n-ar fi decât atât, ar fi doar o încercare în plus pentru mine. Din nefericire, e și mai rău. Tatăl tău a cerut vânzarea, știi, și casă, din păcate, și-a găsit un amator. Peste trei luni va trebui să ne restrângem într-un apartament, biata mea fetiță. Cel mult patru camere! Imposibil deci ca fiecare să o aibă camera lui...

— Va trebui să stau iar cu Rose?

Vocea de pițigoi se schimbă. Aline răspunse pe ocolite1:

— Cum altfel? Poți să-i mulțumești tatălui tău... Fiindcă veni vorba, cred că și-a găsit casă pe-aproape, ca să ne poată hărțui mai bine. Dar a uitat ceva: cu autobuzul ajungi în zece minute la mama. Presupun că nu te închide cu cheia. Stai în mod legal la tatăl tău. Dar din moment ce

dormi acolo, nimic nu te împiedică, nimic nu-l împiedică pe Léon - nici chiar pe ceilalți, dacă vor să vină - să vă petreceți după-masa la mine.

Fluieratul copiilor de azi - când salută o fată frumoasă; un cântec frumos, o idee bună - răsună în receptor.

— Nu cumva să vă ascundeți! adăugă repede Aline. Veți spune când vă veți întoarce: ne-am dus **s-o** vedem pe mama. Ce poate fi mai firesc? Când va vedea că, în sens invers, doar legea vă aduce, poate tatăl vostru va fi mal puțin arogant.

MAI 1967

5 mai 1967

GRANCAT se întorcea posac de la secția paisprezece. Pentru prima oară, pledând în penal, pierduse: clientul lui încasase maximul de pedeapsă. Grancat bănuise că o să se întâmple așa, văzându-l, în locul bătrânelului Garnoux, care era bolnav, pe președintele Dutoitre că se așază în fotoliu și dă din cap atent. Obişnuit cu avocații spărgătorilor, Dutoitre nu-i ierta niciodată pe civilişti, care aveau reputația că ştiu să câştige. Când e bine plătit un *proces pierdut, ustură mai puțin*, spunea maestrul, stagiarii săi. Rămâne de văzut! Şi prestigiul contează.

Rumegând în sinea lui, împins de colegii grăbiți să-și scoată roba pentru a fugi repede spre sălile de aşteptare, Grancat intră în vestiar, când deodată se trezi nas în nas cu Lheureux care ieşea.

— Uite, bine că te văd. Voiam să-ți telefonez în legătură cu Davermelle.

— Nu stați în uşă, bombăni un clănțău cu rozeta la rever.

— Şi eu voiam acelaşi lucru, spuse Lheureux. Clienta mea se plânge că vărul tău profită de vizitele copiilor ca să-i monteze împotriva ei.

Grancat îşi scoase roba, trecându-o peste cap şi o agăţă:

— Să fim serioşi, spuse pieptănându-se. Louis nu-i un nevinovat, dar şi Aline are un tupeu nemaipomenit.

Pensia îi este plătită cu vârf și îndesat, în timp ce Agathe e aproape mereu absentă, iar Léon lipsește odată la două vizite.

— Lasă! spuse Lheureux. E vorba de niște tineri pe care îi constrângi cu greu. Te anunț de altfel că cei mici, din contră, se reped la Nogeant în anumite zile când nu au niciun drept **s-o** facă.

Trăgându-l pe confratele său după el, Grancat ieși pe ușă, urcând repede spre sala mare.

— Trei scrisori recomandate adresate mamei, vreo zece declarații la poliție pentru absențe! spuse. Văd bine că va trebui să se treacă la somații și dacă va fi nevoie, ia reclamații. Înțeleg că Aline e furioasă deoarece a trebuit să-și părăsească locuința, și că a aflat că, de când a scăpat de ea, lui Louis pare-se îi merge mai bine. Dar nu-i un motiv să se apuce de acest masacru cu împunsături de ac...

— Reciproc! făcu Lheureux.

Grancat plescăi din limbă, enervat: n-are rost să te contrazici în lipsa clientului.

— Injurii, calomnii, blesteme la adresa tatălui, reluă Grancat. Iată ce trebuie să înghită zilnic copiii. Dacă lipsește un act? Aline refuză să-l dea. Dacă sosește poștă pentru Louis? O arde. Dacă apare un client? Declară că nu-i cunoaște noua adresă. Și nu mai vorbesc de mica moștenire lăsată de mătușa Irma, decedată subit: Aline **s-a** năpustit și asupra ei...

— Veniturile minorilor aparțin părintelui ce-i are în grijă, chiar dacă provin din familia cealaltă, spuse Lheureux.

Deodată, când împingea una din ușile de sticlă ce dădeau spre scara mare, se muie:

— E adevărat că doamna e o reclamagioaică! Parcă **s-au** înțeles toate clientele mele, în momentul de față. Am pe una care și-a dresat puștiul să-i distrugă tatălui mobila: îi dă douăzeci de franci de fiecare fotoliu stricat, în fond, pentru multe femei, devine un fel de reflex: la retragerea dragostei, retragerea paternității. Jumătate din copiii încredințați mamei sunt crescuți împotriva tatălui...

Coborând scara, se opri sub marele candelabru și-și lega șiretul de la pantof, în timp ce în larma târșăitului de tălpi lumea părăsea Palatul de Justiție.

— Și până la urmă ce facem? spuse Grancat.

— Bine! Speri-o, spuse Lheureux.

ÎN HĂRMĂLAIA și praful din timpul recreației, tema trece din mină în mână.

Doamna Vianson, care n-a îndrăznit să-i pună notă, nici măcar să facă un semn de întrebare cu cerneală roșie, a predat-o cu un fel de mândrie timidă subdirectoarei. *Ei poftim!* șopti această persoană durdulie, cunoscută la școală mai mult sub numele de *Fomista*. Cu un sandviș interimar în mâna dreaptă, cu foaia în mâna stângă, privea lung singurul cuvânt al acestei compuneri: ca și cum încerca să descifreze un text secret, scris pe hârtia albă cu cerneală simpatică. Iată că și subțirelul domn Dauton, ce pare mai slăbănog din cauza pantalonilor săi strâmți, o ia în mână. Citește cu glas tare:

— *Guy Davermelle, clasa a șasea B. Compunere: Ce regăsiți cu mai multă bucurie cină vă întoarceți acasă...*

Se oprește, ridică din sprâncene, întreabă:

— *Nimic?* El a scris asta: *Nimic?*

În fața celor patru capete care încuviințează grav, se resemnează și comentează:

— Cam scurt, dar teribil.

— Și plin de curaj, spune doamna Vianson. Toți ceilalți s-au scăldat în apă de trandafir și cu atât mai bine pentru ei dacă-i adevărat! Toți, chiar și micul Garnier, care-mi vine adesea cocoșat de bătai.

Doamna Ravers, directoarea, care ține să nu intervină niciodată prima, preia ștafeta și privește ciudata compunere prin partea de jos a lentilelor ei cu dublu focar:

— N-aș vrea să fiu în pielea mamei lui! spune ea înainte de a trece foaia asistentei sociale, domnișoara Ravigne, cea mai calificată la urma urmei.

Aceste doamne și domni, ce făceau cerc în jurul ei, au mai adus încă vreo doi-trei de-ai lor, printre care și pe profesorul de matematică, fulgerat din priviri pentru că

îndrăznise să bombăne: *Ei și? Doar n-o s-o luați în serios? Copiii ăștia din părinți divorțați și-o iau în cap, profitând de asta ca să nu facă nimic.* Se retrage din conciliabul și pleacă bătându-se peste pulpe. Directoarea își șterge ochelarii:

— Mai ales nu-i arătați compunerea doamnei Rebusteau, reluă ea. De luni de zile mă gândeam: copilul e total schimbat, nu-i mai pasă de nimic, a devenit insuportabil, ce are? Iată că începem să ne lămurim. Va trebui, eu siguranță, să-l trimitem la centrul de psihopedagogie.

— Cu mama lui? întrebă doamna Vianson.

— Bineînțeles, spuse domnișoara Coubais. O cunosc: Mai ales ea are nevoie să fie consultată. Cu atât mai mult cu cât mai are încă trei copii, dintre care doar Rose lucrează normal.

Grupul se împrăștie. Directoarea pleacă și, luându-o și pe doamna subdirectoare, trece printr-o învălmășeală de băieți, care abia-i fac loc, și de fete, care o privesc atent scuturându-și pletele lungi.

Domnul Dauton și colegii săi, rămași pe loc, pentru o supraveghere limitată la efectele slabe ale prezenței lor acolo, se lasă duși de valul unor considerații sociologice. Doamna Vianson, a cărei respirație îi umflă pieptul, îi ascultă fără prea mare atenție și, până la urmă, reușește să repereze, departe de mulțimea de fustițe și pantaloni, un băiețel slăbuț, care stă singur pe marginea ferestrei și rupe, cu furie, mușcatele portăresei.

— Guy, piuie ea, vrei să vin să te ajut?

14 mai 1967

LOUISE și Fernand Davermelle nu-și mai reveneau. Acceptaseră să-și întâlnească nora de trei ori cu totul, sub pretextul de a li se aduce nepoții. Au trebuit s-o invite la parastasul mătușii Irma, cucerită mai repede decât ei și care le spusese cu puțin înaintea morții: *Mai muiati-vă și voi că nu-i chiar așa de rea.* Nu veniseră decât acum opt luni, într-o după-masă, să privească iscoditor casa din Nogent: o dărăpănătură mucegăită, într-o grădină de

mărăcini, după părerea domnului Davermelle, care era supărat de pierderea iremediabilă a avansului oferit fiului său, pentru cumpărarea casei din Fontenay.

Și iată că, doar după zece luni de încercare, considerate drept indispensabile, găseau pe un covor de verdeață cam îngust, tivit de arbuști, firește tineri, o casă ce rămăsese ceea ce era, destul de șubredă, dar văruiată proaspăt; și! **n** locul încăperilor mici, afumate, cu tapetul dezlipit, cu tavanele crăpate, acum era un ansamblu cochet, ce dovedea simțul economiei asociat cu darul de a repara și aranja. Obişnuiți cu o casă ticsită de lucruri meticuloș rânduite, domnul și doamna Davermelle descopereau un alt gen de ordine **într-o** casă aproape goală, și înăuntru un alt gen de noră, vioaie, care se simțea la îndemână în rolul ca și în rochia ei, și spunând liniștită:

— Îi așteptăm și pe părinții mei, care sunt în trecere prin Paris. Louis **s-a** dus să-i ia. Mă duc să mă uit în cuptor. Vă las să vizitați casa.

— Pe cuvântul meu! Parcă au șters cu buretele tot ce-a fost, mormăi Fernand Davermelle, când Odile dispăru în bucătărie.

— Hai să mergem! făcu doamna Davermelle plină de bunăvoință.

Din camera mare de la parter, obținută prin desființarea unor pereți despărțitori, urca o scară în spirală ce ducea la cele două camere de la primul etaj, tot atât de curate și aproape fără mobilă; scara urca apoi la mansardă, de asemenea împărțită în două: partea dinspre sud fiind atelierul lui Louis, luminat prin țigle de sticlă, iar partea dinspre nord despărțită în patru cabine, pentru copii.

— Ingenios! spuse doamna Davermelle, privind cu atenție patul, masa pliantă ce se lăsa peste chiuvetă, în colțul lăsat liber de dulapul cu uși glisante.

— Prea multă cheltuială **într-o** casă cu chirie! făcu domnul Davermelle.

El mai rămase un timp în atelier, privind cu atenție portretul unui necunoscut, care fiind încă proaspăt,

mirosea a ulei. Se dădu înapoi ca să-l evalueze mai bine, cu o privire transformată de un zâmbet adevărat. Apoi se plecă să miște alte pânze așezate pe latură.

— Astea vin de la expoziție, spuse el.

Cât privește expoziția care-l impresionase și îl determinase să revină asupra părerii sale anterioare, nu suflă o vorbă. Capul lui, împodobit cu barbă, coborî din nou, fiind purtat prea sus, de un gât ce se învârtea de la dreapta la stânga, într-un guler tare. Ajuns pe palier, luă mâna soției.

— Îmi vine greu să-i dau dreptate, spuse el. Dar trebuie să recunoaștem că alături de Aline nu realiza nimic, în timp ce cu asta...

Doamna Davermelle deschise puțin ușa de la baie. Coafura ei mov oscilă, mulțumită.

— Îl ține, cum își ține casă, răspunse ea.

Când, reveniți în sufragerie, unde și-au așezat - nu fără mutre - binecuvântatul lor poponeț - pe fotoliile-sac, neobișnuite pentru ei, Odile - care lăsase ușor întredeschisă fereștrua dinspre bucătărie, se gândi că lucrurile mergeau bine. îi adunase voit și pe socri și pe părinții ei, de Rusalii. Reținerile unora și ale celorlalți duraseră destul. îi puneau cu autoritate față în față, iar Sfântul Duh să facă restul! Farmacistul sau librarul, eu cioc sau cu barbă, care din cei doi ar fi putut nega că, în mai puțin de un an, și-a dovedit meritele? Încetezi să mai fi cealaltă și rămâi prin forța lucrurilor a doua, dar intri în joc, și pentru a șterge amintirea primei, nimic nu pare prea mult. Când pentru atâția oameni, chiar nepăsători, a lipsit fastul căsătoriei religioase, când nu-ți pasă și totuși te crispează să lași acest celest avantaj celei repudiate, trebuie să faci mai mult decât ea pe pământ! Aparent, Odile reușise mai bine. Fereștrua dinspre bucătărie, ce servea și ca tub acustic, făcea să-i parvină umorul sarcastic al socrului:

— Pentru unii, căsătoriile sunt ca maionezele. Cu aceleași ingrediente una se taie și cealaltă iese bună. E încă prea devreme să-mi spun cuvântul, dar când

compar...

— În ceea ce mă privește, răspunse mama soacră, de mult nu mai judec o fată după ceea ce face, culcată, ci, după ceea ce știe să facă în picioare.

Oare chiar așa de mult? Odile nu-și făcea iluzii. Mojicia Alinei, indulgența față de unicul lor copil, o ajutaseră mult. Stinge cuptorul, ia platoul cu băuturi și, cu pas ușor, intră în sufragerie:

— Nu v-am decepționat? făcu ea.

— Trebuie să mărturisesc... spuse Fernand Davermelle; amator de fraze neterminate.

— Ai făcut aproape prea mult! spuse Louise, reluind tema pe contul ei.

— V-am spus că stăm aici cu chirie dar cu drept de cumpărare? reluă Odile, insistând pe ultimele cuvinte. Nu voiam să se știe din cauza Alinei. N-am fi făcut atâtea reparații pentru un proprietar. Cred că am avut dreptate insistând ca Louis să folosească, sub această formă, ce i-a revenit de la Fontenay.

Considerația crește - precum un termometru când suflă peste el.

— Firește, pe numele lui, termină Odile.

Se priveau amândoi cu un aer de înțelegere reciprocă, aproape speriați, și pleoapele lor se lăsau decent, cu regretul că, necunoscând aceste merite, prelungiseră starea aceea aproape de carantină. Dar, în sfârșit, dreptatea începu să-și croiască drum.

— Cred că e momentul să o spunem deschis, Odile, la început ne-ai speriat...

Sinceritatea nu se exprimă întotdeauna ușor. Să te arăți emoționată, să pari modestă, să lași să curgă vorbele ce-au fost cândva amare și acum se aud tot mai rar.

— Aline e ceea ce este, dar în sfârșit, cu patru copii... Și dumneata ești foarte frumoasă, dar, totuși, cu douăzeci de ani mai tânără...

Iată că se porneau, torceau. Înțelege-ne bine, draga mea copilă. Un singur fiu, plasat de la început la farmacie și care refuză, preferând tot ce poate fi mai nesigur.

Zboară din floare în floare și este constrâns să se căsătorească cu o dactilografă fără o lețcaie, ia în cârcă o familie numeroasă, apoi se ține din nou de femei, face o pasiune pentru o fată tânără, și lasă tot, ca **s-o** ia de la început cu ea... Trebuie să mărturisești că am avut de ce să fim îngrijați. Foarte tare. Am hotărât să vedem ce faci. Un timp...

— Acum, întrerupse doamna Davermelle, știm despre ce e vorba.

Pauză. Apoi reluare. Trecând de la teamă la uimire, de la mulțumire la recunoștință... fără să se exagereze, dar fără să se amăgească asupra greutăților de prevăzut, când îți asumi **într-o** viață nouă consecințele celei vechi: *Ceea ce până în prezent... față de copii în special... ai reușit, o spun așa cum gândesc... cu multă îndemânare...* Pe măsură ce le depăneau, vorbele se ncurcau ca firele-n barbă, ca ațele. Se ajungea la fapte: **într-un** limbaj cumpătat dar ușor de înțeles. Dragostea fiului, păstrează-o. Bani fiului, și pe ei, așa cum ai dovedit că știi **s-o** faci. Și continuă, fata mea, să aperi ideile bune pe care le-ai avut: primo, să îmbini ceea ce este posibil cu ceea ce poate fi sigur, pe pictor cu decoratorul, ajutându-l să-și vândă tablourile clienților de la Mobiliart; secundo, să-i interesezi pe cei mai sus-menționați să-și comande amabilele lor portrete; tertio, să făurești, **într-o** specialitate devenită rară, un robinet cu bani...

— Închipuți-vă că-l iubesc pe Louis.

Pe obraji începură să curgă lacrimi de spermanțet, în timp ce Odile își spunea că fiind aproape de tremolo i se putea ierta că se joacă cu adevărul. Să spălăm rufele murdare ale familiei în mașina uitării, scoțându-le curate. Înșelat sau nu, în fond ce mai contează? De la reprobata la aprobată - cuprinsă de o tainică și sinceră veselie - părinți dragi, ce scurt e drumul! Că-i iubitul sau soțul meu, rămâne tot același Louis: prins în alt fel, satisfăcut prin alte mijloace. N-am făcut nimic pentru voi: am făcut totul pentru el; am făcut totul pentru mine.

Se aude cum se deschid ușile, cineva își șterge

picioarele, își drege glasul: sosește familia Milobert, salută cu gesturi scurte, cu capul plecat înainte, intimidată.

— Mamă, spune Odile, asta-i mămica.

Mamă i pentru prima oară. Până acum vorbind de dânsa sau adresându-i-se, Odile evita să o numească, folosind cu Louis pluralul amuzant: D au telefonat! așa cum făcea, prin extensie, cu M pentru cei din clanul ei, cu fi pentru cei de la Fontenay.

— Încântată...

O încântare fără îndoială reținută, poluată de câteva restricții mentale. Familia M își *plasa* fata, care mai înainte le fusese răpită; familia D își *înlocuia* nora prin cealaltă, care fusese mai întâi uzurpatoare. Dar ssst! Iertați-ne jignirile, așa cum și noi iertăm pe cei ce ne-au jignit. Odile propuse repede să se stea la masă.

— Vă ocupați cu comerțul, după câte știu? Personal, m-am retras de curând...

Langustele, ca gustare, au un avantaj: nu mai termini să le desfaci, să scobești pe dinăuntru cozile, cleștii, ești ocupat. Conversația de acompaniament poate fi făcută cu goluri, la fel ca golurile carapacelor din farfurie. Odile decora cu zâmbetul: știind bine că e dulce - și nu acră, ca Aline -, prin asta își făcea simțită prezența, dar nu prea mult, atât cât era nevoie până și când tăcea - aici era toată puterea ei. Cele voioase vor învinge întotdeauna pe cele triste.

— Dumneavoastră și cu mine, în fond, suntem cei ce plătim impozitul nobil, dragă domnule.

Nu, totuși, nu era spus fără puțin venin. Dar în sfârșit, librar sau farmacist, care mai deunăzi se frământau pentru fiul sau fiica celui alt, care așteptau dacă nu scuze, cel puțin avansuri care să salveze aparențele, acum se felicitau! Louis își privea soția. De la ea, plasată între cei doi tați, la el, așezat între cele două mame - cu inversiune de prioritate pentru statul la dreapta - curentul de veselie nu avea nevoie de niciun fir ca să frecă de la unul la altul. Ieșiseră amândoi din acești comercianți a căror vocație era de a îngriji spiritul și sănătatea. Că un librar nu era doctor

ca un farmacist, nu se putea nega avantajul lui Louis. Că se reciclase prin marfa lui și era mai competent în alegerea unei lecturi, decât spițerul în recomandarea unei specialități farmaceutice, nicio îndoială: avantajul Odilei. Familiile D și M nu se mai gândeau decât la asemănările lor: inclusiv doamnele, care, nu-i așa? o viață întreagă au știut să alerge de la prăvălie acasă, de la servitul clienților la cel al copiilor.

— Ce se întâmplă? întrebă deodată librarul.

Se auzea scârțâit de pași pe pietrișul din curte.

— Îi așteptați pe cei Patru? spuse bunicul.

— Nu, răspunse Odile. Suntem într-adevăr în a doua duminică a lunii, dar sunt Rusaliile: o vacanță scurtă de împărțit, așa că Aline nu-i va lăsa decât mâine la prânz.

— De altfel cei Patru e un fel de-a vorbi, spuse Louis. Nu vedem decât doi din ei, acum. Sunt chiar atât de enervat de absența celor mari, că am să trimit portărelul la Aline.

Aline. Aline. Acest nume răci atmosfera. O mică strâmbătură conjugală făcu să se înțeleagă că Odile nu milita pentru somație și se declara mai puțin necăjită decât Louis de dispariția celor mari. Dar ușa se deschide, lăsându-i să intre pe Rose și Guy gâfâind, leoarcă de sudoare.

— Am spus că plecăm să ne plimbăm cu bicicleta, rosti Guy.

— Mă scuzați, mă uit la ceas, spuse Rose. Nu avem decât zece minute.

Lui Fernand Davermelle nu-i venea să-și creadă ochilor. Guy nu întârziase cine știe cât sărutându-l pe Louis pe obraji, ci se-nvârtea în jurul Odilei care, ridicându-se, luă două farfurii, tăie bucăți din prăjitura cu fructe, îi așează pe unul apoi pe celălalt la fiecare capăt al mesei, ca să stea în final lângă cel mic:

— Cum poți s-arăți în halul ăsta! spuse ea. Nu te pot lăsa să pleci așa, cu haina ruptă în coate. Poimâine te îmbrac.

— Dacă-mi cumperi un costum, dat fiind că vine de la

tine, mi-l ia, grăi Guy încet.

— Ți-l schimbi când pleci.

Dialog în particular care aproape nu se auzea. De jur-împrejurul mesei, în înduioșarea oficială a zâmbetelor, era un dans tăcut de întrebări: *E oare prea mult? Nu-i puțin împotriva naturii? Pe tot ce pune mâna iese bine? Ar dori să...* Mamă și soacră, mai intuitive, nu se mai îndoiesc: Louis, Odile, Rose, Guy, părinții Davermelle, părinții Milobert, așa cum sunt ei, alianță de rangul doi, nu vor deveni de rangul întâi, și nu vor fi cu adevărat înrudiți decât prin nașterea unui copil.

20 mai 1967

ORELE TREI. Sosită la Paris pentru Ziua mamelor - ce putea fi astfel sărbătorită la mai multe nivele - doamna Rebusteau tricota, aruncând priviri răutăcioase spre orizontul de beton. Ce deosebire față de vremea când Aline își putea primi părinții în camera de oaspeți din vila ei, în timp ce ei îi puteau oferi, pe timpul vacanței, un mic castel și un parc! Ou toată încălzirea centrală, cele patru încăperi din blocul Lothaire, cu mai puțin de optzeci de metri pătrați, pentru cinci persoane, nu erau nici măcar cât parterul, cam afumat de sobe, pe care-l ocupa acum bunica, în centrul Chaze-ului. Din lipsă de spațiu, noaptea, trecută a trebuit să doarmă cu fiica ei; o Aline slăbită, pierdută, spunând ea însăși din înaltul balconului îngust ce dădea spre un maidan plin de moloz:

— Suntem acum la înălțime, la etajul cinci. În rest, decădem pe zi ce trece.

Nu era nevoie de vreo mărturisire în această privință. După dezordine, delăsare, cearta fetelor blocate în aceeași cameră, egoismul lui Leon, stăpân pe odaia lui, ca și cum ar avea un drept de primogenitură și refuzând să-l accepte pe Guy, după aerul crispat al celui mic, obligat să se mulțumească cu un colț de masă ca să-și facă temele și cu un pat de campanie pentru a dormi - la ora când ceilalți binevoiau să evacueze camera - doamna Rebusteau nu prevedea nimic bun. Practic, cei mari trăiau în afară; Rose tăcea ca piatra, Guy se zburlea ca ariciul. Tracasată și

chinuitoare, creditându-i pe ai ei prin simpla lor devoțiune solidară față de mama, Aline trăia ca într-un delir, ocăra, tăcea când trebuia să-i certe, îi certa când era mai bine să tacă, debita enormități. Nu susții un copil împotriva celuilalt. Ce nevoie ai să iei partea Agathe, care voia să doarmă cu fereastra închisă, împotriva surorii ei, care voia s-o țină deschisă? Firește, regretabilă, răbufnirea Rosei:

— După tine, Agathe are întotdeauna dreptate.

Dar replica Alinei era de neiertat:

— Ea, cel puțin, a știut ce să aleagă.

Orele patru. Doamna Rebusteau, alarmată, se răsuci brusc: cu o izbitură de picior ușa fu trântită de perete; Aline dădu buzna în salonul - înțesat cu lucruri de care ar fi trebuit să aibă curajul că se despartă -, lăsă să-i cadă sacoșa și-și desfăcu furioasă paltonul

— Iar te-ai dus să dai tir coaie casei tale, spuse doamna Rebusteau. Nu trebuia să-ți închiriezi alta așa de aproape.

— Cei Patru au pierdut destul, ca să nu-și piardă prietenii, liceul, obiceiurile, răspunse Aline. De altfel te înșeli: în hol m-am întâlnit nas în nas cu portărelul. Două somații! Louis lucrează în stil mare.

Hârtia albastră ieșea din sacoșă, printre Vârfurile de praz.

— Se pare că mă mai servesc de numele lui. Se pare că n-o mai vede pe Agathe.

— Serios! spuse doamna Rebusteau, prudentă.

Nu se vorbea chiar în dimineața aceea, la cafeaua cu lapte, de consimțământul lui Louis, care o autorizase pe Aline să păstreze a patra duminică, 28 mai, ziua mamelor, cu condiția să-i retrocedeze data de 21, adică Sfânta Treime? Aline bombănise chiar: *E generos, tatăl vostru! Nu dă nimic, decât în schimb.* Fredonaseră: *Sfânta Treime trece... Nu se știe dacă mai vine!*³ Peste câteva minute semnase, bravă, avizul de trimitere a unui colet cu brân/eturi Trois Suisses expediat tot pe numele de doamna

3 Vechi cântec popular de cătănie.

Davermelle. Între timp Aline, împreună și mâinile, des Căcîndu-le, frîngându-și-le, mergînd de colo colo, se lansa într-un monolog furibund:

— Caraghios, nu? Ieri încă, avocatul meu îmi cerea să cedez, ca și cum ar fi trecut de partea lui Louis. Astăzi călăul se plînge de victima lui. Trebuie să fie ceva putred la ei ca să-mproaște așa cu noroi. M-am gîndit întotdeauna că va fi și el pedepsit, încornorat la rîndul său. Cu fata pe care a luat-o, nu mă-ndoiesc, și nu-mi pare rău decît de un lucru, că nu l-am înșelat eu. Îți dai seama? Dacă s-ar fi întîmplat, acum ar întreține copii din flori...

— Aline! făcu doamna Rebusteau.

Dar Aline nu se mai putea stăpîni și continuă agitată:

— Bine! Un avocat care nu se gîndește decît să te rețină și nu să te susțină. Am înțeles! Am să-i arăt eu lui. Cît privește pe Louis, dacă o vrea atît de mult pe Agathe, o va avea. Fetița știe să se apere. Un robinet la baie lăsat deschis, o sticlă de ulei căzută pe covor, câte ocazii pe-ntru o față vitregă ca să se facă iubită de noua ei mamă! Și eu, la rîndul meu, ca să le fac plăcere domnului și doamnei, am să-mi vîr nasul în socotelile lor, și am să mă ocup de banii lor! Mă duc imediat, fără să pierd o secundă...

Își încheie din nou paltonul, plecă iar, rostind fără să se întoarcă:

— Spune copiilor că vin târziu. Mă duc la doamna Grainde.

Orele cinci. Cei Patru sosiseră în ordine dispersată și se duseseră să se închidă în camera lor. În afară de Guy, bineînțeles, care, gonit de fete în odaia cărora încercase să pătrundă, alungat din closet de Leon, indignat că aude trăgându-se apa de șase ori; sărea ca o vrabie, fără să știe ce vrea. Sfârși prin a se prăbuși pe canapea, care doar noaptea era patul lui, ziua devenind o adunătură de perne mici, așezate pe o husă, ce nu trebuia să fie șifonată. Me, neavînd curaj să-l scoale, încercă pe ocolite:

— Dacă n-ai lecții, făcu ca, de ce nu ieși?

— Unde vrei să mă duc? Mama mi-a încuiat bicicleta în pivniță.

Pentru că mama lui îl întâlnise, venind dinspre pădurea Vincennes, deci fără îndoială de la Nogent. Me, care știa despre ce fusese vorba, se feri să spună ceva cu toate că, după părerea ei, măsura luată era nedibace și ducea mai degrabă la un raid de protest: mergând cu autobuzul sau chiar pe jos. Dar buna de ea cădea din lac în puț:

— Și hârciogii tăi, făcu ea, nu te mai ocupi deloc de ei?

— Mama i-a aruncat, spuse Guy. I se pare că put **într-un** apartament.

Ce altă soluție, decât să se ducă repede la bucătărie să-i prepare la foc mic o șocolată fiartă, servită cu uscățele și un rest de frișcă, altă specialitate de-a ei? Guy se îndopă numaidecât, nu fără să protesteze când luă tava.

— Doar n-ai să-i dai pașei?

O însoți totuși pe bunică, bătu cu dosul arătătorului cele trei lovituri rituale pe care le pretindea repetentul, cufundat în pregătirea bacalaureatului, dar deschise destul de repede ca să-și facă plăcerea de a vedea ridicându-se un cap zbârlit ce onora caietul cu un somn studios.

— Nu-ți spuneam! făcu Guy. Lucrează.

— Pleacă de-aici! urlă Leon.

Bunica înaintă, dar Leon nici măcar nu-și dădu osteneala să miroasă ceașca. Cu o privire mohorâtă, botos, bombăni cu tonul pe care-l opunea plângărețelor griji ale mamei:

— Cacao! Știi bine că nu-mi place nimic cu lapte, îmi face scârbă.

Mé se duse mai departe, de data asta la fete. Patbanchetă la stânga, pat-banchetă la dreapta, două dulapuri înguste față în față, două măsuțe ale căror posesoare își întorceau spatele: mai degrabă de nevoie decât de voie. Lucrul neobișnuit era linia albă trasă cu creta pe podea. Din fericire, ușa și fereastra erau pe axă, despărțind astfel o jumătate de cameră, goală, severă, de cealaltă jumătate, veselă, împodobită cu fotografii de stele de cinema, cu flori din hârtie, cu accesorii de cotilion.

— Fiecare la el acasă, spuse Rose. M-am săturat până peste cap de dezordinea Agathe.

Cele două surori și-au băut ceașca de cacao fără să zâmbească.

— Dar ce-ai făcut cu scoicile? întrebă Mé.

— Ei, spuse Agathe, le-a ascuns la tata.

Rose se și întoarse spre cărțile ei. Agathe se furișă spre balcon, aruncă o privire în stradă și, după un semn cu mâna, își trase trenciul pe ea. Un fluierat scurt îl avertiză pe Léon, care ieși din vizuina lui, cu ochii aprinși ca să întrebe: *Au venit?* Mé, perplexă, neștiind dacă era sau nu cazul să ceară o explicație, strânse mai întâi tava. Când apăru din nou, ușa se închidea. Cei mici să uitau spre trotuar din înaltul balconului:

— E Marc, rosti Rose.

— Și Solange, spuse Guy. Pariez că nu se întorc înainte de miezul nopții.

21 mai 1967

În MĂNUNCHIURI de câte cincisprezece, trei sute de lalele străpung gazonul, la tăiatul căruia Guy dă dovadă de abilitate, întorcând mașina de tuns electrică fără să atingă firul, care prin fereastra larg deschisă se alimentează de la priza multiplă, unde este brășat și televizorul. Acum un sfert de oră Odile i-a strigat:

— Oprește-te puțin, dacă nu, sare siguranța!

S-a și făcut un scurtcircuit, întrerupând tunsoarea și filmul de lung metraj. Louis a coborât de la el din pod și a schimbat siguranța cu o voioasă îndemânare.

— Nicio pagubă c-a sărit! Uită-te la mutra puștiului.

Ce tată bun! Calm - și-a spălat la chiuvetă cu Paio-Citron pensulele. Apoi a urcat din nou. Uitase furia de dimineață: după refuzul Agathe ținând piept somației, după chiulul lui Léon - care a stat zece minute - atât cât să poată fi socotit prezent - jurând răzbunător că va veni, data viitoare, cu martori. Sus e Rose, și când Rose face pe pisicuța, nu trece mult și Louis toarce.

Filmul, întrerupt timp de două sau trei secvențe, continuă. Odile, care se simte mai bine în picioare decât

șezând, e mai puțin atentă la micul ecran decât la cartea ei, și nu se întreabă de ce plânge eroina. Și cum a putut regizorul **s-o** lase să verse șiroaie de lacrimi atât de artificiale. În fond, ceea ce o interesează nu e secretul fetei ci al ei: pentru care se și odihnește. Nulitatea filmului îi convine, ca și lipsa Agathe și a lui Léon - a cărei talie nu mai poate fi redusă și nici adusă vreodată la înălțimea dorită. **S-ar** înfunda cu plăcere în fotoliul-sac, ar dormi bine... Dar ce e?

— Răspunzi tu? urlă cineva din susul scării.

Sună telefonul. Odile se dezmeticește, se împiedică, apucă receptorul și cu o siguranță care nu mai e de dată așa de recentă, ca **s-o** facă să se bâlbâie, anunță:

— Aici doamna Davermelle.

— Aici, fosta! răspunde vocea.

Trei secunde de tăcere. Oricât ai fi de prevenită, prima oară când pantera rage lângă tine, tresari. *Ei ce, ți-e frică? Doar nu cu tine am ce am, micuț. Deși... în fine, dă-mi-l pe dumnealui!* precizează vocea, destul de tăioasă pentru a părea autentică. Odile își întinde gâtul. Cel mai greu de suportat e cuvântul *micuț*, măgulitor **într-un** sens, dar dominator, de natură a o pune în încurcătură. Venerabila doamnă din Fontenay se înșală. Nu se va arăta nici stingherită, nici amuzată, nici lezată în demnitatea ei. Ci pur și simplu va închide telefonul, fiind sigură că va suna din nou.

Într-adevăr așa se și întâmplă. Lasă să sune lung. *Răspunzi în?* i se repetă din pod. Odile strigă: *E pentru tine!* și consimte în sfârșit să ridice receptorul. Lecția se pare că a prins bine: *Aici, mama copiilor*, reia vocea, tot acră dar reținută. *Doriți probabil să vorbiți cu soțul meu, domnul Davermelle?* întreabă Odile abia subliniind posesivul. *Imediat, doamnă.*

Pauză lungă. Louis sosește cu sufletul la gură.

— Scuză-mă, a trebuit să închid telefonul pentru lipsă de politețe, la prima convorbire cu această persoană, spune Odile, destul de tare ca să fie auzită și de cine e și de cine nu e de față.

Apoi se întoarce la fotoliul ei sac.

E rândul lui Louis, căruia mărul lui Adam îi joacă pentru moment în gâtlej. Aline îl ia tare:

— Pentru că trebuie să vă chem, domnule, nu-i nevoie să vă spun, domnule, câtă plăcere îmi fac vizitele portăreilor. În schimb sunt sigură că veți aprecia reclamația pe care o pregătește noul meu avocat. Cunoscând generozitatea dumneavoastră...

Uluit, Louis nu simte la început decât greutatea cuvântului *dumneavoastră* alături de care nu se strecoară nici un singur *tu*. Urmarea, mai puțin demnă decât introducerea, e plină de injurii și obrăznicii:

— În fond, spune-i țâfnoasei **d.** umitale că nu sunt atât de bogată ca să plătesc din cauza ei două convorbiri... Apropo, cu vocea ei scârțâită, de unde-i? Din Agen? Oricum, îmi întoarce stomacul pe dos... Bun, spuneam că sunteți generos, vă place să trimiteți somații, ați dori cu siguranță să-mi trimiteți și sume mai mari.

Els amar, șușoteli nedeslușite. **S**-ar putea ca Emma Valdoux să se învâртеască primprejur. Dar nu-i exclus ca Aline să fi fost atât de inconștientă încât să-i dea al doilea receptor ficei sale.

— Pe scurt, ce vrei? rostește Louis. Dacă e vorba de mărirea sumei, trebuie să-ți spun de la început...

— Nu-mi spuneți nimic. Veniturile dumneavoastră aproape **s**-au dublat, vă felicit, dar noi suntem departe de a primi cât ni se cuvine.

Te gândești la nenorocirea altuia, pui mâna pe inimă, dar portofelul e dedesubt, și asta nu-i mai puțin dureros. Cât i se cuvine! Să dai o pensie, fie! Dar ca Aline, prin faptul că fusese soția lui, **într**-un moment mai greu, să aibă dreptul să-și alinieze exigențele la câștigul său actual, să devină. În numele trecutului, lipitoarea viitorului său, la dracu'! Louis o ascultă. Mititica! Nu mai divaghează, ci ajunge la cifre, cu o precizie de mașină de calcul:

— Aveți două mii cinci sute de franci salariu fix la Mobiliari, Aveți cel puțin trei mii de franci din comisioane... Și să vorbim puțin și de expoziția

dumneavoastră. M-am dus și am întrebat de prețuri, am numărat etichetele roșii lipite pe tablourile vândute, am făcut adunarea...

— Și cheltuielile? Și cincizeci la sută pentru galeria de artă? spune Louis, vorbind cât mai încet cu putință.

Odile a întrerupt sonorul televizorului pentru a nu deranja convorbirea; Rose a coborât, Guy a intrat pe ușă. Sunt acolo, muți, discreți, nemișcați. Deci aud. E o adevărată plăcere să discuți de mărirea sumei de bani în fața copiilor, care, de fapt, vor fi și ei beneficiarii acestei suplimentări, și în fața unei femei care, în schimb, îi va Bimți lipsa.

— Știu. le deduc! continuă Aline. Să nu credeți că nu știu că mulți amatori își plătesc portretele direct. Păcăliți-l pe perceptor, dar nu încercați să mă păcăliți și pe mine. Situația dumneavoastră a devenit confortabilă. Mai ales dacă ne gândim că soția dumneavoastră lucrează...

Munca Odilei! Să ne grăbim să exploatăm această greșeală legală.

— Să fim serioși, soția mea nu-ți datorează nimic din salariul ei.

— E destul de monstruos, într-adevăr, reluă Aline, cu o convingere aprinsă. Ea mi-a distrus casă, ar trebui constrânsă să repare, ca și dumneavoastră. Sunt satisfăcută că-mi pot pretinde drepturile... E adevărat, dragul meu, că depind întru totul de dumneata. E meseria mea de aici înainte. Există două feluri de femei întreținute: unele pentru plăceri, celelalte ca pedeapsă. Cumulezi, bietul de tine, căci căsătorindu-te cu primul gen, divorțând de al doilea, iată-te obligat a le întreține și pe una, și pe cealaltă.

Louis clipește. Încăpățânată, dar nu rafinată, asta era pentru el definiția Alinei. Dacă nu-i sigur, în ciuda dictonului, că mintea le vine fetelor la cap odată cu dragostea, se pare că lipsa de dragoste le-o face mai ascuțită. Și mai departe:

— Dacă preferați, acum sunt pe post de guvernantă la copiii dumneavoastră. Cunoașteți tariful: e mult mai

ridicat decât ce-mi dați...

Pentru că are o experiență îndelungată, Louis știe că e mai bine **s-o** lase pe Aline să vorbească, mai ales în înfruntarea telefonică. Dacă el tace, ea nu va întârzia să se repeadă, deci să se trădeze. Cine nu știe să se-ntindă cât e plapuma, e mai bine să-l lași să meargă mai departe, ca să ai de unde trage înapoi. Aline tocmai își dădea drumul:

— Eu nu cunosc decât morala pepenelui: fiecare cu partea lui. Pepenii au în general opt felii. Iau deci cinci. Vă las două, în plus, a opta, pentru impozite. Și încă sunt darnică, deoarece impozite plătesc și eu, la pensia pe care puteți **s-o** decontați din veniturile dumneavoastră. Ori dacă ați cheltui-o personal, ați fi impozabil, pe această sumă, în aceeași măsură ca și pe rest. Concluzia: dumneavoastră ar trebui să-mi plătiți impozitul!

— Superb! făcu Louis. Emma ți-a vârât asta în cap? Din nefericire a trebuit să studiez problema. N-ai decât să revezi articolul 214. Maximum o treime. Ținând seamă de copii, un tribunal ar mai putea acorda încă ceva, dar decontul dumatile nu va fi cu siguranță acceptat: va calcula mai întâi suma netto, nu brutto, deoarece muncim, avem cheltuieli, în timp ce dumneata nu ai. Apoi o parte de adult, o jumătate de copil, valorăți trei părți draga mea, față de două și jumătate.

Surprinzătoare veste! Odile se întoarce brusc, privindu-l pe Guy, care nu a înțeles nimic, uitându-se la Rose, care șovăie, cum șovăie mama ei, la o distanță de trei kilometri de fir:

— Două și jumătate? Să nu-mi spuneți că ați fost atât de prost mărindu-vă obligațiile!

— Oare noi așa am fost când am făcut de patru ori același lucru?

O frază care pornește din inimă și totul se destinde. Pentru o clipă. De patru ori, e adevărat, a fost de patru ori, așa cum va fi a cincea oară, cu un singur și același tată. Dar nu aceeași mamă, care, acolo, a amuțit, imesteziată de acest oare noi așa am fost? ca un pacient care a inspirat chelen. Se spun lucruri îngrozitoare, și chiar saliva, îți

umple gura, opr**indu**-te să spui restul. Care te împiedică să adaugi: Agathe pare pierdută pentru mine, Léon îndoielnic, și ceilalți doi încă atașați, sunt sub dominația dumatăle. Puteam oare, din cauza dumatăle, să fiu sigur că păstrez pe unul din ei? Și oricum, aş putea să sper că unul, chiar în casa mea, va rămâne al meu? Iată așadar. N-aveam niciun motiv **s-o** refuz pe această foarte tânără femeie. Dimpotrivă. A face dragoste, până a avea copilul, înseamnă pentru mine să bat cuiul până la capăt; iar pentru ea, cel puțin în parte, să-ți preia, adăpostită în pântecul ei, exclusivitatea maternă...

— Mă întreb ce vor gândi cei Patru, spuse Aline cu o voce îndepărtată.

Bunăvoința însă nu poate să dureze. Înverșunarea se apropie și o face să spună:

— Băiat sau fată, i-ai putea fi bunic.

Și numaidecât:

— Un motiv în plus ca **s-o** lași în pace pe Agathe! Să vină să te vadă când vrea, nu va fi mai bine? Țipi, țipi, dar de fapt n-ai niciun chef **s-o** forțezi.

Partea proastă e că acesta este adevărul. Louis știe foarte bine că obrăznicile, mâna lungă, scotocelile Agathe o îngrozesc pe Odile, că atunci când, din întâmplare, ea este acolo, trebuie supravegheat totul, vorbe, portofel, acte. Știe că Aline șovăie între plăcerea de a-i lua fata și necazul de a pierde un agent informator, ca și dânsul între liniștea și orgoliul lui, între teamă și afecțiune. Bombăne:

— Fii rezonabilă! Dacă te adresezi tribunalului, de astă dată tu vei plăti avocatul, și dacă pierzi, cheltuielile...

De fapt, el e îngrozit la gândul unei noi proceduri, a altor cheltuieli.

— Zece la sută, nu spun nu...

— Cincisprezece! spuse îndată Aline. Viața **s-a** scumpit așa de mult. Dacă ești de acord, îi spun avocatului meu su pregătească un act sub semnătura privată.

Cum să nu fie? Pentru a se opune somației, Aline a avut un gând genial, șantajul fiscal. A câștigat partida. Ar putea obține chiar mai mult și probabil știe acest lucru.

Dar absențele celor mari ar jena-o mult în fața judecătorilor; procesul ar costa-o prea scump, pentru un rezultat nesigur. Nu-i nebună, viespea! Acul îl ține în rezervă. Va miza mereu pe teama pe care o poate inspira o anchetă riguroasă asupra veniturilor în parte cunoscute, în parte ascunse.

— Atunci rămâne așa! spune Louis, cu un oftat menit s-o înșele pe doamna din Fontenav.

Dar ea nu se lasă înșelată, ci încearcă să mai stoarcă ceva.

— Bun! Pe scurt, pentru cei doi mari, vizite libere atunci când vor ei. O mărire a pensiei cu cincisprezece la sută. Și pentru că, după câte mi s-a spus, tot îți vei schimba mașina, la să-mi-o pe cea veche.

NOIEMBRIE 1967

10 noiembrie 1967

ERA VINEREA din ajunul Armistițiului, cu mare, cel oficial, nu armistițiul semnat cu Louis și devenit așa de lepede literă moartă - când Aline consimți să se prezinte la Centrul medico-pedagogic.

Cum să nu eziți? Făceau pe sensibili această șleahtă de profesori, vorbind în gura mare pe tema frustrației părintești de-ți era greață. Și-apoi, vorbele astea nu-s plăcute: rădăcina cuvântului *psiho* nu sperie în cuvântul psiholog, dar îngrijorează când ți se vorbește de pedopsihiatru. Că Guy e un copil dificil, fie! Anormal, cu siguranță, nu. Chiar atenuată - *sunt momente când mă întreb dacă fiul dumneavoastră nu are tulburări de caracter* -, părerea asistentei sociale rămânea jignitoare, și asta cu atât mai mult cu cât după o încăierare în timpul lecției, urmată de reclamații din partea părinților, pentru un ochi învinețit, domnișoara Ravigue îi ceruse să-l anunțe ps tată. Să-l avertizeze pe Louis! O și vedeai pe Aline s-o faci! Și de ce mă. rog? Hotărârea judecătorească i l-a încredințat pe Guy. Depindea în întregime de ea și numai de ea... După divorț nu-i comunicase nimic tatălui: nici măcar un carnet cu note. Deși domnul Lheureux, acest povățuitor, îi atrăgea mereu atenția că dreptul de păstrare

presupune pentru partea cealaltă dreptul de control. Și cu toate protestele Rosei: *Spui tot timpul că tata nu se sinchisește de noi, și când se interesează strigi că asta nu-l privește.* Rose i le ducea cu siguranță în copie, căci se lăuda cu notele ei bune! Și, **într-o** pivniță, dacă ceilalți erau în rândul mediocrilor, notele astea le inspirau cel puțin o tăcere judicioasă.

Nu, într-adevăr, dacă Guy, pălmuit pentru un fleac, n-**iir** fi făcut o adevărată criză de nervi și n-ar fi aruncat în capul mamei tot ce întâlnise în cale, cana de cafea, untiera, borcanul cu dulceață și prăjitoarea, răsturnind din**tr-un** foc tot ce se afla în bucătărie, dacă, pe de altă parte, direcțiunea, semnatară a buletinului de prezență, n-ar fi proferat vagi amenințări în privința alocațiilor, Aline n-ar fi luat în seamă nici a treia foaie verde de convocare, cum nu le luase nici pe cele precedente.

Alături de Guy, dus cu sila, nemulțumit, ținut de braț, mai ezita, în piața Saint-Michel, dacă **s-o** ia pe strada Danton. Chiar și în hol, odată intrată pe ușă, era gata să se întoarcă... Ce argumente ar avea Louis, dacă ar afla! Și în ciuda flașnetei: *Prostiile tale, dacă le-aș spune tatălui tău, ți-ar da el ție!* cum să fii sigură că puștiul ăsta imposibil nu se va duce să se laude? Nu, hotărât lucru... Cu foaia de convocare în mână, Aline căuta din ochi butonul soneriei.

— Ni-l aduceți pe tânărul acesta? spuse surâzătoare o asistentă, apărând la momentul potrivit. Foaia verde... E pentru domnul Trainel. Vă însoțesc.

Trebură să urce cu ea la etajul doi.

Un tinerel sub treizeci de ani, slăbuț, roșcat, cu ochii verzi, cu mâinile pistruiate. Fără halat alb. Stând în fața unui birou metalic de duzină, încărcat cu un vârf de fișe și un dictafon. **Într-un** cabinet aproape gol, unde în fața lui se înșiruiau patru scaune. Spuse laconic:

— Vă rog, mai întâi mama. Doamnelor, ocupați-vă de copil.

Deci încredințându-l numitelor doamne - de circa douăzeci și cinci, treizeci și cinci, patruzeci și cinci de ani: trei înfățișări ale femeii, la alegere, iar puștiul apropiindu-

se imediat de cea mai tânără - Aline îl părăsi pe Guy **într-o** cameră maire, luminoasă, înveselită cu picturi de copii, populată cu animale de pluș, păpuși, mașini și aparate ciudate, nedefinite, făcând din acele lacuri ceva intermediar, între sala de jocuri și sala de examen. La început destul de țeapănă, Aline se așază pe primul scaun și așteaptă, privindu-și atentă vârful picioarelor. Se liniști repede. Doctorașul care parcurgea cu privirea un dosar redus la o jumătate de pagină nu avea nimic impunător.

— Toate astea nu arată nimic grav, zise tânărul.

— Sunt de aceeași părere, spuse Aline.

— Sunteți divorțată, nu-i așa? reluă în treacăt celălalt. Copilul nu realizează greutățile dumneavoastră. Nu aveți nimic deosebit de semnalat?

Începător, dar înțeleghător. Doctorul acesta Lainel sau Rainel, al cărui nume de fapt n-avea nicio importanță, se ocupa probabil de cazuri ușoare.

— O, Doamne, făcu Aline, nimic decât lucruri banale. Guy își iubea tatăl. Tatăl lui ne-a părăsit ca să se căsătorească cu amanta, își păstrează dreptul de vizită, de care abuzează atârându-i pe copil împotriva mea.

— LucRul se întâmplă des, spuse psihiatrul.

Nu nota nimic. Avea acea privire comună duhovnicilor și polițiștilor, dar cu o expresie prietenoasă. La urma urmei, dacă el considera nefastă influența tatălui, dosarul lui **s**-ar putea dovedi util. Acest om avea nevoie să fie informat și era bine **s-o** facă mama. I se puse o întrebare:

— Frații și surorile reacționează la fel?

— Firește că nu, spuse Aline. Cei doi mai mari, unul și-a dat bacalaureatul și-și începe studiile în farmacie, Agathe își termină liceul, sunt doi tineri capabili să înțeleagă. Au atât de puțină încredere încât, practic, nici nu se mai duc la tatăl lor.

Capul roșcat se clătina încet. Aline se lăsă să alunece pe această pantă. Firește că cei mai mici sunt întotdeauna mai maleabili. Dar ceea ce nu părea de mirare la Guy, care avea unsprezece ani, și era mai fără judecată, devenea mai

puțin firesc la Rose, în vârstă de cincisprezece ani și jumătate, o elevă strălucită. Preocuparea de-a se opune surorii sale, frumoasă ca dânsa și prin forța lucrurilor, mai liberă; juca desigur un rod important ca și pentru Guy acela de a-și sâcâi fratele, pe care-l poreclise *pașa*, și de când învăța latina, *ego nominor Leon*. Puștiul era într-adevăr isteț. Dar exasperant. Pentru că era exasperat. **Într**-o parte o locuință strâmtă, fără mașină, bani puțini; de partea cealaltă, o casă, o mașină frumoasă, bunăstare. La Fontenay, Guy nu avea cameră se (parată, în timp ce la Nogent avea. Tatăl avea multe atuuri datorită egoismului său. Cum să suporte comparațiile făcute între două moduri de viață și nu între două nivele de afecțiune?

— Aceleași avantaje ar trebui să le simtă și cei mari, spuse deodată psihiatrul. Nu credeți că există, poate, o altă fixație de ordin afectiv?

Fața Alinei se crispă.

— Pentru Rose, suilă ea, aș spune că poate există vag ceva sentimental, cum se întâmplă uneori între tată și fiică: Pentru Guy, e groaznic, am impresia...

— Ce impresie?

Ochiul verde se ațintea, insista cu precizie, ca un sfredel.

— În vara asta, reluă Aline, l-am trimis pe Guy în tabără, pe Rose în Anglia. Apoi, a trebuit să-i dau tatălui lor. De când **s**-au întors, Rose e un sloi de gheață. Cât privește pe Guy, trebuie să-l auzi vorbind de mama lui vitregă! De copilul pe care-l așteaptă! Ca și cum ar fi vorba de mine, doctore, ca și cum ar fi vorba de mine! Degeaba i-am spus că acest copil nu va fi fratele sau sora lui cu adevărat, din moment ce a fost conceput **într**-un alt pânțec, el îndrăznește să-mi răspundă: Asia *nu schimbă lucrurile!*

— Și aveți impresia că pentru Guy familia - vreau să spun o familie completă: un tată, o mamă, copiii - se reconstituie la Nogent? Întrebă psihiatrul.

— La femeia aceea? Recunoașteți că ar fi culmea! exclamă Aline.

Doctorul Trainel se plecă spre dictafon:

— Ai terminat, Raymonde? Poți să-mi aduci copilul?

Împins din spate, de o mână blândă, Guy intră primul, râzând, și nu se întunecă la față decât la trei pași.

— Stai jos, unde vrei, îl pofti doctorul, întorcând capul.

Guy, legănând din șolduri și din umeri, trecu prin spatele scaunelor, îl alese pe al patrulea, cel mai îndepărtat de mama lui, apucă speteaza ca să-l tragă puțin mai în spate și se așează strâmb, la margine, cu genunchii strânși, cu mâinile pe rotule. Asistenta schimbă o scurtă privire cu patronul, apoi puse fișa pe birou.

— Am făcut câteva mici teste. Bune, după părerea measpuse psihiatrul. Mai aveam câteva primite din partea școlii. Rezultatele slut mai mult decât convenabile. Nu-i prost deloc... Vom sta cinci minute vorbă¹. Dacă vreți să treceți alături, doamnă, asistenta mea vă va ține de urât.

Aline se ridică alarmată. Corpilul acesta va spune vrute și nevrute. Evident că era acolo pentru aista. Dar, oricum, unele lucruri ar trebui puse la punct, explicate...

— Știți, doctore, făcu ea, Guy este foarte timid...

Ca și cum te-ai adresa unui bloc de granit, în formă de om.

— Credeți? spuse statuia. Nu snair zice, după cum se poartă în curtea liceului...

Asistenta o luă de braț. Aline se lăsă dusă și, cu capul întors, uitându-se lung în urma ei, văzu agățată pe perete tabla care avea un șanțuleț plin cu crete colorate. Fără să se mai ocupe de mamă, psihiatrul începu să spună: *Vrei să-mi desenezi o casă? Cu un pom alături? Ce vrei tu, cum vrei tu, foarte repede...* Când ea închise cu părere de rău ușa, Guy desenă un cerc roșu reprezentând soarele pe care, cu două linii veirzi îl străpunse cu o tisă.

După o jumătate de oră Aline îl recupără, ironic, fanfaron, mușcând cu poftă dintr-un sandviș cu brânză, de proveniență necunoscută. Asistenta ceru adresa tatălui pentru eventuale comunicări. Aline, care se aștepta la asta, nu refuză, dar Ineurecând familiile Davermelle, îl făcu pe

Louis de negăsit, dând adresa din strada Vane au la Nogent, în ciuda zâmbetului zeflemitor al fiului pe care asistenta se făcu că nu-l vede.

— Ar fi bine ca Guy să vină din când în când pe la noi.

— Nu-i prescrieți nimic? spuse Aline, mirată.

Și remarcând strâmbătura asistentei, adăugă:

— Știu eu? poate un calmant.

— Nu efectul ci cauza trebuie îngrijită, reluă evaziv asistenta. Doctorul Trainel o să vă trimită concluziile sale.

Aline plecă foarte repede și se repezi în prima cofetărie unde, spre marea uimire a lui Guy, i-au fost puse în față prăjituri cu rom și stafide, tarte cu vișine, ecleruri cu ciocolată, în timp ce mama, învârtindu-se în jurul lui, repeta: *Ce te-a întrebat? Ce ți-a spus? Ți-a vorbit de tatăl tău?* Guy înghițea, înghițea devenit deodată mult prea politic, ca să răspundă eu gura plină, scăpând, între două înghițituri doar câte un molfăit plictisit. Un amănunt îl tracasa, dar care? Aline ghici doar în momentul când ieșeau din prăvălie:

— Ți-au cerut adresa de la Nogent?

— Bineînțeles! făcu Guy cu o candoare feroce.

12 noiembrie 1967 orele 13

ȘI RĂZI? Să plângi? Poți să știi! Dacă nu există minuni. există o loterie: și în lipsa lozului cel mare, lozuri de consolare. Ginette, care întotdeauna era gata să-și denigreze soțul, nu-și închipuia că o femeie se poate lipsi de patul dublu, deci de livretul de familie. Henri, bine înfășurat în același cearșaf, îl lua drept stindard. Când unul când altul, se întreceau, acum o lună, în confidențe despre acel vecin, scăpat dintr-un accident, rămas singur - cu picioarele zdrobite - alături de cadavrele soției și ficelelor sale. Aline nu se agățase deloc de ideea asta. *Bietul domn Galvey, care nu trăia decât pentru familie...* La trei sute de kilometri de mama ei, Ginette nu se temuse să adauge: *De altfel e protestant.* Apoi furniză un detaliu stimulator: *Săracul! Vezi, locuiește acolo, în casa mare cu acoperișul verde; se târăște toată ziua din cameră în cameră...*

Trecuseră treizeci de zile și, pe tema asta, sfaturile bune începută să curgă. Cele ale președintei, în timpul unei scurte treceri pe la clubul Agar: *Știi, draga mea, dacă nouă din zece mame nu se mai recăsătoresc, e pentru că bărbații nu vor să se încarce cu plozii altora*. Cele ale lui Edmée Grainde, avocata grupului, adoptată în locul maestrului Lheureux. *Atenție, o divorțată, când se recăsătorește, își pierde pensia alimentară!* Cele ale Emmei: *Să pui laolaltă doliul și dezamăgirea, halal alifie!* Ale unei verișoare pioase: *Un soț, ca și un picior, nu se-nlocuiesc*. Ale alteia: *Edmonde e o proastă! Există și picioare de lemn*. Și cele ale Agathe, Annettei, ale lui Gabriel, și ale altora ce reacționau cu *De neconceput!* sau cu *De ce nu?* fără să se sinchisească decât de convingerile lor. Iar mama ei, alarmată de Dumnezeu știe cine, în crângul ei, își încheia scrisoarea pe patru pagini, plină de muștrări, cu aceste cuvinte răzbunătoare: *Tatăl tău s-ar răsuci în mormânt!*

Aline avea cum să se întoarcă la viață și, până la urmă oarecum flatată - în ciuda oglinzii - că este obiectul acestei cronici, începu să se gândească că ar fi o soluție. Când cineva consideră că o femeie părăsită își poate reface existența, dacă la început a stârnit indignare, în fond nu poate supăra. Între curiozitatea posibilului și scepticismul față de improbabil există plăcerea de a te legăna cu iluzii. Să dai cu tifla - *Ei, dacă aș vrea!* - celor care și-au lăsat nevestele serioase, ca să ia niște ușuratică, își luase toate informațiile. Domnul Galvey era deci văduv: după o oarecare Simone, persoană foarte de treabă despre care nimeni n-avea nimic de spus, decât *că*-și ținea fetele și punga tot atât de strâns. Domnul Galvey, fost plutonier major în armata colonială (de unde. pensia militară), asigurat cu o slujbă rezervată la prefectura din Creteil (de unde, pensia pentru punere în retragere anticipată), cât era el de infirm (de unde pensia civilă) prețuia mai mult decât un pictor mediocru. Nu avea... în sfârșit, nu mai avea copii pe care să-i prefere. Atunci când un văduv dorește să-și înjghebe din nou un cămin alături de o femeie, când

această femeie își poate reface viața cu el, se știe bine ce contează; să pui totul la un loc **într-o** casă bună nu-i lucru ele lepădat. Era de văzut, chiar dacă treaba nu merita să fie făcută numai pentru a impresiona pe cei Patru, dintre care cel puțin doi - mereu aceiași - erau într-adevăr prea interesați de sarcina mamei vitrege. Și mama lor era o femeie tot atât de capabilă să-și ofere un alt soț.

Și de aceea, în a doua duminică a lunii noiembrie, după ce se dichisi, parfumă, coafă, își puse pe ea o rochie nouă, Aline o convinse pe Agathe să meargă o dată la tatăl ei, întrucât ea acceptase să ia masa la familia Fioux, împreună cu Annette și cu domnul Galvey.

Când ajunse în fața micului imobil înconjurat de un șir de pavilioane de piatră, unde locuia Ginette, Aline fu impresionată. Domnul Galvey mergea, unu, doi, în pas milităresc, rezemându-se în cârje: ai fi crezut, unu, doi, că-i în fruntea unui regiment de mutilați.

— Nu te duci să-l iei? își întrebă Aline cumnatul, aplecat ca și ea peste balcon.

— Ai grijă să nu-l jignești, ajutându-l **într-un** fel sau altul, spusese Ginette.

Invitatul se descurcă foarte bine, intră în ascensor, urcă, traversă coridorul, sună, își păstră echilibrul pe un singur vârf de cauciuc, strângând energic patru mâini. Un evantai mic din panglici colorate îi împodobește butoniera, așa cum tâmpla îi era încrețită de laba gâștei, iar privirea tăioasă și autoritară. Apucă un scaun pe care se așeză călare și, cu multă naturalețe, încredința cârjele: una Ginettei, cealaltă Alinei; încă mai semnificativă fu ușurința cu care, după ce se așeză și își desfăcu mantoul, își îndepărtă pulpanele în așa fel încât ceilalți să i-l scoată. Pe vremea când era pe picioare, fetele lui probabil că se întreceau pentru onoarea de a-i agăța în cuier acest pardesiu cafeniu, lăsând să se vadă o haină bej, cu buzunărașul săgetat de trei creioane papalele.

— Cred că am mai văzut-o o dată pe cumnata dumitale, spuse răsucindu-se spre Henri.

Către Henri, stăpânul casei, cel puțin presupus

astfel, întrucât acesta răsucindu-se spre soția lui, o lăisă să răspundă:

— Da, cred că ați întâlnit-o la noi, acum trei ani, cu doamna Galvey, într-o zi când invitasem mai mulți prieteni.

Domnul Galvey îi aruncă o privire grăitoare: nu se răspunde în locul soțului. Apoi, fără rușine, examinează subiectul. Alinei îi venea să intre în pământ. Ce i se spusese acestui om? Unde? Când? Cum? Până unde merseseră cu informațiile la adresa ei? Se aștepta la un olog plin de avantaje, pe care să le dea în schimbul unor îngrijiri. Găsea un cavaler destul de valid ca s-o poată lua de la început. Apoi, atenția îndreptându-i-se către propriile-i buzunare, domnul Galvey scoase o pipă scurtă cu capac, o umplu, o aprinse, pufăi, scoțând un fum albăstrui și se uită cu atenție la barul pe roțile, mândria familiei Fioux, pe care Ginette îl înupinse până la el. Pe mutra lui se citea ce gândea despre scotch, despre lichiorul de cireșe, despre porto, până ce o sticlă de lichior de anason îl făcu să urâdă:

— Aici nu se găsește adevăratul anason, observă el. Simone îl primea din Blida.

Două pahare îi fură de ajuns, într-o liniște întreruptă de mici plescăituri de limbă, al căror zgomot nu putu fi împrăștiat nici măcar de apariția năvalnică a celor doi băieți. Arthur și Armand, atât de puțin băgați în seamă încât se fâstăciră. Propunerea Ginettei de a trece la masă fu aprobată de un ceasbrătară la care posesorul lui se uită trăgând puțin în sus mâneca.

— Ora unu, rosti el. Ca să spun sincer, mi-era foame. La mine se ia masa la douăsprezece fix.

Dovedind o tehnică bine pusă la punct, apucă speteaza scaunului și, basculând de pe un picior pe altul, hurducăi până la Ioqul lui, unde reuși să se întoarcă.

Mulțumit de efectul produs, spuse;

— Acasă am un fotoliu pe roțile. Uneori mă lipsesc ușor de el.

Oare se putea lipsi șa de o soție? Părea să-și facă un

punct de onoare lăsând să se înțeleagă că trebuia luat așa cum este. De fapt, prevenea: atenție, nu fac parte din rasa exploataților, ci din cea a exploatatorilor. Aline, tăcută, nemaifăcându-și niciun fel de iluzii, remarcă negul de pe nas, roșeața pomeților, asprimea mustății îngălbenite **într-o** parte de tutun. O caricatură a tatălui ei! Domnul Galvey nici nu se mai uita la ea. O cerceta pe Annette. La urma urmei, Annette nefiind nici divorțată, nici uzată, nici împovărată de copii, nu reprezenta pentru el un recrut mai bun? De altfel nu insistă și începu să rumege, vădind o deosebită considerație pentru rața cu ananas.

— La Tonkin nu o fac mai bună - asigură el.

Și de astă dată, vorbind cu dispreț de vietnamezi și cu plăcere de femeile amamite, porni în campanie, de pe fluviul Roșu până la Mekong, ca să se ducă apoi să-și plimbe epoleții din Ouarsenis până la Aures, **într-o** povestire neobosită a celor cincisprezece ani de militarie, pe care o întrerupse totuși de două ori: pentru a lăuda vinul de Savigny, puțin verzui, și pentru a încerca camembertul punând rămășag că avea - și avea într-adevăr - o dâră albă la mijloc, ce nu putea fi descoperită decât de un cunoscător. La cafea, Henri, Ginette, Annette, Aline, băieții, toți împărtășeau aceeași exasperare cuviincioasă, aproape amuzată. Dar domnul Galvey, crezându-se ascultat, neîndoindu-se de o considerație care, timp de alți cincisprezece ani, petrecuți în birouri, le făcuse pe soția și fetele sale să-l socotească buricul pământului, evocă, în sfârșit, umbrele lor în timp ce sorbea coniacul. Spuse:

— Am constatat acest lucru în timpul războiului: cei ce mor pe loc cel puțin nu suferă. Nici măcar nu știu că mor. Cei mai de plâns sunt întotdeauna răniții.

Deși a adăugat: *Mai ales când sunt răniți de două ori, în carne și în afecțiunea lor*, Aline nu putu suporta mai mult.

— Scuzați-mă, rosti ea ridicându-se, le-am promis copiilor să mă întorc devreme.

Pe coridor, șușotelile Ginettei păreau un ecou **f**

— Scuză-mă, nu l-aș fi crezut atât de...

Alinei nu-i pășă de calificativ și o șterse. Nu fusese vorba de nimic și, plecând prima, îi lăsa Ginettei partea ridicolă a întregii afaceri. Păstra un mic câștig: disprețul e bine venit pentru cei disprețuiți. Firește, omul putea să convină. Dar convenabil sau nu, nimeni nu i **s**-ar potrivi. Mereu compari cu ceea ce ai pierdut. O casă! Era să se trădeze pentru o casă. Slăbiciune trecătoare. Când nu mai a i nici tinerețe, nici frumusețe, nici sănătate, nici avere, când nu mai poți oferi decât necazuri, ură și greutate, rămâi ceea ce ești: sacrificată, implacabil credincioasă infidelului cu care ar fi trebuit să trăiască până la sfârșitul vieții. Lipsa dragostei, te obișnuiești cu ea, odată cu anii. Lipsa de tandrețe... deși e un blestem noaptea - și ideea că vinovatul nu pătimește la fel - te vei obișnui și cu asta; inima, ca și pântecul, acceptă în cele din urmă să nu mai folosească la nimic.

12 noiembrie 1967 după-masă

AȘA CUM stabilise, cu treningul lui verde de la SC. F. băgat repede sub haina de piele neagră, cascheta și ochelarii făcându-i un cap de marțian hidrocefal, peste care curgea o ploaie zdravănă din **Île-de-France**, Léon aștepta stoic lângă trotuar, în fața masivului de crizanteme galbene ce unduia la porțile stadionului. N-ar suporta această întârziere din partea oricui. Totuși se mulțumește să ridice brațul. Marc oprește motocicleta invers decât a lui Leon și schimbul se face cu un singur cuvânt:

— Urcă!

Agathe trece de la un BMW-500 la o Jawa 350 - Jawă oferită de tata și mama, juma-juma. fiului mai mare când, în sfârșit, își luase bacalaureatul. Și Agathe sub impermeabil este în trening: pentru a-și convinge. mama (un pretext bun, clubul!) și pentru a fi mai puțin îmbrăcată acolo unde se duce. Se apleacă pentru un sărut pe gură complementar.

— Ați avut destul timp să vă tamponați, nu? strigă Léon, dând drumul gazului din țeava de eșapament.

Cele două pârâitoare se îndepărtează una de

cealaltă.

Agathe îi plac trepidațiile scurte, răsucirile de ghidon printre șirurile de mașini ale căror ștergătoare parcă ar spune toate nu, semafoarele care se schimbă brusc din verde în roșu, mâinile înțepenite de frig, schimbul de cuvinte tari întrerupt de demarări după oprire, darea neîncetată pe spate a părului ce se revarsă peste obraji îndată ce nu-i în bătaia vântului. Mai scapă și de rolul de fata mamei, atât de ridicol cocoloșită. Mai neplăcut acum ar fi să stea așa. să ia adăpost. Léon face greșeala să accelereze în pădure, cu toată zgura udă. La semaforul din piața Leclerc, Agathe spune fără remușcări:

— E mult de când n-am pus piciorul pe la tata.

La semaforul de la Mulhouse, se îngrijorează ușor:

— O să se supere.

Fără și mai spună că de fapt mama îi ceruse să-i onoreze o dată tatălui dreptul la vizită: *în mod excepțional, scumpo. Lipsesc toată ziua. Profită și tu și mergi să vezi ce se mai întâmplă la tatăl tău. Trebuie neapărat să știi ce-a mai cumpărat, ca să știi cam cum stau cu bunii. Și aș dori să mi-o descrii pe nevastica lui preschimbată în balon.*

Tare ar fi dorit Agathe să refuze. Expediția la Créteil nu-i surâde mai mult decât ziua de spionaj la Nogent. Până la urmă a acceptat, cu condiția să meargă la ora când vrea ea, în stilul ei, pe neanunțate, însoțită de Léon, ca să nu fie singură printre *papieni*. Totul se petrece ca și cum n-ar vorbi aceeași limbă cu oamenii aceia. Nu-i nimic de făcut: cum ajunge la Nogent, are impresia că trece frontiera și se află în străinătate.

E târziu și e bine că-i așa. Odile va fi obligată să mai pună două tacâmuri, pe nepregătite. Sub soneria care apare pe stâlpul din dreapta al porții și pe care Léon o țârâie cu apăsări scurte, strălucește o placă de aramă, prinsă recent

Villa Duelle *Domnul și Doamna Davermelle*

Léon admiră nepăsător continuând să apese pe buton's

— Din latinescul *dualis*, spune el.

- Cine sună vă rog, rostește o voce la microfon.
- Ia te uită, spune Léon. Au pus și interfon acum?

Agathe i-l arată cu degetul: foarte îngrijit încastrat pe stâlpul stâng: gură dar și ureche.

- Léon, strigă Léon.
- Bine, bine! răspunde mașinăria.

Urmează un declic și poarta se deschide electric - altă noutate suspicioasă și înstărită.

Léon trece Jawa, căreia merită să-i acorde toată grija, o sprijină de un copac, apoi o ia de braț pe sora lui care surâde. Unii îl cred pe Léon rece, având în vedere câtă grijă are de sine, și e adevărat că-i cam zgârcit cu atențiile. De aceea cea mai mică politețe înseamnă la el ceva: Agathe îi strânge puțin cotul și sane cu el sus pe scara de la intrare.

În vestibul e Rose, aplecată încă peste portarul electronic și anunță: *Odile, au venit cei mari. Mai pun două tacâmuri.* Fără să aștepte răspunsul, intră repede în sufragerie și, ca la ea aaasă, se duce să ia farfuriile. Léon își scoate încet haina de piele, Agathe, care-și descheie impermeabilul, a zărește pe Guy: cu ochii-n patru, cu pași atenți, cum coboară scara repetând: *Încet-încetîșor, ținând-o de mână pe Odile, pe care perspectiva o face să apară într-o lumină hazlie: un cap pe un pântec, un măr pe un bostan.*

- Iată-ne odată cu toții-n păr, spune.

Nimic altceva. La Fontenay țipi, înjuri, te descarci. Aici, consemnul e de a tăcea, de a-i primi pe refractari ca și cum i-ai fi văzut în ajun. Și totuși, bălăbănind brațele cu bărbia întoarsă căutând de ce să-și agate fulgarinul, Agathe are impresia că tulbură intimitatea altuia. Odile ajunge la piciorul scării, atât de marcată, atât de deformată), încât, plângând de furie pentru motiv, ai pinige de bucurie în fața rezultatului. Vigilența lui Guy e aproape de nesuportat: acum câțiva ani, o fetiță de șase ani, care se numea Agathe, mai avea încă grijă de el când se afla la cald, sub fusta ocrotitoare a mamei lor; și iată și responsabilul, întinerit de părul vopsit, cu puloverul cu

gulerul răsucit pe gât, spunând același lucru ca atunci:

— Vezi, insai e puțin...

— Dar ai părul ud, făcu Odile. Fugi la baie, uscătorul e pe măsuta de toaletă. Îl bagi în priza aparatului de bărbierit, în stânga dulăpiorului.

Că nevastica știe și e obligată să-i spună fiicei unde-i sunt lucrurile uzuale, doar Rose poate găsi firesc așa ceva. Agathe fuge, sărind din trei în trei trepte și dă buzna în baia care a fost refăcută total. În timp ce fenul bâzâie, privește - cu o prietenie care ar sfărâma totul - plăcile de faianță ce acoperă pardoseala și pereții, grupul sanitar de lux în culori contrastante, prosoapele groase asortate cu halatele, cu covorașul de baie, cu taburetul din fața toaletei și toate aceste accesorii scumpe, de la

Terraillon, garnitura de la cadă, aplicile, cârligele, savoniera, port-paharele al căror crom lucește pretutindeni.

— Nu stăm prost cu paralele! exclamă Léon, care o urmase ca să se spele ȳpe mâini.

— Asta ar trebui să fie a noastră, spune Agathe.

Ar șterpeli cu plăcere lăntșorul de aur lăsat pe o măsută: o mică restituire. Dar Léon e acolo, bănuitor. Agathe, scuturându-și părul uscat, face un ocol prin dormitor, care a fost mult mobilat, deschide un dulap, smulge un smoc dintr-o capă de blană și coboară.

— Te mai așteptam doar pe tine, spune Odile, aducând friptura.

O va tăia cu cuțitul electric, lăsând să cadă felii frumoase, uniforme. Și sosul, cu care va fi stropită, nu se va slei în farfuriile scoase de la cald. Iar farfuriile vor fi încredințate, pe măsură ce erau folosite, mașinii de spălat vase, cu care a fost dotată bucătăria. Hotărât lucru, au de toate. Agathe n-a venit degeaba: ar fi trebuit chiar să-și ia un carnet, ca să nu uite ceva.

Nu-i mai rămâne decât să-și omoare timpul în duminica asta: televizorul va servi drept alibi. Nici vorbă, să urce în pod în cabina care-i este rezervată; ar însemna să accepte culcușul, să recunoască o a doua adresă, ca

Rose, care se simte atât de bine în această baracă, încât cum au rămas o clipă singure, Agathe, n-a putut să nu se lege de ea:

— Pe cuvântul meu! Ești aici ca la tine acasă. Ar trebui să rămâi.

Și Rose îi dă replica:

— Închipuie-ți, așa cred și eu!

Își agravează situația adăugând:

— Ți-ar conveni. Ai avea camera noastră doar pentru tine. Dar ai și crăpa de invidie.

Agathe se bosumflă pentru tot restul serii. Nu va ceda decât o clipă: când tatăl ei, uitându-se distrat la micul ecran, va veni să stea lângă ea și, ca pe vremuri, o va mângâia pe gât la rădăcina părului. Dar va fi și semnalul de plecare: pe motocicletă lui Léon, ascultătorul fratetaxi.

Apoi seara, Agathe, scoțându-și caietul din valijoară, își ia stiloul cu capac de argint și scrie:

Ce-i oare în pântecul Odilei?

Un puști care va avea un tată, o mamă, patru bunici, două familii, totul în dublu și acordate ca brațele și picioarele.

Pe scurt, la ce aveam dreptul noi.

Dacă mă simt atât de prost la tata, e pentru că acolo am impresia că sunt infirmă. De altfel, ca și la Fontenay, d(n ce în ce mai mult. Mama nu face nimic ca să-l putem uita. Dimpotrivă! Léon, care e așa de închis, îmi mărturisea zilele trecute: cel puțin cu Solange uit totul.

Léon cel discret! în ce privește cifra doi, mă tem că și eu pentru multă vreme am chef la fel să mă adun cu cineva, fără să încetez de-a mă putea sustrage.

IANUARIE 1968

16 ianuarie 1968

Nu mai mult de doi odată, ordona afișul. Dar când Louis, reținut printre hârtoage-le bonurilor de comandă, de un client mult prea important pentru a-l putea neglija, împotmolit apoi cu taxiul într-un blocaj de circulație în strada Saint-Antoine, ajunse în sfârșit la clinica din

Nogent, și împinse la capătul coridorului lustruit ușa camerei 31, în încăpere erau nouă: părinții, socrii, Gabriel, două colege de birou ale Odilei, lăuza și copilul, amestecați cu ghivecele de azalee legate cu funde de șaten, cu vasele de flori improvizate, din care cădeau cam peste tot, praful verde de asparagus, și petale de trandafiri Baccara.

— De ce Félix? spuse de îndată Gabriel.

În picioare, pe o căldură de douăzeci și cinci de grade, bărbații transpirau în paltoanele lor, neavând unde să le pună. Doamnele acaparaseră cele trei scaune, cu excepția doamnei Milobert, mama mamei, care ședea privilegiată pe marginea patului.

— Am spus: *Sfântul zilei!* făcu Odile. Ca și pentru mine. Onomastica mea e și ziua de naștere.

Félix sugea un obiect voluminos, congestionat, cu vinișoare albastre, prevăzut cu o aureolă granuloasă de culoarea cauciucului, **într-**un cuvânt foarte mamar și de aceea sfințit, nu erotic, expozabil. Două degete în furculiță, de fiecare parte a sânelui, pentru ca laptele să curgă, și să degajeze năsucul cu capul aplecat, dăruită total galactozei sale, în fine, așa cum se spune mereu despre grupul statuar, în afară de pernă, de care nu se sprijină niciodată doicile de marmură, cea de față tot atât de frumoasă ca și operele de artă; și Louis se ferea cu greu **s-o** compare fără voie cu alta, de patru ori chinuită de furia laptelui. Socrul scosese un aparat fotografic miniatură, al cărui fleș lumină camera. Dacă acest fotograf maniac ar pune poză peste poză, și ar decupa chipul, ar rezulta aceeași imagine pentru Félix, *unul din doi*, ca pentru Léon, *unul din unu*: și care nu ar fi totuși mai precisă decât cea a amintirii. Douăzeci și șase de ani pentru unul, patruzeci și șase pentru celălalt, ce era el? Un tată îmbătrânit prin diferența de vârstă? Un tată întinerit prin progenitura sa? Un părinte disperat, țap la mai multe capre? Sau dimpotrivă, prin continuitatea numelui - ultima lege salică -, continuatorul - cauza cu mai multe efecte? Această grijă străveche, ce se amplifică **într-o** nouă căsătorie, e trecută sub tăcere de toți bărbații. Ea provine din teama că niciun

tată nu-i tată, precum o mamă este mamă, teamă care foarte repede se complică cu o alta: când ți se naște un copil, acesta încetând de la primul țipăt de a mai fi o bucătică din mamă. afecțiunea ei divizându-se imediat, ce te faci dacă îți ia din porția ta? Simțiindu-se deodată mai puțin mulțumit de el și încercând să contrabalanseze puterile doamnei Milobert, care, sosită cu opt zile în urmă să-și ajute fica, crescuse în importanță, Louis se așază de partea cealaltă a palului și, ca să-și ascundă emoția, se refugie în vorbărie:

— Sfântul zilei! Ușor de spus. Dar mucosul ăsta care a crezut de cuviință să debarce fix la miezul nopții, s-a născut pe 14 la orele douăzeci și patru sau pe 15 la ora zero? Starea civilă a optat pentru 14 și bine a făcut: Sfântul Maur, din 15 suferă de omonimie funebră. Alegerea rămânea deci între *Hilarie* și *Félix*, sfinții acestei ultime duminici. Nicio ezitare posibilă. Félix, fericitul, se potrivește foarte bine.

— Hm! făcu domnul Davermelle. uitându-mă la Larousse, entuziasmul meu s-a cam răcit. E vorba de un preot din Campania, martirizat sub Decius. Preafericitul acesta a ales fericirea veșnică.

Între timp, bunicile, având în sfârșit ceva comun și convingse că într-un templu al maternității vorbele bărbaților sunt zadarnice, schimbau informațiile rituale: trei zile și jumătate, opt zile întârziere, mucosul ăsta? Dar ca să fie iertat, s-a grăbit așa de tare încât mama lui a scăpat în trei ore... Rar, la primul copil! Și chiar cam prea repede... Tenul e deschis: Félix nu va face icterul noilornăscuți. Totuși mi-a fost teamă: Louis tocmai plecase să-i conducă pe copii până acasă când a început.

— Au fost anunțați? făcu doamna Davermelle.

— Cred, spuse doamna Milobert.

Interesul acordat acestui amănunt de bunica comună a tuturor D-ilor părea să fie mai mic la cea a unicului Félix. Fruntea doamnei Davermelle se încreți, exprimând o îngrijorare tăcută: foarte corectă până acum cu cei Patru. Odile nu va fi înclinată visceral să-l avantajeze pe noul-

născut, care pentru ea nu se va putea defini cârept al cincilea copil?

— I-am telefonat azi-dimineață Alinei, spuse Louis.

— O cred în stare să nu fi spus niciun cuvânt copiilor, rosti domnul Davermelle.

— Chiar mă miră că Guy nu s-a repezit încoace, spuse Odile, legându-și copilul care adormea la sânul ei.

— În orice caz, reluă Louis, Aline nu e obligată să ne trimită copiii înainte de data de 28 și nu o va face. Nu mi-a ascuns-o. E pornită, de când Rose a avut imprudența să-i spună surorii ei că ar prefera să stea la mine.

E rândul familiei Milobert să se întunece la față: în prezența „pecetluirii unei noi iubiri”, era momentul să desfășoare supărătoarele sechele ale celei trecute? Totuși doamna Milobert nu s-a putut stăpâni să continue:

— Și credeți într-adevăr că Rose...

— Rose și Guy atâta așteaptă, dar Aline nu-i va lăsa, spuse Louis, ca să-i liniștească.

Pe un ton care mărturisea regretul, încât Odile, care tocmai era pe cale să obțină o mică râgâială de la sugar, ridică pleoapele grele.

— Rose și Guy! spoise domnul Milobert.

Îngerul subînțeleșurilor trecu, șoptind: îți închipui că fiica mea, care a gustat până acum singurică dulceața dragostei ar putea, în același an, să se trezească cu trei copii, dintre care doi adoptivi? Privirea lui Louis o întâlnește pe cea a tatălui lui și derivă spre Félix care, cu o dungă albă pe obraz, își bălăbănea capul moale, prea greu pentru un gât firav și plin de crețuri, sub a cărui piele se vedea artera bățând. Vorbise prea mult. Nu va mărturisi că era tare necăjit că nu-i vedea pe cei Patru în jurul patului. Nu va pomeni nici de un anumit raport, de concluziile lui, ce-au ajuns până la el, în ciuda adresei truate. Nici de mașina cea veche dată Doamnei Ex în schimbul unui *Mulțumesc totuși pentru fierul vechi*, deși garajistul îi oferise patru mii de franci pe care i-ar fi putut scădea din costul celei noi. Sentimentul că o lăsase pe Aline cu tot

greul, că îi datora ceva, era exploatat de ea așa de tare, că alții **s**-ar fi supărat. Patru mii de franci! Dacă ar ști Odile... Louis întinse mâna spre cea a soției sale. Bunicile se strângeau în jurul pachetului, trecut de la una la alta, pentru a ajunge, învelit în trei scutece, în paralelipipedul alb al leagănului. Doamnele acelea jucau, eu curtoazie, jocul asemănărilor. Bărbia e a dumitale. Urechea e a mea și poate chiar ochii, dacă ar rămâne albaștri. Fără îndoială, nu vor rămâne albaștri, dar cel puțin Félix nu va avea nimic dint'r-un Rebusteau.

18 ianuarie 1968

O FURTUNĂ zgâlțâie telefonul public, în timp ce Guy își scormonește buzunarele. N-are decât o fisă, una singură, din cele cinci autorizate de maică-sa. În afară de libretul de economii, care nu poate fi atins, alimentat cu sume mici de mătuși și bunică - *cu dobândă, dragul meu!* asigură Me - *Cu dobândă mică datorită devalorizării!* asigură tata -, adevărata caniotă, palpabilă, rămâne pusă la adăpost la vila Duelle: precauțiune elementară de când după căutarea și confiscarea unei bancnote de cincizeci de franci mama decretase: *Îți dau cinci pe săptămână... Dacă ai mai mult, asta vine de la tatăl tău care încearcă să te cumpere.*

O fisă, una singură, nu trebuie să greșească. Cu vârful unui creion, Guy începe să retușeze pe perete câteva inscripții: *Cine citește să-l ia dracul* devine astfel *Cine murdărește să-l ia dracu'!* apoi formează numărul de la Mobiliart, spunând cu glas tare: *Dacă tata nu-i acolo, am dat-o-n bară.* Dar telefonista cu accent bordelez pe care o cunoaște bine răspunde: Ai noroc, tatăl iau **s**-a întors chiar acum.

— Alo, Fidelio?

— Alo, puiule?

Parolă. Găselnița Rosei. Dacă *Fidelio* sau iubirea conjugală nu a fost întotdeauna opera cea mai nimerită pentru viața părintelui său, ea se potrivește mnemotehnic de minune lui 345 35 40.

— Tot nimic, tată?

— Cum nimic? ȋrăcni aparatul. Félix **s**-na născut duminică seară, după trei ore de la plecarea voastră. Am anunțat-o pe mama ta luni dimineață.

Zboară câteva nume de păsări.

— Nu te enerva, spune Guy. Ce credeai? Că era să ne aducă la spital, cu un buchet?

Și fanfaron la cei unsprezece ani ai lui: - N-ai grijă. Mă ocup eu de ceilalți.

Împodobită cu un inel de ametist, o nună a doamnei Ravers, directoarea, flutură în aer, și Rose, postată pe nisipul fin al curții pustii, unde vântul înălța vârtejuri galbene, privește dispărând în stradă ultimele grupuri ale celor cu ghiozdane.

Dar iată-l pe Guy fugind în sens ioivers.

— Cine naiba **v**-a vorbit de Comitetul de supraveghere? spune directoarea. În sfârșit, e o idee... Pot să vă dau adresa domnului Gordon, președintele local. Dar uitați de la cine o știți...

Mina cu inele se lăasă iar pe umărul Rosei.

Oricum, domnul Gordon va începe prin a vă spune același lucru ca și mine: gândește-te, fetița mea. Mama voastră a trecut totuși prin încercări foarte grele.

Guy sosește ciufulit, planând pe o pelerină zburătoare, ce despica rafalele, cu chipul ca o lamă de cuțit. De la cinci metri trâmbează fără să se sinchisească de doamna Ravers:

— Culmea culmilor! Frățiorul **s**-a născut acum trei zile. Și mama știa.

— Doamne Dumnezeule! făcu directoarea.

Agathe, care are cheia ei, a sosit prima acasă: la ȋanc pentru a ridica receptorul și a primi în timpan primele tunete ale unui trăsnet îndepărtat:

— Dar tată, nu-i vorbești mamei, apucă ea să spună. E plecată la cumpărături. Aici Agathe...

Închide brusc, în timp ce o altă cheie se răsucește în broască. E Léon care se duce repede la el în cameră unde, ajuns din urmă de sora lui, încep să șușotească.

— Totuși! exclamă Léon. E prea de tot.

— Mama are și ea motivele ei. Dacă vrei să mă asculți, să nu ne amestecăm în treaba asta, îi spune Agathe Bătrângâ**ndu**-i nodul de la cravată.

Mama, care a intrat fără să se audă ușa descu**indu**-se, apare deodată posacă în pragul ușii, cu falca umflată de un abces dentar.

— Cei mici nu sunt acasă? bombăne ea.

Nici nu așteaptă răspunsul și se duce spre bucătărie tunând și fulgerând.

— Rose și-a luat-o-n cap! Numai familie nu mai e asta, e doar un sac cu bile din care fiecare visează să se rostogolească cât mai departe. Ce sunt eu aici, vă întreb, dacă nu o slugă?

Mama, făcând într-adevăr o muncă de roabă, începe să se-nvârtă printre oale și farfurii. Urâtă poveste! Nevestica a făcut înadins plodul, ca să-i crească acțiunile în fața oamenilor, să-l înfunde pe Louis în creșterea pruncului, să reducă din dreptul celor Patru. Aici nu-și vor manifesta în niciun caz bucuria și nici nu voi permite ăstora mici să-i înalțe osanele celui mai afurisit concurent al lor. Totuși, poate că tăcerea e o gafă. Un reflex de struț. E bine că Rose și Guy n-au alergat spre stea, că pot apărea astfel indiferenți. Totuși va trebui să explice, să se dezvinovățească...

Pe ceasul electric, acul se mișcă sacadat. Aline termină cu tăiatul, cu tocatul, și amestecatul miezului de pâine cu resturi mici de carne. Bagă chifteluțele la cuptor iar soneria țârâie în sfârșit. O jumătate de oră întârziere, fata mea, așteaptă că ai să vezi tu! Cel mai bun mod de a te apăra este întotdeauna atacul:

— Ei, pe unde ați hoinărit?

Intră amândoi, cu ghiozdanul în chip de scut, fără să scoată o vorbă. Bun, e clar. Dar dacă știu, cum de știu? Prin ce contacte interzise? Cel care a tăcut nu poate decât să tacă în continuare, așteptând ca adversarul să se descopere.

— Ne-a reținut directoarea, spuse Rose, trecând calm adevărul la plural.

Lipsa oricărei precizii, cutezanța lui Guy, de obicei cam nesigur, cea a Rosei care mergea dârză cu pieptul înainte, îi devin insuportabile. Aline o apucă pe fiica ei de braț:

— Ce-mi ascundeți?

— Mai degrabă să te întrebăm noi pe tine, spune Rose.

Aline întoarce capul să vadă dacă cei mari, chiar dacă sunt hotărâți să nu intervină, nu-i vor veni în ajutor doar prin simpla lor prezență. Aparent și ei frământați, **s**-au închis la Léon. Mâna ce o ținea pe Rose o lasă și se ridică amenințătoare. Dar în momentul acela Aline vede că Rose, care nici măcar nu se ferește, e tot atât de mare ca și ea. Se mulțumșete să-i strige:

— Să-mi vorbești mie pe tonul ăsta? Îți interzic...

— Îmi interzici să am un frate?

Palma zboară, dar n-o atinge pe Rose, care sare la timp **într-o** parte, acoperindu-l pe Guy. Aline se refugiază în reproș:

— Ai un frate? și ce? Eu, mama ta, trădată de tatăl tău, eu trebuia să vă dau, bucuroasă, vestea cea bună că lârfa lui îi pune în spinare un mic-Isus? Ești inconștientă sau ce-i cu tine? Îți dai aere, hotărăști, profiți de faptul că Guy n-are nici pic de minte, ca să-l îmbrobodești. Dar să-ți spun eu ceea ce-mi reproșezi de fapt: că I rag mîța de coadă. Și ce visezi, tu, nefericito! să te lăfăiești acolo și să profiți de banii tuturor nătăreților, cărora tatăl tău se înjosește să le facă portretele. Fără să te lîndești o clipă că nu v-a părăsit ca să vă ia din nou: i că buna lui soție o să te blagoslovească, poți să fii sigură, când te vei înfrupta din pâinea ei.

Aline se opri ca să respire. De data asta nu poate plînge. Nu-i chip să oprească tremurul care o scutură. Nu-i chip să se elibereze de acest paradox: fiica ei, dublura ei, oglinda ei, este exact ca Louis în toiul unei certe; are un calm exasperant, darul replicii, privirea ca un tampon: îndrăznește să spună dându-se înapoi:

— Nu împrumuta sentimentele tale altora.

Cu mâna pe clanță, deschide ușa, îl scoate pe Guy și, postată în ușa întredeschisă, adaugă:

— Ceea ce-ți reproșez e că de ani de zile vrei să-ți împărtășim dușmănia și că ne consideri niște copii răi pe măsură ce ne opunem ;La asta. Îmi pare rău, mamă. Nu luăm masa, ne ducem să-l vedem pe Félix.

— Și pe urmă ne întoarcem direct la școală, spune Guy, din spatele ei. Odile ne va da o motivare pentru subdirectoare.

Lui Guy i-a fost teamă să fie luat drept o codiță. Din instinct, a găsit cuvintele cele mai jignitoare.

— Încercați! vă jur că vă aduc înapoi cu poliția.

— Mai întâi trebuie să găsești im comisar care să-ți dea dreptate, răspunse Rose închizând ușa.

În cazul când chiftelutele arse devin ghiulele, atâta pagubă! Pentru delictul de a nu o fi ajutat, Agalhe și Leon vor înghiți cărbune. Aline forțează discul, formează de trei ori numărul de telefon al directoarei. Îl obține în sfârșit, își dă numele și trân. tește:

— Rose și Guy vor veni fără îndoială mai târziu la orele de după-masă. Voiam să vă aduc la cunoștință că motivul invocat nu are acordul meu.

Dar lumea e de-a-ndoaselea: Aline va rămâne cu rușinea acestui demers.

— Bănuiesc, dragă doamnă, spune directoarea. Și mai bănuiesc că și dumneavoastră veți fi ca și noi, foarte îngăduitoare.

APRILIE 1968

6 aprilie 1968

ERA în duminica Floriilor. Felix în brațele Odilei, Odile pe genunchii lui Sioul, adânciți în marele fotoliu în formă de ou, o achiziție recentă; așteptau o vizită anunțată. Nu-și spuneau nimic. Se mulțumeau să se încălzească unul din căldura celuilalt. Se simțeau bine, în ciuda problemei. Se gândeau.

Aline, de exemplu, îndată ce s-a măritat, a încetat să mai lucreze, devenind o povară. Ca să mai facă încă patru în șir, fără să evite vreunul. Cu complicitatea soțului,

firește! Să-i fie rușine! Dar în această privință, spuneți ce vreți, un lucru e sigur: dacă femeia nu are inițiativa unui refuz, bărbatul se complace. Aline credea că-și asigură astfel căminul; un copil de fiecare picior al patului, ca să-l țină bine. Eu nici gând, scumpule! să avem un copil, asta da. Un copil, un martor care dă siguranța trecerii de la tine la mine, la eu-tu-el. Dar fără urmare. Trăiască Félix! și cu asta basta! Să nu stricăm mașina de făcut dragoste transformând-o într-o moară de carne. Dar un copil, unul singur, e totuși un copil, pe care nu-l lași ca un piseu între o farfurioară cu lapte și o tăviță cu rumeguș, ca să-l găsești seara curățel și torcând. Înainte de Félix, născătorii săi, liniștiți noaptea, erau ziua și mai liniștiți: amândoi vrednici, asigurând prin două salarii dubla lor libertate, dubla contribuție la o viață plăcută. Dar după Félix?

Odile nu se ascundea: plăcerea de a deveni casnică, de a întinde mâna la fiecare sfârșit de lună în loc să-și mânuiască propriii ei bani, n-o încânta! O gură mai mult, un salariu mai puțin, asta nu era o urmare firească. Dacă-și alesese partea cea mai bună, înțelegea s-o păstreze pe cealaltă și plăcerea de a cotiza la Asigurările sociale să nu-i fie luată. Nici vorbă să-și plaseze puștiul: să împletim, să dădăcim, în fond nu ne bucurăm decât odată de maternitate. Nici vorbă să ia o bonă: o femeie hrănită, găzduită, spălată, plătită, înscrisă la URSSAF ar înghiți mult peste leafa stăpânei. Problema deci rămânea: dintre cele pe care banalitatea nu le-a făcut mai ușor de rezolvat într-o societate care sanctifică soțiile credincioase spălatului vaselor. Gospodină și doică. Odile refuza să se limiteze la atâta.

— Doarme. îl pun iar în coșulețul lui, spuse ea.

Și odată în picioare adăugă:

— Pe vremea când lucram la tatăl meu, mă apucasem de legătorie pentru câțiva clienți ai librăriei. Debușeul era mic. Acuma rămâne de văzut. Tu mi-ai face machete, Sioul, și ai putea chiar adăuga ilustrații.

— E o idee, făcu Louis.

Fericit, tandru și stingherit. Cel care este de obicei

privilegiat crede repede în meritul lui personal. Care o fi oare meritul său ca să aibă această fată tânără, frumoasă, activă și devotată? Nevinovăția victimei arțăgoase să fi fost oare atât de contestabilă încât călăul - precum spunea ea - trebuia pedepsit în desfătărilor sale?

— Omul tău nu va întârziaspuse Odile.

Interfonul îl anunță: *Julien Gordon, de la Comitetul de supraveghere*. Nou-venitul, care intra pe poartă, era din cap până-n picioare un profesor ieșit la pensie: pași mărunți, mâini molcuțe, pantalonii cu cute la genunchi, cu ochelarii căzuți pe vârful unui nas la pândă. Dar îndată ce intră, surâsul lui spre coșulețul pruncului îi refăcu jocul ridurilor.

— Iată pe cineva, spuse el, care nu are nevoie de noi.

Și imediat, în timp ce se așeza:

— Fără îndoială, ne cunoașteți comitetele?

— Puțin, spuse Louis, dar vă mărturisesc că...

Era un fel de a vorbi: doar nu era să mărturisească cum că primul care îi vorbise Rosei de asta era dânsul, și dacă urmarea nu i se datora, totuși Rose acționase pe temeiul acestei vagi îndrumări...

— Poate vă miră prezența mea, reluă vizitatorul. Și aveți dreptate. De obicei ne ocupăm de cazuri mult mai grave. Din spusele lor, copiii dumneavoastră nu au avut de suportat nici maltratări, nici lipsuri. Își iubesc mama, care-i iubește de asemenea, dar a cărei afecțiune este ca și anulată de cea pe care îndrăznesc să v-o poarte. Au venit să mă vadă de mai multe ori, iar eu, pe de altă parte, prin foștii mei colegi, am obținut informații.

Bună-cuviință, autoritate, neutralitate. Fără gesturi, cu vocea puțin guturăită, cu capul bine înșurubat pe gât. Ochiul ager vedea tot și se oprea mai mult asupra Odilei.

— Fără să dramatizăm, continuă domnul Gordon, trebuie să recunoaștem că pedo-psihiatrul care se ocupă de Guy, dacă vorbește în termeni de speciali Late despre *image maternă devalorizată*, sau despre *apel către tată*, pentru identificare, dă totuși glas evidenței. Vă mărturisesc că și eu sunt impresionat de acest partaj între

papieni și *mamieni*, pe care l-au inventat copiii dumneavoastră...

— Ce anume? făcu Louis.

— Nu știati? spuse domnul Gordon.

Decență, salvarea aparențelor, o anumită complicitate în „să lăsăm lucrurile cum sunt” constituie vata cu care sunt bandajate toate familiile: sosește un străin, desface acest pansament și arată că dedesubt sângerează. Louis rămăsese cu gura căscată. Încântat, îngrozit. Papienii lui! Încă o dată, de ce-l iubeau oare **într**-atât, încât să nu se poată vindeca decât prin cel ce-i rănise?

— Să nu credeți că-i încurajez, reluă domnul Gordon. I. a început le-am cerut să evite incidentele, să probeze că nu sunt ei cauza. Le-am impus să se gândească timp de trei luni. Dar văd că au obosit. Chiar Rose mi-a mărturisit deunăzi: *Sper să rezist până la vacanță. După aceea nu mai garantez de nimic.*

Louis o privea pe Odile, care-și privea copilul fără să scoată o vorbă. Domnul Gordon coborî glasul:

— Treaba asta, de fapt, nu intră în atribuțiile mele. Nici în cele ale Secției sanitare și sociale. Îi revine justiției și numai dumneavoastră puteți intenta o acțiune pentru schimbarea dreptului de păstrare a copiilor. Poate ar fi mai bine să așteptați puțin: tribunalul evită să transfere copiii în cursul anului școlar. Oricum, nu va fi ușor, iar hotărârea vă apar ține...

— O privește și pe soția mea, spuse Louis.

— Într-adevăr, încuviință domnul Gordon, doamna Davermelle nu are obligații decât față de copilul ei: ar avea tot dreptul să nu dorească să-și asume răspunderea altora și chiar nici nu-i de dorit să depună eforturi împotriva voinței ei. Ar putea la un moment dat **s-o** lase puterile, și în privința aceasta nu faci încercări.

Neclintit ca o piatră, Louis nici nu mai clipea. Ce le datora el lui Rose și lui Guy pentru **că-i** lipsise de un tată, Odile le-o datora și ea pentru că fusese complice? Ciuli urechea mirat:

— Rose și Guy, spuse Odile, mă onorează mult.

— N-aș dori să devin avocatul diavolului, spuse domnul Gordon, dar numai orgoliul nu va fi de ajuns.

De astă dată Odile se sculă, trecu ușor în spatele soțului ei ca să stea în picioare, cu mâinile pe umerii, lui.

— Ce doriți? Să sar în sus de bucurie?... Nu, nu sar de bucurie la gându. **l** să spăl vasele pentru cinci. Însă copiii lui Louis nu mă mai sperie ca la începutul căsniciei noastre. Cel puțin cei mici. Căci vă spun sincer, n-aș fi prea încântată dacă ar trebui să-i iau și pe cei mari.

Râdea, acum, cu degetele vârâte în părul lui Louis:

— Acestea fiind zise, dacă se face, bine! Dacă nu se face, și mai bine! Nu sunt un suflet mare, domnule Gordon. Nu mi-e rușine să vă mărturisesc că, după ce am contribuit la stricarea unei case, veghez asupra micii mele fericiri. Louis nu spune nimic, dar gândește ca și mine. Numai, iată, mica lui fericire este, cred, să fie cu mine, fără a înceta să fie și cu copiii lui. Și cum ca să-mi asigur mie fericirea, trebuie **s-o** doresc și pe a lui, voi fi nevoită să pun masa pentru toți... Doriți o cafea?

26 aprilie 1903

O BUCATĂ de hârtie ruptă în opt, aruncată la coș de Rose, apoi reconstituită cu scotch scotea la iveală următoarea enigmă: *Vig. Les Fleurs Ap. 18* care însemna desigur ceva. Iată, în sfârșit, că în loc să fugă acasă, copiii au sărit în autobuz. Nu-i rămânea decât să-i urmărească.

Această rablă, cu 104567 kilometri la bord, murdărită de șezutul care, timp de trei ani, înfundase scaunul și-i impregnase husa, cu acel parfum ce se simțea cu tot deodorantul, avea totuși un merit: era cenușie și trecea neobservată. Copiii n-aveau niciun motiv să fie mai atenți la mașina asta decât la alta, nici să recunoască, de la distanță, pe mama cu o băsmăluță pe cap, cu ochelari de soare, îmbrăcată cu o vechitură de palton a Ginettei. Când ții acest gen de hotel-restaurant care se numește o familie, clientul îți lasă puțin răgaz. Însă absențele tale îi vor părea că sunt în interesul gospodăriei; iar dacă, din lipsă de bani, n-ai un garaj și îți lași mașina în stradă la o sută de metri

de casă, poți pleca în expediție fără ca cineva să bănuiască, și să asiguri urmărirea... Fără îndoială e o sarcină ingrată. Necesitate dezolantă. Dar dreptul de păstrare și păstrarea sunt asociate precum ceainicul și apa care se evaporă. Când patru copii, care ci esc, vor duce în zări jocul celor patru colțuri trebuie totuși să știi unde sunt.

Pentru Léon, cel puțin, e simplu. Cinci ani de studii, cinci ani de răgaz. O prietenă bine identificată, fiica dirigintei unui oficiu poștal, studentă la farmacie, și ea membră la SCF. O vecină, de fapt, ce-l fixează pe Léon și care poate fi invitată, dacă n-ar fi periculos să dezamăgească o fată mai înstărită (și Léon, amator de mistere).

Dar ce să crezi de Agathe? Motocicleta lui Marc era o mașinărie diabolică cu porniri fulgerătoare, luând savant curbele și dejucând orice urmărire. Și numărul concurenților lui însoțiți de Agathe în Alpine, pe Honda, sau pe jos, nu permitea nicio deducție. Două sărutări bot în bot constatate, dintre care una în pădure, cu un atlet blond, alta pe terasa unei cafenele cu un student brunet - arătau că fata e mai degrabă o începătoare curioasă, pe cale să abordeze iubirea, la fel ca diferitele materii de bacalaureat, la care nu-și prea dădea silința. Oricum, nu era posibilă nicio intervenție. Bunica avea haz scriind din Chaze: *Ceea ce știu despre cei mari mă îngrijorează: nu-i lăsa să facă tot ce vor.* Și Emma, dimpotrivă, exagera spunând: *Ceea ce se numea pe vremuri virtutea unei fete se pierde mai repede decât afecțiunea ei.* Un amant îți fură de-a binelea nu numai acea parte a fetei, ci fata toată; și îți vine să crezi că esențialul e să nu lași copilul să se angajeze serios. N-are decât să se distreze micuța Agathe, unde-i pericolul, dacă ea se va gândi bine la exemplul de-acasă, atât de elocvent, ce demonstrează cu prisosință că, adesea, cea mai nereușită aventură este cea a verigheții și că bunicile ar da dovadă de prea multă prejudecată și spirit conjugal dacă ar mai scrie: *Prea te aud blestemind căsătoria: pentru că a ta n-a reușit, nu-i un motiv ca să-ți*

abați fetele de la ea.

Din stație în stație autobuzul golindu-se de elevi de liceu și dactilografe, ajungea la sfârșitul liniei Neuilly-Plaisance. Rose și Guy, altă problemă! De la vizita interzisă la frățior, a trebuit să-i țină din scurt, să-i controleze cu severitate. Dar apucă-te să bagi mințile în cap unor copii care, la două săptămâni odată, pot să-și revadă tatăl! **S**-au izolat de ceilalți, Rose făcând pe mămica lui Guy, care se arăta de acord, ascultându-o, spunându-i lecțiile, iar amândoi trăiau **într**-un fel de exil, în așteptare de mai bine. Corecți și chiar peste măsură de politicoși, străduindu-se să se facă nebăgați în seamă, nu se împotriveau de fapt decât în caz de nesocotire a legii. Inutil să ascunzi carnetul cu note al Rosei: îl fotocopiasse dinainte, la aparatul public de la gară. Inutil să dai înapoi arătătorul pendul ei pentru a-l fierbe pe Louis, la ușă, în zilele de vizită: acele săreau, ca prin minune, de la fără cinci la și cinci, sau R.T.L.-ul dădea, pus cât mai tare, ora exactă la tranzistor. Trimis la catehism - pentru a-i scoate din fire pe acești păgâni de Davermelle - Guy îi declarase vicarului că, în caz de divorț, un copil trebuie să fie menținut în credința sau necredința anterioară; că tatăl lui nu era de acord. Înscris totuși, a fost dat afară fiindcă recitase pe dos crezul de la Niceea: *Nu cred în Dumnezeu, tatăl atotputernic, nici în Iisus Cristos, singurul său fiu.* Aline cunoștea adresa suflerului. În ziua aceea făcuse un scandal: pentru ca imediat să fie oprită de un telefon de la Louis și dezaprobată de doamna Grainde, care repeta: *Feriți-vă, nu dați ocazie.* Aline se temea. După unele semne - aere fudule, dese întârzieri, priviri conspirative și chiar afișarea unei amabilități compătimitoare -, era sigură că se pune ceva la cale.

Autobuzul se mai opri odată. Din el coborî un preot de modă veche, cu sutană și pălărie cu borurile ridicate, apoi Rose și Guy, vizibil obișnuiți cu locul, căci fără nicio ezitare, traversând strada, pătrunseră în fugă **într**-un mare ansamblu de imobile, dispuse în grupuri de câte cinci, pe covoare de iarbă împodobite cu roci mari,

rotunde, reunite din loc în loc ca niște ouă **într-un** cuiabar. Mai multe alei se intersectau și până când se descurcă în acest labirint și parcă mașina, ia copiii de unde nu-s. Tăblița o dovedea: era vorba cu adevărat de *la Cité des fleurs, square Lamartine*. Aline îl descoperi până la urmă pe portar care nu auzise însă niciodată de un domn Vig, și în niciun caz la apartamentul 18, unde locuia o domnișoară Piervain. Ap. 18 trebuie să fi însemnat deci *după orele optsprezece*. Aline rătăci de la o casă la alta, print**tr-o** droaie de copii) Cel îi așteptă degeaba pe ai săi, nemaivăzâ**ndu-i** ieșind. Când - la căderea nopții - se hotărî să bată în retragere, găsi spart unul din cauciucuri. Se întoarse abia la orele nouă, istovită, promițâ**ndu-și** că va face tapaj provocând o explicație hotărâtoare. Dar **n***

Rose termina de pus masa: cu mișcări calme, liniștite, care nu făceau să se audă clinchetul farfuriilor. Nu venise nici Agathe, nici Leon, deci niciun aliat. Rose trecu prin fața mamei și îi spuse: *Scuză-mă, mamă și numaidecât: Totul e gata. Vrei un ou sau două?* Aline simți că se moaie în fața acestui robot care, printre treburi, o îmbrățișa respectuos și, cu toată întârzierea ei neobișnuită, nu-i puneă întrebări. Spunâ**ndu-și** că poate e mai bine să nu se dea e! e gol, nici ea nu o mai întrebă nimic.

IUNIE 1968

16 iunie 1968

IASOMIA și bujorii n-au binevoit să aștepte și-i pierd frunzele pe un gazon cam vânzolit de o canicula precoce. Dar rândunicile brăzdează cerul senin, parcă pictat la comandă. Prin poarta larg deschisă, fiecare poate intra și ieși după voie, sta unde vrea, sau să se oprească în fața bufetului rustic unde tronează un butoiăș cu vin de Beaujolais, care picură pe fața de masă. Fiesta e o amestecătură de intenții, ca și de invitați. Să faci față, în bloc, unui număr de obligații, să serbezi, cu întârziere, instalarea în casă nouă, să sărbătorești, în cinstea lui Félix, un fel de botez laic și, în același timp, ziua Taților, făcând plăcere clienților, patronilor.

Atelierul Mobiliari, strângând din nou în jur prietenii,

totul a fost pus la socoteală; și poate și dorința de a ieși din izolarea - de unii transformată **într-un** ghetou - în care dospește întotdeauna, câtva timp, un cuplu mai întâi nelegitim, apoi legalizat pe spinarea fostei căsnicii și care trebuie întotdeauna să lase să treacă vremea pentru a-i obișnui pe oameni cu noua sa existență.

Odile primește înăuntru, mamă ridicând în brațe un fiu cu trei dințișori, scump stegar al respectului, pe care prezența bunicii Davermelle îl întronează întru totul printre doamne. Louis se ostenește afară, **într-o** ținută comodă dar cu măsură, **într-atât** încât să se simtă bine amestecul de vecini, veri, cunoștințe - mai mult sau mai puțin apropiați - de artiști, presupuși ca atare, unii cu cravată, alții fără, unii luați cu *dumneavoastră*, ceilalți cu un *tu* familiar și familial. Cu acest cocktail Louis se poate felicita: e după toate regulile. Duminica aceasta fiind într-adevăr a treia din lună, invitațiile trimise la

Fontenay au fost aruncate probabil la gunoi; nu poate spera la prezența copiilor. Cât privește prietenii, nu sunt mai mult de trei sau patru care să bată pasul pe peluză. Firește, Gabriel nu e lipsă. Nedezmințitul Gabriel, care el însuși se simte cam singurel, și-i mărturisește lui Louis:

— Prietenii se răresc!

Și începe ca de obicei să filosofeze:

— Ce vrei, asta-i legea! Când te căsătorești îți pierzi toți prietenii care nu-ți ratifică alegerea. Când divorțezi, pierzi jumătate din ce-a rămas, deoarece soțiilor lor le e teamă de exemplu. Apoi jumătate din ultimul sfert, dacă te recăsătorești...

Se oprește mirat:

— Ai văzut? Aline e în toane bune azi; uite-ți copiii.

Nu cei mici, ci cei mari, invizibili de luni întregi și care au o mutră ciudată. Nu vorbesc cu nimeni, aleargă de colo-colo prin grădină uitându-se la fețele oamenilor, ca și când ar căuta pe cineva. Pe tatăl lor, fără îndoială. Louis ridică brațul ca să le facă semn, Agathe și Léon se mulțumesc să facă la fel și dispar în casă...

— Fiindcă veni vorba, spuse Gabriel, am primit o

scrisoare ciudată de la Rose. Se pare că lucrurile nu merg bine.

Dar Louis, intrigat, o ia din loc, se furișează la rândul lui în vestibul, apoi pe scară. Agathe și Léon sunt la etaj, trec dintr-o cameră în alta: se aud rînd pe rînd scârțâit de balamale, uși trântite. Iată-i acum coborînd repede.

— Dacă vă căutați fratele e în sufragerie cu Odile, spune Louis, vag îmbrățișat în trecere.

— Guy? întreabă Agathe. Nu l-am văzut.

— Vorbesc de Félix.

Agathe ridică de-a binelea din umeri.

— De el ne arde parcă! scapă printre dinți. Mama e înnebunită: Rose și Guy au dispărut de azi-dimineață.

Aerul ei bănuitor ar fi de tot hazul, dacă n-ar fi jignitor, cum este și această percheziție deliberată și pătinoare pe care o presupune. O descindere la domiciliu, iată despre ce era vorba. Chiar și Léon, prudentul Léon, s-a lăsat antrenat, iar la tatăl lui furia întrece îngrijorarea:

— Și abia acum mă anunțați! Dacă înțeleg bine, faceți pe vânătorii de premii, percheziționați.

— E în propriul tău interes: mama vrea să reclame, se bâlbâi Léon.

Anchetatorii au și luat-o pe scări în jos. Împingând fereastra camerei sale ale cărei jaluzele nu fuseseră închise, Louis îi poate vedea pe Agathe și Léon trecând din nou prin mulțime, ieșind pe poartă, fugind și ajungând la vechiul Citroën, parcat la cincizeci de metri depărtare, pe rîndul doi, în strada plină de mașinile invitaților. Aline în persoană, scoțând nasul pe geam, așteaptă comandoul.

Primul reflex: înduioșarea. Al doilea reflex: supărarea. Ei - și ei înseamnă optzeci și cinci la sută Rose, cincisprezece la sută Guy - au luat totul asupra lor, fără să anunțe pe nimeni, fără să le pese de consecințe și de cele cincizeci de persoane care chefuiesc aici. În sfârșit, teama învinge: unde sunt? Dacă din întâmplare, ca să nu-l pună direct în cauză pe tatăl lor, s-au refugiat la bunicii Davermelle, au găsit acolo ușa închisă; și dacă așteaptă la

portar, mama lor poate face același raționament și să se ducă repede în strada Vaneau, recuperându-i. Bună ocazie ca să pună în aplicare o amenințare recent proferată: *Dacă mai faceți pe nebunii, vă dau la internat.*

O clipă tatăl se înmoaie în fața tânărului căsătorit: internatul i-ar apăra dreptul la zilele de vizită și liniștea. Dar plăcerea față de cele întâmplute, revanșa pe care i-o oferă, curiozitatea sunt mai puternice. Învinsă, Madame Ex! Judecată, părăsită, ispășindu-și păcatele. A trecut timpul compromisurilor, dreptul de păstrare a fost depășit. Rose și Guy n-ar înțelege, n-ar ierta o dare înapoi.

Și iată că două minute mai târziu, în locul părăsit de ID, oprește o 4 CV, constelată de margarete lipite pe tablărie și din care te așteptai mai degrabă să vezi ieșind un crai de mahala, decât pe demnul domn Gordon. De la Comitetul de supraveghere! Totul iese la iveală. Norocul face ca Grancat să fie printre invitați (noroc, fără îndoială, putea să nu vină. Dar Rose, desigur, s-a bizuit pe lucrul ăsta). Abia a apucat să-l primească făcându-și loc prin mulțime, s-o avertizeze pe Odile și pe bunicii speriați, și un adevărat consiliu de război se reunește în bucătărie, în jurul domnului Gordon care povestește:

— Rose și Guy au luat masa la mine. Au sosit la prânz. Înainte au stat două ceasuri la cafeneaua gării ca să scrie scrisori: mamei, bunicilor, judecătorului secției pentru minori, procurorului Republicii, directoarei liceului, câtorva profesori. Toate spuneau în esență: plecăm, vrem să stăm cu tata. De câțva timp, Rose mai expediasse multe altele, lăsând să se înțeleagă apropierea crizei. Era conștientă că dacă ea nu putea apărea în fala judecătorului, scrisorile ei vor fi produse în instanță. E o tânără cu multă judecată.

— Care ne pune totuși în mare încurcătură, spuse maestrul Grancat. Mama ei ne poate târî, pentru răpire, în fața tribunalului corecțional.

— Aline era în stradă, adineauri, spuse Louis.

— De asta mă și temeam, reluă domnul Gordon. De aceea n-am adus copiii. Poate doamna Rebusteau va

depune plângere pentru răpirea copiilor dar, după părerea mea, fără succes. Domnul Devermelle nu-i răspunzător de o fugă pe care n-a provocat-o și pe care nici n-a cunoscut-o, dar care îi oferă un argument ce cântărește greu. Știți cât sunt de înceți judecătorii asupra unui lucru judecat. Trebuie să-i înțelegem: motivările, rapoartele - nu se pot lipsi de ele. Ceea ce-i poate hotărî este un incident, și am, din păcate, destulă experiență pentru a ști că-l așteaptă uneori până se-ajunge la o tentativă de sinucidere sau până ce copilul, stâlcit în bătaie, este dus la spital. Slavă Domnului, nu am ajuns la o dramă, dar incidentul există. Acum e rândul dumneavoastră, maestre, să acționați.

— Să nu fim prea optimiști, spuse Grancat. Poate să iasă prost.

— Oricum, zarurile au fost aruncate, rosti Louis.

— Trebuie să existe o posibilitate să fii acoperii, 1 spuse domnul Devermelle.

— Bineînțeles, făcu domnul Gordon.

Scoase din buzunar un plic și-l întinse avocatului, 1 care-l luă cu o mână moale. Profesioniștii sunt întotdeauna plictisiți de amatori, soldații de cercetași, corporațiile de asociațiile filantropice, a căror eficiență nu li se pare o scuză suficientă.

— Rolul meu s-a încheiat, reluă domnul Gordon, doar dacă nu considerați necesar, maestre, să mă citați ca martor. Oricum, am trecut adineauri pe la comisariatul din cartierul meu, ca să depun o declarație, cea pe care v-o dau este copia. După părerea mea, domnul Davermelle nu trebuie să piardă nicio clipă. E bine să dea o fugă până la comisariatul local pentru a declara că, pus în [ața faptului împlinit, ține copiii la dispoziția Parchetului.

— Perfect! spuse Grancat, predând în sfârșit armele pentru a lua lucrurile mai bine în mână. Dar ar fi util ca liose și Guy să-și însoțească tatăl, pentru a sprijini declarațiile lui.

Malițiozitatea strălucește în spatele ochelarilor domnului Gordon, care continuă imediat cu o voce reținută:

— Vă așteaptă acolo. Înainte de a veni i-am încredințat brigadierului de serviciu.

— Vă însoțesc, propune bunicul.

— Nu, spuse Grancat, ar da impresia că-i o înscenare: Dar mâine voi face cele necesare pentru a o cita pe Aline. Procedură de urgență: asta cere poate vreo cinci sau șase zile, și până atunci aş dori să nu fie văzuți copiii. Să ceară azil unor terți. Aranjați-vă. Nu vreau să știu la cine;

— De acord! spuse Louis în același timp cu tatăl lui.

— Du-te repede! făcu Odile. Mă ocup eu de invitați.

Are spatele puțin îndoit: să accepți o greutate și 3-O simți deodată apăsându-ți umerii, este un lucru deosebit atât în sânul familiilor, ca și la haltere.

Comisariatul se află la mai puțin de trei sute de metri și, ținând seamă de sensul unic, ar fi mai simplu de mers pe jos. Dar Grancat se opune: *Aline poate fi pe aproape. Vacă ți-o ia înainte, dacă-i descoperă pe copii, brigadierul va fi obligat să-i predea: ea n-are decât să-și valorifice dreptul de păstrare. Singura ta șansă e să nu-i furnizezi nici e indicație, până în momentul procedurii de urgență. X o cursă contra cronometru într-o veselă ilegalitate!* Veselă, vorba vine, avocatul nu e liniștit; își ia Taunusul, după părerea lui mai puțin reperabil decât DS-ul lui Louis; îl urmează pe Gordon, conduce mașina cu capul băgat în guler, privind cercetător pe geam, controlând trotuarul, ca și cum decanul ar ciuli urechile, răzbunător, pentru a-l cita în fața Consiliului de disciplină. Bombăne:

— Oamenii ăștia din Comitete sunt adesea imprudenți. Prim ajutor, bravo! Dar la Palatul de Justiție trebuie respectate formele. Pentru noi, remarcă dânsul, intervenția lor este o șansă: impresionează întotdeauna. Cât privește atestarea bătrânului Gordon, te rog să mă crezi că am să mă folosesc de ea!

Bătrânul Gordon a și frânat în fața drapelului și, ca unul de-al casei, intră în curte. Garează fără șovăire între două mașini ale poliției, salută santinela cu un mic semn prietenesc, arată liniștit cu degetul spre un loc liber,

rezervat ca și celălalt, explicând:

— Cu siguranță că șeful nu-i aici, duminica.

Ca să adauge încet:

— Mai bine. Adesea este scrupulos. Secretarul de permanență nu se va gândi decât să dea rasol și să scape de belea.

Scenariu prevăzut corect. Rose și Guy au apărut cu zâmbetul pe buze, totuși cam năuci, zăpăciți de acel du-te-vino al uniformelor, de mirosul postavului, al pielii și al tutunului, în care au înotat așteptându-și tatăl, de brațul căruia se agață strâns, simțindu-se, în fine, în siguranță.

Rose zise:

— Închipuie-ți că la ora opt nu hotărâsem încă nimic. Mama a dezlănțuit totul, punând lacăt la telefon...

— Ai să povestești toate astea mai târziu, spuse Grancat. Duceți-vă! Vă aștept în mașină.

Vărul poate servi drept însoțitor, dar avocatul nu poate fi nici martor, nici actor. Domnul Gordon, care nu e obligat să se supună regulamentelor, ia comanda operațiunilor.

— Lăsați-mă pe mine, șoptește el. Mai bine să aveți o mutră năucă.

Douăzeci și două de trepte. Trei uși pe palier. Cea bună este la mijloc, dar nu la primul birou trebuie să te adresezi, ci la al doilea. E ocupat de o matahală grasă care întinde imediat o mână plinuță și exclamă:

— Au trecut vreo trei luni de când nu v-am mai văzut!

— Aș dori să nu vă mai deranjez niciodată, spuse domnul Gordon.

Își și debitează povestea, dă explicații despre caz, îl prezintă pe tată, prezintă copiii, subliniază disciplina lor de cetățeni care respectă legea și au venit să se pună la dispoziția justiției, propune să se retragă pentru a da cuvântul declaranților, crede ca și prepusul că nu-i necesar, că trebuie ajutați acești oameni, prin forța lucrurilor stingheriți din cauza emoției. Îl lasă pe slujbaş să-și ia registrul, întrebându-se cu penița în aer:

— Să vedem, cum redactăm noi asta?

— Ca de obicei, spune domnul Gordon.
Obişnuinţa nu-i cea mai bună referinţă?

Domnul Gordon n-are nicio cădere să dicteze ceva; dar îşi aminteşte doar de o afacere similară, care în carnetul lui se vede că a fost înregistrată pe 4 ianuarie, cu *numărul 107*. Îşi notase chiar termenii care i **s**-au părut un exemplu de conciziune şi precizie. Menţionează o frază, apoi o alta, uşor adaptabile. Următoarele, cu câteva variante apropiate, vor fi şi ele utile. Dar poate, în cazul de faţă, **s**-ar putea adăuga - *Apropiaţi-vă, copii, nu vă fie teamă* - ceva în privinţa acestora. De exemplu: *Şi Rose Davermelle, în vârstă de şaisprezece ani şi jumătate, cât şi fratele ei Guy, de doisprezece ani, întrebaţi de noi, confirmă că spontan, fără ştirea tatălui lor, au părăsit domiciliul mamei care avea dreptul de păstrare...*

— Şi refuză cu orice preţ să se mai întoarcă acolo; striga sus-numita Rose, punând punctul pe i.

— În niciun caz! făcu Guy ca un ecou.

— Pentru a nu da ocazia unui incident grav! spune Louis.

Şi această adăugire furnizează o încheiere bună: *Şi refuzând să se întoarcă de teama unui incident grav, şopti scribul ridicând capul, se adresează respectuos Tribunalului chemat să le statueze soarta...*

Recitare. Virgulă aici, punct dincolo. *Davermelle se scrie cu doi de ? Aveţi un act de identitate?* în sfârşit, după toate verificările, registrul se oferă semnăturilor. Domnul Gordon a notat cu grijă referinţa pentru a o comunica avocatului: *scris de mână la 16 iunie 68, numărul 287*. Tensiunea pare să scadă: se coboară scara cu un pas mai vioi. Dar uşurarea pe care o resimt se tulbură: *îmi pare rău de mama*, şopti Rose. *Dacă ar fi vrut...* Tatăl ei înţelege aşa de bine încât completează: *Da, săraca! Ar fi putut să evite toate astea*. Oftatul pe care îl scoate mărturiseşte restul: arţagul e molipsitor iar fiecare se apără agravând boala pe care crede că o are de la celălalt, în curte, domnul Gordon se pleacă spre portiera maşinii în care aşteaptă maestrul Grancat, se ridică repede, răspunde scurt ia mulţumiri şi-şi

ia rămas bun:

— Rareori suntem ținuți la curent de urmarea unui caz. Un telefon, totuși, mi-ar face plăcere.

Taunus-ul va urma de-a lungul a două străzi mașina cu margarete, dar curând o cotește pentru a-i lăsa pe Rose și Guy în fața vilei Duelle, în Peugeotul bunicului lor. Louis intră pe poartă, se strecoară printre grupurile de invitați preocupați de ei înșiși și care n-au observat nimic. Bun alibi. Dar are oare nevoie de un alibi? Acum această mică recepție i se pare derizorie: pentru el, astăzi, între toate, cea mai reușită sărbătoare e Ziua Taților.

18 iunie 1968

NICI LINIȘTE, nici somn, nici poftă de mâncare, nici putere. O migrenă care n-a cedat la nicio pastilă scoasă din micul lor cilindru de aluminiu, dintre care trei zăceau golite pe noptieră. Degeaba își arătase, țipând, indignarea celor mari, surorilor ei, avocatului, polițiștilor, portăresei, vecinilor, puținilor prieteni, mamei, Agarelor, profesorilor de la liceu. Oricât îi luase la telefon, li se adresase prin scrisori ori prin viu grai, în orice moment, la orice oră, neverosimilul rămânea un adevăr: doi copii își pot părăsi [mama într-o duminică dimineată și să dispară fără urmă, iar instituțiile, puterea publică, oamenii însărcinați cu respectarea ordinii, dreptății, dragostei filiale, să nu fie impresionați peste măsură. Nu vă vine a crede? Ei bine, vedeți că se întâmplă! Un comisar sau adjunctul lui sau cel ce-i ține locul, în fine, funcționarul pe care-l găsești în spatele ghișeului, pe care-l sesizezi, îl implori, pe care-l soliciți în numele unui drept proclamat de o instanță judecătorească, arătându-i extrasul ce-l porți la tine și care e dator - cum e scris negru pe alb - de a acționa cu forța, poate să-ți răspundă:

— Suntem la curent, doamnă, suntem la curent...

Nu sare în sus, nu-și trimite agenții pe urmele fugarilor. Își exprimă politicos regretul, vorbește de o scrisoare în care copiii au explicat motivul fugii lor, ca și când pentru asta s-ar putea da o explicație, o scuză. Lasă să se înțeleagă că un delegat din nu știu care comitet,

atribuindu-și nu știu ce titlu, și-a dat acordul. Afirmă că nu știe nimic mai mult, că așteaptă ca și tine - ce? îți vine să te întrebi! -, că te va ține *Za curent* și că, pentru moment, tot ce poate face, în așteptarea ordinelor, e să-ți primească depoziția, să-ți înregistreze plângerea:

— Dacă țineți neapărat, doamnă, căci împotriva cui, de fapt? Mi-ați spus chiar dumneavoastră că cei mari **s**-au dus personal la tatăl lor și nu i-au găsit pe cei mici.

Împotriva cui? Își închipuie asta că Louis era să mărturisească: *Do bineînțeles, domnule comisar, am uneltit din umbră. Am dat toate indicațiile copiilor: conținutul scrisorilor, ziua, ora... Și apoi abracadabra! I-am făcut dispăruți.* Comisarul era ca și portarul; impresionat de acea faimoasă scrisoare, dictată firește de la un cap la altul. O examinase, comparase scrisul cu cel din cealaltă scrisoare, primită de el și care era, bineînțeles, identic.

O citise, apoi o recitise cu voce tare, ridicând ochii spre mamă la fiecare sfârșit de frază:

Mamă dragă, părăsim casa pentru a ne duce să cerem judecătorilor transferul la tata. Nu te vei mira; căci de mult vrem acest lucru. Te iubim, ne pare rău că te supărăm, dorim să te vedem apoi cu regularitate. Dar nu mai vrem să trăim cu tine și știi de ce...

Știi de ce! Toți făceau ochii mari, toți voiau să știe de ce, mirați când o auzeau răspunzând:

— Tocmai asta aș vrea și eu!

Astăzi oamenii sunt nemaipomeniți: niște naivi, a căror suspiciune lucrează pe dos și se dovedește de o perfidie de necrezut, în pofida celor mai bune intenții ale tale. Un copil are întotdeauna dreptate. Că un tată se străduiește să-i împoaie capul, că treaba sare-n ochi, nu poți convinge pe nimeni. Dar că tu însăși l-ai pus în gardă împotriva acestei forme de abuz de încredere, împotriva acestei acțiuni de subminare, nu ți se va ierta. Oricum, când vocea inocenței a vorbit, trebuie să taci. Căci orice vei spune, riscă să se întoarcă împotriva ta. Nu-i ciudat, de exemplu, că toate scrisorile erau scrise de mâna Rosei, și

numai de ea, cu o mică semnătură a lui *Guy*, mângălită sub cea a surorii lui? Aline atrăsese atenția asupra faptului, adăugând că întotdeauna se întâmpla așa, că *Rose*, care era capul răutăților, îl instiga pe puști, îl manevra, adăpostindu-l în spatele ei la toate certurile... Și gata! Numai ultimul cuvânt fusese reținut:

— Sunt dese, aceste certuri? Pe ce temă?

O întrebare care te ia pe nepregătite. Bâlbâi: *Nu știu... Dintr-un nimic, pentru orice, n-are importanță. ȚȚȚ!* „Orice” este, din păcate, un cuvânt care te afundă și mai tare. Și totuși, cunoașteți oare familii în care nu există niciodată discuții? Unde mama nu trebuie să-și facă zilnic datoria, pentru a nu ceda la orice fantezie? Unde rolul - rolul ei cumplit de soție abandonată - să fie acela de a spune *amin*? Dar hai, nu pleda! Nimeni nu se va mira că din cei patru copii, cei mari, cei mai rezonabili, te aprobă, în timp ce cei mici, cei cu capul în nori, cei mai maleabili, se revoltă. Te vor întreba, dimpotrivă:

— Nu cumva îi avantajați puțin pe cei mari?

Și cerându-ți să te gândești, te vor sfătui să renunți să depui plângere, cel puțin acum, căci răpirea nu poate fi dovedită:

— Și apoi, doamnă, chiar dacă a făcut-o, dumneavoastră trăiți în fond numai din ce câștigă domnul *Davermelle*. Nu e de dorit, pentru dumneavoastră, pentru copiii dumneavoastră, ca vreo condamnare, un cazier judiciar să-l facă eventual să-și piardă slujba, mijloacele de trai, nu-i așa? O cerere de cercetare, pentru moment, pare suficientă...

Și iată cum venise ca reclamantă, sigură de a obține ajutor și satisfacții, și ieșise zăpăcită, umilită, în chip de mamă înșelată, dacă nu abuzivă. Se ducea totuși să târguiască pentru *Agathe* și *Léon* cărora le era foame, servită d „negustori cu priviri piezișe și ei proaspăt informați de gura lumii, de cele întâmplate la Reședința *Lothaire*. Ca apoi, întorcându-se acasă, să fie lung binoclată de cei de sus, de jos, sau de alături, de cei ce bat în perete, în tavan, în timpul seratelor dansante la ore

târzii, a certurilor sau a dojenilor, nu mai zgomotoase ca ale lor, dar al căror comentariu trebuie să fie acum: *Mă întrebam adesea ce se întâmplă acolo?* Mereu și mereu același lucru: toți se năpustesc asupra victimei! Dacă nu părăsești o soție fără motiv, abandonezi cu atât mai puțin fără motiv o mamă, și aceste motive nu au nevoie să fie definite, efectul fiind suficient ca lumea să te bănuiască de a fi cauza. La dezaprobarea lor severă și meritată de Ro: e, până și familia credea de cuviință să adauge unele păreri dulci-amare:

— Și ce-ți veni să fixezi cu lacăt discul telefonului! spusese Ginette. Tu ai mania acestor jigniri mărunte.

A fost o huiduială generală când Agathe, care făcea mai bine dacă-și ținea gura, a povestit istoria cu nautilus, ultima scoică a Rosei, lăsată la Fontenay, pe care i-o luase cu de-a sila la sfârșitul certei, o aruncase la pământ și o călcase în picioare. Gest întâi de toate nechibzuit! Dar încearcă să te mai stăpânești când mori de gelozie, de dragoste trădată, când ești la capătul argumentelor și al nervilor! Cine putea cu adevărat să susțină că pe Rose și Guy mama lor nu-i iubea, că n-ar fi preferat să-i nască de douăzeci de ori, decât să sufere durerea asta cumplită, provocată de faptul că ființele ieșite din pântecul ei căutau acum să iasă din viața ei?

O nouă amputare: ajunsese în situația cea mai grea, agravată tot timpul de groaza de a nu ști nimic ele cei dispăruți, de a nu întâlni pe nimeni care să fie înnebunit ca ea. Surorile repetau fără vlagă:

— Ce crezi! nu sunt prea departe.

Tot fără vlagă, directoarea liceului rostea:

— Nu, nu i-am mai văzut. Dar ca să spun drept, ne așteptam la așa ceva.

Apatici, Agathe și Léon, vag conștienți de gravitatea sciziunii și de faptul că suprimarea celor două pensii va reduce și mai mult posibilitățile clanului (o grijă și mai mare, din păcate! pentru cea care-i hrănește), dar nu supărați să se extindă puțin, mai ales Agathe, dublându-și partea sa de metri pătrați. Numai Emma se arăta plină de

energie, îmbinată totuși cu o insuportabilă răbdare:

— Louis e nebun! De astă dată a mers prea departe.

Aceasta era și părerea doamnei Grainde, pe care atitudinea evazivă a maestrului Grancat, contactat de ea, o făcea să creadă că va urma o acțiune iminentă:

— Să stăm la pândă ca pisica. Inamicul își va dezvălui jocul și-l vom înhăța.

Până una alta Rose și Guy erau cine știe unde și poate în pericol. Căci chiar dacă nu se aflau la tatăl lor, trebuiau să fie undeva cu complicitatea lui. O complicitate aproape de dorit! Subînțeleasă în mod ipocrit, întrucât nimeni nu părea chinuit de ideea că cei doi copii ar fi putut să cadă. În special Rose, o adolescentă, în mâini mai rele. Duminică nimic. Luni nimic. Marți dimineată nimic. Nicio carte poștală, niciun telefon, nici măcar unor cunoștințe. Singurul semn liniștitor era tăcerea tatălui, prevenit și care totuși nu cerea vești.

no

20 iunie 1968

LA ZECE fără două minute, lăsându-l pe coridor pe domnul Davennelle și pe Guy - care fusese judicios îmbrăcat cu pantaloni lungi, pentru a arăta mai în vârstă - maestrul Grancat o împinge pe Rose în fața lui și trece de ușa capitonată. Nu apucă să o închidă, nici măcar să scoată o vorbă, când aude o voce de bas repetându-se pe două tonuri, primul amabil, al doilea categoric:

— Fără dumneavoastră, maestre, fără dumneavoastră!

Avocatul ieși înfundându-și gâtul în guler, cu fiecare mână băgată în mâneca cealaltă a robei, solemn ca un preot care și-a înfruntat episcopul:

— Președintele Latour mi-a spus-o dinainte, șopti el: *Vreau să am conștiința împăcată. Deci fără părinți, fără avocat. Voi sta de vorbă cu fiecare copil separat, întâi cu fata, apoi cu băiatul. Ați auzit? Nici nu m-a lăsat măcar să-i prezint fetița.*

— Putem avea încredere în Rose: e sigură pe ea, spuse domnul Davermelle, așezându-și, cu un deget după

ureche, firul aparatului auditiv.

Guy se afla mult prea aproape de el, pentru ca domnul Davermelle să poată vorbi liber. O reclamație împotriva mamei era o situație destul de jenantă pentru Rose. Să o încurajeze era o situație destul de neplăcută pentru el. Nu se simțea nici bine, nici liniștit bunicul, deși fâlfâiau puține togi primprejur; stătea în fața nepotului cu barba-n vânt, ca un paravan, și inspecta fundul galeriei.

— Nu fiți îngrijorat, spuse vărul. Chiar dacă din întâmplare noul avocat al Alinei, doamna Grainde, ar trece pe aici, tot n-ar recunoaște copiii: nu i-a văzut niciodată. În plus, nici nu știe că am obținut pentru ei această audiență, care ar trebui să fie o regulă clar rămâne o excepție. Dacă ar ști, ar fi mai puțin veninoasă.

Își privi ceasul și, grijuliu să nu tacă pentru a-și putea încuraja clientul, continuă îndată:

— Citația a sosit alaltăieri și doamna Grainde m-a chemat la telefon azi-dimineață, luându-mă foarte de sus. După spusele ei, tot cartierul, la ora asta, semnează o petiție în favoarea Alinei, care merge din ușă-n ușă iar doamnele din clubul Agar ar susține-o până la moartea năprasnică a răpitorului. Am face mai bine să trimitem înapoi copiii; și poate am fi iertați retrăgându-se plângerea care, prin grija ei, a fost adresată procurorului.

— Hei! Fără glumă! Dacă tata ne predă, o să avem zile bune, n-am ce zice, rosti Guy.

— Excelent, s-o spui de partea cealaltă a ușii! făcu Grancat. Nu fi îngrijorat, omulețule: ne aruncă praf în ochi. Cu președintele Latour, pentru care alegerea ta contează, aproape că tu vei fi judecătorul.

Peste capul puștiului s-au înfruntat două priviri: cea a lui Grancat, grijuliu să câștige, mărturisind printr-o clipire de gene: trebuie încurajat; cea a bunicului, rezervată, dând o mai mare importanță respectului filial. *Bof! Bof!* făcu interesatul, nu prea încrezător. Dar ușa capitonată se întredeschise și apăru Rose, împinsă din spate de o mână binevoitoare, care se ridică și făcu în aer, înspre Guy, două, trei semne cu degetul încârligat.

Lunganul cel subțirel cu părul ca o creastă de cocoș, porni bătaios.

În timpul acesta, cu o figură obosită, cu respirația întretăiată, Rose evita întrebările.

— Impresie bună?

— Da!

— Ce te-a întrebat?

— Pe cuvânt, bunicule, n-ai să mă crezi: mai întâi m-a întrebat dacă-mi plac caramellele. Am greșit că am luat, căci după aceea mi s-au lipit de dinți. Și Rose se uita că-i fugise un fir la ciorap. Dinții ei nu se vor descleșta repede; discuția cu președintele era o treabă între ea și el. Cunosând-o bine, domnul Davermelle nu mai insistă. Grancat, aruncând o privire spre rochia ei, se miră văzând-o cu una nouă:

— Au plecat fără niciun schimb, spuse domnul Davermelle. Bunica a trebuit să le cumpere totul, în timp ce eu alergam, la rândul meu, ca să vă completez dosarul. Noroc că sunt pensionar! Louis trebuie să lucreze și n-ar fi putut să se ocupe de asta.

— Perfect, spuse Grancat. Cu cât e mai puțin văzut acum, cu atât mai bine. Să rămână tatăl hărțuit de ai săi!

— Așa și este, spuse nevinovată Rose.

— Firește! făcu Grancat, care în realitate nu părea prea convins.

Surâdea. Aparență sau realitate, îi va apăra cu aceeași elocință. Acest caz periculos părea să ia o întorsătură bună. Guy reapăru, împingând cu umărul ușa de două ori mai înaltă decât el și, mai puțin discret ca sora lui, ridică în sus degetul gros în semn de victorie.

21 iunie 1968

IATĂ din nou Sala Mare cu două bolți sprijinite pe stâlpii ei pătrați: imensă, rece, întunecoasă, eclesiastică, plină cu furnici negre ducându-și dosarele, așa cum altele-și târăsc ouăle, în neîncetate încrucișări de întâlniri, de așteptări, de discuții, de alergături spre secții, de ieșiri triumfătoare sau dezamăgite. Aline regăsește această lume rigidă din marmură, bronz și stejar, unde pretutindeni

sculptată, legea se dezbracă tâtoasă și șolduroasă lăsând să se creadă, fără îndoială, că este soră cu Adevărul, mai austeră ca el. De data asta, Aline nu mai vine singură, timidă, speriată, nesigură pe pașii ei. Merge drept spre banca din fund, pe lângă răposatul maestru Berryer, în fruntea unei întregi cohorte feminine: mama ei, care sosise în grabă de la Chaze, Annette și Ginette, Agathe, Emma și fiica ei Flore, acum mărișoară, toate plecând pentru această împrejurare care de la birou, care de la școală sau de la liceu. Șase imperative, șase martore la nevoie, ale căror declarații detaliate, scrise de mână, au umplut ghiozdanul lui Guy - folosit în acest scop neașteptat împotriva lui însuși - printre alte șaptesprezece colectate în grabă și toate copiate de Annette pe un model standard:

Eu subsemnata) certific că o cunosc bine pe doamna Aline Eebusteau. Consider nedemnă purtarea fostului ei soț, domnul Louis Davermelle, care după ce a părăsit-o cu patru copii, încearcă să-i smulgă doi, ațâțați perfid împotriva ei. Consider scandalos a copleși astfel o mamă a cărei afecțiune, curaj și devotament față de ai săi ar trebui date drept exemplu.

Mulțumită de proza ei - pe care au parafat-o - printre alții doamna Tremblay, profesoară de spaniolă, și ea divorțată, domnul și doamna Gaulon, negustori de articole de fierărie, doamna Saintonge, ajutor de primar și președinta Goubleau -, bizuindu-se pe aliații ei, sigură că le oferă spectacolul înfrângerii lui Louis, Aline, pe care două pilule euforizante o ajută să fie în formă, ajunge la monument, șoptește escortei, care suplimentar face puțin turism: *E patronul lor!* și se așază lângă mama ei îmbrăcată toată în negru, care întorcea capul încolo și încioace cu o uemnită înfricoșată. Dar se scoală repede; se duce în recunoaștere până la ușa tribunalului să vadă lista dosarelor, unde constată că le va veni rândul abia la orele cinci; zărește un rând de spete, dominate de o estradă îndepărtată, unde fac față două sau trei capete îndreptate spre un izvor invizibil, din care curge un firicel de voce. Schimbă direcția, ajunge până în pragul

tribunalului civil, ridică ochii spre un comunicat al Uniunii federale a magistraților și revine în mulțime. Louis nu trebuie să fie departe și cu siguranță a adus copiii, îi ține fără doar și poate ascunși undeva, în acest labirint, pentru cazul în care tribunalul l-ar amenința cu arestarea. Să mai profite o dată, căci de acum înainte, drept la vizită, o oră pe lună, în prezența mamei, e tot ceea ce doamna Grainde își propune să admită.

Aruncă privirea spre bancă... Hai, repede! Suita **s**-a cam împrăștiat peste tot, curioasă, și doar doamna Grainde așteaptă. Toga o acoperă, anulând femeia la rădăcina gâtului: coafat, pudrat, rujat, ai impresia că și-a adus capul din altă parte și l-a pus peste trup. Sare în picioare și imediat urmează dușul rece:

— Abia așteptam să tk văd. Așa cum se obișnuiește, maestrul Grancat mi-a comunicat dosarul. Trebuie să-ți spun adevărul: partida nu este jucată!

Doamna Rebusteau se apropie îngrijorată. *Mama mea!* spuse Aline. Sigură de conținutul ghiozdanului, dar derutată de subita lipsă de energie a doamnei Grainde, care în ajun era gata să sfarme munții.

— Vă aduc întăriri, rosti ea.

Ghiozdanul trece dintr-o mână în alta, în timp ce rochiile albastre ale Emmei și Florei, taiorul gri al Ginettei, ansamblul verde al Annettei, blugii spălăciți ai Agathe se strâng în jurul ei.

— Cită lume! se miră doamna Grainde. M-am exprimat greșit? Nu-i decât o procedură de urgență, va dura doar câteva minute; va fi vorba numai de măsuri provizorii; nu se va da decât o ordonanță valabilă până la judecarea fondului. Nu-i obligatorie nici măcar prezența părților. Nu veți avea nimic de spus.

Răceală, liniște locală în mijlocul marelui murmur și al marelui tropăit. Doamna Grainde a deschis ghiozdanul. Răsfoiește hârțogăria pe care Aline **s**-a omorât atâta **s**-o adune:

— Evident, familia, vecinii, negustorii! șoptește ea cu o ușoară strâmbătură. Președinta, firește. Ah, profesoara

de spaniolă! Asta-i bună, dacă Rose ar fi eleva ei. Din păcate...

Cercul se strânge, privirile celor șapte femei se-ndreaptă spre cea de a opta, căreia roba îi dă o dublă superioritate asupra lor:

— Din păcate adversarii au cincisprezece scrisori de-ale lui Guy și Rose, datate pe plic și care, scrise în ultimele zece luni, cer toate schimbarea dreptului de păstrare. Au șapte atestări ale profesorilor, în același sens. În plus, o mărturie foarte neplăcută a președintelui Comitetului de supraveghere, care i-a primit pe copii în luna ianuarie. De asemenea, un referat al unei asistente sociale, care amintește că, examinându-l pe Guy la Centrul medico-pedagogic, psihiatrul de serviciu, ale cărui concluzii te supărau, Aline, nu a apreciat faptul că, pentru a evita să fie comunicate tatălui, ai dat o adresă falsă...

Privirile converg acum spre Aline.

— Asta, spuse Annette, asta ești tu! Strici totul cu gafele tale.

— Nu pot să-ți ascund ce prost mă simt, reluă doamna Grainde. Singurul argument bun ce se poate trage din toate astea este că nimic nu pare să fi fost improvizat. În parte nu le cunoșteai, dar rămâne faptul că nu mi-ai dat toate elementele pentru a le putea aprecia... Acum, când știu totul, chiar dacă te decepționez, trebuie să te sfătuiesc să salvezi ce se mai poate salva. Ședința va fi prezidată de președintele Latour și cred că e greu să poți susține că o fată de șaisprezece ani și jumătate nu știe ce vrea. Dar Guy, el are doisprezece ani și poate a fost ademenit. După părerea mea, trebuie să disjungem cazurile. **S**-o abandonăm pe Rose, care pare să aibă o personalitate foarte puternică și-ți va da întotdeauna bătaie de cap; e singura șansă să-l poți recupera pe Guy. N-avem decât cinci minute ca să-l facem pe adversar să accepte această tranzacție.

— Dar nu pot face o diferență! bâlbâie Aline.

Mater dolorosa! *Nu mai face pe statuia*, i-a spus într-o zi Louis, și nu e fals că **s**-a complăcut să joace rolul ăsta.

Acum însă, fără cea mai mică exagerare, Aline se chinuia. Să-ți pierzi obrazul de față cu fideliu adunați să asiste la pedepsirea ticălosului era tare greu. Dar să pierzi pe unul din cei Patru, ca să nu-l pierzi pe altul, e ca și cum alegi să ți se taie brațul stâng pentru a-ți păstra brațul drept. Toate doamnele acestea își țin îngrozite răsuflarea.

— Te înțeleg foarte bine, Aline, reluă doamna Grainde. Dar un magistrat nu este un radiolog, nu pătrunde în inima oamenilor. El judecă faptele sau cel puțin aparențele.

— Sunteți sigură că cel puțin veți fi ascultată? întrebă Emma, văzând că nimeni nu se hotărăște.

— Absolut deloc, răspunde doamna Grainde. Voi tatona terenul cu riscul de a mă dezavua. Domnul Davermelle fiind sub amenințarea unei plângeri și oferindu-i, în caz de înțelegere, să o retrag, ar putea fi tentat să evite riscul, oricât de mic ar fi el.

— Mic! exclamă Annette. Dar e vorba de o răpire!

— Dacă pierdem procedura de urgență, reclamația devenită fără obiect, va fi clasată. Mă duc să văd...

Doamna Grainde așteaptă o secundă și, cum nimeni nu îndrăznește să spună nici da, nici nu, se întoarce, traversează sala, dispare în Galeria comercială, siluetă severă mergând pe pantofiori eleganți.

— Ea știe unde sunt, spune Ginette.

— Nu-mi plac aceste tocmeli, intervine doamna Rebusteau.

— Și eu o luasem crezându-o mai combativă decât maestrul Lheureux! gemu Aline.

Consolele cu ornamente în formă de frunze de palmier își celebrează epoca, la fel ca și tavanul eu ciubucuri aurite, în golurile căruia, sărăcia republicană n-a știut să atârne decât două becuri goale. Trei ferestre înalte la stânga, spre curte. O Mariană din ipsos pe dreapta și, puțin mai departe, un orologiu care merge cu două minute înainte față de ceasul Alinei, deși acesta fusese reglat în ajun după ora exactă de pe canalul I. Nu rămăseseră mai mult de cinci sau șase curioși sprijiniți de rampa de fier de-

a lungul balustradei de lemn care desparte publicul în picioare, de publicul ce stă jos, ca drept-credincioșii în strane, din stejar bătrân, tare la șezut. Clienții și avocații ultimului caz **s**-au îndepărtat, iar clanul Rebusteau senghesuie în partea luminoasă a sălii pe două bănci. În partea întunecoasă, nimeni: Louis nici măcar n-a catadicsit să apară, și doar maestrul Grancat, vorbăreț, îi face curte când președintelui care răsfoiește dosarul, când asesoarei din dreapta, femeie frumoasă, cu coc, care îl răsfoiește și ea, în timp ce grefierul mormăie de unul singur. Când doamna Grainde **s**-a întors în fugă, urmată de confratele ei, a adus la cunoștință rezultatele întâlnirii, care de fapt e categorică:

— Domnul Davermelle nu vrea să audă de nimic. Mi-a spus: *Guy are încredere în mine. N-am să-l trădez. Cât privește reclamația dumneavoastră, dați-mi voie să râd: au trecut mai mult de doi ani de când Agathe continuă să nu se prezinte. Aline are un tupeu nemaipomenit, aș fi putut până acum s-o aduc de douăzeci de ori în fața tribunalului corecțional.*

Totul merge repede. Cocoțat separat pe un fel de catedră, substitutul de pr. ocuor, foarte tânăr, spân, având mărul lui Adam foarte proeminent, nu deschide gura, nu-și întoarce capul de roman plictisit. Doamna Grainde, a cărei dezinvoltură se vrea mai puțin suplă, a schimbat câteva cuvinte destul de tari, dar nu pe înțelesul tuturor, cu maestrul Grancat ce sta proțăpît în dreptul președintelui și al cărui nas ajunge până la ceea ce argoul avocațesc numește „teighea”. Competență, da? Competență, nu? De ce-i împotriva doamna Grainde? Când vor intra în subiect? Impresia că este pe dinafară, străină jargonului, obiceiurilor locului, simțind cum realitatea se îneacă în cerneală și salivă, uimită că depinde de o dezbatere la care nu poate participa, o înăbușă pe Aline.

Dar președintele, cu dosul mâinii, i-o retează scurt, dă cuvântul reclamantului, și maestrul Grancat, fără notițe, fără efecte, fără să se ducă măcar în boxa lui, își începe scurta expunere pe tonul unei conversații: Ce poate

fi mai simplu, domnule Președinte! Un cuplu divorțează iar copiii lor, fără să fie consultați, sunt încredințați mamei, persoană onorabilă, firește, dar care curând după aceea se înverșunează să-l denigreze pe tată. Pe cei doi mari, pe care-i favorizează și care curând, în ciuda reclamațiilor și somațiilor, nu se vor mai prezenta la domiciliul tatălui, nu-i vom judeca. Dar cei mici, mai sensibili, sunt indignați să audă tot timpul cum e ponegrit acest om care, în ce privește vizitele sau pensia - aceasta din urmă mărită spontan -, își îndeplinește toate obligațiile. Prost văzuți, dojeniți pentru fidelitatea lor, suferă, se închid în ei, ajung să nu se mai destindă decât în timpul vizitelor pe care doresc să le prelungească și să ceară până la urmă transferul. Temeinicia acestei doleanțe a fost constatată de șapte profesori, un psihiatru, un președinte al Comitetului de supraveghere. Ce mai putem spune? Tatăl **s**-a recăsătorit, are o gospodărie frumoasă și posibilități prospere. Voința copiilor este categorică, spontană, în afara oricărei presiuni. Ați constatat-o personal, domnule Președinte...

Grancat se înclină, se duce să se așeze cu un zâmbet mijit pe buze. Președintele **s**-a aplecat spre asesoarea lui din dreapta și-i încredințează: *Da, i-am primit în cabinetul meu*. Doamna Grainde, care se retrăsese în boxa ei, se întoarce, rotește niște ochi speriați. Audiența acordată copiilor **n**-are nimic secret; dar nedând loc la întocmirea vreunui act, nu putea figura în dosar. Nicio îndoială: **s**-a tras asul de atu. Orice gogoși despre puștiul îmbrobodit ar fi puerile; președintele în persoană e martor de contrariu! Nu mai rămâne decât o soluție: să-l facă bucăți pe tată, să pledeze degradarea civică. Una din fice este aici, e neplăcut, mama ei nu trebuia să o aducă, dar nu mai ai cum **s**-o scoți din sală. Doamna Grainde se ridică și, cu un ton vehement, abia-abia ceva măi jos de cel al criticii violente, începe:

— Voința celor doi copii, care îndrăznesc **s**-o târască aici pe biata lor mamă, năpăstuită de viață, știm cât prețuiește, domnule Președinte, și știm ce datorează alteia,

picurată cu răbdare. Dar vreau să pun problema esențială: luându-i pe cei doi nerecunoscători de la această mamă ireproșabilă - pe care nici confratele meu n-a putut-o, pe drept cuvânt, vorbi de rău -, cui, vă întreb, cui îi încredințăm? Domnului Davermelle? Acestui afemeiat inveterat, care după ce și-a înșelat de cincizeci sau de o sută de ori soția, a divorțat, luând vina asupra lui, ca apoi să se căsătorească cu amanta, cea care, dacă ați urmări inconsecvența Rosei, ar fi menită, mai degrabă decât mama, să transmită experiența ei fetei? Dacă ne gândim ce viață boemă, ce mediu de artist le-ar putea oferi acest tată lipsit de principii...

Acesta a fost momentul pe care l-a ales, ca să intre, tatăl lipsit de principii, dând politicoș din cap ca o cădelniță și mergând în vârful pantofilor care scârțâiau. Predica continuă, prea lungă, prea violentă. Președintele ascultă, bătând darabana cu degetele pe dosar, cu capul plecat, cu privirea hoinară, notând totul: mimica indignată pe care o exagerează dinadins maestrul Grancat, zâmbetul larg al lui Louis, stinghereala Agathe, gurile întredeschise ale doamnei Rebusteau fiică și ale doamnei Rebusteau mamă, care parcă ar bea nectar. În sfârșit, doamna Grainde, *convinsă că tribunalul n-ar putea face un rău mai mare tinerilor Davermelle trecându-i de la mama lor la cea vitregă, de la exemplul bun la cel opus, de la o onestă exigență, la un trai ușuratic*, cere să se mențină statu-quo-ul și ridică încă o dată chestiunea incompetenței. Se așază din nou, în timp ce asistența se dezmoște puțin într-un amestec de șoapte și mici zgomote; lemnul trosnește, poșetele se închid, tălpile hârșâie pe parchet. Maestrul Grancat, care teoretic nu mai are dreptul la cuvânt, se prefacă că se adresează colegei sale cu o voce atât de puternică încât umple tot tribunalul:

— Îmi pare rău, draga mea, că în lipsă de argumente asupra fondului, ai considerat necesar să defăimezi un tată în prezența fiicei sale și să devii ecoul calomniilor pe care Rose și Guy nu mai vor să le audă...

— Protestez! țipă doamna Grainde care sări în

picioare ca un arc.

Trei lovituri ușoare de pumn pe masă.

— Vă rog, maestre! tăie sever președintele, fără să precizeze căruia din cei doi avocați se adresează.

Asesorii se apleacă pentru a se sfătui în șoaptă. Se fâșâie hârtii. Un deget al doamnei cu coc arată un anumit pasaj; pare să fie aprobată, obține o modificare, apoi alta, pe un text care pare să fi fost pregătit dinainte sau comparat cu unul asemănător. Nu mai e nimeni în spatele rampei de fier, în afară de un bătrânel care cască. Prin cele șaizeci de geamuri de unde cade oblic lumina, ziua se stinge, așa cum la ușă, unde veghează un aprod, zarva din palat se potolește. Maestrul Grancat vorbește în șoaptă cu reclamantul; doamna Grainde cu pârâta, separați unii de ceilalți, timp de trei minute, de aceeași încredere crispată:

— *Noi, Președinte, ascultând pe maestrul Grancat, avocatul lui Louis Davermelle și pe maestrul Grainde, avocat al doamnei Aline Rebusteau...*

Fără altă înștiințare, lectura ordonanței a început. Atenție generală. Foarte curând, glasul președintelui nu se mai aude aproape deloc. Se oprește, din când în când, pentru a-și corecta textul, și reîncepe pe un ton mai jos, accelerând debitul. Nu mai e decât un zumzet, din care iese în evidență, *având în vedere*, unde fiecare încearcă să-și agațe izbânda de argumentul favorabil, care se împotmolește în tonuri descrescânde. Apoi cade o frază pronunțată puternic pentru ca toată lumea să ia cunoștință: *PRIVIND COMPETENȚA: având în vedere că, dacă în principal tribunalul este singura instanță competentă, urgența ne permite să statuăm...* Primul eșec al doamnei Grainde! Și imediat după aceea: *PRIVIND PĂSTRAREA COPIILOR: având în vedere că personalitatea echilibrată a Rosei este dovedită cu prisosință; având în vedere că Guy pare să nu se poată despărți de sora lui, ale cărei sentimente le împărtășește; se cuvine să fie încredințați tatălui, nu din motive de nevrednicie a doamnei Rebusteau, ci din lipsă de îndemânare în educație...*

Iată desigur îndulcirea termenilor pretinsă de doamna cu coc. Maestrul Grancat îi dă prietenește un cot clientului său. Clanul Rebusteau seamănă cu cel al ultimilor credincioși după coborârea de pe cruce. Doamna Grainde, înțepată, strânge documentele, le vâără în servietă. Substitutul, la masa lui, face la fel. N-a mai rămas decât grefierul, care mângălește o hârtie. Sfârșitul ordonanței respectă toate formele: *DIN ACESTE MOTIVE, ne declarăm competenți; încredințăm de acum încolo pe Rose și Guy lui Louis Davermelle, tatăl lor; aducem la cunoștință că doamna Rebusteau își va exercita dreptul de vizită și găzduire în a doua și a patra duminică a fiecărei luni...*

Schimb! Ceea ce aparținea lui Louis trece la Aline și viceversa. Mai aflăm că *prezenta* ordonanță va deveni fără niciun efect dacă Louis Davermelle nu va sesiza instanța competentă de a statua asupra fondului în termen de o lună începând de astăzi. Iar sfârșitul plutește în patosul local: *cu execuție provizorie și drept de apel, în baza minutei chiar înainte de a fi înregistrată, având în vedere urgența...*

Partea dinspre fereastră a pierdut; cea dinspre orologiu a câștigat. Togile se întorc cu spatele și ies prin ușița din dosul fotoliului prezidențial. *E o rușine! Cât au plătit?* vociferează Aline pe care doamna Grainde o trage, **șoptindu-i**:

— Nu-i decât o ordonanță provizorie în contra căreia vom face apel.

Învingătorul, ucis din priviri, trece la un metru de grupul învinșilor. Ezită.

— Vino odată! zice Grancat, trăgându-l de mânecă. Orice-ai spune, acum ar fi ca și cum ai turna gaz peste foc.

Cinci pași mai încolo, adaugă:

— Fiindcă veni vorba, nu uita de cecul meu.

Treizeci de pași mai încolo își dă cu palma peste frunte:

— Ei, dacă mă gândesc bine, a patra duminică e poimâine, 23 iunie! N-o să fie plăcut pentru copii, dar

trebuie neapărat să se ducă în vizită la mama lor. Nu-i scăpa din mână. În apelul la ordonanța provizorie, ca și la judecarea asupra fondului, o constatare de absență i-ar conveni Alinei.

— N-o să se mai termine niciodată! face Louis.

22 iunie 1%8

SĂ SE VADĂ goală, pe marginea patului, în fața unui bărbat gol, adult și păros, cu bărbia ciupită, cu ochii cenușii, nu asta o stânjenește: după dragoste, intri **într-o** stare de revelație, care deodată preschimbă parcă trupul **într-o** statuie, care face goliciunea pudică, mult mai decentă în tot cazul decât înfierbântata pipăială a dezbrăcatului. Apartamentul însuși, cu mochetă, perdele duble, pereți insonorizați ce îmbracă eleganța aceea cam seacă, îi pare mai nevinovat decât camera de hotel unde Marc, altă dată, se străduia să se mențină doar la preliminarii; și mai ales n-o face să regrete acele mici abuzuri de încredere comise la repezeală, acele răsturnări scurte și temătoare pe canapeaua din sufragerie - pe canapeaua lui Guy -, când din întâmplare nu era nimeni acasă. Îngrozitor era ceea ce-i destăinuia Edmond. Mai ales ce-i cerea în *momentul* de față:

— Dacă mama află, zise Agathe, înnebunește!

Da, ceea ce era îngrozitor era că devenise în fond o altă Odile. Cu un entuziasm ce șterge, fără efort, o primă experiență. Într-adevăr, nicio comparație posibilă: până acum, pentru a rezista poveștii părinților, pentru a se izola de tipetele lor, pentru a avea cât de cât o viață a lor personală, Leon avea stadionul, Rose cărțile, Agathe băieții. Ceea ce i se întâmplă e însă mult mai grav.

— Lasă, o alină Edmond, mama ta va înțelege, cu atât mai mult cu cât și ea a trecut prin asta.

— Va admite cu atât mai puțin, spune Agathe. De ani de zile are o mulțime de necazuri de acest gen. Și eu sunt cea care, acum, risc să mai adaug unul.

Mâna lată a lui Edmond, pe care strălucește o șevalieră cu montura pătrată, o cuprinde din nou de umeri

pe Agathe, o trage spre el și optzeci de kilograme strivesc cincizeci. Dar părosul acesta, care-și cunoaște puterea nu-și exploatează greutatea decât pentru a asculta mai de aproape:

— Și când te gândești că o apăr pe mama, șopti Agathe, și, în același timp, încep să-l înțeleg pe tata!

Edmond se ridică puțin în coatele depărtate ca niște aripi, cu mâinile pe sâni ei mici, fiecare din ei umplându-i exact palma:

— Totul se poate aranja, spuse el.

Dar ochii stranii care nu sunt nici albaștri, nici mov, se întunecă, iar gura întredeschisă pe dințișorii lacomi strigă puternic:

— Nu care cumva să aranjezi ceva! Ne simțim foarte bine așa.

E rândul ochilor cenușii să se întunece. Să spui unui bărbat că nu vrei să te căsătorești cu el - chiar dacă n-ar dori-o, chiar dacă nici n-ar putea - îl va îngrijora întotdeauna. Sucindu-se, Agathe se desprinde, întinde brațul ei alb și lung ca să-și ia soutienul, și încheindu-l, șoptește:

— Nu spun că nu am chef să trăiesc cu tine. Dar am văzut ce poate ieși din dragostea cu acte-n regulă.

23 iunie 1968

ROSE și Guy așteptau, neliniștiți. Tatăl lor, înainte de a se duce să voteze, insistase mult: *Fiți drăguți cu mama voastră: de aici înainte trebuie să vă purtați așa cum ea ar fi trebuit să se poarte cu noi.* Dar Rose, repatriată în ajun la Nogent, nu se putu stăpâni să nu răspundă: *Hotărât lucru, e ca un joc de ping-pong: când schimbi locul, jocul continuă și tot noi suntem mingea.* Îmbrăcată de plecare, privea secundarul pendulei electrice avansând spre IX și număra cu glas tare:

— ...Șapte, șase, cinci, patru, trei, doi, unu, zero!

— La fix! strigă Guy, înfundând butonul interfonului între două țârâituri ale soneriei.

Un fel de cotcodăceală acră - de unde i se trăsese mamei porecla - răsună în microfon, urmată de o frază

seacă adresată celui care aude, oricine ar fi:

— Aveți două minute ca să-mi trimiteți copiii.

— Fugiți, copii! făcu de sus vocea Odilei. Mai e și altă mașină cu un tip înăuntru. Nu m-ar mira să fie vreun portărel.

Portărelul sau vecinul amabil, luat drept martor, o șterse fără multă vorbă. Dar contactul se făcu **într-o** atmosferă înghețată și, ce era mai rău, de gheață care se topește. De partea cealaltă a grilajului, Rose și Guy au fost îmbrățișați de mama și bunica lor ca orfanii la cimitir: fără niciun cuvânt, dar cu lacrimi. **S-au** regăsit pe bancheta din spate a mașinii, supravegheați prin oglinda retrovizoare, și numai după ce opri în fața stației de benzină de unde-și lua obișnuit cei douăzeci de litri, Aline șopti ridicând geamul portierei;

— Vedeți, oricum trebuie să ne vedem. Un soț își poate părăsi soția. Un copil nu-și poate părăsi mama.

— Aline! făcu doamna Rebusteau. Nu sunt ei de vină.

Mașina trecu pe lângă școala în fața căreia se aflau panourile electorale pentru alegerile legislative, apoi stopă din nou în dreptul magazinului cu articole de fierărie, unde Aline intră să cumpere sârmă de parchet. Ieși cu doamna Gaulon care, din prag, văzu cine era în mașină, în timp ce clienta ei se duse la mezelăreasă, și aceasta, deși foarte ocupată, lungi**ndu-și** gâtul, se apropie de vitrină. În sfârșit, în imobil, simpla trecere pe la portar o convinse pe Rose că mama ei încredințase la patru sau cinci persoane, care nu aveau decât o vagă noțiune despre dreptul la vizită, grija de a propaga vestea: *Ce se tot spunea, doamnă? I* **s-au dat** *înapoi copiii. I-am văzut azi-dimineață cu ea.*

— Iată-vă din nou acasă, domnișoară Rose! o întâmpină portăreasa.

— De două ori pe lună, răspunse Rose, la cât avea drept tata înainte.

Aline porni repede spre ascensor, stăpâni**ndu-se** să nu izbucnească. Rose aprecia gesturile ei rigide, așa cum îi aprecia lacrimile: mama ei continua, cu toată furia, să-l iubească pe tatăl lor, prins în mrejele alteia; nu se îndoia

de asta. Mama ei continua să iubească o fiică ce nu-i putea acorda preferința; nici de asta nu se îndoia. Când părinții divorțează, e oare vina copiilor dacă sunt obligați să facă la fel? Prinși între două afecțiuni, nu vor trebui să dezamăgească pe una pentru a o salva pe cealaltă? Agathe o făcuse. Culpabil în orice caz, e mai bine să alegi tu, în speranța să nu fii niciodată mai târziu responsabil de aceeași dilemă. Când ajunseră pe palier, totuși, inima i se muie: Rose se aruncă de gâtul mamei, care începu să punga.

Dar Aline se porni imediat să calculeze și să manevreze.

Partida nu era pierdută. Pe ce se baza această scandaloasă dar provizorie ordonanță? Pe pretinsa voință a copiilor exprimată în fața unui judecător misogin care în apel va fi înlocuit de un altul, mai puțin părtinitor, care va statua asupra dosarului. O singură dovadă, care să infirme pretinsa alegere, ar pune toiu sub semnul întrebării: de exemplu un mic text, în care copiii ar declara că-și iubesc mult mama, că-și iubesc mult tatăl și n-au putut refuza să copieze scrisorile ticluite de el. Model contra model, nu însemna să lupți cu aceleași arme? Rămânea chestiunea camerelor. Prost servită de cei mari, aliați egoiști, Aline nu putea decât să se sacrifice, mulțumindu-se doar cu canapeaua din sufragerie, ca să transforme propria ei cameră care, datorită celor două ferestre, ar putea fi împărțită în două încăperi alăturate. Dar și asta risca să nu fie suficient; trebuia atras Guy, lămurită Rose. Avem întotdeauna tendința de a evita ceea ce este mai urgent, de a menaja pe cei mari a căror prezență devine repede doar nominativă, cu toate că tocmai grija delicioasă pentru cei mai mici, dependența lor cotidiană îți este asigurată pe multă vreme. Să-i recâștigi, să-i reții... Dar cum? Cum? Când nu ai spațiu. Când n-ai bani. Când nu ai legea de partea ta. Când sângele rece îți lipsește. Când îți lipsește norocul și mai ales ceea ce este mai firesc, mai necesar: puterea pe care ți-o conferă alăptatul, noroc atât de rar învins de cel ce acționează cu forța.

Agathe nu era acolo: căzuse la bacalaureat - altă dezamăgire! Se consola serbând primul succes universitar al lui Léon: la Solange, care în schimb reușise la același examen. Desigur, ar fi putut să petreacă la mama lor, atât de mulțumită să-l vadă pe Léon alegând cariera de farmacist pe care tatăl lui o refuzase, ceea ce pentru acesta reprezenta un fel de palmă. Absența lor lăsa câmp liber celor mici. Cel puțin așa ar fi trebuit. Căci Rose și Guy nu păreau să se simtă în largul lor. Se învâртеau prin apartament, ca și cum ar fi fost cu adevărat în vizită, rupți de obiceiurile lor, pe care nu căutau să le reia. Rochia uneia, costumul celuilalt erau confecționate din stofă străină. Rose intră o secundă în fosta ei cameră, văzu cărțile, bibelourile, lucrurile ei - minus cele pe care Agathe și le însușise - toate vârâte de-a valma **într-o** cutie mare de carton; se întoarse în salon fără să protesteze.

— Răsfață-i, amuză-i, nu-i lăsa așa! Mă ocup eu de rest, șopti descumpănită la urechea i acei sale doamna Rebusteau.

Dar Rose și Guy **s-au** izolat **într-un** colț al mesei ca să se joace de-a lexiconul. Aline li se alătură și, tolerată, începu să joace, încercând să strecoare câteva fraze de apropiere. *Bun, ia să vedem, ÎNTOARCERE! Nu vezi?* spuse Guy. *Văd, spuse Aline, și căacă ai găsit cuvântul acesta și nu altul, văd că te gândești la ea.* Aluzia începu să înflorească, împletită cu cuvinte dulci, cu atenții: *Și acum, iubiții mei, ce mâncăm? Ce-ați zice de o tartă cu prune?* Și pentru că lui Guy îi plăceau icrele și Rosei caltaboșii, adoptară acest meniu neobișnuit, comandat bunicii, care venise special pe picioarele ei pline de varice. Rose și Guy începeau tocmai să se moaie, să se privească cuprinși de remușcări, când deodată, după cafea, începură marile tânguiri: *Sincer, dragii mei, e chiar așa de rău la mama? V-ați gândit la durerea pe care mi-o pricinuiți? Vreți într-adevăr să mă părăsiți, pe mine care nu vă am decât pe voi, ca să vă duceți să-l încurcați pe tatăl vostru în noua lui căsnicie? V-am îngrijit atâta timp ca să vă pierd? Și dintr-odată reîncepu pomelnicul: nașterea cu forceps a Rosei,*

biberoanele lui Guy care nu suporta decât laptele Guigoz, tusea convulsivă care nu se mai termina, nopțile nedormite, operațiile suportate de mama, extenuată de cei Patru, *cu bucurie, știți bine, din moment ce vă am*, în timp ce tata, *nu-l judec, în sfârșit*, vă reamintiți, se distra în altă parte. Și familia destrămată. Și casa pierdută. Și traiul bun dus pe copcă, *este foarte adevărat, dar mi se poate reproșa mie ceva?* Și fuga aceea nehibzuită, care a înnebunit-o pe mama timp de cinci zile. *Și procesul acela monstruos, procesul acela făcut în numele vostru, al vostru care-l și regretați...*

Regretau, desigur, dar nu plecarea lor, ci urmările, durerea, hohotele de plâns care o luau și mai tare de la capăt, molipsind-o și pe bunica, și care începeau să-i înece și pe ei. **Într-o** zi, Rose îl auzise pe tatăl ei **spunându-i** Odilei care-i recomanda o discuție deschisă: *Cu Aline? Nu pot. Nu cunoști puterea dacrioreei!* Rose, căutând cuvântul în dicționar, îl găsisese feroce. Cine plânge ușor, suferă ușor. Dar *suferă*. Și deodată, pentru a opri aceste șiroaie de lacrimi, pentru a nu te mai detesta că ești cauza lor simți că te topești, gata să consolezi, să cedezi, să faci orice.

— Dacă l-aș avea în fața mea pe tatăl vostru, ar înțelege că mă omoară.

Aline, sughițând, cu capul în mâini, îi privea pe Rose și pe Guy printre degete:

— Numai voi îl puteți convinge.

Să-l convingă de ce? În spațiul dintre arătător și degetul mijlociu Rose observă un ochi ager ațintit asupra ei. Aline, crezând-o prăbușită, găsi momentul propice:

— De altfel, ar fi mai bine să scriți câteva cuvinte... Am reflectat îndelung la asta.

Pe măsută se mai afla pixul... Caietul cartonat cu spirală care servise la notarea punctelor din Lexicon. În ciuda pleoapelor roșii, Aline scrise câteva rânduri și întinse Rosei caietul:

— Uite ce propun... Copiezi asta și semnați amândoi.

Guy citi peste umărul surorii sale. Îi veni rău. Nu și

Rosei, care se concentrează, cu coatele pe masă, ca

atunci când tocea, și al cărei chip deveni indiferent. Acest chip, Aline, înnebunită de speranță, nu-l recunoștea oare? Doamna Rebusteau își privea fiica, își privea nepoata, nu-și ascundea groaza.

— Lasă-mă cinci minute, spuse Rose cu un glas limpede. Să vorbesc cu Guy.

Nu se repezi spre fosta ei cameră: se îndreptă **într-**acolo cu pași liniștiți, luând cu ea caietul și pixul...; îl lăsă întâi pe Guy să intre, fără comentarii; apoi închise ușa. Aline, uluită că nu refuzase dintru început, nu îndrăzni să o urmeze.

Dar de partea cealaltă a ușii Rose își venea în fire, înărrjită.

— Doar n-ai să semnezi asta! șopti Guy.

— Fugi de colo! șopti Rose cu un surâs ciudat: dezolată dar hotărâtă.

Nu existau două soluții: cea mai radicală era cea mai urâtă; dar a nu te hotărî **s-o** adopți însemna să reînnoiești la fiecare vizită lacrimile, capcanele, presiunile. Când n-ai o familie normală, trebuie să te oțelești, să faci ceea ce n-ai face dacă tata și mama n-ar fi cel mai mare divizor comun. Rose rupse foaia, o împături, în patru, în opt, o strecură prin despicătura rochiei ei în partea dreaptă a sutienului. Apoi rupse o altă foaie, aceasta albă, făcu un cornet, luă bricheta Agathe, mică fumătoare la ocazii, și-i dădu foc.

Această tortă o văzu Aline căzând, când deschise brusc ușa, nefiind în stare să mai aștepte. Câteva petece prefăcute în cenușă zburară prin cameră. Rose scutură din mână:

— Nu, spuse ea, nu puteam să semnăm așa ceva. Vom vorbi cu tata. Fii logică: ne acuzi că ni **s-au** dictat ser ison și tu ești cea care începi **s-o** faci.

MAI 1969

9 mai 1969

CÂND GABRIEL trecu - pe la ora cinci, ca să fie siguri că-l găsește -, Louis nu venise încă acasă. Odile, care-și servea fiica vitregă, care-și servea fiul vitreg, care vâra

terci în gurița mânjită a lui Félix, care se ridica să întoarcă omleta, îmbucând și ea ceva în răstimp, nu-și putu părăsi bucătăria ca să-l primească, și-i spuse că Louis se duce cinci zile pe săptămână să picteze după model, când iese de la Atelierul Mobiliart și se-ntoarce adesea târziu acasă, pe la nouă sau zece seara.

— Umblă după bani, dacă înțeleg bine, spuse Gabriel.

— Cum să facă față altfel? rosti Odile.

Era trasă la față, cu cearcăne, având întipărită pe chip acea resemnare trudnică ce refuză să-și mărturisească suprasolicitarea.

— Cum să facă față? repetă ea. Suntem cinci, cu un mai pot lucra. Doamna Rebusteau ne forțează să ne judecăm neîncetat de mai bine de un an. Patru procese! Am dat de trei ori mai mult decât am fi cheltuit **într-o** vacanță. Cu pensia alimentară, ratele la casă și ce mai trebuie, nu reușim să o scoatem la capăt, și mă întreb cum de Aline poate continua circul ăsta.

— A terminat micul capital ce-i revenea din partaj și al cărui venit o ajuta să-și plătească chiria, rosti Gabriel. Dar a ajuns săracă lipită.

— Am **s-o** plâng când voi avea timp, spuse Odile. Scuză-mă, mă duc să culc copilul.

Ghemotocul acesta mare de lină cu patru pseudopode se foiește, se împleticește, a și început să reacționeze lent la gâdilat, sucind tot timpul capul pentru a face o gaură în pernă. *Micuțul meu, pușorul meu, omulițul meu*, șoptește Odile, darnică în aceste șușoteli ce sorb acru așa cum sărutul suge pielea. Degetele ei știu de cincisprezece luni încoace că a atinge copilul sau a atinge bărbatul, pe acesta înainte de acela, pe acesta după acela, sunt două fețe ale plăcerii care se leagă între ele dar care nu se înlocuiesc. Iată ceasul cel mai fericit, când pusul în leagăn, ca să adoarmă, simulează așezatul în pântec. Odile întârzie. *Vezi tu, dacă pușorii Alinei ar fi avut vârsta ta, aș fi înțeles-o mai bine. Dar ce tot vrea de la noi cu lunganii ei neîndemânatici?*

Felix nu mai are ochi. Doar pleoape cu gene atât de

lungi, atât de lungi, freamătă încă deasupra obrazului bucălat. Ca în fiecare seară, în loc de cântec de leagăn se descătușează, se descarcă, își încredințează tainele micuțului adormit. *Ai auzit? doamna a ajuns la capătul puterilor! Ai să-mi spui că puțin îți pasă, că n-ai nimic de împărțit cu ea. Greșești, iubitelule. Dacă tata ar muri, doamna asta, cu care n-ai nimic de împărțit, ți-ar cere o parte din pensie din moștenire. Nu-i plăcut, nu-i așa? încă n-a terminat să ne stoarcă, deși are puterile vlăguite.*

Doarme, răsuflând ușor cu năsucul înfundat **într-o** blăniță de miel, cu fermuar, care fusese un portbiberon și devenise un fetiș. Odile întârzie mai mult decât de obicei. A stins toate luminile, afară de o veioză în formă de floare care îmbobocește la priza de sus. Tace. Dar nu-i mai puțin frământată. Dacă Gabriel a venit să facă bilanțul, e bine să-l ajutam puțin. Recapitulează. E destul de cumplit.

La procedura de urgență: câștigăm. Pe scurt, doamna Davermelle numărul doi câștigă: două paturi, două spălaturi, două cârpituri, două tacâmuri în plus. Doi copii fără acte, fără fișă de sănătate, fără buletin de identitate, fără haine, fără cărți, doamna Rebusteau refuzând să dea orice ar fi, îngreunând și întârziind cât mai mult posibil până și transferul alocațiilor familiale. Făcând și apel, firește, în timp ce domnul sesizează pe judecător asupra fondului. Și ca urmare unul, apoi alte două cecuri lui Grancat!

Félix **s-a** răsucit iar: Odile îl învelește. Cât poate să țină, cât poate să țină! Sunt oameni care nu trăiesc decât trăgând de timp! Doamna Rebusteau are dreptul la luna iulie, îi e frică de Rose, o trimite în Anglia, **într-o** familie de oameni cumsecade, care au mai primit-o cu ospitalitate și cu a căror fiică a rămas în corespondență. Tata plătește. Doamna Rebusteau se concentrează asupra lui Guy, îl izolează. îl duce la Pornic. nu-l lasă nici să primească, nici să trimită vreo scrisoare, îi copleșește cu atenții, cu bomboane, cu partide de ciclism, îi mobilizează pe toți ca să-i țină de urât: pe bunică, pe mătuși, pe Agathe, pe Léon și chiar pe prietenii și prietenele acestora. Asalt frenetic

din care mucosul neastâmpărat, nu-i prost să nu profite ca să capete o bicicletă nouă, o barcă pneumatică, un aparat fotografic - pe care de altfel va trebui, la întoarcere, să le lase la Fontenay.

Totul pe degeaba. Sau aproape: trei cărți poștale nenorocite scrise **într-un** moment de euforie, după un model standard, către doi profesori (bine gândită treaba - mărturia profesorului în justiție) și micuței Flore Valdoux: *Sunt foarte mulțumit că mă aflu la Pornic cu mama, care este foarte drăguță cu mine.* Trei cărți poștale care firește, vor fi depuse la dosar. Iar în dosarul părții adverse o altă carte poștală expediată pe ascuns, deci cu taxa plătită de adresant, neavând timbru: *Mă cicălesc. Doar, doar voi ceda, ce să zic! N-ai să te superi! (Abil! învățat pe dinafară, la sfatul tatălui, în cazul când...)*

Timpu trece. Poate ar trebui să coboare la Gabriel. E de treabă Gabriel. N-a vrut să țină partea nimănui. A încercat insistent să-l împiedice pe Louis să se folosească de foaia din caiet adusă de Rose de la Fontenay și care, fiind scrisă de mina Alinei, constituia o probă flagrantă de presiune. A strigat: *Ai s-o dezbinii definitiv pe mamă de fiică.* Pe bună dreptate. Dar cum să oprești o mașină ale cărei angrenaje au prins pe toată lumea? Situațiile se schimbă. Pe 8 august, Louis și-a récupérât copiii, i-a adus la Combloux. Mai abil decât doamna Rebusteau, i-a pus cu grijă să-i scrie mamei lor, fotocopiind după fiecare scrisoare (pe deasupra și recomandată) pentru a o împiedica pe destinatară să pretindă că nu a primit nimic. Pe 15, Rose îi scrie micuței englezoaice, prietena ei, mirându-se că nu a venit, așa cum promisese, să petreacă împreună trei săptămâni la munte. Opt zile mai târziu primește un răspuns scurt: *Scuză-mă, nu voi putea veni. Îți scrisesem la Fontenay ca să te întreb data precisă. Mama ta s-a adresat direct tatălui meu sfătuindu-l să nu mă trimită „într-un mediu unde regretă s-o știe trăind pe fiica ei”.*

O piesă în plus la dosar! Unde vor fi depuse la întoarcerea de la Combloux două expertize pedo-

psihiatrice, foarte concludente și care vor trebui să fie plătite. Doamna Rebusteau, înnebunită, încearcă să-l reia pe maestrul Lheureux (informație parvenită prin Guy). El refuză. Ea o păstrează pe doamna Grainde, dar o asociază cu un tenor al baroului: maestrul Flaucoste. Acesta nu va putea s-o împiedice să piardă apelul la ordonanța anterioară, pe 11 septembrie, dar se va scuza, vârandu-i sub ochi propria ei proză. Urletele doamnei Rebusteau: *Nu mai vreau s-o văd pe Bose!* Dar urlete verbale: o dă afară pe Rose chiar la prima vizită, ca apoi să fugă la comisariat ca să-i declare absența. Reacție de altfel așteptată (cum e turcul și pistolul). Rose este trimisă din nou, însoțită de un portărel, care se ascunde după scară și constată lesne că mama, cu un torent de invective pe care le credea fără martori, își alungă a doua oară fiica, păstrând băiatul.

Și încă o piesă depusă la noul dosar pe care Grancat îl completase cu cele două precedente pentru judecata asupra fondului. O nouă judecată, pentru ce? Uite așa! Două decizii provizorii, una confirmând-o pe cealaltă, nu răspund de cea definitivă mai mult decât mugurul de frunză sau dragostea de credință. Maestrul Flaucoste o ia pieziș, anexează o cerere de mărire a pensiei alimentare, cere o anchetă asupra veniturilor, controlul conturilor, blochează ce poate. Trec patru luni, în timpul cărora Guy face naveta, alintat dar tras de limbă de mama lui asupra intențiilor celor din Nogent, tras de limbă de tatăl lui asupra intențiilor celor de la Fontenay. Maestrul Grancat dă o replică magistrală adversarei, printr-o plângere de neprezentare a celor mari, deveniți cu totul invizibili și, în timp ce aceasta-și urma cursul, cazul se judecă, în sfârșit, în fața secției a doua, pe data de 14 martie. Frumoasă înfruntare! Defilare grotescă a martorilor jurând pentru un adevăr pe care ceilalți martori îl declară imediat minciună. Numărul maestrului Flaucoste, poate mai puțin eficient în fața rochiei decât în fața robei. *Ce-i bine la Aline e că nu se-ndoiește de elocință!* consideră Grancat la ieșirea din sala de ședințe. De rezultatul procesului, rămas în deliberare, nu va fi însă prea mulțumit săptămâna

următoare: Aline continuă să piardă dreptul de păstrare al celor mici dar obține majorarea pensiei cu cincisprezece la sută și, urmărindu-și scopul, face apel...

Și asta continuă, și tot continuă. Acum Grancat unge ici și colo, pentru a strecura dosarul sub teanc. Cu cât se va întârzia mai mult, cu atât curtea va fi mai puțin înclinată să revină asupra hotărârii luate, să-i mute, să-i zăpăcească pe copiii stabiliți într-o casă nouă, dați la o școală nouă. Dar Aline, care mâzgălise cu scrisul ei hârtie după hârtie, care pledează fără speranță, se încapățânează în continuare și urlă la Guy ca el să le transmită: *Ei, îngrijitoarea ta de copii, de acolo, s-a obișnuit? Îi place meseria? Sau din contră: Spune-i că nu mă las. Spune-le că am să le fac praf șandramaua.*

O nebunie. O absurditate. Certificată astfel de toți din familia Milobert. *Ginerele meu este nepăsător în ce privește liniștea căminului său. Nu-ți grefezi viitorul pe trecut (dixit pater).* Librarul nu greșea. Își închipuia oare Louis că adorabilii lui copii erau așa de ușor de crescut? Observase oare că, obișnuți să se opună mamei lor, nu deveniseră niște îngeri blânzi și că mama vitregă plătea adesea oalele sparte? Cu gândul numai la pictură, cu gura plină de vorbe bune, observase oare schimbările dificile, deosebirile greu de suportat, fricțiunile, sâcâielile zilnice: cum erau, de pildă, mutrele lor în fața unei fripturi în sânge, condamnată de cei din casa Rebusteau, obișnuți cu cărnurile fripte peste măsură? Nimic nu se face într-o casă ca în alta: nu se poate altfel. Dar pentru că la Fontenay autoritatea o deținea doar mama, era oare de dorit ca, prin compensație, la Nogent s-o aibă numai tatăl? O căsnicie este bicefală: de ce te-ai lăsa ghilotinată în casa ta? Să dai tot timpul socoteală cuiva, să ai mereu o acoperire pentru a te face ascultată, ce naiba! Odile se vedea pe sine drept o ușuratică în stare să înghită neplăceri cu duiumul pentru a dreghe legăturile unei familii dislocate din vina ei. Dar se puneă și în pielea alteia, gata să regrete, spunând ce credea despre a doua căsătorie a unui tată. despre bucuriile hărțuielilor cu fosta soție, de

farmecul vieții în doi risipit de prezența copiilor celeilalte; uneori chiar se trezea visând la timpurile când aveau să fie din nou în trei. Dacă Louis se face că nu vede, poate n-ar fi rău să-i deschidă ochii lui Gabriel.

Odile se plecă, respiră mirosul de lapte acrit, de apă de colonie, de cremă de copii, și se ridică apoi încet, ca să dispară pe coridorul întunecat. De pe palier desluși două voci bărbătești. Louis intrase fără ca ea să observe și discuta acum în fața Rosei, foarte atentă, și în fața lui Guy, care cu siguranță nu-și terminase compunerea. Nimeni nu trebuie să se obișnuiască cu răul în așa măsură încât să nu-și dea seama că unele urechi nu trebuie să audă orice. Când Odile apărură în pragul ușii, alunecând ușor în papucii de dădăcă, Louis tocmai puneă jos un pahar de bere cu spuma rămasă încă în jur:

— S-a terminat, spuse el, ca și cum era vorba de o partidă de biliard. Aline renunță.

În puloverul său larg, respira în voie și părea mulțumit, Atât și nimic mai mult. Cum să crezi că dacă Aline s-a resemnat acum, nu se va întărită mai tare în viitor?

— Agathe și Leon v-au ajutat mult, spuse Gabriel. S-au săturat să tot mănânce macaroane în numele cheltuielilor de judecată și a onorariilor. Ei au determinat-o pe mama lor să renunțe. Firește, cu unele condiții...

— Ce condiții? întrebă Odile. Nu cred că doamna Rebusteau e în situația să le pună.

— Asta-i și părerea mea, zise Louis. Aline e sigură că apelul va fi respins. Ea face parte din categoria acelor oameni care au nevoie să primească una peste bot, ca să se învețe minte și să se potolească.

Odile, care nu se așezase încă, se plecă spre Rose:

— Noapte bună! spuse ea îmbrățișându-o. Și tu, Guy, du-te sus, desigur ai încă mult de lucru.

Reproșul implicit nu păru să-i displacă lui Gabriel, care încuviință din cap, dar reluă cu vioiciune îndată ce copiii dispărură.

— Nu te gândești la cheltuieli? Cine le va plăti? Tot

tu, la urma urmei, pe calea pensiilor alimentare. Și vrei cu adevărat **s-o** exasperezi pe Aline? Când vă apucă procesomania, nu vă mai lasă. Apel, casare, nu mai sfârșești să-ți tot scoți carnetul de cecuri. Și de ce, **te-**ntreb, când Aline consimte singură să trateze, cu condiția să iasă cu fața curată.

— Adică? făcu Odile.

Louis îi aruncă o privire neprietenoasă. Era treaba ei?

— Îți retragi plângerea, reluă Gabriel. Aline renunță la apel și toată acțiunea se stinge. Apoi îi emancipați pe cei mari pentru a nu mai fi siliți la vizite, deci permanent puși în situația de a fi vinovați.

— Rose va rămâne în continuare, spuse Louis.

— Semnați împreună o înțelegere care să prevadă că toți copiii voștri vor fi emancipați la optsprezece ani, și până atunci Aline o absolvă pe Rose de orice obligație. Exceptând**u-l** pe Guy, care e mult prea mic, orice vizită să devină spontană. Ai posibilitatea să eviți principalele motive de care se poate agăța. Nu scăpa ocazia! Nu spun că de acum înainte vei evita toate înțepăturile. Dar cel puțin nu veți mai fi la cuțite.

— Aș vrea să știu ce părere au avocații, spuse Louis.

Odile, rămasă în picioare, se apropiase de Gabriel și-l asculta cu vădită simpatie.

— Hotărăște-te tu mai întâi! rosti prietenul. Cunosci medici care sunt împotriva avortului de teamă că nu vor avea destule nașteri. Cunosci avocați care-și ațâță clientul. Nu-i cazul lui Grancat, îți dai seama; nici chiar al doamnei Grainde: unul este de acord din spirit de dreptate, cealaltă de nevoie. Cât privește maestrul Flaucoste, l-am liniștit făcând**u-l** să înțeleagă că Aline nu mai are un ban.

— Te-ai întâlnit cu ei? făcu Louis. Fără să vorbești cu mine?

— Da, mi-am luat eu însumi răspunderea asta, chiar dacă mă dezaprobi. Sunt momente în viață când trebuie să știi să-ți nemulțumești prietenii pentru a le face un serviciu.

Câteva clipe de tăcere. Apoi Louis ridică ochii de-a dreptul enervat. Odile șopti:

— Scuză-mă că te-am judecat greșit, Gabriel.

Făcu o piruetă și se întoarse spre soțul ei, încruntat:

— Și tu, scuză-mă că mă amestec în ceea ce crezi că-i treaba ta, pentru că privește prima ta căsnicie. Ce e rău, e că o otrăvești pe cea de-a doua și, după ce am tăcut multă vreme, trebuie să-ți spun că mi-a ajuns până peste cap. **Într-**un timp te-am aprobat sută la sută. Îți lăsaseși soția, dar o menajai și încercai ca măcar după lovitura dată să ai o purtare frumoasă. Tot sâcâ**ndu-te**, Aline a reușit să te antreneze, din atac la contraatac, ca la un adevărat campionat pentru titlul celui mai rău dintre voi. Bani pe care-i arunci pe fereastră nu-i lucrul cel mai grav. Atmosfera devine de nerespirat și, fără a-i mai socoti pe ai tăi, n-am chef să-mi văd copilul cum se înăbușă îndată ce va începe să înțeleagă. Destul, Sioul, destul.

Tăcerea se lăsă din nou. Odile întinse brațul ca să apuce tigaia.

— Ei bine! spuse Louis care rămăsese cu gura căscată.

— Trebuie să-ți întorc prețuirea pe care mi-ai arătat-o adineaori, Odile! șopti Gabriel.

Odile, care spărgea din nou două ouă pentru a-l hrăni pe întârziat, nu se mișcă, cu fața spre plita aragazului. Louis o văzu cum își șterge ochii pe furiș.

— Soția mea a pus punct discuției, zise el cu o voce înțepată.

17 mai 1969

DACĂ te ocupi prea mult de unii, ceilalți îți scapă din mină; dar nu alerga după aceștia, că riști să profite ceilalți. E oare un privilegiu matern să nu vezi nimic, să nu pricepi nimic la timp? În acea sâmbătă seară, la colțul străzii, Aline avu deodată revelația. În lumina crudă a tuburilor de neon ce despica o zonă portocalie în mijlocul nopții, Agathe stătea în fața vitrinei unui negustor de mobile arătând cu degetul un pat pliant, legat de o serie de elemente telescopice dispuse savant în aer. Arăta cu

degetul cuiva. Unui domn. Nuanță importantă: unui domn, nu unui băiat. De la Marc încoace, pe care-l zărea mai rar - și dacă te gândești bine chiar deloc -, Aline, în ce privește băieții, văzuse defilând vreo zece pe parchetul din salon. Numărul lor era liniștitor și mai ales dezinvoltura lor de animale tinere, vesele, care se freacă și apoi pleacă: reducând inevitabilul la ceea ce tolerează astăzi o mamă preocupată să nu-i împingă pe ai săi să meargă prea departe cu aventura.

Dar colo, acest stâlp de un metru optzeci, acest trunchi acoperit de o haină onorată de o cravată bine legată la guler, această eleganță a pantalonului cu dunga căzând pe pantofii lustruiți, acești obraji cu pielea albăstrie de barbă, întinsă pe bărbia pătrată, această mână păroasă rezemată pe spatele fetei, toate arătau că era vorba de un bărbat. Douăzeci și opt, treizeci de ani. Pentru prima oară, Aline o vedea pe Agathe cu alți ochi: așa cum era sau mai degrabă așa cum nu mai era. Părul mai puțin despletit, gâtul mai puțin firav, pieptul ca un coș de fructe, șoldurile mai pline și nu știu ce în jocul picioarelor destăinuind că gleznele lor au dobândit importanță, toate semnalau o Agathe care trecuse multă vreme neobservată. Dar cine era tipul? Un tânăr profesor de liceu care își întâlnise eleva? Un fante care o acostase? Un frate mai mare al vreunui prieten? În orice caz, de ce să caște împreună ochii M vitrine? Poți să-ți spui mult și bine: *În plină stradă, ce dracu', n-are sens, ceva te supără*. O femeie abandonată, o mamă părăsită, mereu amenințată, mereu în pierdere, la ce vreți să se gândească? Să se arunce în fața lor, sclifosindu-se: *Ah! Ești aici?* și din colțul gurii: *Cu cine am onoarea?* nici gând de așa ceva: Agathe s-ar simți jignită. De altfel, necunoscutul își retrăsese mina, se întorsese cu fața la ea, fiind pe punctul de a pleca.

Dar plecă în modul cel mai rău. Aline se simți înfiorată din cap până-n picioare. Cunoștea prea bine sărutul acela. N-avea nimic de-a face cu sărutul tinerilor care înlănțuie, strâng, își încolăcesc picioarele și brațele, ca la cinema, alegând de preferință colțul de la intrarea în

casă, ungherul întunecos, unde mâna profită și ea de această ocazie. Era sărutul cel mai grav, atingerea scurtă a buzelor amintind discret profunzimile dobândite; era pecetluirea pe gură a lui „pe curând, iubito”, acea pecete umedă prin care, adevărată sau falsă, iubirea înțelege să dateze un chip văzut zilnic. Aline se auzi oftând: *Dacă aș fi știut, n-aș fi ieșit*. Nu avu timp să se mai întrebe ce legătură avea una cu alta. Agathe, întorcându-se de două ori ca să facă semn cu mâna, venea spre ea. Dar în momentul când, părăsind locul luminat de neon intră în umbră, îi străluci ceva sub fustă: avea niște cizme superbe. Aceste cizme după ultimul răcnet, zadarnic râvnite, în zadar cerute, a căror piele nouă începu să scârțâie când trecu pe lângă mama ei, care se ascunsese în gangul unei clădiri.

Și totuși Aline fu prima care se întoarse acasă, și-și vârî nasul în copia protocolului parafat în după-masa aceea la Grancat: *între subsemnații, domnul Louis Davermelle, domiciliat la Nogent, pe de o parte și doamna Aline Rebusteau, domiciliată la Fontenay, pe de altă parte, amintind mai întâi celor de față că...* Douăzeci de rânduri pentru a rezuma povestea unei mame generoase care din proces în proces, pare că se convinge de interesul alor săi. *Acestea fiind expuse, părțile s-au înțeles și au convenit asupra celor ce urmează...* Convenit! Aline simte deodată că devine vulgară: minunat cuvânt care începe cum trebuie! ⁴Renunțare la plângere în schimbul renunțării la apel, e de înțeles. Dar să-i lase definitiv tatălui pe cei mici contra emancipării celor mari - de efectuat în cincisprezece zile -, a și început să regrete, nu trebuia să consimtă.

Leon, peste șase săptămâni va avea douăzeci și unu de ani. Agathe, să fim serioși: sus, jos, și la mijloc, n-a mai rămas mare lucru de emancipat la ea.

Cheia se răsucesce în broască. Sosea, drăguța, pe tocurile cizmelor ei.

⁴ Con, în argou, într-una din accepții are înțelesul de prost, nătăfleată. (N.T.)

— Ei! făcu Aline, cu admirație.

— Nu-s frumoase? spuse Agathe, sucind și răsucind laba piciorului.

Consimți chiar să explice:

— Mi le-am plătit cu al zecelea.

Să te scufunzi ca **într-o** ceață, să dai dovadă uneori de o dulce nesocotință, nu e rău, și aranjează lucrurile. Că acest „al zecelea” însemna un fel de a vorbi, Aline era gata să creadă, că doar Agathe nu era din cele care să-și numere prietenii pe degete. Pupăcioasă, Agathe se așezase lângă mama ei și, obraz lângă obraz, se ocupa de ea, o îmblânzea, o învăluia în parfumul ei, un parfum mai ușor de identificat decât numele donatorului:

— *L'Air du Temps!* făcu Aline adulmecând. Și ăsta-i de la al zecelea? Sau de la domnul care te săruta adineaori în stradă? Scuză-mă, dar treceam pe acolo.

Cu douăzeci și cinci de ani în urmă, dacă doamna Rebusteau ar fi trecut colțul străzii unde domnișoara Rebusteau **s-ar** fi pupat cu cineva, nici prin minte nu i-ar fi trecut să se scuze! Timpurile se schimbă. Și mamele. Și fetele. De la aceasta la ce te puteai aștepta? Să roșească? Nu mai e la modă. Și tot vârâtă în mama ei, surâse, iar ochii de culoarea levănțicii deveniră doar foarte, foarte atenți:

— M-ai văzut cu Edmond?

— L-am găsit chiar foarte serios, spuse Aline. De astă dată fata roși. Adjectivul - adjectivul atât de apreciat pe vremuri de familii - își schimbase oare sensul?

— Sigur că nu mai e un puști! spuse Agathe cu un glas cam ciudat.

— Tocmai asta mă sperie, rosti Aline.

Dar Agathe izbucni în râs, și-ți *mulțumesc Doamne, îți mulțumesc, chiar dacă asta te-o fi supărând!* o cruce pe mama ei să pronunțe ea însăși cuvântul onorabil, cuvântul detestabil, spunând nervoasă:

— De ce ți-e frică? Că mă mărit? Pentru cât ți-a reușit ție căsătoria! N-am niciun chef! Dragoste, nu zic nu, sunt făcută pentru ea ca și oricare alta, dar vreau să

rămân liberă.

Agathe se ridicase, lăsându-o pe mama ei într-un fel de încântare indignată. Pe vremea tinereții ei, o astfel de ieșire ar fi trecut de la blestem la binecuvântare, dar bucuria ei de acum n-o scutea de îngrijorare: *Sunt în stare, ca să-mi păstrez fiica, să-i doresc mai degrabă un iubit decât un soț?* Agathe șoptea:

— Fiindcă veni vorba de Edmond, trebuie să-ți spun...

Ezită - privindu-și mama, care nu făcea nimic ca s-o încurajeze. Anumite situații nu se mărturisesc dintr-o parte, nu se aprobă de cealaltă numai prin tăcere.

Dar când Agathe, oprindu-se de trei ori și aruncându-și privirea peste umăr se izbi de trei ori de ceafa mamei, se duse în sfârșit în camera ei, Aline începu iar să tremure. Intuiția poate funcționa cu întârziere. Oare Agathe a vrut să spună altceva? Unii amanți sunt de distracție, alții sunt de inimă și printre aceștia concubinii prețuiesc, ca și soții, răpirea. Căci în fine acel pat pliant - canapea ziua, culcuș noaptea - unde îl poți deplia? Oriunde în altă parte, numai la mama acasă nu.

20 mai 1969 orele 16

NU EXISTA revanșe mici, și era evident că Aline va întârzia, bucurându-se să-l oblige pe Louis să-i ceară scuze patronului, cam zgârcit în aprobarea învoirilor. Și el își decalase, la rândul său, întâlnirea cu douăzeci de minute: ceea ce-i permitea să nu-i mai rămână decât zece, pentru a se plictisi pe un scaun cu picioare scurte în amestecul de fum de țigară tare a unui grefier șef și de fum de pipă a ajutorului său, ascunși amândoi în spatele a patru pupitre alăturate, dintre care două neocupate, adevărate metereze, înălțate între cei ce relatează lucrurile și cei care le formulează. În afară de acestea, și cu toată inevitabila

Mariana pusă în fața unui general de Gaulle demisionat, dar neînlocuit încă și a cărui față augustă nu îndepărta muștele, încăperea semăna nespus de bine cu un notariat de provincie, cu dosarele revărsându-se din

clasoare și cu ușa capitonată, încât trei persoane socotiseră necesar să întrebe, pline de respect, ce fel de birou este, înainte de a-și lăsa cererile și notele explicative. O judecătorie în cartierele marginase nu-i adesea decât anexa unui comisariat.

În sfârșit, doamna Rebusteau apăru însoțită de doamna Valdoux: și una și cealaltă salutară cu o simplă întoarcere a capului și, așezându-se alături pe locul patru, începură să sporovăiască îndelung despre Dumnezeu știe ce.

Deși se întâlнисeră cu ocazia unei declarații comune, totuși era prea de tot, Aline nu întrebasese măcar: *Ce faci copiii?* Dar și Aline gândea poate același lucru: nici Louis n-avusese curajul să intre în vorbă, cerând vești despre *ceilalți doi*. Timiditate, respect omenesc, teama de a părea mai puțin sigur de dreptul său, prezența nedorită a unui terț, rutină a ostilității... Era din toate câte puțin în această paralizie. Louis făcu un efort și se apropie ciulind urechea. Doamnele acestea nu vorbeau de el, ci despre alegerile prezidențiale: una ținea cu Polier, cealaltă cu Pompidou.

— Domnul și doamna Davermelle! strigă fumătorul de pipă.

Redeveniți tată și mamă, nici Louis nici Aline, în ciuda fețelor lor pământii, nu-l corectară pe grefierul simplificator, care și începuse să debiteze acel text bine cunoscut, imprimat în serie, pe care era de ajuns să completezi spațiile lăsate libere înainte de a i se aplică o ștampilă violetă, reprezentând o justiție în peplum, așezată pe un jilț și cu capul încoronat de o stea cu șapte colțuri. *Anul o mie nouă sute șaiszeci și nouă, douăzeci mai în fața noastră, Claude Trichier, judecător de tutele...* Nu era acolo judecătorul, ci în camera de alături, unde avea alte treburi de făcut; va contrasemna odată cu teancul, această hârtie pierdută printre alte sute. *În cabinetul nostru, la sediul judecătoriei s-au înfățișat...*

— Scuzați-mă, rosti grefierul, dându-și seama ce greșeală făcuse. M-am înșelat adineaori.

— Nu face nimic, spuse Louis.

Lectura reîncepu. Stare civilă. Domiciliu. *Și numiții solicitanți ne-au expus...* Aline și Louis, excedați, comunicară în sfârșit în complicitatea unui oftat. Oare ascultau pentru ultima oară mormăind un grefier? Reclamațiile, citațiile, notificările, constituirile, somațiile, concluziile, expertizele, ordonanțele, actele sub semnătura privată, acțiunile provocate de ei în mai puțin de cinci ani, deși erau acolo tocmai pentru a evita o sentință și probabil un recurs, toată colecția asta trebuia să aibă grosimea unui lexicon. Aflaseră, pe pielea lor, cât costă limbajul grefelor și se felicitau că i-au substituit protocolul care îi pune de fapt la adăpost pe unul față de celălalt. Nu erau oare acolo în calitatea de fost cuplu conjugal, rămas părintesc și care manifesta, pentru prima oară, în stabilirea unui ultim act, ceva ce semăna cu o înțelegere?

Grefierul citea întruna: *Dat fiind declarațiile și cererile precedente, dat fiind dispozițiile articolului 477 al Codului civil...* Deodată, aruncând o privire fugară șirului de oameni care așteptau, se întrerupse:

— Bun, vă scutesc de rest.

Și sărind la ultimul paragraf, nu se putu stăpâni să nu-l rostească pe de rost, întinzând tocul:

— *Drept pentru care am întocmit prezentul proces-verbal pe care în urma citirii l-am semnat...* Aici, doamnă, vă rog. Aici, domnule.

Emma, care până la urmă se retrăsese pe scaunul cu picioarele curbate și, picior peste picior, ciocănea podeaua cu șipci desprinse și pline de praf, văzu fără plăcere pe semnatari ieșind din rând, schimbând câteva cuvinte și chiar atingându-și mâinile. I se păru totuși că, la sfârșit, tonul deveni mai repezit. Aline dădu drumul iar la obișnuita ei cotcodăceală, râse acru și fugi repede din încăpere, fără să facă nici măcar un semn prietenei s-o urmeze. Nu se lăsă ajunsă din urmă decât după douăzeci de metri, pentru a striga în fața unui coș cu mere mălaiele din vitrina unei băcănii:

— Bntârât lucru, sunt mai proastă ca astea!

Fără furie, mai degrabă făcând haz de necaz, datorită

constanței destinului:

— Cer emanciparea celor mari ca să-i scap imediat de obligația de vizită. Și iată-i într-adevăr scăpați, de vreme ce sunt emancipați...

Postată pe asfalt, ridică brațul ca să oprească un taxi, care trecu mai departe, și continuă:

— Dar pentru că sunt, acum își girează singuri treburile, așa că Louis nu-mi mai dă mie pensia lor. Le-o dă direct, și bineînțeles, cum e și dreptul lui, le cere să vină la el o dată pe lună, să-și ridice cecul.

— Dar oricum, spuse Emma, asta se mai poate discuta!

— Unde? făcu Aline. La tribunal? Mulțumesc, abia am ieșit, nu vreau să mă întorc prea curând acolo. De altfel, cunoști vreun judecător ce-ar da dreptate unui fiu sau unei fiice care i-ar zice de la obraz tatii că îi vrea banii dar că nu vrea să-l vadă? Nu-i nimic de făcut, mereu voi fi fraierită.

20 mai 1969 orele 1720

CÂND EȘTI sigură că te afli în fața unei specialiste în scene lungi, sfâșietoare, insuportabile, când știi că va arunca în discuție, cu mai multă tărie, argumentele pe care ți le servești singură, de săptămâni întregi, ce altă soluție poți alege decât să te abții? Agathe, chiulind de la curs, profitând de faptul că nici Léon, nici mama nu vor fi acasă înainte de șase, începu prin a face o baie: ca să se simtă curată, candidă, ca să se topească în căldura apei: oglinzile nu reflectă nimic din ceea ce te frământă, n-au o părere decât despre corpul tău și, dacă te mulțumești, e și asta ceva.

Atență la temperatura măsurată cu termometrul plutitor, la dozarea suficientă a sărurilor, la modul cum funcționează amestecătorul; mamei i-a plăcut întotdeauna să asiste la dezbrăcatul ei, la intratul în cadă, să ia mănua de păr de cal cu care s-o frece pe spate, s-o înfășoare în prosopul mare, plușat. Și te frec, și te șerg, și te admir: *Scumpetea mea, Tanagra mea, uite ce am eu mai frumos!* Nicio ezitare, chiar după șaisprezece ani, la locurile

delicate: oare un sculptor se sinchisește de așa ceva când își termină statuia? Dar poți oare rămâne o statuie? Stranie comparație! La fel și Edmond, când la el acasă robinetele încep să cânte, se repede **s-o** pipăie, **s-o** scoată udă, **s-o** usuce cu prosopul sau să sară în spumă, pentru a face, cum spune el, dragoste ca rața. Cum o fac, într-adevăr rațele sălbatice din lacul de la poarta Jaune, care se năpustesc când spre firimitura de pâine, când spre femelele cenușii. Și căroră *unele fetițe*, puse în temă, le urmăresc săriturile. Iar unii tați ce le țin de mână, par a fi împroșcați cu apă...

Agathe ieși din cada a cărei scurgere nu mai termina de gâlgâit. Și-a golit valijoara, a scos caietul a cărui ultimă pagină poartă mențiunea: *19 mai 1969. Trebuie să trăiești și nu o poți face în țipete, lacrimi și regrete. Oricum, independent de ceea ce mi se întâmplă, tot trebuia să plec.* Agathe și-a rupt caietul, adică tinerețea și, în căderea lor, bucățile de hârtie produc un fâșâit îndelung în golul crematoriului. Apoi se duse să-și caute una din cele trei valize mari, de vacanță. Împăturește repede ceea ce ia; aruncă restul pe jos, aplecându-se din când în când să ridice o bluză, un pantalon a cărui lipsă ar întrista-o. Dacă Edmond are același punct de vedere, dacă este în aceeași situație, cu atât mai bine! Cine-i vorbea zilele astea de Marc? Emma. Da, Emma, pusă la curent de o persoană apropiată, ciripea: *Nu-l regreți? E totuși un băiat frumos.* Frumos, draguț, într-adevăr, sărind pe o fată ca pe motocicletă lui. Poți să-l regreți pe Marc. Mai precis: poți regreta că l-ai avut pe Marc. Dar poate e mai bine așa. Tinerică, te impresionează să auzi spunându-se: *Tatăl tău a fost primul, singurul.* Și apoi afli câte ceva: firește, contează și numărul; nu-i vorba să joci la loterie; dar, în final, cel mai bun îi reduce pe ceilalți la zero.

Cu un genunchi pe valiza plină, Agathe se silește acum să închidă capacul. După ce-și susținuse atâta timp marna, cum va putea oare găsi cuvinte pentru a se scuza de ceea ce face? Într-adevăr, nicio explicație nu este posibilă; nici măcar cu Léon, care nu va fi cel mai puțin

mâhnit care, fără să pară, e un fel de motan mare, credincios casei, celor a căror prezență face parte din tihna lui. Mai bine să fugi, lăsând doar acest bilețel pe care l-a și prins cu acul deasupra patului: *Nu și îngrijorată. Plec pentru câțva timp în Sud cu Edmond. Îți voi scrie.* Crezi întotdeauna în ceea ce preferi să crezi: o mică aventură, o întoarcere apropiată. Fuga se prelungește, ți-o justifici, te obișnuiești, ești în stare să afli și restul, fără să mai judeci lucrurile numai prin punctul tău de vedere.

Agathe ridică valiza, o trage până la ușă. E cinci și jumătate. Mama nu va întârzia să vină.

Și ascensorul își face treaba. Nu-i chip să procedezi altfel, de neplăcut e neplăcut; lamentările pe care Agathe le-a cunoscut dintotdeauna vor fi dublate, și de data asta din vina ei. *Dacă vii cu mine, voi ști că mă iubești cu adevărat*, spunea Edmond. *Dacă a plecat, înseamnă că nu m-a iubit*, va geme absentă întorcându-se acasă. Cineva te iubește întotdeauna împotriva cuiva: e o lecție pe care Agathe o știe bine. Nu poți ști cine ar fi triumfal, mama sau Edmond, dacă întâmplarea n-ar fi venit să-i despartă: o întâmplare ce nu putea aștepta.

Iată parterul. Agathe, cărând cele treizeci de kilograme de bagaje, traversează holul, pune un picior afară dar se retrage repede. Mama - venind acasă după ce semnase actul de emancipare care o va împiedica să-și pună sub urmărire fiica, de aici înainte liberă -, mama ieșea din taxiul oprit chiar în față și, ca prin minune, n-a zărit-o în timp ce plătea. Zece secunde ca să dispară sau totul e pierdut: fiică regăsită, dojenită, implorată și dusă înapoi la etajul al cincilea! Nu-i de ales! Agathe manevrează clanța, care din fericire nu este blocată, și se refugiază în cabina portarului. Portăreasa, care trage la mașină, întoarce capul și spune doar:

— Și dumneata, Agathe!

Crede oare că cea mare se duce lângă sora ei? Oricum, nu scoate niciun țipăt ca s-o avertizeze pe mama care trece fără a-și întoarce capul într-acolo. Agathe și-a ascuns obrazul în mâini și scoate un fel de geamăt surd: -

Te mai poți întoarce, spune portăreasa. Dar uruitul canaturilor, urmat de alunecarea gresată a cablurilor face cât un avertisment: să găsești bilețelul, să te cuprindă groaza, să cobori iar, toate astea nu cer nici cinci minute. Agathe se repede și sare în același taxi care a adus-o pe mama ei și al cărui șofer își răsucea o țigară înainte de a pleca.

FEBRUARIE 1970

6 februarie 1970

AMÂNDOI în salopete negre, amândoi în pulovere roșii, ca să se asemene și să marcheze astfel ceea ce-i unește și totodată spre a fi mai deosebiți de comensalii lor, umblau de colo, colo, prin atelier: fiul, miniatura mamei, nu-i ajuta cu nimic, dar era sigur de contrariu, punându-și degetelul la înnodatul sforilor. În sfârșit, făcând ultimul nod, Odile se sculă. Terminase de împachetat crle treizeci de pânze: zece dintre ele erau vândute, luate de amatori (în general proprietari de două ori: ai tabloului și ai capului), nouă portrete de familie dintre care Rose, cei doi bărboși și Félix, în sfârșit unsprezece diferite, dintre care doi miniștri, primari-deputați din cartierul Est, accesibili pensulei unui alegător, dar care nu erau cele mai reușite. *De ce un pictor al epocii sale este de obicei un prost portretist?* se întrebase Diderot la vremea lui. Fără îndoială fiindcă pe atunci, ca și acum, modelele au fost întotdeauna lipsite de timp. Oricum, aceste căpățâni celebre erau aici pentru a mai lucra la ele.

— Ștecin, spuse Félix, încă foarte sâsâit pentru a putea fi ușor înțeles.

— Da, sigur, mieluşelule, făcu maşinal Odile.

Calcula. Ținând seama de panourile din carton celular pentru împachetat, vor fi necesare patru lăzi; trei pe capotă, împreună cu skiurile, și în mod obligatoriu una în mașină. Deci, pentru a evita cearta dintre Rose și Guy pentru locul cel mai bun, sfânta lor mamă vitregă își va rezerva pe cel mai prost, ținând în brațe un aparat ale cărui picioare îi va freca genunchii. Va ajunge moartă de oboseală la Geneva pentru agățatul tablourilor, apoi frântă

la Combloux pentru o noapte foarte scurtă din cauza obligației de a fugi a doua zi ca din pușcă la vernisaj.

Cui să te plângi? Doar ea avusese idoea de a combina expoziția cu vacanța la munte - puțin prelungită - începând de marți, de lăsata secului.

— Nu-ți iei portretul? spuse Leon. E totuși cel mai bun.

Odile potoli mai întâi zelul lui Félix, care „desena” pe perete cu un creion gras, apoi se întoarse. Îl uitase pe Léon: ca de obicei tăcut, purtându-și costumul cu discreția unui umeraș de haine, respirând aer puțin, nesimțindu-i-se prezența, tot atât de invizibil cât de imprevizibil în ritmicitatea lunară ce-l aducea la vila Duelle, pentru două sau trei ore și, uneori, în mod excepțional, pentru o după masă întreagă; în general în timpul săptămânii de după scadența cecului, niciodată cerut, așteptat politicos, onorat cu un gest spre buzunarul lui, cu un mulțumesc cuviincios, ca și munca lui satisfăcătoare care-l făcea să-și ia examenele la un nivel mediu pentru a merita prelungirea pensiei alimentare ca fiu major ce-și continuă studiile, deci trebuind să treacă anul pentru a nu o pierde. Având un gust reținut dar sigur, nu greșea în privința portretului: și trebuia să fi fost foarte convins, ca să-și spună părerea.

— E unul dintre cele bune, spuse Odile. Dar mi-l păstrez, nu vreau nici să fie vândut, nici măcar văzut.

— Atunci erai de vârsta mea, nu? îndrăzni să întrebe Léon.

Observațiile scurte, disimulate, foarte sigure, erau specialitatea lui Léon. Nici măcar nu erau ostile, mai degrabă ascuțite de siguranța în aprecieri a celor indiferenți. Cinci ilegali și cinci legali, făceau într-adevăr zece ani de prezență. Odile avea treizeci de ani și mai puțină îngăduință față de ea, cea dinainte. Acest portret să rămână în atelier, ca o mărturie a dotei ei, a puterii de atracție pe care a avut-o ca fată pe jumătate înlocuită de puterea femeii, a cărei mărturie era el, micul acrobat ce încerca escaladarea interzisă a șevaletului!

— Féli! strigă Odile, pronunțând numele fiului ei așa

cum îl pronunța el însuși, fără x-ul zgrunțuros.

Léon, care era mai aproape de puști, putea să-l oprească pe Félix să nu cadă. Dar gestul lui Léon era tot* atât de rar ca și vorba; și spre deosebire de Guy, care era nebun după mucos, se putea bănuși că întâiul născut îl considera pe ultimul ca pe un flecușeț plictisitor, un surplus poligamie născut dintr-o favorită legitimată, deci mult mai prejos decât el în ordinea ierarhică. Fără să-l răsfete, Odile îl ridică pe Félix de jos, destul de mândră că nu plângea ca un produs cocoloșii al Alinei.

— Cota tatii pare să urce, remarcă Léon.

Altă observație: cota nu înseamnă și renumele. Anchetă indirectă, neputând pune întrebarea delicată: *cu cât vinde acum bucata?*

— Avea nevoie să se simtă susținut, spuse Odile.

Nu era doar să-l aprobe: așa e, tinere! Tatăl tău nu este un artist consacrat, ci un bun decorator, dublat de un bun specialist în portrete, ce seamănă cu modelul, atât cât doresc și plătesc oamenii care au destui bani pentru a privi cu snobism fotografiile artistice, dar nu suficienți încât să poată plăti un pictor de mâna întâi, de care se tem de altfel să nu le sacrifice tărtăcuța în beneficiul paletelor. Nu era să susțină că, departe de a eterniza oglinzile, Louis avea destul talent pentru a se desprinde de vanitatea cumpărătorului și a sublima modelul. Adevărul era undeva la mijloc.

— Ai vești de la Agathe? rosti ea destul de încet.

Léon strâmbă din nas. Odile nu mai insistă:

— Și mama ta e bine?

— Nu prea, spuse Léon.

Și deodată deveni o prezență vie, plină de căldură sufletească. pentru a înșirui câteva fraze:

— De un an încoace, știi, e ca o umbră. N-o mai vedem deloc, abia o auzim. Când plec dimineața, ea mai doarme; și adesea când mă întorc puțin mai târziu seara, tot așa. În timpul zilei, rareori e acasă. Ea care nu se ducea niciodată, acum tot timpul zace în biserică. Sau la club. Spune chiar ea: caisa e goală, nu mai pot suferi să

stau în ea.

Ca să nu-și piardă timpul, Odile tria *dantele*: acele tăieturi din ziare alese cu grijă, care ornează întotdeauna bine o vitrină.

— A înghițit destule mama ta! spuse ea.

O licărire de prețuire însufleți privirea lui Léon, care deodată își dădu drumul:

— Și fetele exagerează prea de tot! Agathe scrie o dată pe lună. Nu i se poate răspunde decât post-restant, la Oficiul 38 Paris. Iar Rose nici măcar ia - a catadicsit să treacă de Anul nou.

— Mama ta a izgonit-o; așteaptă să fie rechemată, rosti Odile. În familia voastră, fiecare face ce vrea!

— Să nu uit, spuse Léon, **uitându-se** în gol. Mama nu este de acord să cedeze jumătățile de vacanță ale lui Guv. îl va urca luni seara în tren.

Léon comisionar: asta era noua tehnică a doamnei Rebusteau, să lucreze cu mâna altuia, dând o mai mare autoritate ultimului fidel, care, venit probabil în acest scop, aștepta de o oră ca să comunice vestea.

— Cu atât mai rău pentru Guy! făcu Odile.

Inconvenient: cheltuială inutilă a unui bilet. Avantaj: mai mult loc în mașină. În rest, dacă doamna Rebusteau preferă să suporte mutra bosumflată a lui Guy dezamăgit, decât să schimbe lăsata secului cu Rusaliile, **n-**are decât. Poți să-i plângi de milă. Dar cum să crezi că dacă nu mai era bătaioasă ci abătută, va reuși **într-o** zi să se vindece de răutatea ei? Nu ceda maniei de a respinge orice formă de încredere și a ascunde ceea ce credea că-i subminează prestigiul. Nimeni **n-ar** fi știut de absența Agathe dacă Guy nu **s-ar** fi mirat că nu-și vede sora mai mare în timpul vizitelor lui la Fontenay. Era limpede că faptul o rodea pe Aline; inițial a pretins că Agathe era dusă *să o îngrijească pe bunica, bolnavă*. O lună mai târziu, *biata copilă*, victimă a solitudinii ei, *a intrat într-un internat pentru a-ș-i pregăti bacalaureatul*, vrând să se prezinte la sesiunea din octombrie. În sfârșit bacalaureată, a plecat imediat *să facă un stagiu la o firmă comercială*

engleză și prin gura mamei declară că putându-și câștiga existența, nu-i mai pasă de pensie. Trebuie să treacă șase luni pentru ca Aline, fără să mai rovină asupra nici uneia din aceste versiuni, să se simtă obligată *a avertiza tatăl că exemplul său dând din păcate roade, Agathe trăia în concubinaj cu un necunoscut*. Nu-i lipsit de rost să arătăm că, în toată această perioadă, din lună în lună, din cec în cec, Léon nu a încercat să trezească nicio îndoială asupra acestor povești.

— Îți aștepți tatăl? făcu Odile, care acum verifica listele de invitați.

— Dacă nu întârzie prea mult... spuse Léon.

Léon nu divulgase secretul pentru a nu fi neîndatoritor față de mama lui. Dar fiind și fiul tatii, de la care primea o pensie destul de mare, nu voia să fie neîndatoritor nici față de el. De aceea avusese grijă să-i facă mărturisiri nașului său. Ca să le transmită. Dar cu condiția expresă ca, citind sursa, Gabriel să-l pună mai întâi pe tată să jure pe ce are mai sfânt că nu va pomeni niciodată nimănui de unde știe, nici chiar lui. Astfel încât o bună bucată de vreme, asigurat că cei doi se vor preface că habar n-au, că el știe ceea ce știe datorită lui, îi pusese pe toți să joace un rol caraghios unde informatul, informând pe informator, se amuza să-i șoptească la ureche: *Am vești proaspete; se pare că e vorba de un bărbat însurat*. Dar Léon - născut în zodia Gemenilor -, semnul exaltat de ambiguitate al anumitor copii ai divorțului, nu se trădase nicio secundă și, ca să aibă conștiința împăcată, sfârși prin a-l trimite pe Gabriel la mama lui cu misiunea de a-i spune: *Cred că Louis bănuiește ceva. E bine să-l previi înainte să ți se reproșeze tăcerea*.

Deodată Odile smulse de pe jos un Félix foarte ocupat să preseze un tub cu ocră de Sienna, din care scotea macaroane lungi, asemănătoare cu rimele ce ies din lut în zorii zilei.

— Îți pot da eu cecul, spuse ea pentru a pune capăt unei întrevederi apăsătoare.

— Dacă-l ai... răspunse Léon, bucuros să-i întâlnească mai repede pe băieții lui la stadion.

7 februarie 1970

IATĂ-1, așa cum era prevăzut, așezați pe terasa cu pereți de sticlă a cafenelei de la Poștă. Agathe arborează veșnicii ei blugi spălăciți. Léon un costum gri cu cravată gri. Amândoi așteaptă cu un pahar în față, dar cel cu ginfizz este pentru soră și sucul de portocale pentru frate.

Rose în tair închis, cu fusta clasică, vine spre ei pe pantofi fără toc.

— Salut! spuse Léon.

Convocarea telefonică a venit de la el. Dar inițiativa îi aparține? Știa de mult adresa Agathe? întrebări inutile. Obişnuința situațiilor false are cel puțin un avantaj: îți permite să nu te mai miri de nimic, să te închizi în tine.

— Ai vrut să mă vezi? întreabă Rose.

— Mai degrabă eu, răspunse Agathe. Pentru trei motive. Firește, toate astea rămân între noi.

— E de la sine înțeles, spune Rose, rezervată și totuși mulțumită.

Rezervată pentru că aventura Agathe nu încetează să-i provoace o contradicție interioară. Cum să-i reproșeze surorii sale ceea ce i-a iertat tatălui? Mulțumită pentru că cel puțin această încredere măgulește gustul ei pentru discreție, renăscând o anumită complicitate frățească.

— Mai întâi, spune Agathe, am să-ți dau un număr de telefon unde pot fi găsită în caz de urgență. Léon îl are. Dar pleacă poimăine la armată pe două luni și, oricum, dacă se întâmplă ceva, vreau să fiu acoperită față de tata, ca și față de mama.

Strecoară pe masă o bucățică de hârtie împăturită în patru pe care Rose, fără s-o citească, o bagă în buzunar. Agathe continuă:

— Și pe urmă, vreau să-ți explic de ce am plecat așa, pe neașteptate...

— Trebuie să mărturisesc, spuse Rose, că nu mai înțeleg nimic. Erai cea mai legată de mama. N-avea ochi d. ecât pentru tine, și tu pentru ea. Și-apoi, deodată, pleci,

dispari, o abandonezi...

— Ca și tine, intervine Léon.

— N-a fost ușor, zice Agathe. Dar mă vezi tu la Fontenay, cu un copil?

— Cum? exclamă Rose, ezitând să înțeleagă.

— Mama ar fi urlat, încheie Agathe foarte repede. Dar m-ar fi forțat să-l păstrez. Un plod, închipuie-ți! Eram strânsă cu ușa. Nu văd de ce e nevoie să te măriți când nu vrei un copil. Deci nu vreau un copil care să mă poată obliga la mariaj, cum a fost cazul mamei.

Léon lăasă capul în jos. Rose lăasă capul în jos, uimită că nu se indignează, că descoperă în ea, sub o formă mai inocentă, același refuz ca al ei de a-și reînnoi tinerețea.

— N-o să trăim totuși, spuse ea, cu această eternă referință la părinți, fără să facem nimic din ceea ce au făcut ei, de teamă de a rata la rândul nostru.

— De altfel puteai să te întorci *după*! zice Léon, evitând să precizeze mai mult.

— Despărțirea ne schimbă repede, spuse Agathe. Când ai fost iubită **într-o** atmosferă de bucurie, nu mai ai chef să trăiești acest sentiment **într-una** de tristețe. Când ai respirat liber, nu mai ai chef să regăsești ciondăneala, sărăcia, instigarea neîncetată, cumplitul meci, dintre tata și mama... E destul să petreci șase luni în afara familiei și ți se pare total stupid. Îmi este la fel de milă de mama, dar mi-e milă și de mine. Dacă este egoism, n-am încotro, ne-au învățat să ni-l însușim. Cu mama, în situația mea, nu aveam decât o singură soluție: să tai de la rădăcină. Dacă nu, dimineața și seara, aș fi găsit-o la ușa mea. Edmond n-ar fi suportat multă vreme. Închipuiți-vă că țin la el...

Rose o privește pe sora ei ca și cum n-o mai văzuse de douăzeci de ani. Va trebui să se schimbe așa din cap până-n picioare, în ziua când obiceiul până acum nedezmințit o va îmbrăca în alb? în gură simți un gust amar, legat de această nedeslușită speranță: să rămâi pentru tine ceea ce ești. Apoi o cuprinse un sentiment de nedreptate: doi la tata, doi la mama, partajul i se păruse echitabil; și deodată nu mai părea așa.

— A treia cauză?

De data asta începui Léon:

— Agathe ne simte totuși lipsa, spuse el, cu un tremur ușor în voce. Ar vrea să-i revadă pe părinți, restabilind mai întâi legătura cu Sindicatul.

— Un minimum de înțelegere, astăzi este doar SMIG-ul! spuse Agathe, neputând râde decât din fundul gâtului.

În sfârșit cele trei priviri se încrucișară: cu zece ani în urmă, Sindicatul era uniunea celor patru; iar SMIG însemnau banii de buzunar; Léon care pe atunci era secretar general înainta solemn: *Ascultă, tată, Sindicatul votează pentru Sables-d' Olonne și cere ridicarea SMIG-ului la douăzeci de franci.*

— Am greșit foarte mult, în primul rând eu, spuse A.gathe, că ne-am împărțit în două tabere, din cauza părinților. Nici măcar nu le-am făcut un serviciu. Familia nu sunt numai ei, ci noi. Dacă am fi fost uniți...

— Eram prea mici pe vremea aceea, rosti Leon.

— Și acum, ce putem face? întrebă Rose.

În sufletul ei renăștea bănuiala, legată din păcate de o veche obișnuință. A fi uniți, da. Dar ce sens ar fi avut alianța la început? Ce sens mai poate avea acum? își aminti deodată de o cugetare a lui Solange, prietena lui Loen, martoră pe furiș a unui scandal: „*Știți, în poveștile astea nu vreau să mă amestec.*” În vorbele ei se simțea, parcă, un fel de spaimă ca față de o boală rușinoasă, proprie familiei Davermelle. Poate trebuie ținut seama și ele Edmond, necunoscutul, șoptind în culise: *Reia legătura cu ai tăi, draga mea, e foarte firesc. Dar în cazul acesta cu toți, și la naiba cu șicanele!*

— Am putea, spuse Agathe, să ne vedem o dată pe lună pe un teren neutru: de exemplu la un restaurant. Apoi i-am invita și pe părinți, mai întâi separat, apoi împreună.

— O să vrea? întrebă Rose.

— Nu ne costă nimic dacă încercăm, spuse Le-ion. Oricum, nouă ne revine acum datoria să luăm inițiativa, pentru a limita stricăciunile.

9 februarie 1970

UNEORI parcă ai fi la teatru, alteori la o întrunire publică. În seara aceasta, cele douăzeci și cinci de persoane pline de spirit, hotărâte să râdă de toate, ca să se simtă bine, nu se manifestă deloc. Trei surori noi cu cazuri disperate - dintre care una, Armande, părăsită cu cinci copii, fără lucru, fără să spere o pensie alimentară de la un șomer voluntar, și pe deasupra bețiv - le-au făcut să plângă pe ființele emotive, urmate imediat de cele realiste, care se împart în două grupuri: furioasele și curajoasele, cele ce nu visează decât procese și cele ce nu se bizuie decât pe forțele lor. Amicală și chiar clevetitoare, ședința se transformă de astă dată în dezbatere, sub steagul comandantelor, Agnès și Edmée, ale căror profesii le sensibilizează diferit, dar care știu să găsească momentul potrivit când o discuție dezbină în loc să unească.

Fiecare își pledează cauza. Fiecare se referă la propria ei experiență, băgându-se ca musca în lapte: amestec între amara pâine zilnică și un bulion de idei disperate. Ocări, digresiuni, analize, cu voce tare, cu voce joasă, șuvoi de vorbe și interpretări, care pe unele le fac să răgușească dar pentru o clipă se simt mai liniștite. Au auzit-o pe studenta Amélie, recăsătorită de curând (Ura! cele căpățuite, adesea, dispar) țipând:

— Cui pe cui se scoate. Ca să poți uita un bărbat trebuie să găsești altul.

— Ia te uită, drace! Tu ai douăzeci de ani! protestă Marie, negustoreasa.

Replică pe care Irma, profesoară de engleză, o repetă sub altă formă, rezervată intelectualelor:

— Iubirea este lancea lui Ahile!

Puține râsete, nu înțelesese aproape nimeni. Dar la cererea Hervelinei pentru mărirea pensiei, șocul a fost imediat:

— Are dreptul la o treime!

— Ba deloc! El s-a recăsătorit, are un copil; m-aș mira să obțină un sfert.

— Atunci n-are decât să facă opt și s-o lase să crape!

Președinta intervine. Regretă că *surorile noastre*

sunt atât de înverșunate în această privință. Le înțelege foarte bine, dar ar dori să le vadă mai preocupate de independența lor. De îndată, doamna Grainde își exprimă cele mai mari rezerve:

— Trebuie să poți. Bătrânețea, prea mulți copii, lipsa de meserie, din păcate! Asta e situația generală. O pensie, la urma urmei, înseamnă un salariu: salariul pe care ar trebui să-l primească orice menajeră, pentru o muncă în chip scandalos gratuită de care poate beneficia la nevoie un soț, dar pe care un divorțat are obligația s-o plătească. Așa cum ar trebui s-o facă statul însuși, dacă fostul soț n-are bani.

Aplauze. Iată problema numărul unu, ce se bucură întotdeauna de succes.

— Chiar dacă nu voi mai avea niciodată nevoie de el, vreau să rămână penalizat, trânteste Béatrice.

— Prostii! înseamnă să te ții măreață când nu te mai ciupește nimeni de fund, i-o servește Gabrielle, o gaiță chemată adesea la ordine pentru limbajul ei fără perdea.

Dar susținătoarele pensiei-pedepsitoare înving de departe pe cele ale muncii-dispreț. Cinci minute mai târziu, stârnite de exemplul lui Tahar, care păstrându-și fata și-a retrocedat fiul, ele se transformă în crescătoare de copii: la care li se alătură, de astă dată, două treimi din minoritate, în ciuda unei falange de subversive, care întreabă de ce femeile trebuie să se sacrifice întotdeauna pentru odraslele lor, pentru ce nu se încearcă afundarea în noroi a fustangiilor lor de tați atribuindu-li-se pruncii.

— Tot sunteți la subiectul ăsta, grefați-le și un sfârc ca să aibă lapte! exclamă decana.

Discuția degenerază. *Din vacă în vacă, vor găsi tot ce le trebuie pe câmp!* reluă Gabrielle. Descătușarea i se păru suficientă și, pentru a opri brusc dezlănțuirea anarhistelor, ca la Sainte-Vehme a legaliștilor, Agnès, cocoțată pe un scaun, trece la ordinea de zi, face bilanțul recentelor sale activități, insistă asupra problemelor financiare ale asociației, fonduri slabe dar suficiente pentru a pune la vot un ajutor de urgență în beneficiul

Armandei. Votare cu mâna ridicată. Unanimitate, sudând din nou unitatea. Pe care repede o dizolvă comentariile Olgăi despre conținutul unui articol din *Familie* 70 proslăvind liberalizarea divorțului. Saliva începe iar să spumege. Nu vor fi de acord decât o clipă, pentru a condamna o procedură idioată, ruinătoare, interminabilă și pentru a propune trimiterea perechilor în fața unei *Camere familiale*. Dar pioasele refuză despărțirea prin consimțământul mutual; răzbunătoarele vor să păstreze principiul definirii vinovatului.

— Țineți mai ales să aveți conștiința împăcată, spuse lima.

— Când ai pierdut totul, asta te ajută! rosti Aline, mirată că-și aude glasul.

— Oricum, nu se poate cere o judecată la rece, celor care **s**-au ars! spuse președinta.

Și iată că îndreaptă atenția doamnelor spre proiectul unui *Fond național*, poate corelat de Securitatea socială, poate finanțat de un procentaj aplicat în detrimentul debitorilor - la pensiile vărsate de solvabili și asigurând astfel pe cele ale insolvilor. Din nou, banii! Iată ce ar putea salva de la foamete cinci sau șase dintre cele prezente. Doamna Grainde ar dori să se adauge o asigurare pentru caz de divorț, obligatorie, subscrisă la primăriile care ar înmâna polița odată cu livretul de familie. Corul se formează din nou. Se votează o moțiune de sprijin. Aline ridică mâna printre primele.

Pentru ea, evident, toate acestea nu mai prezintă d'. cât un interes retrospectiv. Divorțul l-a suportat așa cum a fost: nimic nu mai poate schimba ceva. Faptul că l-a câștigat, în principiu, n-a împiedicat-o să piardă esențialul, pentru ca apoi să fie - în înfruntarea care a urmat - depozitată de rest. La o căsătorie se idealizează începutul, deși important este ceea ce urmează. La un divorț se discută forma, deși ceea ce urmează prezintă importanță. De când se ocupă puțin de club, Aline a văzut destule femei defilând, dintre cele care cred că pot rezuma dreptul lor la dragoste în expresia *divorțată în favoarea ei*, cea din

micile anunțuri matrimoniale, dar observă repede că ar trebui să se spună *divorțată în prejudiciul ei* ! Nevinovăția unei femei, față de un bărbat, se apreciază ca aceea a unui miel, a cărui unică virtute este de a fi comestibil. Fără tinerețe, nu mai rămâne decât o muiere uzată... Patru sau cinci dintre acestea, cele mai proaspete, poate se vor descurca. Dar celelalte nu vor mai avea decât iluzia de a le fi ajutat, de a fi trecut pe lângă acest noroc, răzbu**nându**-se pentru scurt timp, cu mare cheltuială de forțe, împotriva dușmanului comun.

Deodată se stinge lumina și, pe ecranul pe care-l derulase de-a lungul peretelui Agnes, apar matroane grase din Evansville: omoloage americane la o petrecere pe malul râului Ohio. Aline ațipi în hârâitul proiecteurului, încet, încet, Ohio se așază între cheiurile Senei. Obsesie, întrebare fără răspuns, pusă mereu: *Paris 38, rue Claude-Bernard, de ce?* Agathe și-a ales acest oficiu poștal pentru că este aproape sau pentru că este departe de locul unde se ascunde? Cum se face că umblând atât de des pe strada aceea, uneori chiar după-amiezi întregi, în șase luni de zile, mama ei nu putuse **s-o** surprindă când venea să-și ridice poșta? Ce **s-ar** întâmpla dacă ar reuși? Dragostea este o obișnuință: cine se cuibărește **într**-una falsă o poate uita pe cea adevărată. Alinei îi cade bărbia pe piept, și și-o ridică brusc. Surorile din Evansville redactează o Declarație a Drepturilor femeilor divorțate. Agathe este într-adevăr fata tatii, dar e o fată, și când te saturi de o fată, o părăsești. De data asta **n-o** să fie o tragedie. Un bărbat căsătorit! Pe care va trebui să-l faci să divorțeze. Dacă Agathe vrea să se mărite. Dacă pe deasupra Agathe ar putea, lucru îndoielnic, căci, în fine, după ultimele vești, acest Edmond, comerciant de articole de marochinărie, bine situat - la care Agathe ar fi casieră -, pare, din nefericire, să nu aibă nicio șansă să devină liber, soția lui fiind internată de cinci ani **într**-un azil, deci legal inatacabilă. Atunci la ce bun să mai insiste? Agathe e fiica tatălui ei. Agathe trebuie să știe că **n-o** să țină. Nimic nu durează. Agathe nu scoate o vorbă dar o mamă intuiește.

Totul e bine, te sărut: e prea puțin pentru a fi adevărat. E prea puțin față de opt scrisori pe lună a căror chemare stăruitoare n-a acceptat-o dar nici n-a refuzat-o vreodată: *întoarce-te dacă vrei, când vrei. Mai ales dacă ți se întâmplă ceva, să nu crezi că poate fi vreo piedică.* Un copil da, se crește bine între femei. O fată cu copil, care atrage mai puțin amantul, poate rămâne în situația asta la nesfârșit.

— Ei, dormi? șopti Emma.

Aline își ridică bărbia. Participantele se dispersează și, în grupuri mici, se duc spre ascensor. Discreția Emmei, care în seara asta practic n-a deschis gura, devine exemplară. Și ea pare mult mai potolită, trecând de la marele arțag la micul scrâșnet din dinți. Și ea recrutează pe cât poate, și fără zgomot, învață pe cutare sau cutare cum să-l încurce pe ticălos în plasa propriilor sale greșeli. Sala se golește. Aline se ridică și, scoțând din geantă o hârtie împăturită în patru, se duce să o strecoare în mâna președintei care o parcurge repede.

— Perfect! șopti ea. L-ați identificat pe tipul acela. Nu-i mai rămâne Christinei decât să pună poprire.

Cu fruntea îndărătnică, cu ochiul ager, Aline ascultă cu modestie.

— Știu că de obicei așa se întâmplă, continuă Agnès, dar dumneata ești un exemplu viu. Mai degrabă reușești pentru altul decât pentru tine însuși. Dacă ai putea **s-o** vezi pe Juliette săptămâna asta și **s-o** mai încurajezi puțin...

O ușoară ironie îi mijește pe buze:

— Da, știu, nu-i specialitatea dumitale. Dar dacă ți-o cer e pentru că Juliette este pe cale să se lase înșelată și trebuie mai mult scuturată decât consolată.

— Mă voi duce mâine seară, spune Aline.

A plecat, foarte repede. A lăsat-o pe Emma la colțul scolii unde prietena ei are datorită funcției un apartament. Merge mai departe, cotește prin pădure, se întoarce, ia benzină, pleacă din nou, îndreptându-se spre fosta ei casă. E un pelerinaj pe care în general și-l interzice, căci niciodată nu se întoarce teafără. Dar în seara asta nu se

mai poate stăpâni. De altfel nu se grăbește. Léon nu-i acasă. Léon a ieșit cu Solange. Léon cheltuiește jumătate din pensia lui ca bani de buzunar. Jumătate e mult. dar asta este. Sunt momente când te întrebi în ce constă fidelitatea lui Léon față de mama sa, față de cursurile, stadionul, camera, orarul, prietena lui. Sunt și alte momente - când aduce un trandafir **într-un** înveliș lung de țiplă și asta întotdeauna duminică la prânz, iar trandafirul vine întotdeauna de la aceeași florărie - în sfârșit, acele momente când îți spui că un băiat n-ar trebui să se căsătorească niciodată înainte de treizeci de ani, că Léon poate va fi destul de înțelept în această privință, dar că oricum peste doi ani își va termina farmacia: și asta nu înseamnă numai amânarea stagiului militar...

Vechea ID **s-a** oprit singură, regăsindu-și locul în fața vilei precum un cal în fața grajdului. Motorul zumzăie încetișor. În spatele tuiei care a crescut cu peste un metru și care se deslușește pe fereastra puternic luminată a salonului, se mișcă umbre estompate de perdele: necunoscuți care de curând au răscumpărat vila și care, pentru Aline, nu vor fi niciodată cu totul la ei acasă. Își trece limba peste buzele uscate, o zgârie de vârful unui canin. Vecinii au rămas aceiași. Căinii lor latră la fel. Fiecare felinar se ocupă de aceeași zonă înconjurată de întunericul familiar: dens între numerele 17 și 19, acolo unde un intrând ispita să se oprească pentru un sărut o tânără pereche ce se întorcea de la cinema. Guy, suit în expresul de optsprezece și cinci, trebuie să fi încetat să mai fie botos. Când va fi oare în stare să se bucure de un mic sacrificiu care timp de trei zile ar face fericirea mamei? De altfel, care din cei Patru ar face asta? Rose, să nu mai vorbim. Léon se preface, asta-i tot. Agathe, care altă dată **s-ar** fi lăsat tăiată în bucăți... Agathe! O mână a Alinei apasă pe locul unde simte un junghi. Ochii i se umplu de lacrimi. *Telefonează-mi, scumpo! Telefonază-mi cel puțin să-ți aud vocea.* În fiecare scrisoare, mama i-o cere. Agathe nu telefonează.

— Dar de ce? strigă Aline, ambalând motorul.

ID-ul tresare brusc, pinioanele scârțâie, felinarele fac să defileze conurile lor de lumină, casele fug în urmă, noaptea, trecutul. Aline, care a uitat să-și aprindă semnalizatoarele, nu observă că tabloul de bord este în întuneric, trece fulgerător prin strada Gambetta și deodată, ghemuită, se afundă într-un zgomot de fierărie care nu se mai termină.

11 februarie 1970

UN AVION brăzda cerul lăsând o dâră subțire, albă: boltă senină și rece, pălind pe zăpada dungată cu albastru de pante, umbrită cu albastru sub brazii supraîncărcați. Cu prețiosul Félix călare pe umerii lui, Louis, drăgăstos și caraghios, dădea cu bățul în dreapta și în stânga și se lăsa să alunece pe pista copiilor. Odile, care nu se hotărâse să-l dea pe prințisor la una din grădinițele din EST, îl urma, privind cu regret pistele dificile cărora o destina capra neagră de bronz, cucerită încă de la cincisprezece ani. Strigă:

— Data viitoare, Sioul, îl pun pe schiuri.

Apoi izbucni în râs: tată și fiu se rostogoliseră vrednici de milă și acum se ridicau, se periau și, scuturându-și căciulile, se priveau cu o veselie duioasă prin ochelarii rotunzi, fumurii ca niște ochi de cucuvea. De mult Odile nu se odihnise atât de bine: scurtă dar adevărată vacanță. Timp frumos. Nimic de făcut. Mama, care-l lăsase pe tatăl ei, nevoit să rămână la prăvălie, se ocupa de toate, dând deplină libertate fiului și nurorii, fiicei și ginerelui.

— Unde sunt ceilalți? întrebă Louis.

— Raymond și Armelle trebuie să fie la Crevecoeur, răspunse Odile.

— Vorbeam de copii, preciză Louis.

— Rose e la școala de schi, iar Guy...

Gest vag. Rose, atentă la instructor, răsuciindu-și coapsa pentru a se iniția în întoarceri, totul era în regulă. Guy, începător fără vocație, dar dornic să-l urmeze pe vărul lui vitreg Jacques, cobora din buștean în buștean, pe șezut, pista verde sau pista roșie. Și asta era în regulă. De

ce atunci această răceală? Un cuvânt rostit chiar de el adineauri îl uimise pe Louis: *Ceialți*, atât de des întrebuințat dar până atunci negândit: *ceialți* - o ușoară dare la o parte. Trebuia să fie atent.

— Nu te necăji, spuse Odile. Nu-i un triumf, dar nici n-am intrat la apă!

La apă... Ah da! Gluma ca gluma, dar intenția merita un zâmbet. Citindu-i gândurile și interpretând greșit, Odile îl crezuse necăjit de primirea destul de rece a criticii geneveze. N-avea nicio importanță: șase comenzi îl despăgubeau; și, mai mult, această sursă de căldură care, la cinci grade sub zero, scotea aburi din gura Odilei și făcea să-i sclipească ochii. Doamne, cât era de adevărat că uneori, în trei, se simțeau mai bine decât în cinci! În trei dintre care unul, bineînțeles, nu se putea bucura decât cu condiția de a fi socotit și el printre cei cinci. Sunt lucruri care nu se spun. Cine provine din unul singur în perechea următoare, rămâne puțin legat de aceasta. Louis îl luă de mână pe Félix. Îți iubești toți copiii, îi iubești mai mult, în contextul unei iubiri mari.

— Unsprezece și jumătate! făcu Odile.

Alunecară până la marginea drumului pentru a-și scoate schiurile și a lua cursa care, în cinci minute, îi duse în piață, unde ici și colo mai erau grămezi de zăpadă înghețată, cenușie, peste care căzuse zăpadă proaspătă. Dar în timp ce Louis, purtându-și din nou călare pe umeri pe băiețelul, care-l trăgea de păr ca de niște hături, începuse să urce vechiul drum spre Megève, în urma unei bande de tineri ce se duceau la Casa studenților, o zări pe soacra lui ce venea fugind, cu o telegramă în mână. Când se apropie la zece pași, crezu de cuviință să-i anunțe:

— Vești proaste de la Fontenay!

— O să ne strice mereu totul! făcu Odile.

Dar când avu telegrama în mână roși:

— Pare serios, spuse ea. Sari în tren. Trebuie să-i duci copiii.

Louis se îndepărtă cu pași mari, mai stingherit decât ea, umilit, îngrozit de ceea ce-i trecea prin cap. *Mama*

grav accidentată: Léon voia să spună că Aline era pe moarte? Că nu va mai fi nicio pensie de plătit, nicio vizită de prevăzut, nicio ceartă de suportat? Că aproape douăzeci de ani trăiți de un alt bărbat alături de această altă femeie vor fi șterși cu buretele, scăpându-l pe cel nou de amintiri sfâșietoare, lăsându-l singur pentru a-i aduna pe ai săi în juru-i? Va trebui să urmeze sicriul fostei lui soții sau să trimită doar o coroană? O coroană și cu ce inscripție?

Totuși, la ușa cabanei, cu gâtul sugrumat, îl puse pe Félix jos cu grijă și îi luă mâna pentru a simți în mâna sa pe cea a unui inocent.

12 februarie 1970

NU ÎNDRĂZNISE să urce; chiar se codise să trimită flori, și hotărându-se până la urmă, se ferise să cumpere trandafiri, așa cum făcea cu zece ani în urmă, de altfel nici garoafe, nici crini, nici margarete, nimic din ceea ce ar putea da naștere la amare interpretări, ci luă anthurium, flori exotice necatalogate în simboluri. Din partea unui fost soț, orice atenție devine intenție, și de aceea, pentru a-i însoți pe copii la mama lor și a atenua sensul vizitei lui Rose (*s-a întors, deci sunt în stare gravă*) îi înlăturase pe bunic, bunică, ca să-l ia pe inevitabilul Gabriel, liber între orele 12 și 13, când riscau mai puțin să-i întâlnească pe cei din familia Rebusteau.

În aparență foarte calm, așa cum știa să pară, cu o nervozitate lăuntrică, așa cum *un măr frumos e viermănos pe dinăuntru* - așa cum spunea răposatul administrator în regiunea lui de livezi - Louis făcea naveta doisprezece pași dus, doisprezece întors, între filodendronul de la prima fereastră și arborele de cauciuc de la a patra, fără să onoreze o clipă unul din fotoliile club răspândite pe dalele din hol. Ușile de sticlă care se deschideau automat lăsau să intre întruna vizitatorii ce se duceau grăbiți spre *Chirurgie* sau spre *Maternitate*: circa trei bărbați din cinci mergeau să-și vadă nevestele care în toate spitalele împart cu alții primul serviciu, dar păstrează monopolul celui de al doilea. Aline venea aici a șaptea oară: de patru ori la

dreapta, de trei ori la stânga, doar această ultimă dată pe numele ei de față, care trebuie să fi mirat infirmierele mai vechi. La răstimp de ani de zile se găsesc puncte fixe, popasuri patetice unde-i imposibil să revii indiferent, locuri ai căror pereți parcă poartă plăcuțe invizibile, gravate cu numele tău: *Aici s-au născut patru copii Davermelle. Aici...*

Dar nu era deloc vorba de o altă inscripție: Gabriel cobora singur și, după cum își ținea capul, nu exprima nicio reculegere funerară:

— E grav? făcu Louis, postat în fața filodendronului.

— Nu i-a lipsit mult să moară! spuse Gabriel. Numeroase fracturi: ambele picioare, un braț, patru coaste. Un monument de ghips și de pansamente. Dar m-am liniștit imediat. A început prin a-mi șopti: *N-am putut face mai bine. Scuză-mă față de Louis. Ar fi putut să realizeze o economie serioasă.* Apoi a adăugat: *Ar fi putut chiar să se căsătorească la biserică.* Ceea ce e cel mai curios e că nu pare atât de impresionată de pericolul prin care a trecut, cât de cel la care ar fi fost expusă dacă ți s-ar fi întâmplat ție așa ceva.

— Asta-i seamănă! făcu Louis, lăsându-se până la urmă să cadă într-un fotoliu.

— Chiar, reluă Gabriel, mi-a împuiat capul cu asta: *Să presupunem că moare... Copiii mi-ar reveni, dar din ce am trăi? Casa lui nu-i plătită decât o treime și soția lui are dreptul la jumătate, ultimul lui fiu la a zecea parte...* Apoi și-a închipuit cazul când, într-un accident comun, i-ai supraviețui Odilei. M-a întrebat de două ori: *Crezi că m-ar lua înapoi?* A și adăugat: *Poate aș fi așa de proastă să accept!*

Louis își întoarse privirea de la Gabriel, care continua cu o voce gravă:

— Nu ți-ai dat seama că de la divorț încoace, Aline ajunge uneori în pragul nebuniei? Nevrozele părăsitorilor există. Iar șocul n-a schimbat nimic.

— În fața copiilor, spuse Louis, e totuși...

Nu găsea adjectivul. Încerca să-și ocupe gândurile

uitându-se la fețele acelor oameni care, de la ușă la ascensoare, înaintau în vârful degetelor: cu acel pas de balerin comun celor ce se duc des la biserică și la spital.

— I-am lăsat pe copii afară, reluă Gabriel. Nu i-am chemat înăuntru decât după aceea, după ce i-am anunțat.

— Totul s-a petrecut fără greutate... pentru Rose? întrebă Louis, în doi timpi.

— Nicio greutate, spuse Gabriel. Aline chiar a șoptit: *Hotărât lucru, e o treabă bună. Nu mă gândisem la șiretlicul ăsta ca să-mi recuperez fetele: dacă aș fi știut, aș fi făcut-o mai devreme. Agathe a venit aseară, trimisă de Rose...*

— Cum? făcu Louis încremenit. Dar Rose era încă la Combloux cu mine.

— Dacă am înțeles bine, spuse Gabriel, Rose cunoștea un număr de telefon unde Agathe putea fi găsită la nevoie. Ea a fost cea care și-a anunțat sora și pe Leon, aflat în stagiul la Beauvais.

Motivul pentru care Louis încremenise, Gabriel îl bănuia fără greș.

Așezat pe brațul aceleiași fotoliu, își observa prietenul cu acel amestec de indulgență și ironie ce-i era propriu. Văduvul, în fond, îl invidia pe acest divorțat, nesigur de ai săi, înfundat până peste cap în contradicțiile lor, dar sigur că nu va îngheța niciodată în singurătate.

— Secretoasa! bombăni Louis.

Considerase ca foarte firesc - și chiar corect - ca Rose, aflând de accident, să pălească, bâiguind: *N-ar fi trebuit să las să treacă atâta vreme fără să mă duc s-o văd pe mama.* A înțeles de ce n-a putut mânca. Și Guy, de altfel. Admisese chiar că se simțea vinovată și-și privea tatăl într-un anumit fel. Dar de ce această goană spre sat sub pretextul de a-și anula participarea la o șezătoare de tineri? Minciuna era de prisos, ca și secretul.

— Nu mai fă mutra asta, rosti Gabriel. Când părinții se închid fiecare în turnul său și tot repetă: *Să nu spui asta tatălui tău! Să nu spui asta mamei!* nu trebuie să te mai miri că acești copii ascultă de legea tăcerii. Dacă ai tăi s-

au înțeles între ei ce măsuri să ia în caz că se întâmplă ceva, eu găsesc asta o treabă grozavă. Rose n-are de ce să-ți spună toate, pentru că te-a ales pe tine. Tu ai din preferința ei, partea cea mai mare. Dar cealaltă există și, temându-se să nu te jignească, nu-i mai rămâne decât să tacă...

Louis le încasa. Imposibil să-l oprească pe acest predicator care continua, spunându-le una după alta: că fatalitatea întrecea măsura; că cei patru ei înșiși își dădeau seama; că cel puțin acest accident putea permite mamei lor să recupereze o parte din ceea ce pierduse; că ar fi drept; că ar fi prudent; că Aline nu va deveni un înger, dar că cei fericiți ar trebui să dezarmeze primii... Toate lucruri judicioase, dar spuse pe un ton de cercetaș și mai degrabă sâcâitoare de auzit pentru cel ce era dinainte convins de ele. În sfârșit Gabriel se sculă, netezindu-și pantalonii:

— Hai, mă duc să-i iau. Infirmiera le-a acordat zece minute și am preferat să-i las singuri cu Aline.

Când coborî din nou, îl găsi pe Louis mergând iar de colo-colo, între ciuberele cu plante. Văzu clar că Rose plânse și, fără să știe prea bine dacă era jignit sau nu, o luă de braț:

— Dacă-i mai telefonezi surorii tale, făcu el, spune-i că pentru a avea norocul s-o văd, aș dori să nu fiu obligat să mă fac și eu bucăți.

NOIEMBRIE 1972

18 noiembrie 1972

ALINE șchioapătă ușor spre oglinda mare, cu un colț: crăpat. Oricât a făcut pe viteaza, repetând că-i mai ușor să-ți învingi trupul decât soarta, că dacă-i de ales preferă suferința fizică zbuciumului sufletesc, ura și reumatismul se asociază foarte bine pentru a face tot atât de penibile mișcările inimii ca și cele ale corpului. Luminată de un trandafir roșu artificial (cel natural - și amintirile pe care le trezește - nu durează destul), această rochie de mătase neagră (de mătase artificială, ca și trandafirul) o va spune foarte bine. Din jurul gâtului până la picioare, căzând toată în falduri ca niște burlane, alungește ceea ce este și așa

slab - puținătatea cărnii, a banilor, a bucuriei, a speranței -, și înalță ceea ce trebuie să exprime rigiditate, pentru a prezenta un cap de matroană romană, o coafură foarte încăruntită, amintind amatorilor de pictură, de tinerețe, de cravate vesele că și ei se apropie de cincizeci de ani. Ne-am resemnat, domnule; suntem (așa cum spuneți), liniștită; neputincioasă, la cheremul vostru. Dar și tu ești la al meu, căci trebuie să mă hrănești până la sfârșitul zilelor; și o zi ca asta, de care nici nu-ți mai amintești, aș jura, c-ar putea, c-ar trebui să fie sărbătorită în două feluri, căci nu ești decât tatăl în una din cele două căsnicii ale tale. Ai văzut invitația? *Cu ocazia căsătoriei copiilor lor, Doamna Colonge și Doamna Bebesteau vor primi la 18 noiembrie începând de la orele cincisprezece în saloanele de la Hotel Splendid...* Ai să achiți nota de plată, domnule. Dar, noi suntem gazda, mama mirelui. Aline strigă:

— Termină, că-mi agăți rochia!

Pisoiul-unu, cel gri, cel mai blând, cel care torcea mereu și cel mai iute ca să profite de ușile întredeschise ca să plece hai-hui, care, prin firea lui semăna cel mai mult cu Agathe, lasă tivul rochiei și o șterge în sufragerie ca să se joace cu ciucurii covorului. Aline îl urmează, se duce să mângâie *Pisoiul-doi*, cel negru, impasibil, enigmatic, semănând mult cu Léon, și privi pendula al cărei minutar trecuse de jumătate:

— Dar ce face? se întreabă.

Și-l privește pe Léon când era mic de tot, copil, băiețandru, elev, tinerel, bacalaureat, student, militar, și, în final, așa cum trebuia să apară dintr-o clipă în alta, farmacist auxiliar în ținută de aspirant la Serviciul Sănătății: toate nouă înfățișări înșirate pe perete, între patru pioane, așa cum dedesubt sunt puse în ordinea nașterii lor seriile Agathe, Rose, Guy, cu chipurile la început imprecise, plutând între două asemănări, dar încetul cu încetul, cu trăsături proprii, personale, independente.

— Ați luat-o prea repede! spuse ea.

Și se uită de data asta la stânga, la un alt obraz

familiar, anterior copiilor, ei însăși și părinților, pus la loc de cinste de câteva luni încoace: un Crist sculptat grosolan cu cuțitul în inima unui lemn de măr, un Crist răsucit, chinuit, făcând una cu crucea și cu o gură scobită adânc, aspirând în loc de tămâie mirosul acru al pisicilor, amestecat cu cel de parfum ieftin al stăpânei lor. Fără îndoială, știe că nu-i deloc credincioasă, că-i poartă pică de ceea ce a lăsat să se întâmple de când a fost scos de deasupra patului răposatului său drept-credincios Rebusteau. Nu uită nici ce complicitate leagă suferința de suferință și că aici, la această femeie divorțată fără voia ei, care nu **s**-a recăsătorit, care se poartă cum se cuvine, stă mărturie a ceea ce ar trebui să fie: simbolul respectului.

Un pisoai miaună, poate îi este foame; diseară va fi îndopat cu came tocată, în cinstea zilei festive. Mergem, pisoilor! Astăzi îi vom vedea pe toți patru. Și totuși, e cu adevărat fericită... această sâmbătă? De acum înainte și Léon va trece, pentru o oră-două, mergând de colo, colo prin această încăpere. Și el va avea amabilitățile de comandă pe care le au Agathe, Rose sau Guy, stând pe marginea scaunului, cu ochiul la ușă, de teamă, fără îndoială, că mă duc să răsucesc cheia. N-ar trebui că mă plâng, nu-i așa? Au revenit. Dar Gabriel, acest apostol bun, care spunea: *Nu mai cere nimic altceva, așteaptă să ți se dea!* nici nu știa câtă dreptate are. Nimic altceva, într-adevăr: îi oferă ca primă zâmbetul și mica lor fericire personală. Nu-i unul, nici măcar una care să aibă curajul să se încurce cu o șontoroagă și să-și petreacă cincisprezece zile de vacanță cu mine.

Fără douăzeci. Aline nu îndrăznește să se așeze ca să nu-și mototolească rochia. E adevărat că Hotelul Splendid e la cinci minute de casă. Dar trebuie neapărat să sosească prima, să fie foarte vizibilă la intrare, întinzând cu multă curtoazie mâna celor ce vin. Penibilul, incredibilul aranjament de ultimă oră o cere. Iată că Aline începe iar să șchioapele, cu ochii la crucifixul părintesc, de care stau agățate câteva fire uscate de rozmarin sfințit de la Chaze. În sfârșit, în privința pretențiilor tatălui ca să asiste la

căsătorie împreună cu târfa și mucosul ei, puteai să fii de acord cu ele? Nu vreau **s-o** cunosc, Doamne, nici **s-o** văd în viața mea, nici să-i dau cea mai mică ocazie să creadă sau să lase să se creadă, mai cu seamă în public, că o consider drept ceea ce legea zice că a ajuns în locul meu și prin căsătorie, pe care chiar Tu, Doamne, o consideri nulă. Îi vezi pe amândoi la biserică sfidându-ne, prin prezența lor, cu țâncul lor legal, dar născut dintr-o căsătorie civilă, deci pentru Tine un bastard? Am spus nu. Trebuia să spun nu. Rămân adevărata soție. Prin forța lucrurilor, nu poți să nu fii de acord cu mine.

Fără zece. Va trebui să chem un taxi? Aline își îmbracă paltonul. Mai bine să ia ascensorul, să meargă să aștepte în hol: mai câștigă timp. Nu-i posibil ca Leon să fi uitat, dar nu-i exclus ca întârzierea lui să-i exprime nemulțumirea. Cine ar fi crezut? Leon, răbdătorul Leon ascultă încă politicos, dar tranșează lucrurile tot atât de politicos și nu face decât după capul lui. Trimis din fericire la Val-de-Grâce, vine tot atât de rar ca și când ar fi la Carpentras. Și printr-o scrisoare a anunțat rece: *Scuză-mă, clar ca să evit orice discuție, orice scandal, am hotărât, Solange și cu mine, să ne căsătorim în intimitate. S-a făcut. După opt zile, vom da o mică petrecere pentru familie și cei foarte apropiați. Îți propun să vii de la trei la cinci, Odile nu va apărea decât de la cinci la șase. Înțelege că nu-l pot exaspera pe tata care ne-a închiriat o garsonieră și-i va da pensia mea lui Solange cât timp voi fi la armată. Nu ne mai face complicații. Am avut și așa destule ca să-i liniștesc pe părinții lui Solange...*

Aline pune mina pe clanță. Este oare demnitatea o complicație care să fie învinsă de banii tatălui? Și de ce mă rog trebuia să ceară acest ajutor, de ce această căsătorie prematură? Discret cum este Leon, nimeni nu va ști dacă Solange îi fusese amantă, dacă era sau nu motiv de grabă. Aline deschide ușa, severă, și deodată fața i se destinde. Leon era acolo; tocmai sosise, și întindea mina spre sonerie; adulmecă aerul, dar ferindu-se să spună că miroase a pisici, își scoate chipiul cu banda de catifea

verde pentru a-i întinde un obraz țepos:

— Semenî, făcu Aline, cu taică-tău. Barba ta crește așa de repede, că la prânz trebuie să te razi din nou.

— Hai să mergem! spuse Leon, parc mirat de această comparație.

Fiu atent, a deschis de două ori ușa ascensorului, apoi cea a clădirii, apoi cea a mașinii și, în sfârșit, împinge încet ușa turnantă de la *Splendid*, de fiecare dată lăsându-o să treacă înainte, luându-o la braț, retrăgându-se și apoi revenind alături de ea. Totuși nu-i deloc genul lui. De ce-i e teamă? De un scandal? Sau numai de întrebări? Chiar acest Fiat mic, gri, cine l-o fi plătit? Strâns în uniforma lui, Leon a rămas același când e vorba să deschidă gura. *E cadoul părinților*, a spus fără să precizeze. Drept cadou, știe că mama lui n-ar avea ce să-i dea: nu are nimic, și chiar dacă Louis ar fi avut delicatețea să-i ofere o sumă mică în acest scop, tot lui ar fi trebuit să i se mulțumească.

— Te simți bine? spune Léon.

Aline, cu mâna crispată pe mușchii tari ai acestui băiat plămădit de ea, își dă seama de efortul pe care-l face: pentru a o sprijini încetinind pasul, pentru a părea indispensabil, pentru a face intrarea care trebuie. Slăbită, aproape infirmă, și înțelegeți bine, nu? foarte de plâns, mai bine de plâns decât de condamnat pentru caracterul ei afurisit, intransigentă și respectabilă, iată o pe biata mea mamă. Se înclină un frac, apoi altul și, cu bărbia ridicată deasupra nodului alb al cravatei, un al treilea o conduce pe Doamna în salonul care este aproape plin. Doamna Colonge nu se află la intrare, ci undeva printre invitații care-i fac loc să treacă celelalte gazde. În sfârșit, iată în mijlocul încăperii un grup mic de fotolii rezervat cu siguranță infirmilor și persoanelor în Vârstă. Solange într-o rochie roz, destul de vapoasă pentru a nu se observa nimic din ceea ce putea să i se fi întâmplat, se repede:

— Ia loc, mamă, te rog.

Sărutul nurorii, care se așază de partea stângă a fotoliului, pentru a face pereche tânărului ei soț, rămas la dreapta. Într-o ceață ușoară, poate din cauza fumului, se

apropie alte rochii lungi, bleu, galben-pai, verzi, gri-deschis, de lamé auriu, amestecate printre pantaloni în dungii, costume sobre. Sărutul Agathe care nu-i însoțită și-i șoptește: *Mamă scumpă /* trecând mai departe. Sărutul Rosei. Al lui Guy, cart; a crescut tare mult. Al Annettei, Ginettei, al lui Henri Fioux. Al nepoților. Al lui Gabriel. Al Emmei, al Florei...

— Păcat că bunica Rebusteau n-a putut veni, făcu o voce. E în pat, cu o zonă Zoster.

Condusă ca un balet, mișcarea se întetește și încetul cu încetul adună familia în spatele Alinei, în timp ce vin acum spre ea persoane care n-o mai sărută ci doar se înclină și întind mâna cu unghii lăcuite sau nu. Solange pare să fie adevărata organizatoare (sau delegata mamei ei, care trece zâmbitoare, discretă, îndemnând prin exemplul ei la aceeași rezervă). Solange îi enumeră: aceștia sunt cei din familia Colonge, tatăl, pe care până atunci nu-l întâlnise, o mătușă, doi unchi gemeni, o vară primară, o soră vitregă - fică din prima căsătorie a domnului, nedivorțat ci văduv. Cine spunea la clubul Agar: *Văduvia are uneori aceleași rezultate, dar cel puțin fostul soț sau fosta soție nu află nimic?* Uite și alți Colonge, apoi unii Belve» e, veri mai depărtați ai doamnei, îmbrăcați după felul cum se obișnuiește în Bretagne. Și în sfârșit, trei personaje ce nu pot lipsi și care fac eforturi să pară secundare, salută ultimii, trei persoane ce fuseseră cândva socrul, soacra, un soț, și despre care te-ai putea întreba dacă din întâmplare nu și-au reluat locul.

— Nu, nu, nu te scula, Aline! spune soacra, a cărei solitudine merge până acolo încât să ia între mâinile sale umede mâna uscată ce i se întinde.

— Mă bucur că te văd complet refăcută, zice socrul, a cărui privire se tulbură și din perspectiva părului alb aduce celui cărunt omagiul rezultatului unui anumit număr de ani.

— Iată-l pe unul căpătuit! suspină Louis, care răspândește un parfum străin.

Datorită vopselei de păr Oréal, pare cu zece ani mai

tânăr decât este în comparație cu doamna din fața lui care arată cu zece ani mai mult decât are și care se întreabă dacă, în cazul acesta, $10 + 10 = 20$. Căpătit, căpătit... Cuvântul e prost ales. Toată arta acestui joc de dame este să treci dintr-un pătrățel în altul fără să te lași prins. Care era oare trăsnită aia veselă - una clin puținele satisfăcute - repetând Agarelor: *Căsătoria e un divorț de toate posibilitățile care din nou ni se oferă?* Dar de un asemenea gen de divorț trebuie să fii capabil și, Léon, fiul mamei lui, ar putea fi un fidel. Lui Louis, care stă mai mult lângă ea, fără să prea știe ce să-i spună, Aline îi acordă câteva cuvinte:

— Ai avut dreptate să nu inviți nici judecători, nici avocați.

Și cum Louis, care înainte de toate trebuie să evite orice incident, o privește îngrijorat, adaugă:

— Știi că se împlinesc exact douăzeci și cinci de ani. Dacă lăsăm interludiul deoparte, ar fi trebuit să sărbătorim nunta de argint.

Doar văzând mutra clientului, Aline simte cum devine mai binevoitoare. Léon, repede, din spate, o întreabă:

— Mamă, n-ai vrea să ne așezăm cu toții în jurul tău pentru o mică fotografie?

Sau și așezat și fotograful se află la locul lui, făcând semn cu mâna să se strângă grupul, apoi să se apropie fotoliile din prim plan unde tronează acum buncii. Louis, rămas în picioare, stă totuși mai deoparte. Familie reconstituită, familie completă: cea adevărată, cea dinainte, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Ar trebui să crezi, ar trebui să te ridici pe picioarele înzdrăvenite miraculos, ar trebui să binecuvântezi și să strigi în gura mare: *Nu-i un simulacru, e adevărat: acum, rămânem cu toții împreună.* Dar trasă în format mare, pentru pus în ramă, și mai mic pentru albume, va fi doar o fotografie destinată să illustreze cuvântul zilei: *Nu suntem copiii unui divorț.* O fotografie asupra căreia se va insista, negii jind restul, care nu era chiar așa de grav, dacă până la urmă, cu timpul s-a aranjat... Iată dovada. Toată lumea caută să

se liniștească, să afișeze înțelegerea, să menajeze. Unu, doi, trei, patru flashuri luminează cele treizeci sau patruzeci de capete bine coafate, așezate la înălțimi diferite, cu nasul îndreptat spre viitor, dar cu gura plină de trecut. Pentru un auz ascuțit e de ajuns o șoaptă. Se aude:

— E un test pentru lichidarea tuturor poveștilor...

Aviz celor responsabili. Se aude:

— Pentru a ține o farmacie, trebuie să ai douăzeci și cinci de ani. Și banii ca **s-o** cumperi...

— Dacă suma ce mai rămâne de dat nu-i prea mare, te voi ajuta.

Aviz pentru *ce mai rămâne de dat*, care va trebui să fie puțin. Se aude:

— Asta nu, bunică, măritișul, voi nu aveți decât asta în gând, dar noi...

Drept răspuns la întrebarea rituală, pusă de două ori. Se aude:

— Mai întâi o meserie! Pentru o fată, asta înseamnă libertatea.

Exemplul a dat roade. Puicuțele casnice se tem de cântatul cocoșului. Se vor mai teme multă vreme. Chiar Léon, care nu posedă nimic, nu **s-a** căsătorit sub regimul separării bunurilor, pentru a pune la adăpost - nu poți ști niciodată - farmacia, care, **într-o** zi ar putea fi pe numele lui. Dar mulțimea se întoarce, se împarte. Nu mai e vorba de un amestec, e vorba de o juxtapunere. Rubedeniile, fără voia lor, se regrupează instinctiv: Aline se afla în mijlocul unui trifoi cu patru foi, Davermelle, Rebusteau, Colonge, Belvenec, care de regulă, în sânul familiei, adesea nu aduce noroc. Fiecare totuși face tot ce poate pentru a se ocupa de fotoliul ei. Doamna Colonge spune că, din păcate! asta-i legea firii, copiii ne părăsesc și, văzând cum uniforma îi răpește rochia roz pentru un dans, nu mărturisește că acest plural este pentru ca foarte singular. Doamna Davermelle, care ezită între *Aline*, *doamnă*, *prietenă dragă*, o înlocuiește și ciripește același cânice, uițind că la ea acasă, când a plecat fiul a rămas soțul, cel al zilelor dintâi, cel al zilelor din urmă, cel ce sfârșește de

obicei ceea ce a început. Sora Ginette preia ștafeta, însoțită de sora Annette, și prima se întreabă de ce a doua, care trăiește singură, și mama lor, care trăiește singură, cu Aline, care trăiește singură, n-ar renunța toate la singurătate mutându-se împreună, într-un apartament care fusese prea mic pentru cinci persoane, și e prea mare pentru una, revenind mai convenabil dacă toate trei și-cuaduna micile lor venituri... Dar înțelepciunea ei e răsplătită doar cu mutre, apartamentul puțind tentă din când în când niscai descendenți; iar valida Annette nu pare entuziasmată de perspectiva de a face pe infirmiera în mijlocul acestui trio, unde în apropierea văduvei și a părăsitei ar juca și rolul de marfă refuzată, altă varietate de femeie singură.

Pleacă și ele. Louis se apropie. Apoi Rose, apoi Guy, apoi Leon, apoi Agathe, care se adună în jurul rochiei negre cu trandafir roșu, neînchipuit de drăguți, dar atât de schimbați din ceea ce au fost în ceea ce sunt, atât de diferiți în cele ce spun față de cele ce tac, că par să joace, cu voci ce nu le mai aparțin, ultimul episod al unuia dintre acele filme unde micii actori din prima parte au fost înlocuiți de adulți cu care sunt greu de identificat. Noi cei șase, totuși! Noi șase. Clipe formidabile și delicioase...

— Iubi ții mei, spune Aline, mă doare tare capul. Mergem acasă?

— S-a și făcut cinci? întreabă Louis fără să clipească.

I

O privire a tatălui cu un zâmbet alarmat! E momentul marilor îmbrățișări. E adevărat, e ora cinci, ceasul nu iartă. Din cele patru foi ale trifoilului nu mai rămân decât trei: cei din familia Rebusteau lăsându-și paharele pe unde apucă și, mestecând câteva prăjiturile, se strâng lângă ușă. Un cortegiu Davermelle o învăluie în fraze politicoase - *îngrijește-te bine, Aline; îți telefonez diseară; vin să te văd mâine* - o întovărășesc până în holul hotelului, unde Gabriel o ia de un braț, în timp ce Emma, energică, o ia de celălalt. Dând din cap, clipind din gene, fluturând din mână, i se fac tot felul de semne de rămas bun. Aline îi

antrenează brusc pe susținătorii ei, în timp ce rochiile lungi, pe tocuri delicate, se întorc spre salon.

Dar după cinci metri, Aline se oprește. Ușa turnantă se-nvârtește și azvârle în hol un pantalonaș de catifea albastru-deschis, îmbrăcat de un copil ghiduș de patru ani, apoi o rochie din aceeași catifea a mamei lui, la gâtul căreia sclipește colierul din lapislazuli. Întâlnire inevitabilă, ceva n-a mers în jocul prudențelor. Puștiul împinge de două ori ușa.

— Feli! îl ceartă Odile.

L-a luat de mână, se strecoară, trece, prefăcându-se că nu se ocupă decât de el.

— E încă frumoasă! spune Aline, care se reneagă, se întoarce, vrea s-o vadă.

Adverbul va fi singura înțepătură. În salon se produce o mișcare spre cea care sosește: discretă, dar evidentă. Firește că nu se vor fotografia, nu o vor omagia. Dar cei patru și tatăl lor sau și adunat în jurul copilului, ca și bunicul, și bunica, și a doua cumnată, cu chipurile luminate, iar mama se apleacă și mai mult spre el cu talia ei de viespe, palpitând, aruncând cu o mână nepăsătoare pletele negre ce-i curg râu pe frunte. Unu, doi, vedeți vechea familie. Trei, patru, vedeți familia nouă.

— Hai, vino, o imploră Gabriel. Te conduc acasă.

Fericire și apoi ne-fericire. În Orient, când sultanul era cucerit de o favorită, *sultana-validată* rămânea la palat. Ptiu! Aici *sultana-validată* iese la pensie. Aline se lasă dusă cuminte la mașină. Șchioapătă între îngerii ei păzitori: împăciuitorul și războinica, amândoi în viață, târăsc o aripă ruptă. Flore merge cu pași mărunți în spate. Annette și Ginette, care așteptau pe trotuar, își oferă serviciile. E prea mult. E mult prea mult. Frânează un taxi strigat de Henri Fioux, care voia să-l ia. Dar Aline se smulge, o pornește pe picioarele ei sucite, deschide febril și trânțește portiera.

— Lăsați-o, spune Gabriel. Nu vedeți că are nevoie să fie singură?

Singură, da. Departe de această compasiune ce

aggravează totul, singurătatea poate deveni prudentă. Cea care se bizuie pe un singur picior știe însă pe care nu trebuie să danseze! Șoferul pornește încet și la auzul adresei, bombăne, găsind cursa prea scurtă. Ce idee! Alții ar găsi cursa lungă. Rupte, legăturile căsătoriei. Rupte, una câte una. legăturile divorțului. Rămâne acest șir de zile și nopți fără de sfârșit, care se lungesc adesea când viața stăruie. *Ești pensionară, n-ai pe nimeni în grijă, nu mai ai nimic de făcut, poți citi, călători, poli merge la cinema, la clubul tău, ești liberă! în timp ce cealaltă, cu doi dintre copiii tăi în spinare, plus al ei, acum e bine bătută în cuie*, spunea recent Ginette, ca **s-o** îmbărbăteze. Ia te uită! Constrânsă să fie liberă - liberă așa cum este un apartament - când e gol -, să nu mai vorbim. Iar din cele ținute, fata mea, cunoști multe pe care copiii lor le-au ținut pe cruce?

Taxiul **s-a** și apropiat de reședința Lothaire. Acolo la etaj veghează pisoii cu ochii întredeschiși, cu coada sus, ce-și vor însoți stăpâna când se va târî în balcon pentru a privi în stradă, când se va instala la telefon pentru a auzi voci. Viața ei va fi făcută din așteptări, din probabilități, din scurte bucurii sau contramandări, din dureri atenuate ca și cele ale nervilor subțiri, pe care încet, încet, dentistul îi devitalizează. Abia acum începe partea cea mai frumoasă a lucrului: lunga uzură, pacea insuportabilă căreia îi va pune capăt, în sfârșit, cea adevărată. Aline, fata mea, căsătoria e întotdeauna un eșec, pentru că până la urmă mori. Divorțul e doar un sfârșit mai grabnic. Aline „fala mea, într-o zi nu se va mai ști nimic, iar strănepoții tăi, necunoscând prea bine din ce femeie se trag, vor observa doar că în arborele lor genealogic există o ramură bifurcată. Dar până atunci, fără luptă și fără pasiune, fără. poftă și fără rost, îți rămâne să supraviețuiești, resemnată; îți rămâne să mori cu încetul.

Frigueres, 1974

CUPRINS

Noiembrie 1965

Aprilie 1966

Iulie 1966

August 1966

Mai 1961

Noiembrie 1967

Ianuarie 1968

Aprilie 1968

Iunie 1968

Mai 1969

Februarie 1970

Noiembrie 1972

Lect03: ANGELA CISMAȘ Tehnoredactor: ELENA
BABY-POPESCU

*Tiraj 20.130 ex. broșate. Bun de tipar 06.09.1978.
Coli tipar 15, 5.*

Comanda nr. BO 502 Combinatul Poligrafic „Casa
Scânteii” Piața Scânteii nr. 1, București Republica
Socialistă România

EDITURA UNIVERS

Le, 8, 75

1 Joc de cuvinte în limba franceză: *belle-mère* -
mamă frumoasă - și mamă vitregă, mamă soacră. (N. TJ)

1 Joc în care, **într**-un spațiu pătrat, patru persoane
se duc din**tr**-un colț **într**-altul, în timp ce o a cincea, stând
inițial la mijloc, încearcă să ocupe un colț rămas gol. (N.T.)